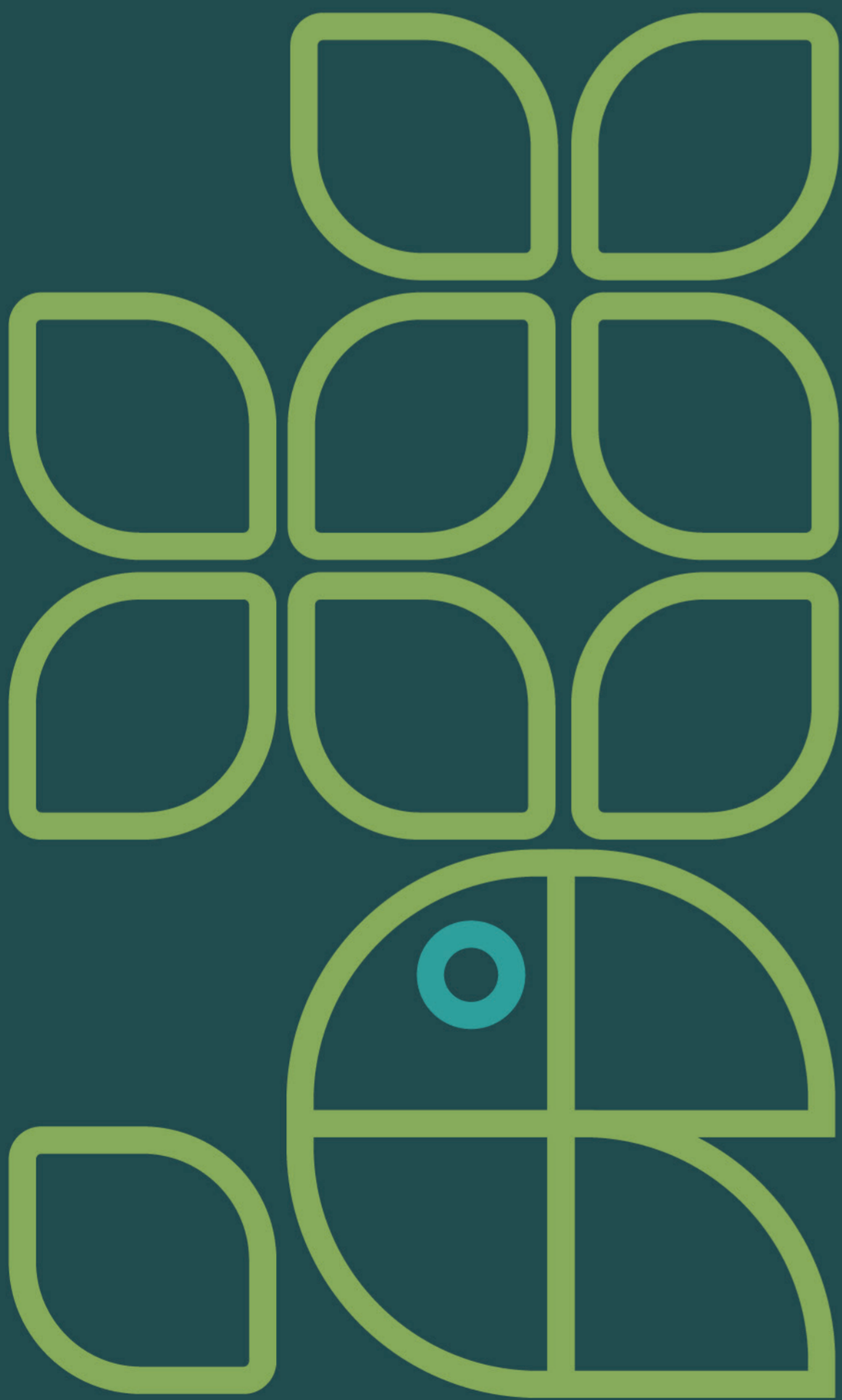

GREEN
THREE
SEAS

FOR THE

YOUTH

Zaļās trīs jūras jaunatnei

Autori:

Polija

Petross Tovmasjans
Roberts Klosovskis
Dominika Palička

Bulgārija

Aleksandra Ļutskanova
Joana Doņeva
Teodora Miļeva

Rumānija

Anamārija Moisa
Daniels Enačesku

Slovākija

Diāna Jašekova
Hakans Oguzs

Latvija

Katerina Vasileiou

Ungārija

Aikhans Samadovs

Slovēnija

Robin Dewa

Pārvaldošais redaktors:

Petross Tovmasjans
Dominika Palička

Izdevējs:

Sociālā kooperatīvā Zaļā stacija
ul. O.J. Siemińskiego 22, 44-100 Gliwice, Polija
E-pasts: kontakt@zielonastacja.pl
Tālrs.: + 48 732 259 513

Grafiskais dizains:

Antons Lūzāns

@Green Station Sociālais kooperatīvs, Gliwice 2023

Par Eiropas Savienības Erasmus+ programmas līdzekļiem īstenotais projekts "Zaļās trīs jūras jauniešiem". Saņēmējs: Sociālais kooperatīvs Zaļā stacija. Partneri: Inovatīvas izglītības centrs, Eiropas Pētniecības un reģionālās attīstības centrs, Jaunatne līdztiesībai, Sushal Hub Sdruzhenie, Tudatos Tervezésért, Društvo Bodi svetloba, Asociacija "Aktyvus jaunimas", Karvina Sustainably, Asociația Se Poate.

Organizers:

**Green
Station
Cooperative**

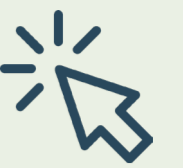
Partners:

Funding:

Co-funded by
the European Union

Click here to go back to contents

Saturs

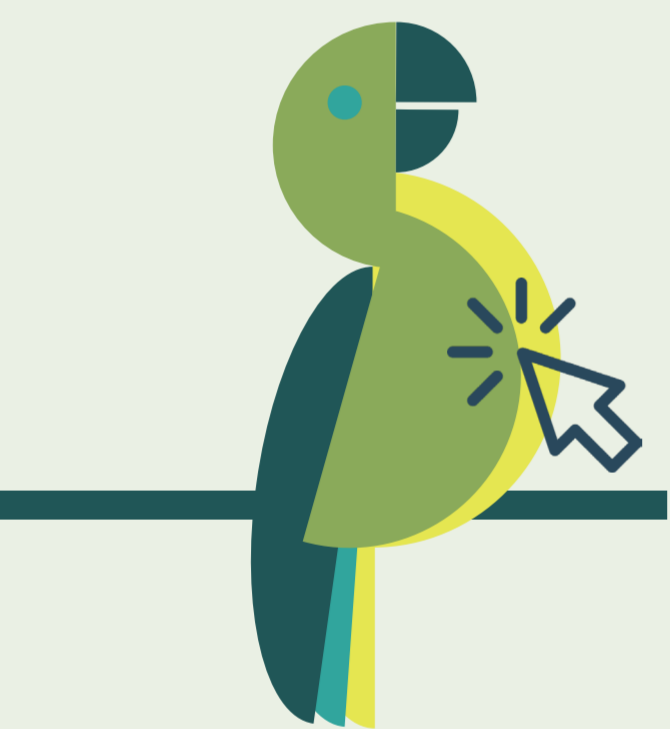
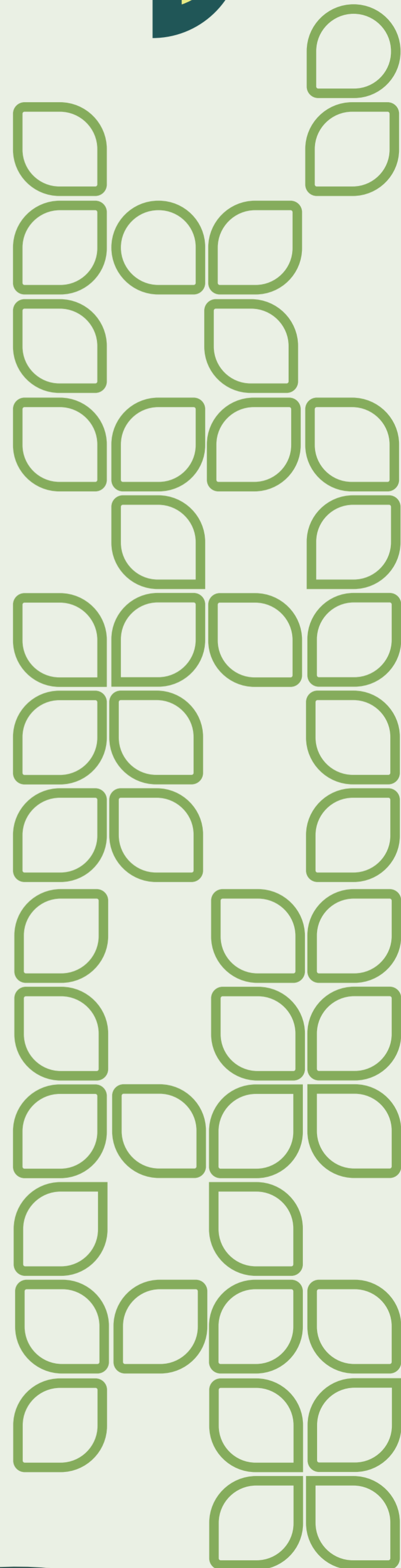
ZAĻĀS TRĪS JŪRAS JAUNATNEI.....	2
Par Zaļo staciju.....	7
Trīspusējā iniciatīva, Eiropas zaļais kurss un jaunieši	14
TRĪSPUSĒJĀS INICIATĪVAS DEFINĪCIJA UN MĒRĶIS.....	15
IZAICINĀJUMI UN IESPĒJAS.....	16
1. NODAĻA. Zaļais darba tirgus	43
1. "ZAĻĀ DARBA" DEFINĪCIJA.....	44
2. ES ZAĻAIS DARBA TIRGUS	47
3. GODĪGA APMAKSA UN VESELĪGI DARBA APSTĀKĻI.....	49
4. MAZĀKUMU GRUPU LOMA.....	52
5. LABAS PRAKSES IZPĒTE	53
6. ZAĻĀS IDEJAS TIEK IZMANTOTAS KĀ REKLĀMAS MĒRĶI.....	55
7. ZAĻAIS DARBA TIRGUS: DEFINĪCIJA UN NEPIECIEŠAMĪBA	57
8. APZIŅOTI SAVU SKOLĀS IZGLĪTĪBU	58
9. ZAĻO DARBU VEICINĀŠANA SOCIĀLAJOS MEDIJOS.....	59
10. PASTIPRINĀT ZAĻO REKLĀMU MASU MEDIJOS.....	60
11. PĀRSLĒDZIET ZAĻU REZULTĀTĀM ESOŠOS UZŅĒMUMUS	61
12. ZAĻĀ UZŅĒMĒJDARBĪBA AR VALSTS ATBALSTU	63
13. LABA LAUKSAIMNIECĪBAS PRAKSE (TRŪKUMI) ZAĻĀ DARBA TIRGUS.....	64
14. ZAĻĀ UZŅĒMĒJDARBĪBA VALSTS LĪMENĪ UNGĀRIJĀ.....	65
15. IZVEIDOT UN ATBALSTĪT ZAĻOS UZŅĒMĒJUS.....	67
16. ZAĻĀ FORMĀLĀ IZGLĪTĪBA	71
17. ZAĻĀS PRAKSES INTEGRĀCIJA NEFORMĀLĀ IZGLĪTĪBĀ	74
2. NODAĻA. Tikai pāreja	76
1. EIROPAS ZAĻAIS DARĪJUMS	77

2. ZAĻĀ PĀREJA.....	78
3. DIGITALIZĀCIJA APRITES EKONOMIKĀ.....	80
4. 6 RS ZAĻĀS PĀREJAS ILGTSPĒJĪBAI	81
5. ILGTSPĒJĪGS TRANSPORTS ZAĻAI PĀREJAI	82
6. ATJAUNOJAMĀS ENERĢIJAS RAŽOŠANA ZAĻAI PĀREJAI	83
7. IZDEVĪGS MĀJOKLIS ZAĻAI PĀREJAI	85
8. KLIMATA NEITRALITĀTES STRATĒGIJA UZŅĒMĒJDARBĪBAS LĪMENĪ	87
9. ZAĻĀ PĀREJAS PĀREJAS BARJER.....	88
10. ATBALSTS MVU ZAĻAJĀ PĀREJAS PĀREJAS PĀREJAS GADĪJUMĀ.....	90
11. ZAĻĀ PĀREJA - 0 SILTUMNĪCAS GĀZU EMISIJAS	92
12. APIRŠU EKONOMIKA - 6R.....	94
13. KLIMATA NEITRALITĀTES STRATĒGIJA	96
14. KVALITĀTĪVU DARBA VEIDOŠANA	98
15. SOCIĀLAIS UN EKONOMISKAIS GODĪGUMS UN VIENLĪDZĪBA	100
16. NODOKĻU PABALSTI VIDĒJIEM IENĀKUMIEM UN MVU.....	102
3. NODAĻA. Iekļaujoša klimata politika.....	104
1. SOCIĀLĀS KAMPAŅAS, KAS VEICINA EKOAPZIŅU	105
2. LABAS PRAKSES IZPĒTE	107
3. TIEŠSAISTES IZGLĪTĪBA PAR EKOĻOĢIJU UN VIDĪ	110
4. PAŠIZGLĪTĪBAS TIEŠSAISTES AVOTI	112
5. IZGLĪTĪBAS PLATFORMAS VIDES ZINĀŠANĀM.....	114
6. EFEKTĪVAS VIDES IZGLĪTĪBAS NEFORMĀLO METOŽU IZPĒTE	116
7. IESPĒJAS EIROPAS JAUNIEŠIEM UZZINĀT PAR VIDES JAUTĀJUMIEM UN IESAISTĪTIES VIDES PASĀKUMOS	119
8. VIDES IZGLĪTĪBAS INTEGRĒŠANA: PRAKTISKIE NORĀDĪJUMI SKOLĀM UN UNIVERSITĀTĒM	123
4. NODAĻA. Vides izglītība.....	126
1. VIDES TIESISKUMA DEFINĪCIJA	127
2. KLIMATA IZTURĪGA INFRASTRUKTŪRA.....	128
3. EIROPAS ZAĻĀ DARĪJUMA RURALIZĀCIJA.....	129

4. PĀRTIKAS UN ZEMES IZMANTOŠANAS PĀRVEIDOŠANA, IZMANTOJOT STRATĒGIJAS LAUKSAIMNIECĪBĀ UZ DAŽĀM.....	130
5. EGD AUTORŪPNIECĪBAS UN TRANSPORTA NOZARES	131
6. APIRŠĀS EKONOMIKAS PRINCIPI EGD MĒRĶU SASNIEGŠANAI.....	132
7. OGLEKĻA CENU NOTEIKŠANA SILTUMNĪCEFĒKTA GĀZES EMISIJU SAMAZINĀŠANĀ ES	133
8. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA EGD MĒRĶU SASNIEGŠANAI	134
9. POTENCIĀLIE EGD PLUSI UN MĪNUSI DAŽĀDIEM REĢIONIEM UN SOCIĀLĀM GRUPĀM ES	135
10. EGD IETEKME UZ ENERĢIJAS DROŠĪBU UN ENERGOATKARĪBU ES.	136
FINANSĒJUMS VIDĪ.....	137
VIDES AIZSARDZĪBAS FINANSĒŠANA	144
ES LĪDZEKĻI ZAĻAJAI SLOVĒNIJAI.....	145
ZAĻU MAZGĀŠANA.....	147
VEIKTĀS APTAUJAS KOPSAVILKUMS	151
JAUTĀJUMI UN TO ANALĪZE	154
KOPSAVILKUMS KATRĀ VALSTĪ.....	166
Čehu Republika:	166
Bulgārija:	166
Slovākija:	166
Polija:.....	167
Ungārija:.....	167
Lietuva:.....	167
Latvija:.....	168
Austrija:	168
Rumānija:.....	168
Slovēnija:	169
Stratēģijas kopsavilkums:.....	170

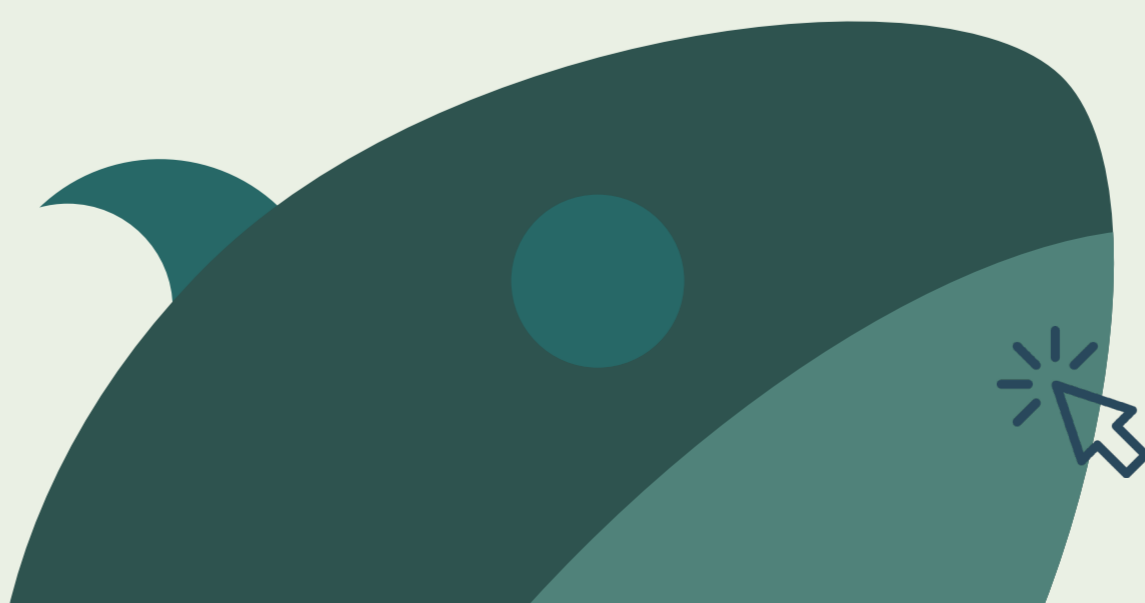
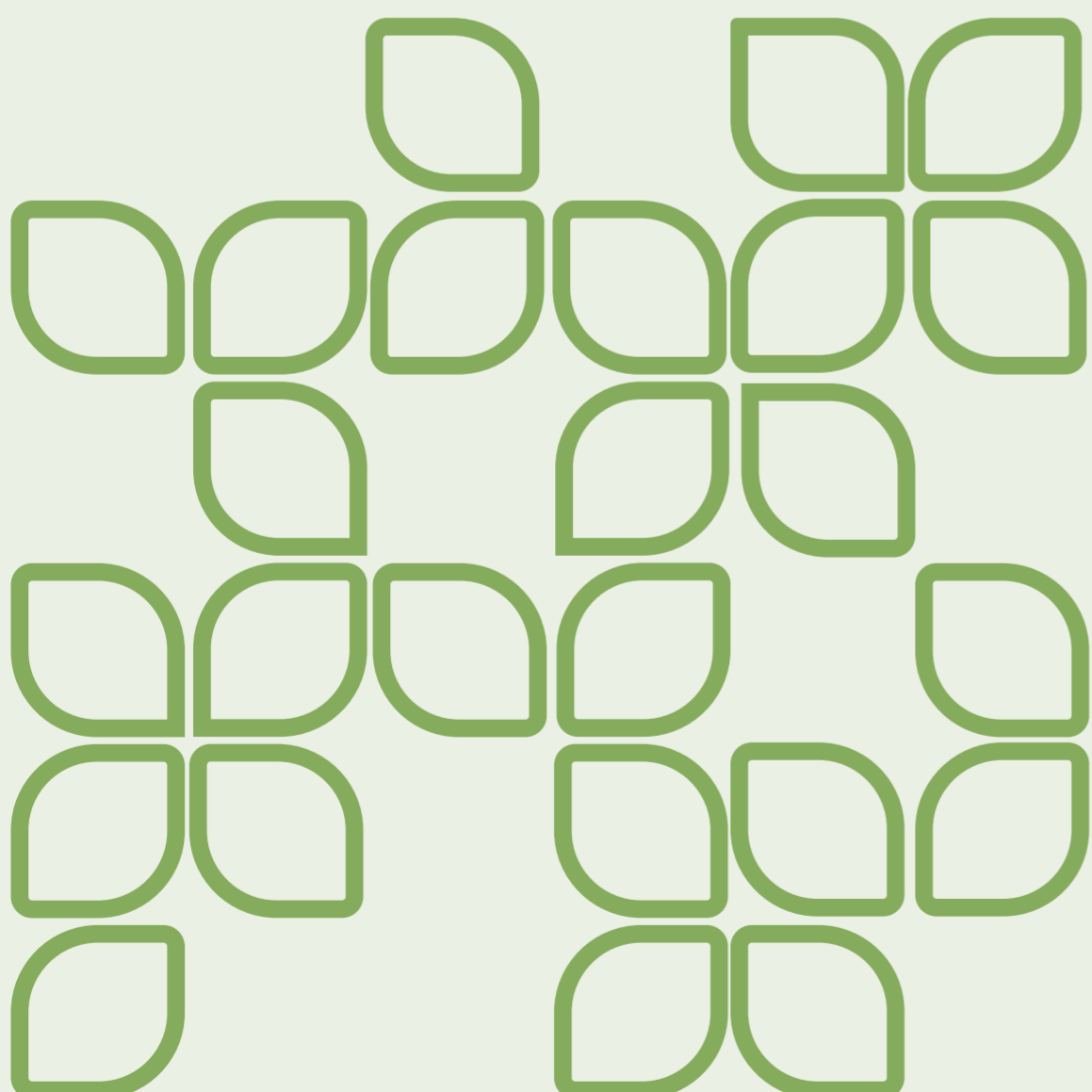

**Green
Station**
Cooperative

Šajā reportāžā atradīsi ļoti daudz dzīvnieku, ja vēlies tos tuvāk iepazīt, vienkārši spied uz tiem un uzzināsi vairāk.

Jūs varat arī skatīties lapu par uzņēmumu, noklikšķinot uz logotipa

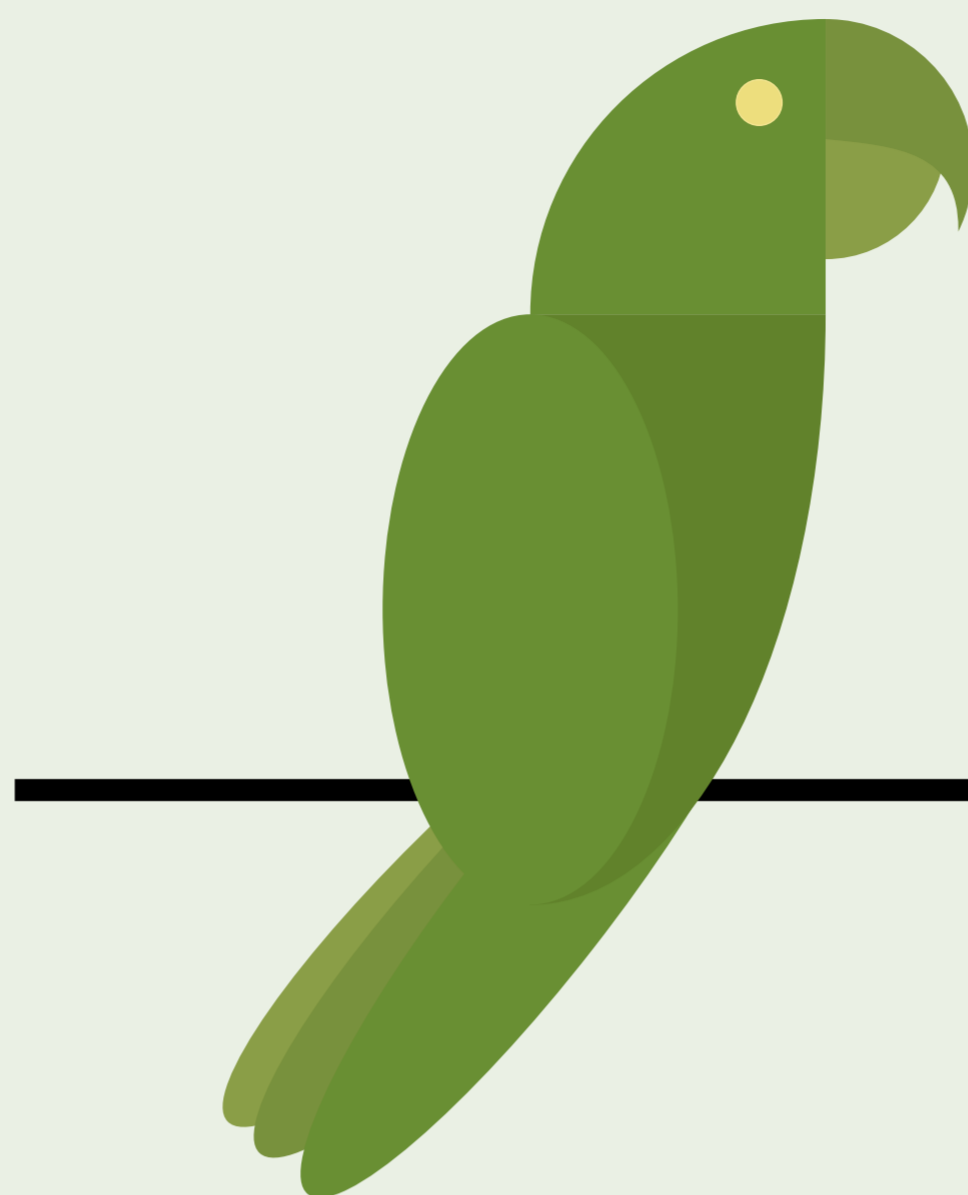
About the Green Station Cooperative

Runājot par ideju par jauniešu izglītošanu ekoloģiskās attieksmes jomā, zināšanu attīstīšanu ilgtspējīgas attīstības jomā vai integrētu pieeju klimata pārmaiņām, sākumā jāpiemin Zaļās stacijas kooperatīvs, kas ir galvenais projekta īstenotājs, un tās darbības ir vērstas uz atbalstu Eiropas Zaļā kursa stratēģijas īstenošanai un jo īpaši uz ilgtspējīgāka pārtikas patēriņa un veselīga uztura veicināšanu, kā arī vides izglītību.

Kooperatīvs Zaļā stacija nepārtraukti darbojas kopš 2014. gada, īstenojot vairāk nekā 30 lielus projektus gandrīz 1700 dalībniekiem. Šie projekti ir īpaši adresēti bērniem, jauniešiem un cilvēkiem ar ierobežotām iespējām, tostarp cilvēkiem ar invaliditāti. Realizētie projekti skar ekoloģiskos, sociālos, digitālos jautājumus un veselīgu uzturu bio un zero waste garā.

Kooperatīva mērķis ir vadīt kopīgu ekoloģisku uzņēmumu, kura pamatā ir biedru personīgais darbs un darbība viņu sociālās un profesionālās reintegrācijas labā. "Zaļajā stacijā" mēs izmantojam sociālo ekonomiku, lai darbotos vietējo kopienu un dabas vides labā. Mēs piešķiram lielu nozīmi vides aizsardzībai, atbalstām ideju par aprites ekonomiku, t.i., atkritumu samazināšanu un resursu maksimālu izmantošanu. Mēs esam iesaistīti sociālajā un vides izglītībā, izmantojot daudzus projektus, kurus īstenojam. Mēs cenšamies, lai sabiedrība apzinātos veselīga uztura un rūpes par vidi nozīmi. Izglītojošas aktivitātes ietver piem. mācības par bioloģisko dārzeņu un augļu audzēšanu, darbnīcas par veselīgu ēdienu gatavošanu, kā arī mācības par enerģijas taupīšanu un pareizu atkritumu šķirošanu.

Zaļajā stacijā mēs cenšamies sasniegt tādas mērķus kā::

γ Jauniešu vides izglītība,

γ Veselīga uztura, bioloģiskās pārtikas un bezatkritumu veicināšana

γ Starppersonu saikņu veidošana

γ Atjaunot un uzturēt kooperatīva biedru spēju piedalīties vietējās kopienas dzīvē un pildīt sociālās lomas darba, dzīves vai uzturēšanās vietā

γ Patstāvīga darba spēju atjaunošana un uzturēšana darba tirgū

γ Sabiedrisko, kultūras un izglītojošo pasākumu veikšana saviem biedriem un vietējai sabiedrībai, kā arī sabiedriski noderīgas aktivitātes Sabiedriskā labuma un brīvprātīgā darba likumā noteiktajā sabiedrisko aktivitāšu jomā.

Nozīmīgākie kooperatīva Zielona Stacija īstenotie projekti un iniciatīvas ir:

1. 1. ZAĻĀS 3 JŪRAS JAUNIEŠIEM -Projekta mērķis bija stiprināt sadarbību Triju jūru iniciatīvas klimata, vides, ilgtspējīgas attīstības un Eiropas Zaļā kursa ietvaros. Spēcīgas partnerības veidošana starp organizācijām un institūcijām klimata jomā veicināja iniciatīvas potenciāla palielināšanu, palielinot sociālo kapitālu iesaistītajās organizācijās no Polijas, Lietuvas, Latvijas, Slovākijas, Slovēnijas, Čehijas, Ungārijas, Rumānijas, Bulgārijas un Austrijas. Pateicoties iniciatīvai, jauniešiem bija iespēja pilnveidot savas kompetences, īpaši valodu zināšanas, sadarbībā ar organizācijām ar starptautisku vērienu. Mēs izveidojām stratēģiju, seminārus, kas veido vidi labvēlīgu attieksmi, un sociālo kampaņu, kas sasniedza vairāk nekā 100 000 jauniešu.

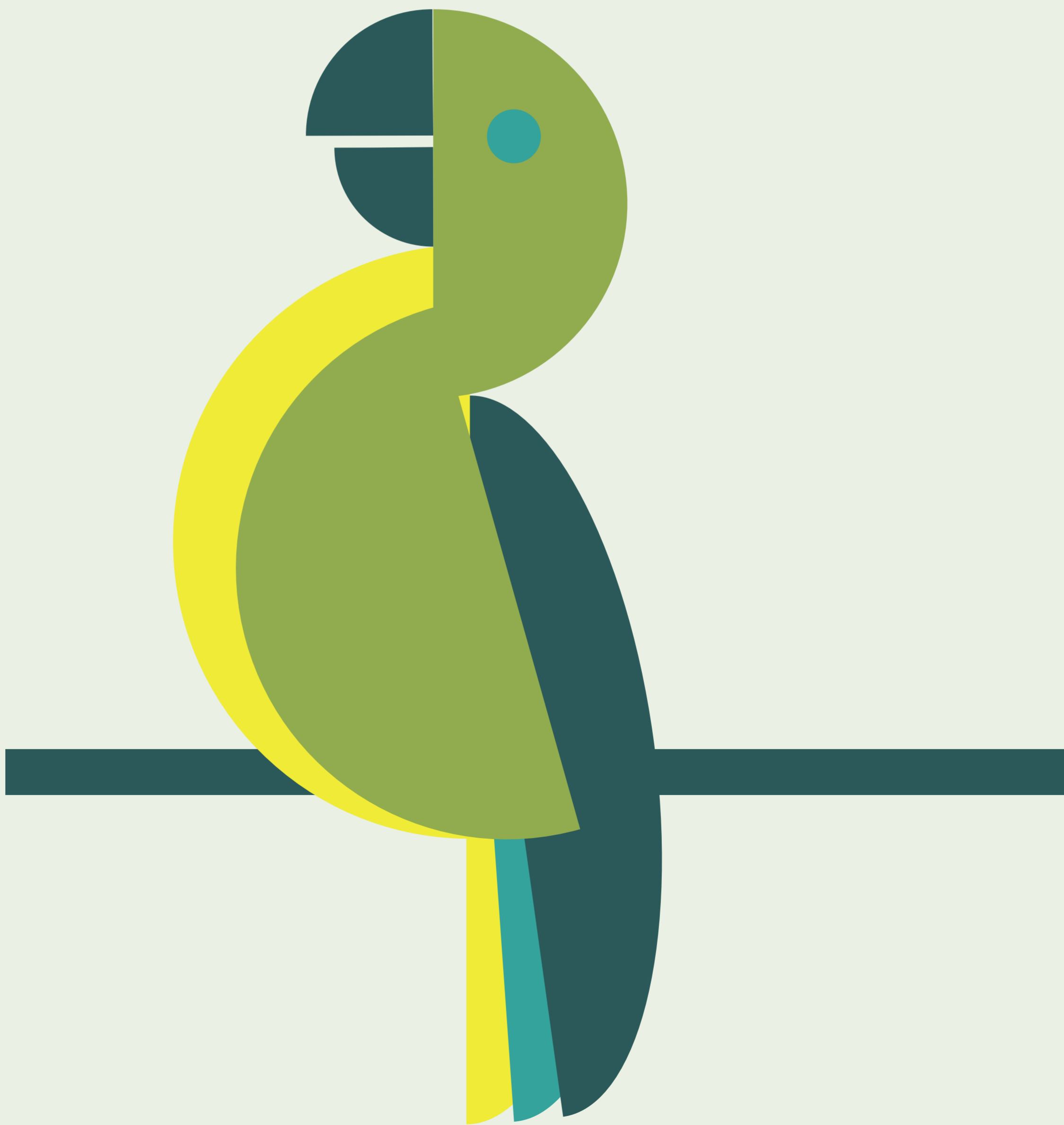
2. GREEN STATION - SOCIĀLĀS FRANŠĪZES MODELIS - iniciatīvas ietvaros esam izveidojuši veikalu tīklu ar bioloģisko un dabīgo pārtiku no vietējiem ražotājiem. Projekta mērķis bija veicināt izpratni un samazināt pārtikas izšķērdēšanas problēmu un veidot pro-ekoloģisku attieksmi. Veikalus vadīja sociālās ekonomikas struktūras Glivices, Zawiercie, Nysa, Gluchołazy, Cieszyn un Żywiec. Zaļā stacija ir sociālās franšīzes modelis, kura mērķis ir radīt stabilas darba vietas sociāli atstumtiem cilvēkiem. Sākām sadarbību ar vietējiem piegādātājiem, kuri nodrošināja mūs ar veselīgu un bioloģisku pārtiku no pašu audzētām kultūrām. Pakas sagatavoja invalīdi, kuri asistentu uzmanīgā acīs veica pasūtījumu komplektēšanu, kas pēc tam tika nogādāti pasūtītājiem.

3. SKOLU EKOLOĢISKIE INKUBATORI - Projekta ietvaros mēs rīkojām konkursu 10 skolu ekodarbību izveidei, uz kuru aicinājām skolēnus no visām 1315 Slāskie vojevodistes pamatskolām. Sākumskolas skolēni paaugstināja izpratni par dabas aizsardzības un bioloģiskās daudzveidības pamatprincipiem, attīstīja praktiskās iemaņas saistībā ar vides aizsardzību, palielināja aktivitāti un atbildību vides problēmu risināšanā. Pēc ekodarbības izveides audzinātājas izstrādāja paraugdarbības, kas iekļaujas tās darbības koncepcijā. Studentiem, kas piedalījās darbības veidošanā, tika veiktas speciālas apmācības, pateicoties kurām viņi kļuva par ekovēstniekiem.

4. SILĒZIJA SOLIDARITĀTE JAUNATNE DARBĪBĀ —projekta mērķis bija atbalstīt īpaši sarežģītā situācijā nonākušus jauniešus, tostarp institūcijās uzturas jauniešus un cilvēkus ar invaliditāti, darba tirgū nozīmīgu sociālo prasmju apguvē un pilnveidošanā. Projekta ietvaros tika novadīti darbības jauniešiem par mīkstajām prasmēm, un pēc tam, pateicoties mikrograntiem, grupa veica savas sociālās aktivitātes. Jaunieši savus projektus realizēja pašu spēkiem, kas deva iespēju iegūtās zināšanas un prasmes izmantot praksē, tādējādi palielinot iesaisti sociālajos jautājumos. Tas arī parādīja viņu radošumu un vēlmi aktīvi piedalīties sabiedriskajā dzīvē. Kopumā projekta ietvaros atbalstījām 195 jauniešus vecumā no 15-19 gadiem, no kuriem katrs piedalījās 15 darbībās.

Lepriekš minētās aktivitātes ļāva gūt pieredzi ekoloģisko projektu īstenošanā, kuros izmanto dabas un vietējo resursu labumus, kā arī bērnu, jauniešu, senioru un vietējās sabiedrības vides izglītības līmeņa veicināšanā un paaugstināšanā un motivēšanā. viņus rūpēties par dabisko vidi, kā arī veidot ekoloģisku attieksmi Silēzijas provinces iedzīvotāju vidū.

Pasaulē, ko raksturo straujas klimata pārmaiņas, jaunas vides problēmas un neatliekamā nepieciešamība pēc ilgtspējības, stratēģija “Zaļās trīs jūras jaunatnei” piedāvā ceļvedi, kā dot jaunatnei iespēju aktīvi veicināt mūsu planētas ilgtspējīgu nākotni. Šī stratēģija uzsver nepieciešamību pēc integrētas pieejas klimata pārmaiņām un vides izglītībai, veicinot jauniešu aktīvu līdzdalību vides lēmumu pieņemšanas procesā. Mēs ticam, ka mūsdienu jauniešiem ir jāklūst par rītdienas līderiem, lai veidotu ilgtspējīgu, iekļaujošu un noturīgu nākotni.

I nodaļa, “ Zaļais darba tirgus,”

Koncentrējas uz neskaitāmajām iespējām, kas pieejamas jauniešiem zaļajās nozarēs un nozarēs. No atjaunojamās enerģijas līdz ilgtspējīgai lauksaimniecībai Zaļais darba tirgus attīstās un paplašinās, piedāvājot jauniešiem plašu karjeras iespēju klāstu. Šī nodaļa sniedz ieskatu dažādos veidos, kā jaunā paaudze ar savu profesionālo izvēli var sniegt nozīmīgu ieguldījumu cīņā pret klimata pārmaiņām.

II nodaļa, “Tikai pāreja,”

Pievēršas taisnīgai pārejai uz ilgtspējīgu ekonomiku, kas nodrošina visu iedzīvotāju, jo īpaši jauniešu, labklājību. Tajā uzsvērts, ka šai pārejai ir jābūt godīgai, aizsargājot darba ņēmēju un kopienu tiesības un intereses, vienlaikus nodrošinot, ka neviens netiek atstāts novārtā. Nodaļā tiks aplūkota politika un stratēģijas, kas nepieciešamas taisnīgai pārejai, un tas, kā jaunieši var dot ieguldījumu un gūt labumu no šīs pārmaiņas.

III nodaļa, “Iekļaujošas klimata politikas,”

Leskicē iekļaujošu un demokrātisku lēmumu pieņemšanas procesu nepieciešamību klimata politikas veidošanā. Atzīstot klimata pārmaiņu atšķirīgo ietekmi uz dažādām kopienām, šajā nodaļā ir uzsvērts, cik svarīgi ir nodrošināt, lai tiktu sadzirdētas visas balsis, jo īpaši jauniešu balsis. Tajā tiks pētīta jauniešu izšķirošā loma klimata politikas izstrādē, īstenošanā un uzraudzībā.

IV nodaļa, “Vides izglītība,”

Uzsver zināšanu un apziņas lomu zaļas domāšanas veicināšanā. Tā atbalsta visaptverošu vides izglītību kā līdzekli, lai sniegtu jauniešiem zināšanas, prasmes un attieksmi, kas nepieciešama, lai stātos pretī 21. gadsimta vides izaicinājumiem. Šajā nodaļā tiks apspriestas dažādas izglītības stratēģijas, pieejas un resursi, kas var palīdzēt jaunatnē ieaudzināt dziļāku izpratni un izpratni par mūsu vidi.

“Zaļās trīs jūras jauniešiem” ir aicinājums jauniešiem visur aktīvi iesaistīties ilgtspējīgas nākotnes veidošanā sev un nākamajām paaudzēm. Šī stratēģija vēlreiz apstiprina jauniešu neatņemamo lomu līdzsvarotas un harmoniskas līdzāspastāvēšanas sasniegšanā ar dabu, piedāvājot skaidru ceļu, lai panāktu nozīmīgu ietekmi.

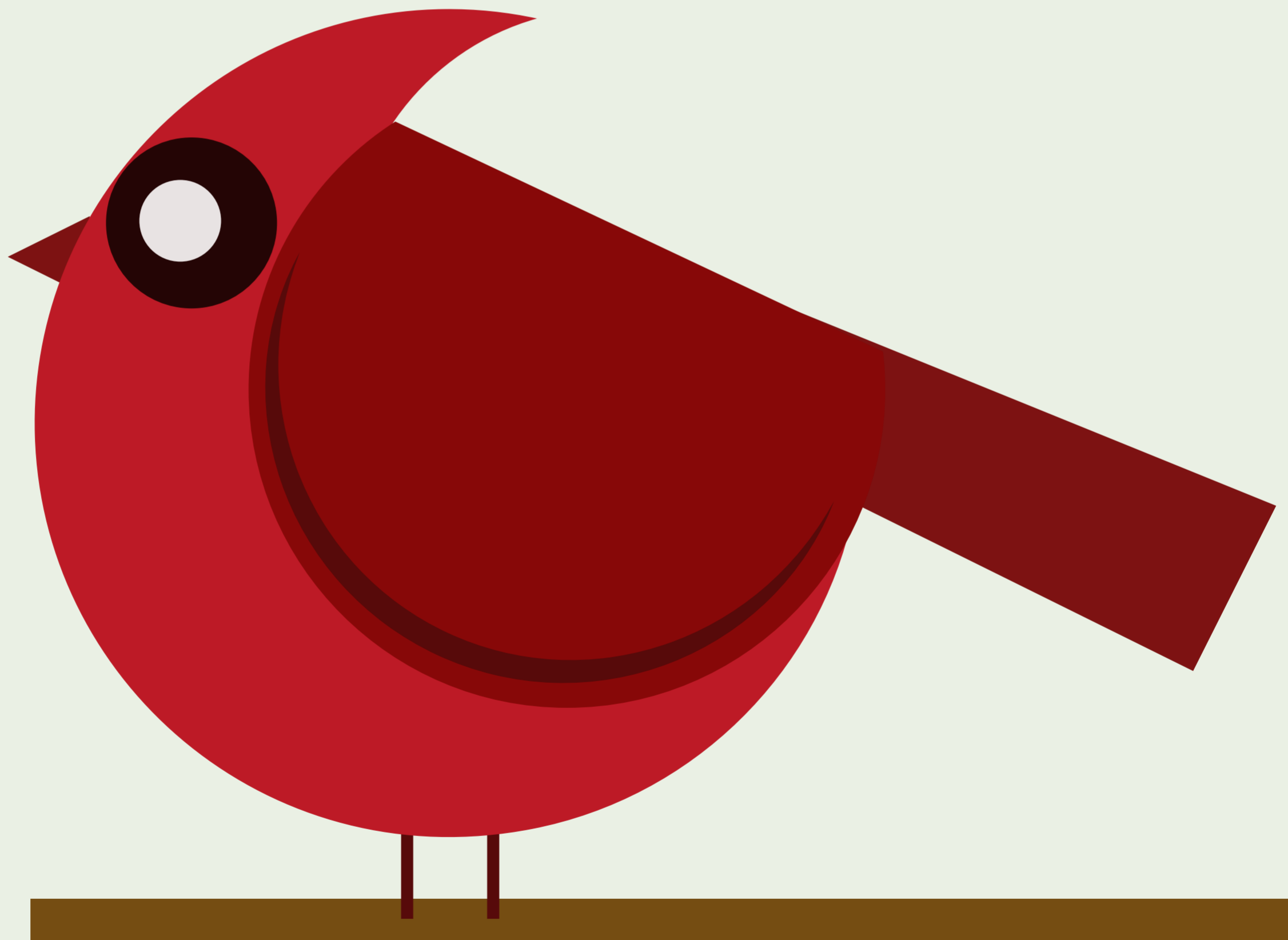

Ziņojuma galvenie secinā-

- γ Slēgtās ķēdes ekonomika: Ziņojumā ir runāts par to, cik svarīgi ir mazāk izšķērdēt un atkārtoti izmantot vairāk lietu. Tas nozīmē, ka mums vajadzētu salabot salauztas lietas, pārstrādāt atkritumus un atrast jaunus veidus, kā izmantot vecas lietas.
- γ Vides zinātne: Vides izglītība ziņojumā atvēl daudz vietas. Autori norāda, ka mums visiem ir jāzina vairāk par to, kā aizsargāt savu planētu.
- γ Klimata politika visiem. Ziņojumā uzsvērts, ka klimata politikā ir jāņem vērā dažādas cilvēku grupas, lai visi tajā būtu ieinteresēti un lai tā būtu godīga.
- γ Godīgas pārmaiņas: autori uzsver, cik svarīgi ir nodrošināt, lai izmaiņas ekonomikā būtu godīgas pret visiem. Tas nozīmē, ka, pārejot uz zaļāku ekonomiku, mums jāpatur prātā darbinieki un neviens nedrīkst atstāt novārtā.
- γ Mazi soļi videi: pārskatā ir uzskaitītas vienkāršas lietas, ko mēs varam darīt darbā, lai palīdzētu videi, piemēram, izslēgt apgaismojumu, kad neviena nav birojā, vai izmantot mazāk vienreizējās lietošanas krūzes. Tas parāda, ka pat nelielas izmaiņas var daudz palīdzēt.
- γ Palīdzība neaizsargātām grupām. Ziņojumā norādīts, ka likumiem ir jāaizsargā arī tie, kas atrodas nelabvēlīgā situācijā, lai viņiem būtu vienlīdzīga piekļuve tiesai un viņi varētu piedalīties lēmumos, kas viņus skar. (78. lpp.)
- γ Rūpes par dabas resursiem: dokumentā ir runāts par to, cik svarīgi ir atbildīgi pārvaldīt dabas resursus, tas ir, lai mēs neko netērētu un izmantotu ar savu galvu.
- γ Ekonomiskā izaugsme un vide. Ziņojumā teikts, ka mums ir jāskatās, kā mūsu ekonomika aug, bet arī kā tas ietekmē vidi. Tas ir, mēs varam ne tikai domāt par naudu, bet arī to, kā mūsu rīcība ietekmē planētu.
- γ Cīņa pret zaļo mazgāšanu: Ziņojumā uzsvērtā nepieciešamība apkarot zaļo mazgāšanu jeb praksi, kas maldina patērētājus par uzņēmumu produktu un darbību patieso ietekmi uz vidi. Secinājums ir tāds, ka ir nepieciešami stingrāki noteikumi un standarti, lai palīdzētu atšķirt patiesus ilgtspējības centienus no tukšiem mārketinga solījumiem.
- γ Zaļo darbavietu veicināšana: nepieciešamība radīt videi draudzīgas darbavietas, kas ne tikai veicina vides aizsardzību, bet arī veicina ilgtspējīgu sociālekonomisko attīstību. Priekšlikumā ir ierosināts, ka darba tirgus nākotnē būtu jākoncentrējas uz nodarbinātību nozarēs, kas veicina energoefektivitāti, atjaunojamus enerģijas avotus, ilgtspējīgu atkritumu apsaimniekošanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Trīspusējā iniciatīva, Eiropas zaļais kurss un jaunieši

Trīspusējās iniciatīvas definīcija un mērķis

Trīspusējā iniciatīva ir politisks, ekonomisks un kultūras projekts, ko 2015. gadā aizsāka Polijas un Horvātijas prezidenti. Tas aptver Eiropas Savienības valstis, kas atrodas starp Baltijas, Melno un Adrijas jūru – Poliju, Čehiju, Slovākiju, Ungāriju, Rumāniju, Bulgāriju, Slovēniju, Horvātiju, Austriju, Lietuvu, Latviju un Igauniju. Iniciatīvas galvenais mērķis ir stiprināt sadarbību ekonomikas, infrastruktūras un enerģētikas jomā, kā arī palielināt politisko kohēziju dalībvalstu starpā, kas, paredzams, veicinās straujāku reģiona attīstību un izlīdzinās atšķirības ar kontinenta rietumu daļu.

Sadarbība Eiropas Zaļā kursa ietvaros

γ Eiropas Zaļais kurss ir vērienīgs Eiropas Komisijas plāns, lai līdz 2050. gadam dalībvalstis pārveidotu par klimatneitrālu ekonomiku. Pateicoties dažādiem enerģijas avotiem un nevienmērīgam ekonomiskās attīstības līmenim, trīspusējās valstis var sniegt nozīmīgu ieguldījumu šī mērķa sasniegšanā:

- γ Dalīšanās pieredzē un paraugpraksē energoefektivitātes un atjaunojamo enerģijas avotu jomā.
- γ Pārrobežu sadarbība elektrotīklu un atjaunojamās enerģijas transportēšanas infrastruktūras attīstībā.
- γ Koordinēt darbības saistībā ar novatoriskiem projektiem, piemēram, viedie tīkli, enerģijas uzglabāšana un tīrs transports.
- γ Atjaunojamās enerģijas ražošanas potenciāla palielināšana ar kopīgām investīcijām un infrastruktūras projektiem.

Izaicinājumi un iespējas

Izaicinājumi:

γ Ekonomiku neviendabīgums: trīspusējās valstis atšķiras pēc to ekonomiskās attīstības pakāpes un enerģētikas sektora struktūras, kas var kavēt vienotu pieeju Zaļajam kursam..

γ Finansējums: pārejas augstās izmaksas prasa piekļuvi ievērojamiem finanšu resursiem, kas ir izaicinājums, jo īpaši mazāk turīgajām reģiona valstīm..

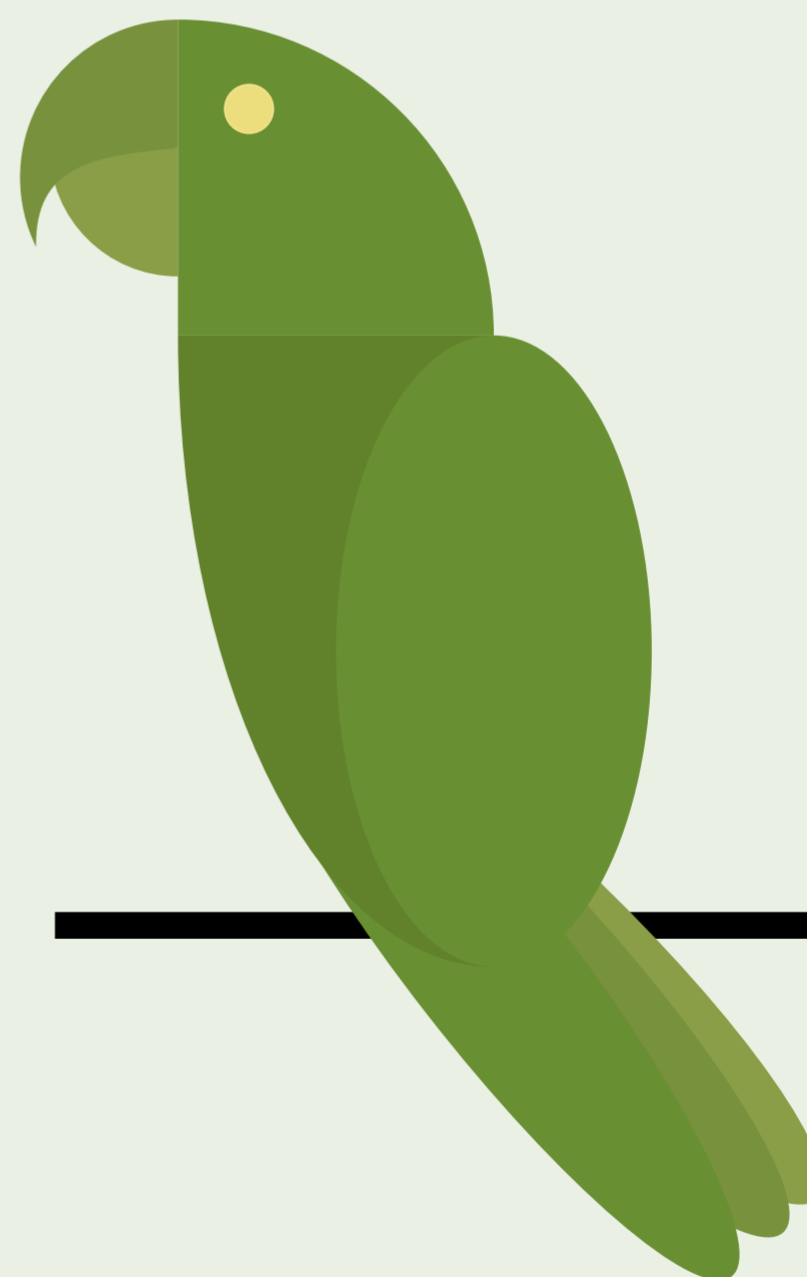
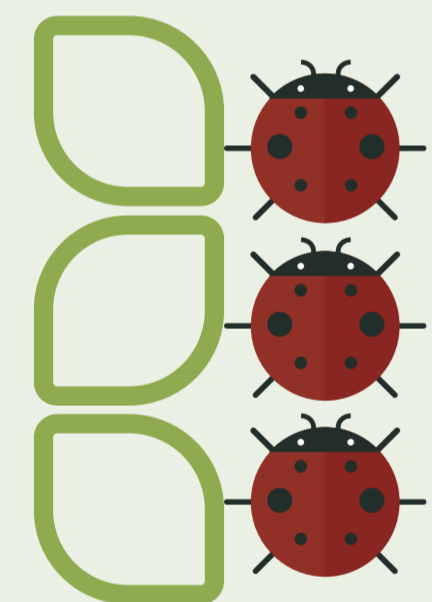
γ Sabiedrības akcepts: enerģētikas pārejai ir nepieciešamas izmaiņas arī sabiedrības apziņā un uzvedībā, kas ir ilgs un izaicinošs process..

Opportunities:

γ Reģionālā sadarbība: Trīspusējā iniciatīva sniedz iespēju koordinēt aktivitātes, kas var paātrināt inovāciju ieviešanu un efektīvāku ES fondu izmantošanu.

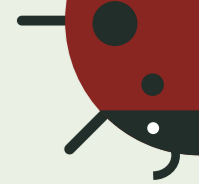
γ Jaunās tehnoloģijas: reģionam ir iespēja kļūt par līderi noteiktās tehnoloģiju jomās, piemēram, tehnoloģijās, kas saistītas ar CO2 uztveršanu un uzglabāšanu vai elektromobilitātes attīstību.

γ Investīciju piesaiste: Zaļās transformācijas politika var piesaistīt jaunas investīcijas gan iekšzemē, gan ārvalstīs, tostarp no privātā sektora.

Visbeidzot, trīspusējai iniciatīvai ir potenciāls kļūt par galveno elementu Eiropas zaļā kursa mērķu sasniegšanā. Izmantojot efektīvu sadarbību un tehnoloģisko zināšanu apmaiņu, valstis var palīdzēt paātrināt enerģētikas un vides pāreju reģionā. Dalībvalstu savstarpējais atbalsts var arī stiprināt Centrāleiropas un Austrumeiropas pozīcijas ES klimata politikas kartē.

Trīspusējā līguma nākotne zaļā kursa kontekstā

Trīsstūra nākotne Eiropas zaļā kursa kontekstā izskatās kā rīcības sinerģijas iespēja daudzos līmeņos:

- γ Enerģijas tirgu integrācija. Sadarbība var nodrošināt enerģijas tirgu integrāciju, kas ļauj efektīvāk pārvaldīt un sadalīt energoresursus.
- γ Tiro tehnoloģiju attīstība: trīsstūra valstis var kļūt par inovāciju centru tīrām tehnoloģijām, jo īpaši, ja runa ir par enerģijas uzglabāšanu, biodegvielu vai energoefektivitātes risinājumiem.
- γ Infrastruktūras būvniecība: svarīgs aspekts ir arī tādas infrastruktūras modernizācija un paplašināšana, kas atbalstītu zaļās enerģijas avotus un palīdzētu samazināt emisijas.

Trīsstūra iniciatīva, saskaroties ar Eiropas zaļo kursu, saskaras ar iespēju pārvērst izaicinājumus attīstības iespējās. Ar pareizu pārvaldību, investīcijām un politiskajām un sociālajām saistībām Tri-Portugāles valstīm var būt svarīga loma ES klimata un enerģētikas mērķu sasniegšanā, vienlaikus veicinot savu ekonomiku un palielinot starptautisko konkurētspēju. Pāreja uz ilgtspējīgu nākotni ir sarežģīts process, taču ar sadarbību un apņēmību trīspusējā iniciatīva var dot ieguldījumu zaļas, novatoriskas un pārtikušas Eiropas veidošanā..

Jaunatnes loma Eiropas zaļā kursa īstenošanā

Saskaroties ar globālajām klimata pārmaiņu problēmām, Eiropas Zaļais kurss ir vērienīga iniciatīva, lai pārveidotu Eiropas Savienību par modernu, resursu ziņā efektīvu un konkurētspējīgu ekonomiku, kas līdz 2050. gadam sasniedz klimata neitralitāti. Lai sasniegtu šo mērķi, ir nepieciešama apņemšanās daudzos līmeņos, no politikas veidotājiem līdz uzņēmumiem un atsevišķiem pilsoņiem. Īpaši liela loma šajā procesā ir jauniešiem, kuru entuziasms, novatorisms un apņēmība sasniegt ilgtspējīgu attīstību ir nenovērtējami. Jaunieši, būdami ne tikai ieguvēji no nākotnes pārmaiņām, bet arī aktīvi tajās dalībnieki, sniedz svaigas atziņas un novatoriskas idejas, kas var būtiski veicināt Eiropas zaļā kursa panākumus..

Jaunieši ir Eiropas nākotne. Viņu iesaistīšanās ir būtiska veiksmīgai pārejai enerģētikas un vides jomā. Jauniešiem ir jaunas idejas un jauns skatījums uz pasauli. Viņu iesaistīšanās var palīdzēt rast jaunus risinājumus un izplatīt videi draudzīgu attieksmi. Šeit ir daži argumenti jauniešu iesaistīšanai Eiropas zaļā kursa īstenošanā:

- γ Jaunieši ir labāk informēti par vides un ilgtspējības jautājumiem — pētījumi liecina, ka jaunieši ir labāk informēti par klimata pārmaiņu un ilgtspējības riskiem nekā vecākās paaudzes.
- γ Jaunieši vairāk vēlas darboties - Jaunieši labprātāk iesaistās vides aktivitātēs.
- γ Jauniešiem ir jaunas idejas un svaigs skatījums uz pasauli – jaunieši var palīdzēt rast jaunus risinājumus un izplatīt attieksmi pret vidi.

Jaunatnes loma Eiropas zaļā kursa īstenošanā

1. Jaunība kā pārmaiņu katalizators

Jaunieši ar savu enerģiju, radošumu un atvērtību jaunumiem ir dabiski pārmaiņu katalizatori. Jaunieši bieži vien vada protestus un demonstrācijas, pieprasot rīkoties vides vārdā. Kā piemēru var minēt globālos klimata streikus, ko iedvesmojusi Grēta Tūnberga. Šāda rīcība mobilizē sabiedrību un izdara spiedienu uz lēmumu pieņēmējiem, paātrinot zaļo risinājumu ieviešanu.

3. Inovācijas un zaļās tehnoloģijas

Jaunieši bieži ir jauno tehnoloģiju pionieri. Tie atbalsta zaļo inovāciju izstrādi un ieviešanu, piemēram, lietojumprogrammas enerģijas patēriņa uzraudzībai, platformas lietu apmaiņai vai pilsētas mobilitātes risinājumus. Tādā veidā tie veicina ilgtspējīgas ekonomikas izveidi, kuras pamatā ir zaļās tehnoloģijas.

5. Paaudžu sadarbība

Lai gan jauniešiem ir galvenā loma Eiropas zaļā kursa īstenošanā, ir svarīgi arī veidot tiltus starp paaudzēm. Sadarbība ar pieredzējušiem ekspertiem, aktīvistiem un politikas veidotājiem ļauj apvienot jauniešu svaigo skatījumu ar vecāko paaudžu zināšanām un pieredzi..

2. Vides izglītība un izpratne

Jaunieši ir tā paaudze, kas visvairāk gūst labumu no piekļuves informācijai. Pateicoties vides izglītībai skolās un zināšanu pieejamībai internetā, jaunieši arvien vairāk apzinās vides riskus. Šī apziņa izpaužas ikdienas izvēlē – no patēriņa līdz ceļošanas veidam.

4. Aktīvisms un sabiedrības iesaiste

Jaunieši ir iesaistīti dažādās sociālajās iniciatīvās, sākot no vietējiem projektiem līdz globālām kampaņām. Brīvprātīgi darbojoties, aktīvi darbojoties NVO vai veidojot vides jaunuzņēmumus, jaunieši veicina Eiropas zaļā kursa mērķu sasniegšanu dažādos līmeņos..

6. Jaunieši līdera un lēmumu pieņemšanas lomās

Arvien biežāk jaunieši tiek iesaistīti lēmumu pieņemšanas procesos dažādos līmeņos – no vietējām jauniešu padomēm līdz konsultatīvajām grupām un beidzot ar ES iestādēm. Viņu perspektīva, jaunais skatījums un neuzpērkamā nostāja vides jautājumos padara viņus par nenovērtējamiem partneriem dialogā par nākotni..

7. Jaunatne un ekonomika

Jaunieši ir ne tikai patērētāji, bet arī uzņēmēji. Arvien biežāk viņi dibina jaunuzņēmumus un uzņēmumus, kuru pamatā ir ilgtspējīgas attīstības principi. Izmantojot savu uzņēmējdarbību, viņi izstrādā novatoriskus risinājumus, kas veicina Eiropas zaļā kursa mērķu sasniegšanu.

9. Jaunatne un zinātne un pētniecība

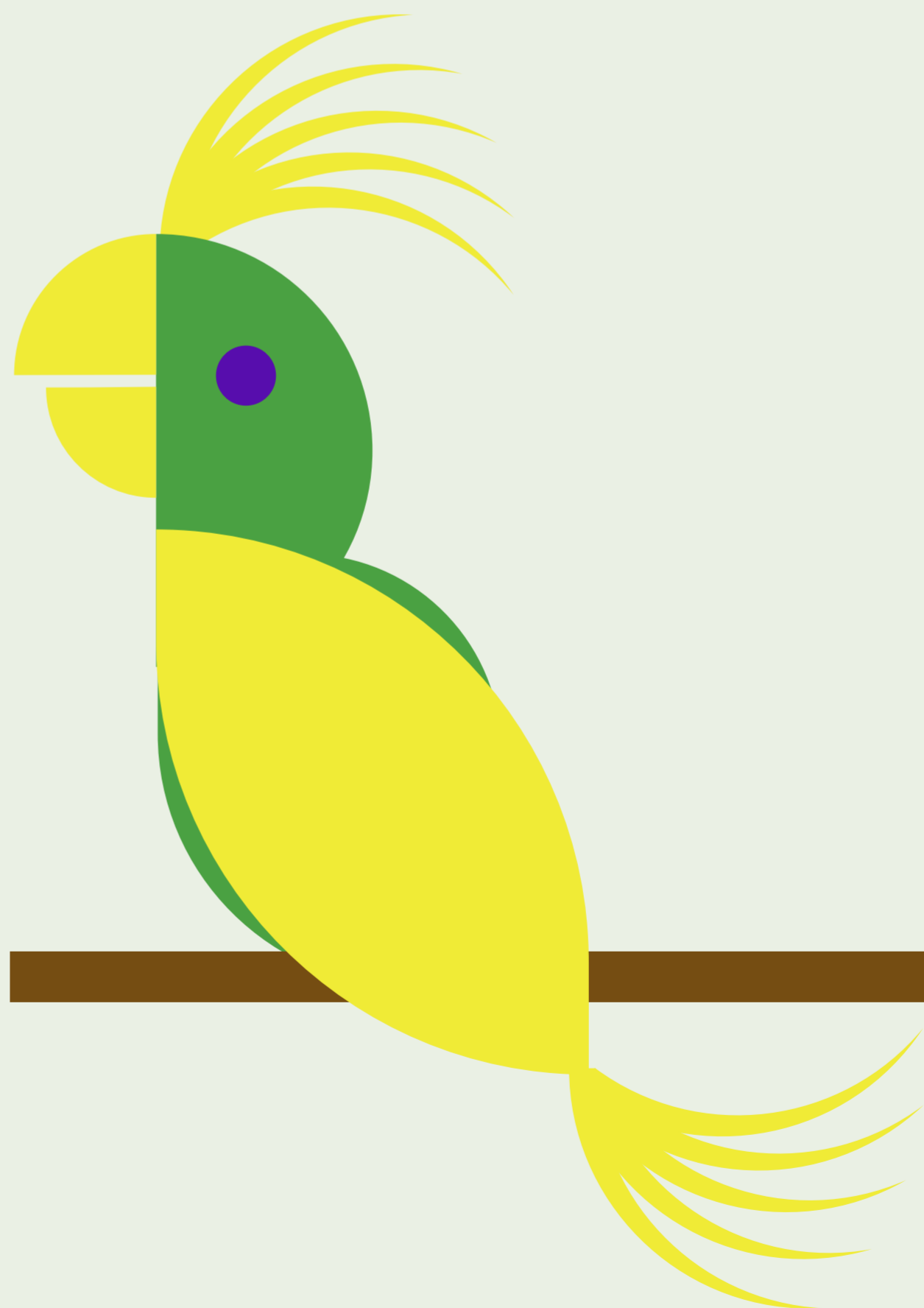
Jaunie zinātnieki, studenti un doktoranti veic pētījumus, kas veicina sarežģītu ekoloģisko un klimatisko procesu izpratni. Viņu darbs bieži vien palīdz pieņemt politiskos lēmumus un stratēģijas Eiropas zaļā kursa īstenošanai.

8. Jaunatne un kultūra un mediji

Jauniešiem ir milzīga ietekme uz populāro kultūru un plašsaziņas līdzekļiem. Veidojot un patērējot saturu, tie popularizē vides vērtības, ietekmējot plašas sabiedrības uztveri un veidojot sociālo attieksmi pret vidi.

10. jaunatnes un vienaudžu izglītība

Jauniešiem ir unikāla spēja uzrunāt savus vienaudžus. Izmantojot vienaudžu izglītību, darbnīcas un kampaņas, ko vada jaunatne jauniešiem, vides vēstījums sasniedz plašu auditoriju autentiskā un pārlicinošā veidā..

Piemēri jauniešu iesaistīšanai Eiropas zaļā kursa īstenošanā:

Dalība publiskajās apspriešanās

2022. gadā Eiropas Komisija rīkoja ETS reformas priekšlikuma sabiedrisko apspriešanu. Šajā konsultācijā piedalījās vairāk nekā 200 000 cilvēku, tostarp daudzi jaunieši. Jaunieši pauda atbalstu reformai un izteica vairākus priekšlikumus, kā to varētu uzlabot.

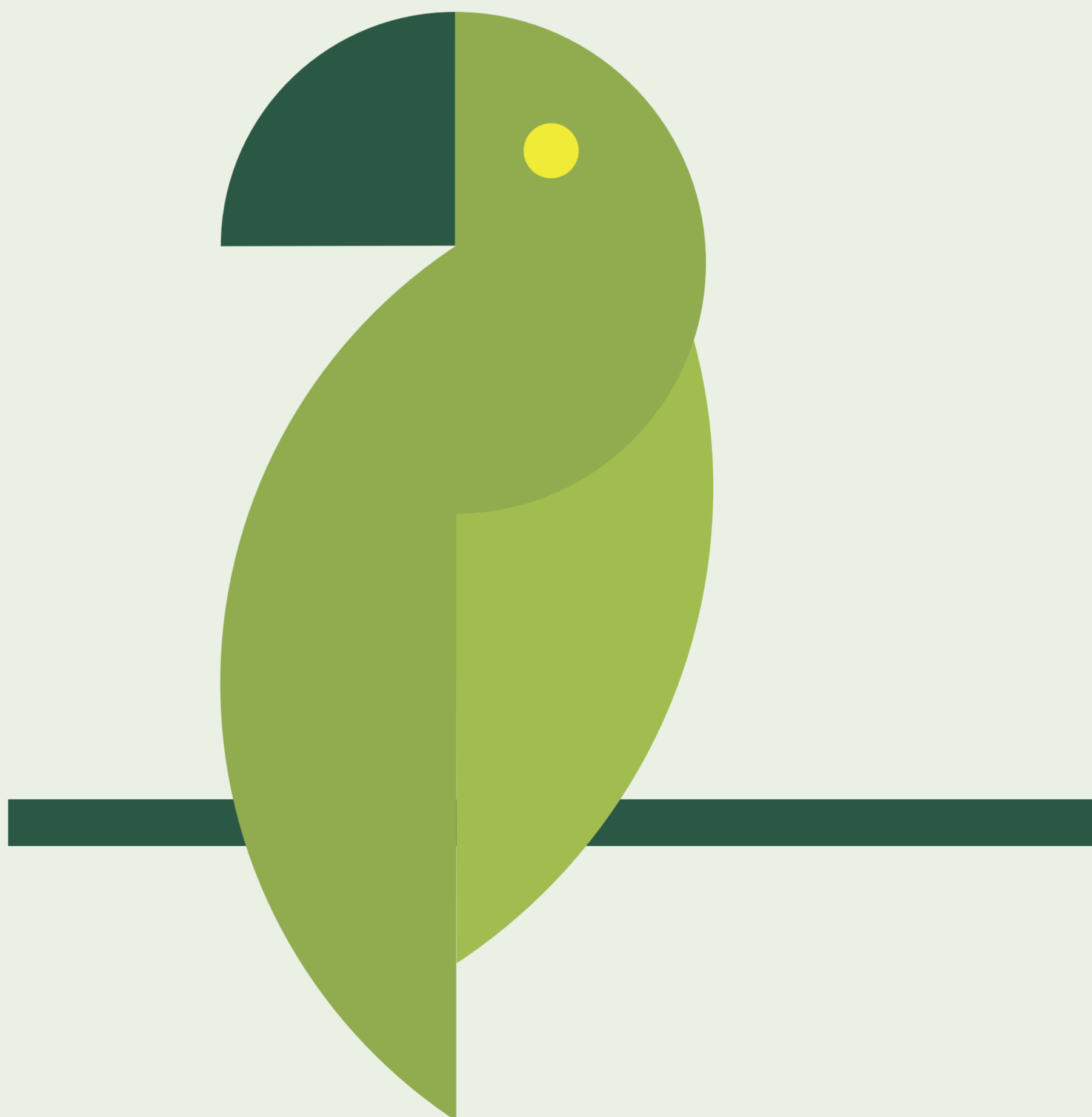
Videi labvēlīgas attieksmes veicināšana

Jaunieši veicina attieksmi pret vidi vienaudžu vidū. Viņi dalās savās zināšanās un pieredzē, lai mudinātu citus rīkoties, lai aizsargātu vidi. Jaunieši organizē informatīvas kampaņas, sociālās kampaņas vai izglītojošus pasākumus.

Iesaistīties NVO darbībā

Jaunieši aktīvi iesaistās vides NVO. Polijā ir daudz šādu organizāciju, piemēram, Greenpeace, WWF vai Klub Gaja. Jaunieši savās aktivitātēs iesaistās dažādos veidos, piemēram, piedaloties protesta akcijās, brīvprātīgajā darbā vai izglītojošās aktivitātēs.

Jauniešu aktivitāšu piemēri Eiropas zaļajā kursā:

Jauniešu klimata padome Eiropas Komisijā

Eiropas Komisijas Jaunatnes klimata padome ir jauniešu grupa, kas konsultē Eiropas Komisiju klimata un ilgtspējības jautājumos. Padome tika izveidota 2020. gadā, un tajā ir 20 jaunieši no visas Eiropas. Jaunatnes klimata padome ir platforma, kas ļauj jauniešiem aktīvi piedalīties ES klimata politikas veidošanā.

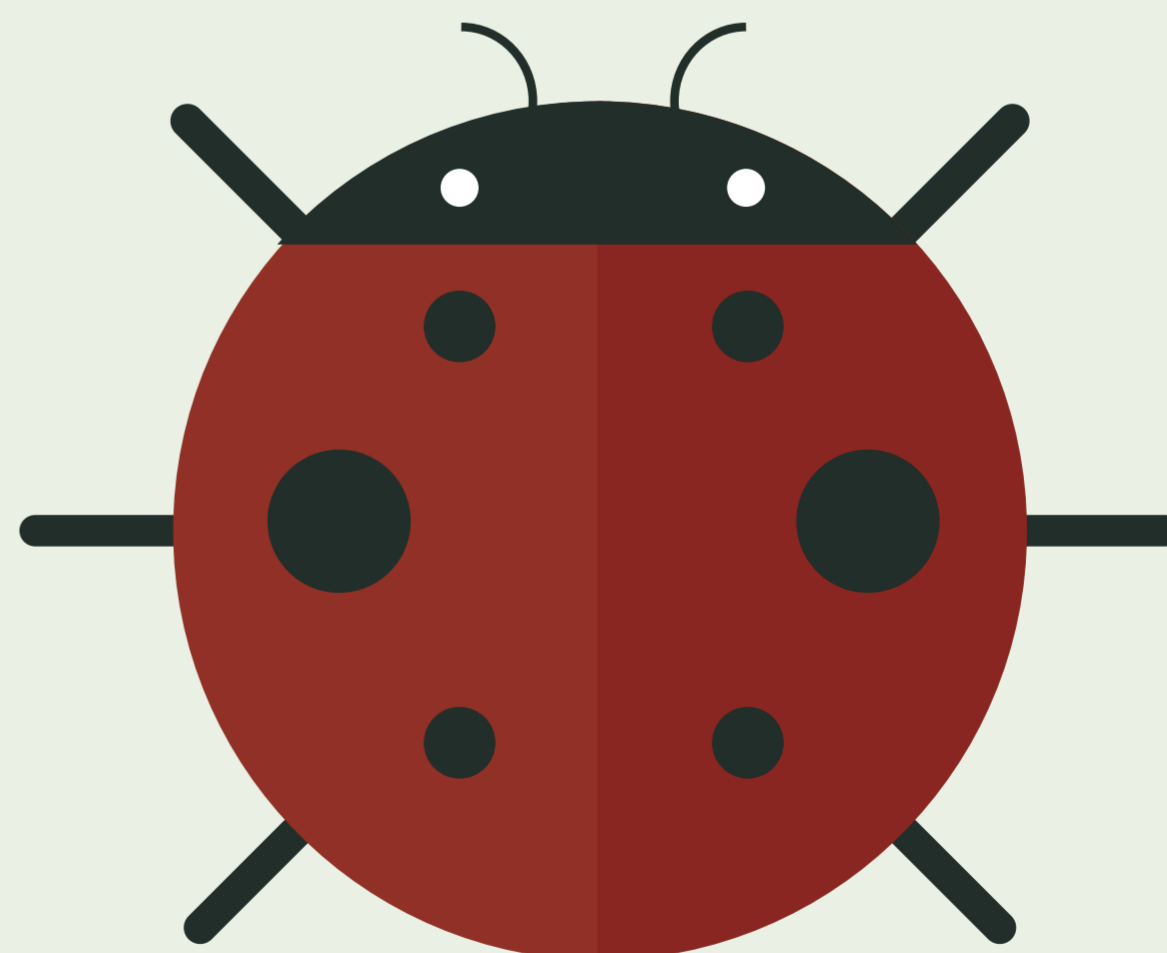
Iniciatīva "GenerationEU".

Eiropas Komisijas Jaunatnes klimata padome ir jauniešu grupa, kas konsultē Eiropas Komisiju klimata un ilgtspējības jautājumos. Padome tika izveidota 2020. gadā, un tajā ir 20 jaunieši no visas Eiropas. Jaunatnes klimata padome ir platforma, kas ļauj jauniešiem aktīvi piedalīties ES klimata politikas veidošanā.

Jauniešu klimata streiks

Jauniešu klimata streiks ir starptautiska sabiedriska kustība, kas organizē protestus par klimata pārmaiņām. Kustību 2018. gadā dibināja Grēta Tūnberga, un tā ātri ieguva popularitāti jauniešu vidū visā pasaulē. Jauniešu klimata streiks ir jauniešu neapmierinātības izpausme ar klimata pasākumu trūkumu. Kustība ir palielinājusi sabiedrības izpratni par klimata pārmaiņām un palielinājusi spiedienu uz politikas veidotājiem.

Jauniešu iesaistīšanās nozīme

1. **Zaļie klubi un organizācijas** - Dibinot vides klubus, jaunieši var iedvesmot citus, veidojot kopienu, kuras pamatā ir kopīgās vides vērtības. Šādas aktivitātes veicina ilgtspējīgu attieksmi vienaudžu vidū un ietekmē veselās kopienas.
2. **Vietējās iniciatīvas** -Tīrīšanas akcijas vai koku stādīšana tieši ietekmē vietējo vidi, padarot to tīrāku un iedzīvotājiem draudzīgāku. Šāda rīcība māca atbildību par apkārtējo pasauli.
3. **Zaļais transports** – izvēloties videi draudzīgus pārvietošanās veidus, jaunieši ne tikai rūpējas par vidi, bet arī veicina veselīgu dzīvesveidu un mudina citus izdarīt līdzīgu izvēli.
4. **Ilgspējīgspatēriņš** – apzināta iepirkšanās var ievērojami samazināt mūsu oglekļa pēdas nospiedumu. Veicinot šādu attieksmi, jaunieši ietekmē patēriņa tirgus virzību.
5. **Zaļās iniciatīvas darbavietā**- Pat nelielas izmaiņas, piemēram, atkritumu šķirošana, var radīt ievērojamus ieguvumus videi. Jaunieši kā jauns darbaspēks var veikt šīs izmaiņas darbavietās.
6. **Digitālās aktivitātes** -Digitālajā laikmetā jauniešiem ir milzīga ietekme uz sociālajiem medijiem. Veicinot vides aizsardzību tiešsaistē, tie var sasniegt plašu auditoriju.
7. **Zaļie pasākumi** -Rīkojot zaļos pasākumus, jaunieši izglīto sabiedrību un praksē popularizē ilgtspējīgus risinājumus.
8. **Eko brīvprātīgais darbs** — Strādājot ar vides organizācijām, jaunieši iegūst pieredzi, ko var

pārvērsties par nākotnes karjeras ceļiem.

9. **Zaļā mode** -Veicinot ilgtspējīgu modi, jaunieši var ietekmēt apģērbu nozari, kas ir viens no galvenajiem piesārņojuma avotiem. Apģērbu labošana, otrreizēja pārstrāde un atkārtota izmantošana samazina vajadzību ražot jaunas drēbes, tādējādi samazinot resursu patēriņu un mazāk atkritumu.

10. **Zaļā ēdiena gatavošana** -Veicinot vietējo un sezonas produkciju, jaunieši var ietekmēt vietējo saimniecību attīstību un samazināt CO2 emisijas, kas saistītas ar pārtikas transportēšanu lielos attālumos. Turklāt izvairīšanās no pārtikas izšķērdēšanas tieši ietekmē atkritumu samazināšanu.

11. **Zaļais ceļojums** - Izvēloties ekotūrismu vai ilgtspējīgāku ceļošanu, jaunieši var atbalstīt vietējās kopienas un aizsargāt vidi. Šī pieeja ceļošanai uzsver apmeklēto vietu dabas un kultūras aizsardzību.

12. **Zaļā izglītība** -Piedalīšanāsursos un apmācībās ekoloģijā ļauj jauniešiem iegūt zināšanas, kuras pēc tam var likt lietā gan profesionālajā, gan privātajā dzīvē.

13. **Zaļā politika** -Lesaistoties politikā, jauniešiem ir iespēja ietekmēt vides politikas veidošanu dažādos pārvaldes līmeņos.

14. **Zaļās zonas** -Zaļo zonu, piemēram, jumta dārzu un zaļo sienu izveide ne tikai veicina gaisa kvalitātes uzlabošanu, bet arī ietekmē iedzīvotāju psiholoģisko labklājību.

15. **Zaļā enerģija** - Veicinot atjaunojamās enerģijas avotus, jaunieši var palīdzēt samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un veicināt vidi draudzīgu tehnoloģiju attīstību.

16. **Zaļie izaicinājumi** - Organizējot dažādus izaicinājumus un piedaloties tajos, piemēram, "Nedēļa bez plastmasas", jaunieši var veicināt vienaudžu vides izpratni un iedvesmot viņus rīkoties.

17. **Zaļā kopiena** - Veidojot kopienas, kuru pamatā ir zaļās vērtības, jaunieši var sadarboties, lai aizsargātu vidi un apmainītos ar pieredzi.

18. **Zaļās mākslas iniciatīvas** - Izmantojot mākslu, piemēram, mūziku, glezniecību vai teātri, jaunieši var nodot svarīgus vides vēstījumus, emocionālā un iedvesmojošā veidā sasniedzot plašu auditoriju.

19. **Zaļā uzņēmējdarbība** - Izveidojot zaļos uzņēmumus, jaunieši var piedāvāt produktus un pakalpojumus, kas ir ne tikai izdevīgi, bet arī videi draudzīgi.

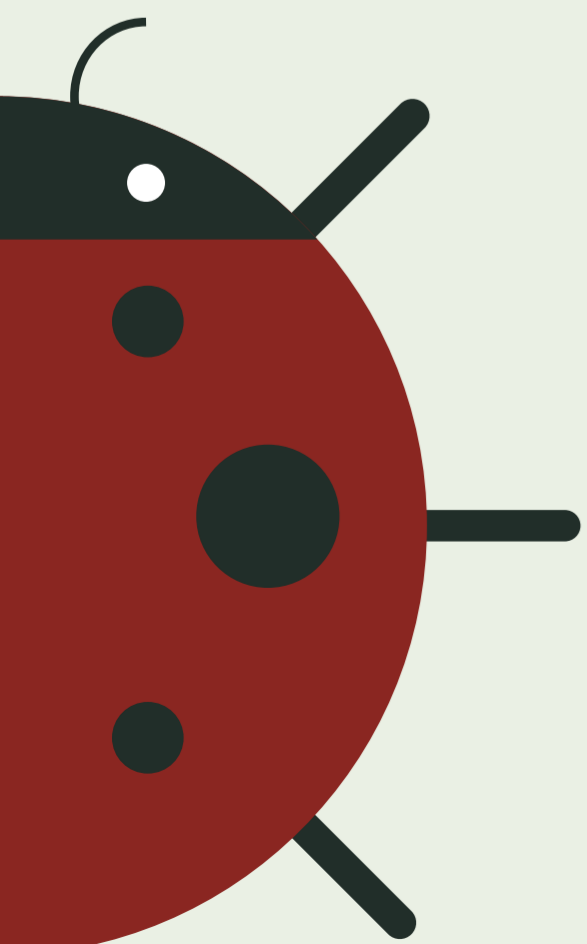
20. **Zaļās izglītības iniciatīvas** – Bērniem un jauniešiem paredzētu izglītības programmu izveide un popularizēšana, kas koncentrējas uz ekoloģiju, palīdz veidot izpratni par vidi jau no mazotnes.

21. **Zaļais sports** — Zaļo sporta pasākumu organizēšana un piedalīšanās tajos, piemēram, skriešanas vai velorallijos, kas veicina veselīgu dzīvesveidu un rūpes par vidi.

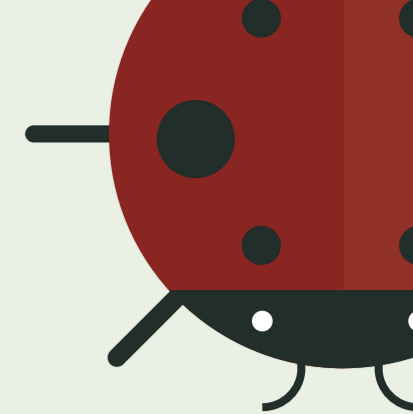
22. **Zaļās dzīvojamās telpas** – Māju un dzīvokļu pielāgošana ilgtspējīgā veidā, izmantojot tādus risinājumus kā kompostēšana, lietussavākšana vai saules paneļu uzstādīšana.

23. **Zaļā sociālā akcija** - Sociālo kampaņu organizēšana, lai palielinātu sabiedrības izpratni par vides riskiem un veicinātu rīcību vides aizsardzībā.

Jaunieši ar savu aktivitāti, aizrautību un apņēmību ir ne tikai ieguvēji no Eiropas zaļā kursa aktivitātēm, bet arī viens no galvenajiem dalībniekiem šajā procesā. Viņu apņemšanās, inovācijas un spēja mobilizēt kopienas padara tās neaizstājamā cīņā par ilgtspējīgu Eiropas nākotni. Atbalstīt viņu iniciatīvas, uz klausīt viņu balsis un iekļaut viņu perspektīvas lēmumu pieņemšanas procesos ir atslēga uz panākumiem ambiciozu zaļo mērķu sasniegšanā.

Erasmus+ loma Eiropas zaļā kursa īstenošanā

Programma Erasmus+ ir viena no Eiropas Savienības pazīstamākajām un veiksmīgākajām programmām izglītības mobilitātes un starptautiskās sadarbības veicināšanai. Lai gan tās galvenā uzmanība tiek pievērsta izglītībai un jaunatnes attīstībai, Erasmus+ var spēlēt galveno lomu Eiropas zaļā kursa īstenošanā. Kā? Apskatīsim tuvāk.

1. Vides izglītība

Izmantojot Erasmus+ studentu apmaiņu un apmācību, jauniešiem ir iespēja uzzināt par vides praksi dažādās valstīs. Šādos braucienos iegūtās zināšanas bieži vien pārtop vietējās vides iniciatīvās un projektos, kad viņi atgriežas savās mītnes zemēs.

2. Starptautiskā sadarbība

Erasmus+ veicina sadarbību starp universitātēm, NVO un citām institūcijām no dažādām valstīm. Kopīgi projekti un iniciatīvas var koncentrēties uz vides risinājumiem, pieredzes un labākās prakses apmaiņu ilgtspējīgas attīstības jomā.

3. Ilgtspējīgas mobilitātes veicināšana

Lai gan Erasmus+ veicina ceļošanu, arvien lielāks uzsvars tiek likts uz ilgtspējīgu mobilitāti. Tiek veicināta ceļošana ar vilcienu, nevis lidmašīnu, tiek veicināta sabiedriskā transporta un velosipēdu izmantošana, tiek organizētas apmācības un semināri par zaļo dzīvesveidu ārvalstīs..

4. Paaugstināt vides apziņu

Erasmus+ dalībniekiem ir iespēja vērot, kā dažādas valstis un kopienas tiek galā ar vides izaicinājumiem. Šāda pieredze palielina vides apziņu un motivē rīkoties vides jomā.

5. Erasmus+ un zaļā inovācija

Programma Erasmus+ finansē pētniecības projektus un inovatīvas iniciatīvas, kas vērstas uz ekoloģiju un ilgtspējību. Studenti, pētnieki un eksperti sadarbojas, lai radītu jaunus risinājumus, kas atbalsta Eiropas zaļā kursa mērķus.

6. Zaļo līderu tīkla veidošana

Programmas Erasmus+ dalībnieki bieži kļūst par ilgtspējīgas attīstības idejas vēstnešiem savās kopienās. Kopā pavadītais laiks ārzemēs, pieredzes apmaiņa un izveidotās attiecības veicina jaunu līderu tīkla izveidi, kas nākotnē sadarbosies ekoloģiskos projektos Eiropas mērogā.

7. Zaļās dienaskārtības ieviešana augstskolās

Daudzi Erasmus+ dalībnieki kļūst par aktīvistiem savās universitātēs, atgriežoties savās mītnes zemēs, veicinot zaļās iniciatīvas, piemēram, otrreizējo pārstrādi, ilgtspējīgu transportu vai plastmasas patēriņa samazināšanu. Tas padara universitātes zaļākas un atbildīgākas.

8. Erasmus+ un vietējās kopienas

Erasmus+ programmas priekšrocības ir ne tikai studentiem. Daudzi projekti ir paredzēti skolotājiem, pasniedzējiem vai jaunatnes darbiniekiem, kuri pēc atgriešanās nodod iegūtās zināšanas vietējās kopienās, veicinot Eiropas Zaļā kursa mērķu sasniegšanu vietējā līmenī.

9. Zaļās ekonomikas veicināšana

Pateicoties programmai Erasmus+, jauniešiem ir iespēja uzzināt par uzņēmumiem un organizācijām, kas nodarbojas ar zaļajām tehnoloģijām, atjaunojamiem enerģijas avotiem vai bioloģisko lauksaimniecību. Šāda pieredze var viņus iedvesmot izvēlēties karjeru zaļās ekonomikas sektorā vai dibināt savus zaļos jaunuzņēmumus.

10. Erasmus+ kā klimata diplomātijas instruments

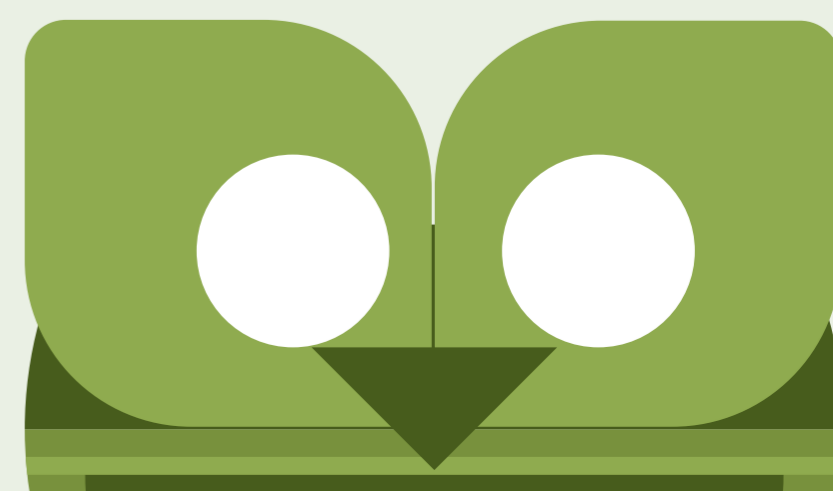
Erasmus+ var kalpot kā platforma diskusijām un sadarbībai klimata politikas jomā starptautiskā līmenī. Kopīgi projekti, konferences un semināri, kuros galvenā uzmanība pievērsta ekoloģijai, var veicināt vienprātību un kopēju pieeju globālajām klimata problēmām.

11. Zaļās iniciatīvas koledžu pilsētiņās

Erasmus+ sadarbība noved pie labākās prakses apmaiņas starp universitātēm. Daudzas augstskolas ievieš inovatīvus zaļos risinājumus, piemēram, lietus ūdens savākšanas sistēmas, zaļos jumtus vai saules paneļus. Pateicoties Erasmus+, šīs idejas tiek strauji izplatītas un pielāgotas dažādās Eiropas daļās.

12. Erasmus+ un ilgtspējīga patēriņa kultūra

Atrodoties ārzemēs, studenti tiek mudināti izpētīt vietējos tirgus, baudīt vietējos un sezonas produktus un izvairīties no pārmērīga patēriņa. Šāda pieredze veido videi draudzīgu attieksmi, ko programmas dalībnieki ņem līdzi mājās.

13. Tiklošana un kopienas veidošana

Erasmus+ ne tikai sniedz iespēju gūt individuālu pieredzi, bet arī veicina starptautiskus cilvēku tīklus, kas interesējas par vides aizsardzību. Šīs kopienas bieži ierosina kopīgus projektus, kampaņas vai jaunuzņēmumus, lai veicinātu ilgtspējību.

14. Vides izglītība skolotājiem un pasniedzējiem

Studenti nav vienīgie, kas gūst labumu no Erasmus+ programmas. Skolotāji, pasniedzēji un jaunatnes darbinieki piedalās īpašosursos un apmācībās, kas koncentrējas uz vides izglītību. Atgriežoties savās mītnes zemēs, viņi iegūtās zināšanas nodod tālāk saviem skolēniem un studentiem.

Programma Erasmus+ attīstās, reaģējot uz mūsdienu globālajiem izaicinājumiem. Programmas Erasmus+ loma Eiropas zaļā kursa īstenošanā neaprobežojas tikai ar izglītību un mobilitāti. Tā ir visaptveroša programma, kas var palīdzēt paātrināt Eiropas zaļo pārveidi daudzos līmeņos. Pateicoties jauniešu apņēmībai, viņu kaislībai un apņēmībai, Erasmus+ kļūst par spēcīgu instrumentu cīņā par zaļu un ilgtspējīgu kontinenta nākotni. Šīs programmas atbalstīšana un attīstība ir ieguldījums nākotnē, kas nesīs labumu ne tikai dalībniekiem, bet arī Eiropai kopumā. Programma Erasmus+ ir lielisks piemērs tam, kā izglītības iniciatīvas var veicināt zaļo mērķu sasniegšanu.

Trīspusējā iniciatīva ir platforma sadarbībai starp Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīm, kas stiepjas no Baltijas līdz Adrijas jūrai līdz Melnajai jūrai. Iniciatīvā ietilpst: Polija, Čehija, Slovākija, Ungārija, Rumānija, Bulgārija, Lietuva, Latvija, Igaunija, Horvātija, Slovēnija un Austrija. Eiropas Zaļā kursa īstenošana šajās valstīs rada dažādas problēmas to unikālo ekonomisko, sociālo un ģeogrāfisko apstākļu dēļ. Šeit ir daži no tiem:

15. Erasmus+ kā platforma globālu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai
Erasmus+ ir pilnībā saskaņots ar ANO globālajiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem (SDG). Veicinot vides izglītību, ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu, kā arī klimata pasākumus, Erasmus+ veicina šo mērķu sasniegšanu Eiropas līmenī.

Polija

γ Smagās rūpniecības un elektroenerģijas ražošanas dekarbonizācija: Polija ir ļoti atkarīga no oglēm, kas rada izaicinājumu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai.

γ Energoinfrastruktūras modernizācija: Novecojušo elektrostaciju un pārvades tīklu nomaiņa pret moderniem un tehnoloģiski efektīviem.

γ Ilgtspējīga transporta attīstība: gaisa kvalitātes uzlabošana, samazinot transporta nozares emisijas.

Čehu Republika

γ Atkarības no oglēm samazināšana: tāpat kā Polijai, arī Čehijai ir jāsamazina atkarība no oglēm un jāpalielina AER īpatsvars enerģijas sadalījumā.

γ Energoefektivitāte: ēku un rūpniecības modernizācija, lai palielinātu energoefektivitāti.

Slovākija

γ AER attīstība: Slovākijā ir atjaunojamās enerģijas potenciāls, kas ir labāk jāizmanto.

γ Transporta modernizācija: elektrisko transportlīdzekļu infrastruktūras attīstība un sabiedriskā transporta efektivitātes uzlabošana.

Ungārija

γ Ūdens resursu apsaimniekošana: Ungārija ir īpaši neaizsargāta pret klimata pārmaiņām, kas ietekmē ūdens resursus.

γ Dekarbonizācija un energoefektivitāte: izaicinājumi enerģētikas nozares modernizācijai un energoefektivitātes uzlabošanai.

Rumānija

γ Enerģētikas nozares modernizācija: Rumānija saskaras ar nepieciešamību modernizēt savu enerģētikas nozari, tostarp attīstot AER.

γ Infrastruktūras attīstība: uzlabot transporta un enerģētikas infrastruktūru, lai atbalstītu

Bulgārija

γ Gaisa piesārņojums: Bulgārija saskaras ar gaisa piesārņojuma problēmu, īpaši pilsētās.

γ Energoefektivitāte: ēku un enerģētikas infrastruktūras modernizācija, lai palielinātu efektivitāti.

Baltijas valstis (Lietuva, Latvija, Igaunija)

γ Enerģijas tirgu integrācija: valstis strādā, lai integrētos Eiropas enerģētikas sistēmā un uzlabotu energoapgādes drošību.

γ AER attīstība: jo īpaši vēja enerģija un biomasas ir attīstības jomas.

Visām šīm valstīm ir arī jāatrod veidi, kā finansēt nepieciešamās investīcijas gan no vietējiem, gan Eiropas avotiem, piemēram, Taisnīgās pārejas fonda. Tam nepieciešama efektīva politika, inovācijas un starptautiska sadarbība.

Horvātija un Slovēnija

γ Ilgtspējīga tūrisma attīstība: Piekrastes un dabas resursu aizsardzība, vienlaikus attīstot tūrismu.

γ Energoefektivitāte un AER: infrastruktūras modernizācija un atjaunojamās enerģijas attīstība.

Austrija

γ Inovācijas un zaļās tehnoloģijas: kā attīstīta valsts Austrija koncentrējas uz inovācijām un tehnoloģijām, lai atbalstītu zaļo pāreju.

γ Pilsētas mobilitātes attīstība: ilgtspējīga pilsētas transporta un elektrisko transportlīdzekļu infrastruktūras attīstība.

Jauniešu ieteikumi EGD virzienā

Saskaroties ar pieaugošajām klimata pārmaiņu problēmām, Eiropas Zaļais kurss ir ne tikai politiska atbilde, bet arī jaunās paaudzes centienu izpausme, kas ir apņēmības pilna pieprasīt ilgtspējīgu nākotni. Šis ziņojums atspoguļo jauniešu dziļo vēlmi dzīvot pasaulē, kas ciena un aizsargā dabisko vidi, vienlaikus nodrošinot vienlīdzības, veselības un attīstības iespējas visiem. Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana, atjaunojamo enerģijas avotu atbalstīšana, vides izglītība, ilgtspējīgs transports, bioloģiskās daudzveidības aizsardzība un citas — tās ir tikai dažas no cerībām, ko jaunieši izvirza no vadītājiem un politikas veidotājiem. Šajā ziņojumā mēs koncentrējamies uz šīm cerībām, lai saprastu un uzsvērtu, cik svarīgi ir, lai jaunieši tiktu uzklausi un viņiem būtu iespēja piedalīties politikas veidošanā, kas tieši ietekmēs viņu un mūsu planētas nākotni.

1. Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana:

Siltumnīcefekta gāzu emisijas ir galvenais globālās sasilšanas cēlonis. To samazināšana ir galvenais, lai stabilizētu klimatu un novērstu klimata pārmaiņu katastrofālās sekas.

2. Atbalsts atjaunojamiem enerģijas avotiem:

Atjaunojamie enerģijas avoti, piemēram, vējš, saule un ūdens, ir tīri un neizsīkst. To izstrāde samazina atkarību no fosilā kurināmā un palīdz samazināt CO2 emisijas.

3. Vides izglītība:

Vides apziņa ir galvenais, lai mainītu attieksmi un uzvedību. Izglītība šajā jomā ļauj jaunajai paaudzei labāk izprast un novērtēt vides vērtību.

4. Ilgtspējīgs transports:

Transports rada ievērojamu daļu no globālajām emisijām. Zaļo transporta veidu attīstība palīdz samazināt gaisa piesārņojumu un uzlabot dzīves kvalitāti pilsētās.

5. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana:

Bioloģiskā daudzveidība ir ekosistēmu veselības atslēga. Tās aizsardzība nodrošina vides stabilitāti un aizsargā sugas no izzušanas.

6. Zaļie darbi: Pāreja uz zaļo ekonomiku rada jaunas darba vietas, kas ir ilgtspējīgākas un more

izturīgs pret krīzēm.

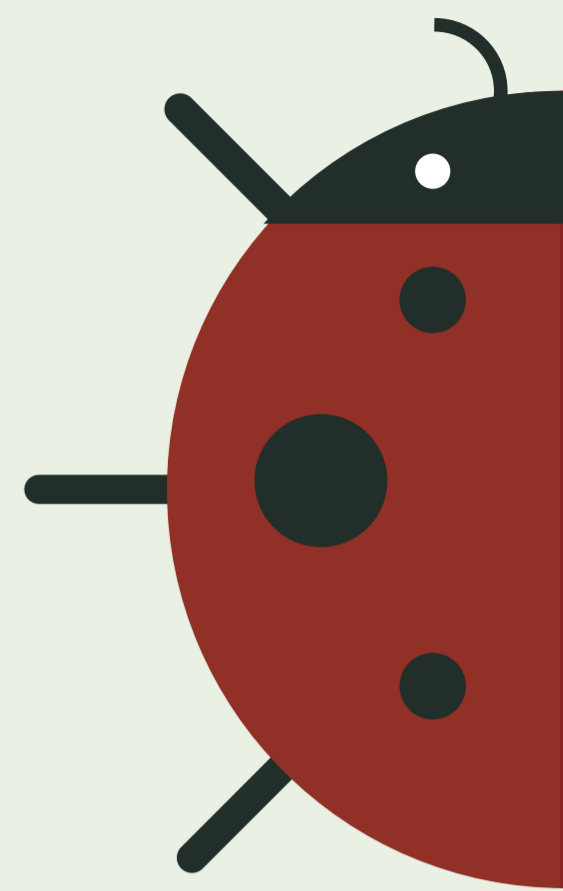
7. Plastmasas patēriņa samazināšana: Pārmērīgs plastmasas patēriņš izraisa okeāna piesārņojumu un kaitē jūras dzīvībai. Plastmasas samazināšana palīdz aizsargāt ūdens ekosistēmas.

8. Atbalsts jaunajiem novatoriem: Jaunieši ir jaunu ideju un inovāciju avots. Viņu iniciatīvu atbalstīšana paātrina ilgtspējīgu risinājumu izstrādi.

9. Ilgtspējīgs patēriņš: Pārmērīgs patēriņš noved pie resursu izsīkšanas un vides piesārņojuma. Ilgtspējīga patēriņa veicināšana palīdz uzturēt vides ilgtspējību.

10. Pielāgošanās klimata pārmaiņām: Klimata pārmaiņas jau ir realitāte. Pielāgošanās ļauj sabiedrībām labāk tikt galā ar tās sekām, piemēram, ārkārtējiem laikapstākļiem.

11. Pilsētas zaļās zonas: Zaļās zonas pilsētās uzlabo gaisa kvalitāti, samazina pilsētas siltuma salas efektu un palielina iedzīvotāju labklājību.

12. Palielināt sabiedrības iesaistīšanos: Aktīva sabiedrības līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesos nodrošina, ka politika ir atbilstošāka un efektīvāka.

13. Ilgtspējīga pārtika: Bioloģiskā lauksaimniecība un vietējie pārtikas avoti samazina oglekļa pēdas nospiedumu un atbalsta vietējo ekonomiku.

14. Ūdens saglabāšana: Ūdens ir galvenais dzīvības resurss. Tā saglabāšana nodrošina piekļuvi tīram ūdenim un aizsargā ūdens ekosistēmas.

15. Pārstrāde: Slēgta cikla ekonomika samazina nepieciešamību izmantot jaunus resursus un samazina atkritumu daudzumu, kas tiek nogādāts poligonos.

16. Zaļās tehnoloģijas: Investīcijas jaunās tehnoloģijās veicina ilgtspējīgu attīstību un inovatīvu risinājumu radīšanu nākotnei.

17. Starptautiskā sadarbība: Klimata pārmaiņas ir globāla problēma. Starptautiskā sadarbība ir efektīvas darbības atslēga.

18. Pārredzamība: Atklāta progresa komunikācija vairo sabiedrības uzticību un ļauj sabiedrībai uzraudzīt un novērtēt valdības rīcību.

19. Finansējums: Lai sasniegtu vides mērķus, ir nepieciešams atbilstoši finansēt iniciatīvas un projektus.

20. Ilgtermiņa redzējums: Ilgtermiņa plānošana ļauj efektīvāk rīkoties un nodrošina, ka pieņemtie lēmumi ir ilgtspējīgi un pārdomāti.

21. Izglītības pieejamība: Jaunieši sagaida piekļuvi kvalitatīvai izglītībai, kas viņus sagatavos nākotnei.

22. Nodarbinātības iespējas: Jaunieši pēc studiju beigšanas sagaida stabilu un atalgojošu darbu, īpaši zaļo darba vietu sektorā.

23. Veselības aprūpes pieejamība: Jaunieši vēlas pārliecināties, ka viņiem ir piekļuve health

24. Vienlīdzība un pieņemšana: Viņi sagaida sabiedrību, kas pieņem dažādību un veicina vienlīdzību.

procesī:Jaunieši vēlas aktīvi iesaistīties lēmumu pieņemšanas procesos attiecībā uz viņiem

28. Garīgās veselības atbalsts: Tā kā garīgās veselības problēmas pieaug, jaunieši sagaida piekļuvi garīgās veselības atbalstam un pakalpo-

30. Piekļuve kultūrai: Sagaidiet, ka varēsiet piekļūt dažādām kultūras formām, piemēram, mūzikai, mākslai, teātrim un literatūrai.

32. Ceļošanas iespējas: jaunieši vēlas būt iespējai izpētīt pasauli, kultūras un cilvēkus.

uzskati.

34. Piekļuve informācijai: Viņi vēlas piekļūt uzticamai un atjauninātai informācijai par dažādām tēmām.

36. Veselīgas attiecības: Viņi vēlas veidot veselīgas un apmierinošas attiecības ar ģimeni, draugiem un partneriem.

25. Drošība:Viņi vēlas justies droši savā vidē gan fiziski, gan tiešsaistē.

26.Līdzdalība lēmumu pieņemšanas nākotnē.

27. Piekļuve tehnoloģijai: Sagaidiet piekļuvi modernajām tehnoloģijām, kas atvieglo mācīšanos, saziņu un personīgo attīstību.

jumiem.

29. Personības izaugsmes iespējas:Viņi vēlas attīstīt savas kaislības, talantus un intereses.

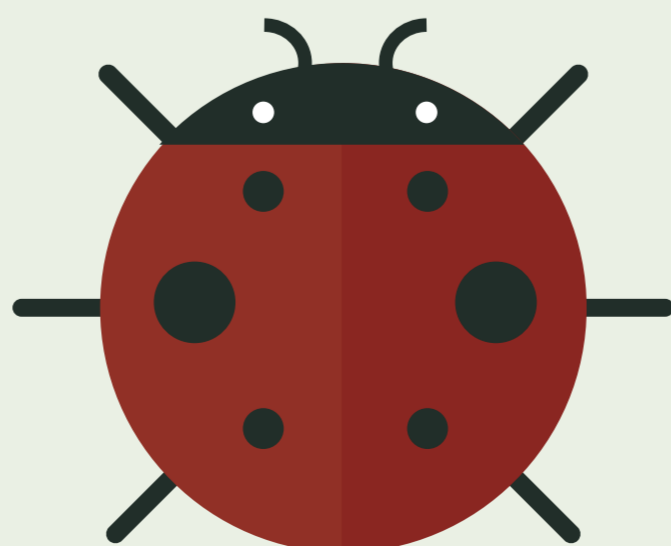
31. Ilgtspējība: TViņi vēlas dzīvot sabiedrībā, kas rūpējas par ilgtspējību un planētas nākotni.

33. Telpa pašizpaušmei: Viņi sagaida, ka viņus pieņems pašizpaušmes dēļ, neatkarīgi no tā, vai tas ir viņu ģērbšanās stils, seksuālā orientācija vai

35. Draudzīga dzīvojamā vide:Gaidiet piekļuvi izdevīgam un ērtam mājoklim.

37. Valodu apguves iespējas: Globalizējošā pasaulē jaunieši vēlas iespējas apgūt dažādas valodas.

38. Atbalsts sarežģītās situācijās: Sagaidiet atbalstu no sabiedrības un institūcijām sarežģītās dzīves situācijās.

39. Vecāko paaudžu izpratne: Viņi vēlas, lai vecākās paaudzes viņus saprastu un cienītu, neskatoties uz paaudžu atšķirībām.

40. Iespēja ietekmēt nākotni: Jaunieši vēlas patiesi runāt gan savas, gan visas sabiedrības nākotnes veidošanā.

41. Šīs cerības atspoguļo jauniešu vajadzības un vēlmes mūsdienu pasaulē. Daudzi jaunieši vēlas aktīvi piedalīties savas vides un nākotnes veidošanā.

42. Fosilā kurināmā patēriņa samazināšana: Jaunieši vēlas samazināt atkarību no fosilā kurināmā, kas ir galvenais siltumnīcefekta gāzu emisiju avots. Apzinoties to ietekmi uz klimata pārmaiņām, tiek motivēti meklēt alternatīvus enerģijas avotus.

43. Pārstrādes palielināšana: Jaunieši saprot, ka ir jāsamazina atkritumu daudzums, kas nonāk poligonos. Efektīva pārstrāde samazina spiedienu uz dabas resursiem un samazina piesārņojumu.

44. Meža aizsardzība: Meži ir ļoti svarīgi ekoloģiskajam līdzsvaram, veicot tādas funkcijas kā oglekļa piesaiste un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana. Viņu aizsardzība ir būtiska planētas veselībai.

45. Gaisa piesārņojuma samazināšana: Gaisa piesārņojums ietekmē cilvēku veselību un ekosistēmas. Jaunieši vēlas tīru gaisu savai veselībai un labsajūtai.

46. Ilgtspējīga mode: Modes industrija ir viena no piesārņojošākajām. Jaunieši vēlas atbildīgāku apģērbu ražošanu un patēriņu.

47. Ūdens patēriņa samazināšana: Ūdens ir vērtīgs resurss, un tā pārmērīga izmantošana izraisa ūdens krīzi. Jaunieši saprot šī resursa ilgtspējīgas izmantošanas nepieciešamību.

48. Pārtikas atkritumu samazināšana: Pārtikas atkritumi ir ne tikai resursu izšķērdēšana, bet arī nevajadzīga siltumnīcefekta gāzu emisija. Jaunieši vēlas efektīvāku pārtikas ražošanas un izplatīšanas sistēmu.

49. **Zaļā mobilitāte:**Transporta radītais piesārņojums ir ievērojams. Jaunieši vēlas zaļas alternatīvas, kas ir ilgtspējīgākas un videi draudzīgākas.
50. **Atbalsts bioloģiskajai lauksaimniecībai:** Bioloģiskā lauksaimniecība mazāk ietekmē vidi un veicina veselīgu pārtiku. Jaunieši vēlas atbalstīt praksi, kas sniedz labumu cilvēkiem un planētai.
51. **Jūras dzīvnieku aizsardzība:** Okeāni ir neaizsargāti pret piesārņojumu, pārzveju un paskābināšanos. Jaunieši saprot savu izšķirošo lomu globālajā ekosistēmā un vēlas viņus aizsargāt
52. **Vides izglītība:** Zināšanas ir pārmaiņu atslēga. Jaunieši vēlas iegūt izglītību par ekoloģiju, lai viņi varētu pieņemt pārdomātus lēmumus.
53. **Zaļā inovācija:** Tehnoloģijas un inovācijas var palīdzēt atrisināt daudzas vides problēmas. Jaunieši vēlas investīcijas zaļajās tehnoloģijās.
54. **Samaziniet vienreizlietojamo produktu lietošanu:**Vienreizlietojamie izstrādājumi, īpaši plastmasas, nopietni apdraud vidi. Jaunieši vēlas samazināt patēriņu par labu ilgtspējīgākiem risinājumiem.
55. **Sabiedrības iesaistīšanās palielināšana:** Jaunieši vēlas tikt uzklauti un piedalīties vides lēmumu pieņemšanas procesos, kas ietekmēs viņu nākotni.
56. **Apdraudēto sugu aizsardzība:**Sugu izzušana ir satraucoša. Jaunieši vēlas rīkoties, lai aizsargātu bioloģisko daudzveidību.
57. **Ilgspējīga patēriņa veicināšana:**Pārmērīgs patēriņš noved pie resursu izsīkšanas. Jaunieši vēlas veicināt un praktizēt ilgtspējīgu patēriņu.
58. **Zaļās zonas pilsētās:** Zaļās zonas uzlabo dzīves kvalitāti, tīru gaisu un bioloģisko daudzveidību pilsētās.
59. **Ķīmikāliju samazināšana vidē:**Ķīmiskās vielas var ietekmēt cilvēku veselību un ekosistēmas. Jaunieši vēlas ierobežot savu klātbūtni vidē.
60. **Sabiedrību caurskatāmības palielināšana:** Jaunieši vēlas uzzināt, kādu praksi izmanto uzņēmumi, un sagaida, ka viņi rīkosies atbildīgi pret vidi.
61. **Vietējo iniciatīvu veicināšana:**Vietējām iniciatīvām bieži ir tieša ietekme uz kopienām. Jaunieši vēlas atbalstīt un piedalīties vietējās vides aktivitātēs.
62. **Zaļās tehnoloģijas izglītībā:** Yjaunieši vēlas izglītībā iekļaut zaļās tehnoloģijas, piemēram, digitālās mācību grāmatas un saules paneļus skolās. Apzinoties to ietekmi uz papīra un enerģijas patēriņa samazināšanu, tas motivē tos īstenot.
63. **Vietējie enerģijas avoti:**Vietējo enerģijas avotu, piemēram, saules paneļu, veicināšana var samazināt atkarību no fosilā kurināmā, kas palīdz samazināt CO2 emisijas.
64. **Zaļās atpūtas zonas:** Gzaļās zonas pilsētās ne tikai uzlabo vietas estētiku, bet arī veicina gaisa kvalitātes un iedzīvotāju veselības uzlabošanu.

65. **Ilgospējīgs tūrisms:** ekotūrisms respektē vidi un vietējo kultūru, kas veicina galamērķu ilgtspējīgu attīstību.

66. **Zaļā ēka:** Zaļās ēkas patērē mazāk enerģijas un resursu, kā rezultātā tiek samazināta oglekļa pēda un zemākas ekspluatācijas izmaksas.

67. **Trokšņa samazināšana:** Trokšņa piesārņojums negatīvi ietekmē cilvēku veselību un labklājību. Jaunieši vēlas klusāku un harmoniskāku vidi.

68. **Zaļais sabiedriskais transports:** Zaļais transports, piemēram, tramvaji un elektriskie autobusi, samazina siltumnīcefekta gāzu emisijas un gaisa piesārņojumu pilsētās.

69. **Augsnes aizsardzība:** Augsne ir galvenais resurss, kas nodrošina pārtiku un izejvielas. Tā aizsardzība ir būtiska ilgtspējīgai nākotnei.

70. **Ilgospējīgas saimniecības:** Vietējās bioloģiskās saimniecības atbalsta vietējo ekonomiku un nodrošina veselīgāku pārtiku bez ķīmiskām vielām.

71. **Zaļās iniciatīvas darbavietā:** Darba devēji, kas veicina zaļo praksi, var palīdzēt samazināt savu oglekļa pēdu un radīt veselīgāku darba vidi.

72. **Zaļie pasākumi un festivāli:** Zaļajiem pasākumiem ir mazāka ietekme uz vidi un tie veicina ilgtspējīgu praksi dalībnieku vidū.

73. **Ilgospējīgs iepakojums:** Atkārtoti lietojams vai bioloģiski noārdāms iepakojums samazina atkritumu daudzumu un piesārņojumu.

74. **Ierobežojoša gaisma:** Gaismas piesārņojums ietekmē nakts ekosistēmas un cilvēka diennakts ritmu. Jaunieši vēlas atbildīgāk izmantot apgaismojumu.

75. **Ilgospējīgas kopienas:** Ekoloģiski pamatotas un uz sadarbību vērstas kopienas var veicināt ilgtspējīgu attīstību un uzlabot dzīves kvalitāti.

76. **Izglītība par ilgtspējību:** Zināšanas par

ekoloģiju un ilgtspējību ļauj jauniešiem pieņemt pārdomātus lēmumus un rīkoties atbildīgi.

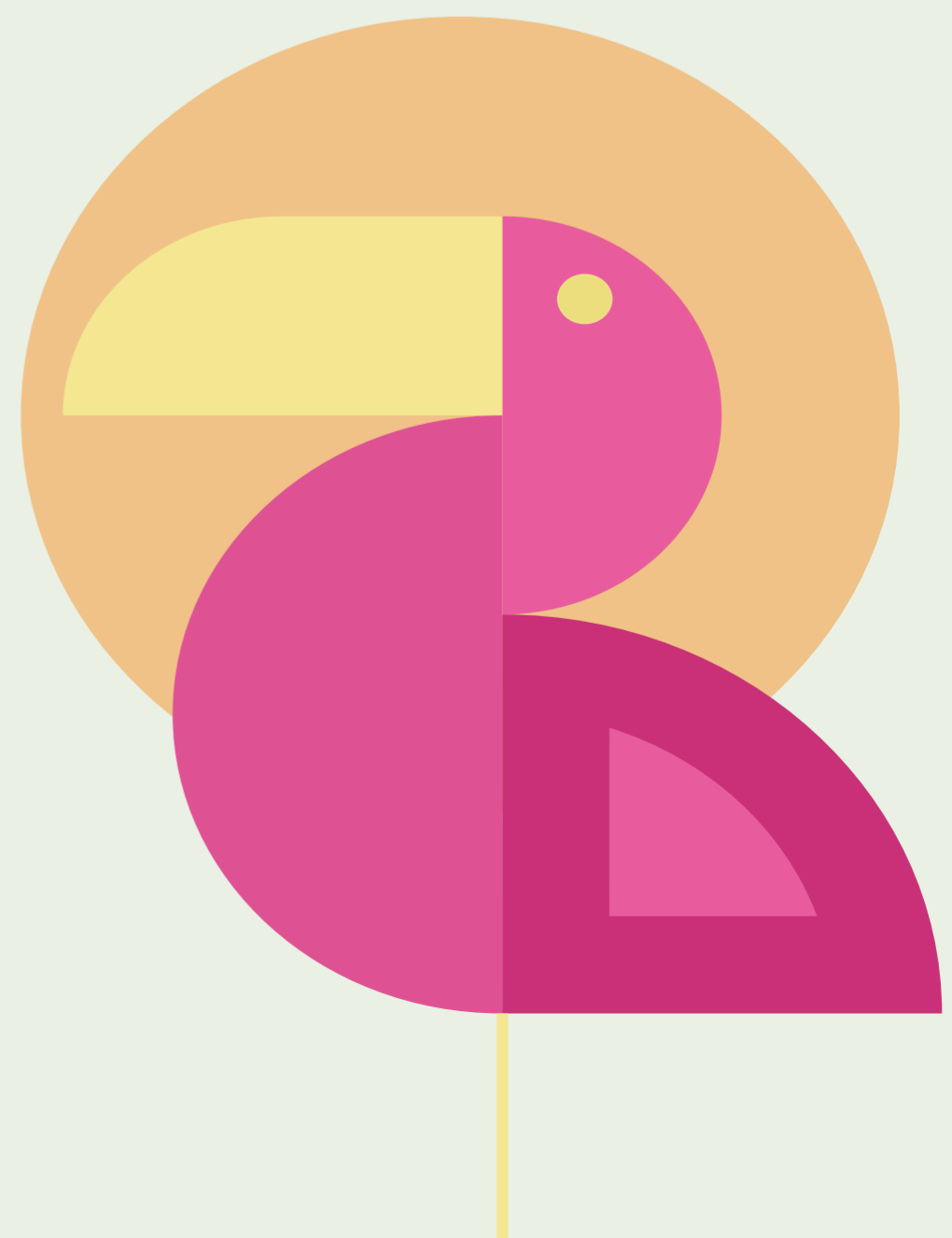
77. **Zaļās investīcijas:** Investīcijas zaļajos projektos veicina ilgtspējīgu attīstību un darba vietu radīšanu zaļajā sektorā.

78. **Ilgospējīgi patēriņa produkti:** Ilgtspējīgi ražoti produkti ir mazāka ietekme uz vidi, un tie bieži vien ir veselīgāki patērētājiem.

79. **Mitrāju aizsardzība:** Mitrāji ir ļoti svarīgi bioloģiskajai daudzveidībai un ūdens regulēšanai. To aizsardzība veicina ekosistēmas veselību.

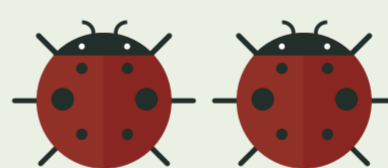
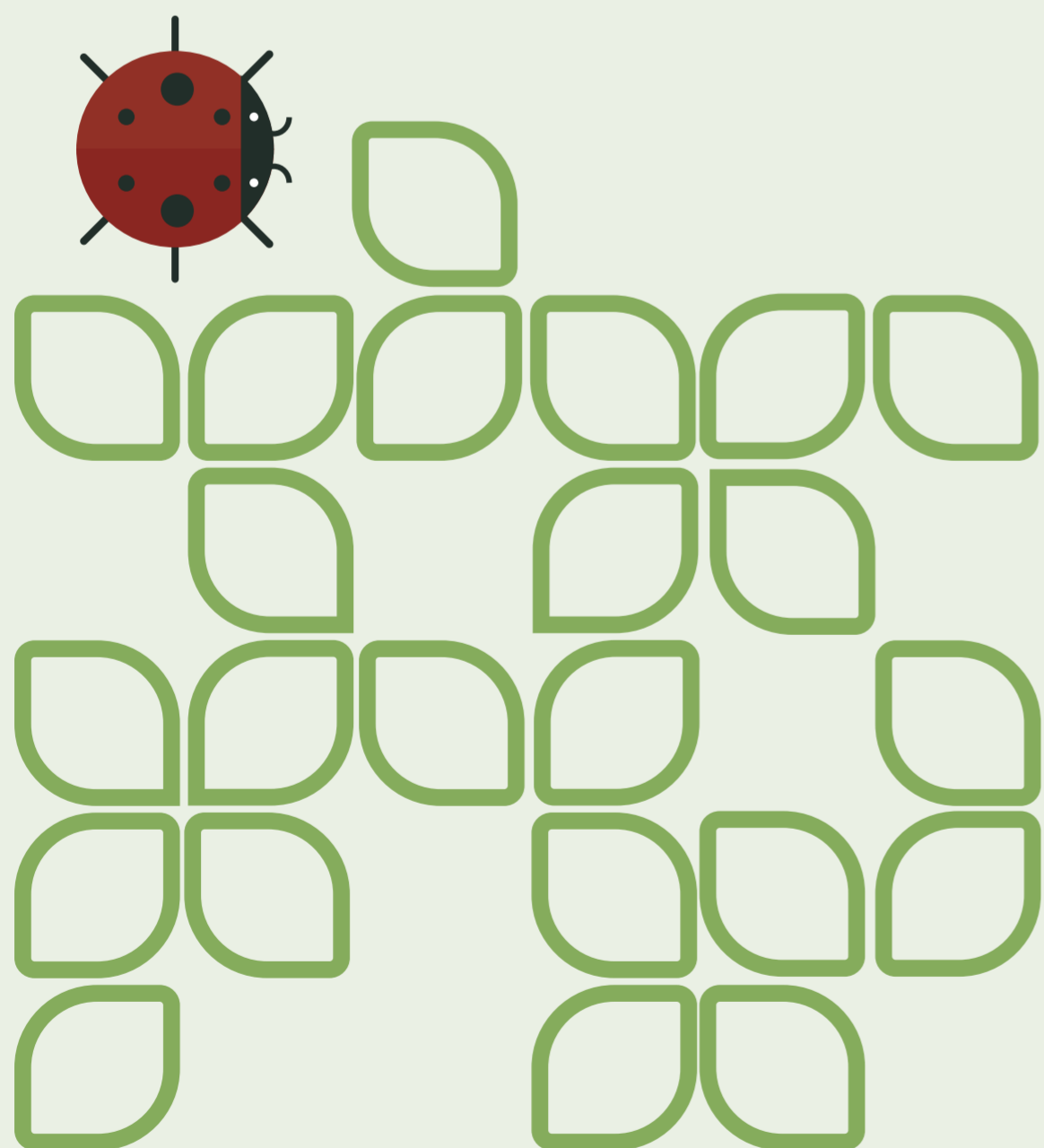
80. **Zaļās pirmsskolas un skolas:** Izglītības iestādes, kas veicina zaļo praksi, var veidot nākamo paaudžu attieksmi un uzvedību.

81. **Ilgospējīgs ūdens patēriņš:** Atbildīga ūdens resursu izmantošana nodrošina to pieejamību nākamajām paaudzēm un aizsargā ūdens ekosistēmas.

Rezūmējot, jauniešu cerības uz Eiropas zaļo kursu ir gan vērienīgas, gan būtiskas veselīgai, taisnīgai un ilgtspējīgai nākotnei. No atkarības no fosilā kurināmā samazināšanas līdz ilgtspējīga patēriņa veicināšanai, inovācijas un vides izglītības atbalstam jaunieši skaidri rāda ceļu uz priekšu. Viņu balsīm, kas ir pilnas ar cerību un apņēmību, vajadzētu būt kā kompasam rīcībai visos pārvaldības līmeņos. Šis ziņojums ne tikai uzsver šīs cerības, bet arī kalpo kā aicinājums rīkoties esošajiem un nākamajiem vadītājiem. Mums ir jāstrādā kopā, lai nodrošinātu, ka tiek izpildītas visas šīs cerības un ka Eiropas Zaļais kurss kļūst par realitāti, kas ļauj jaunajai paaudzei veidot labāku rītdienu sev un pasaulei.

Ekoloģiskā ikdienas prakse kā katra iedzīvotāja ieguldījums EGD ieviešanā

Zaļai ikdienas praksei ir būtiska nozīme Eiropas Zaļā kursa mērķu sasniegšanā, kura mērķis ir pārveidot ES par modernu, resursu ziņā efektīvu un konkurētspējīgu ekonomiku, līdz 2050. gadam likvidējot neto siltumnīcefekta gāzu emisijas, atdalot ekonomisko izaugsmi no resursu izmantošanas un neatstājot nevienu. Mūsu ikdienas izvēlei ir nozīme ne mazāk kā Briselē vai mūsu valstu galvaspilsētās pieņemtajiem politiskajiem lēmumiem. Tālāk ir norādīti daži iemesli, kāpēc individuāla darbība ir svarīga un kā tā veicina šo mērķu sasniegšanu.

γ Ilgtspējīga patēriņa veicināšana

Ikdienas pirkuma lēmumi, piemēram, vietējo, bioloģisko vai ilgtspējīgi iepakotu produktu izvēle, samazina oglekļa pēdas nospiedumu un veicina aprites ekonomiku. Izmantojot informētu iepirkšanos, patērētāji var piespiest ražotājus un mazumtirgotājus piedāvāt videi nekaitīgākus produktus un pakalpojumus.

γ Resursu taupīšana

Tādas darbības kā ūdens taupīšana, enerģijas patēriņa samazināšana, izslēdzot nevajadzīgas elektroierīces, energoefektīvu spuldžu izmantošana un māju izolēšana, palīdz samazināt kopējo pieprasījumu pēc enerģijas un dabas resursiem.

γ Izglītība un vides apziņa.

Ilgspējīga dzīvesveida piekoptāšana un zināšanu apmaiņa par zaļo praksi ģimenes, draugu un kopienas starpā var izraisīt izmaiņas attieksmē un uzvedībā plašākā mērogā, kas ir būtiski, lai sasniegtu Eiropas Zaļā kursa mērķus.

γ CO2 emisiju samazināšana

Izvēloties sabiedrisko transportu, braukšanu ar velosipēdu vai ejot kājām, nevis braukšanu, kā arī samazinot gaisa satiksmi, katrs no mums var dot ieguldījumu ievērojamā oglekļa emisiju samazināšanā. Nelielām izmaiņām pilsētu un starppilsētu mobilitātē ir liela ietekme uz kopējo siltumnīcefekta gāzu emisiju bilanci.

γ Gaisa kvalitātes un veselības uzlabošana

Izvēloties sabiedrisko transportu, braukšanu ar velosipēdu vai ejot kājām, nevis braukšanu, kā arī samazinot gaisa satiksmi, katrs no mums var dot ieguldījumu ievērojamā oglekļa emisiju samazināšanā. Nelielām izmaiņām pilsētu un starppilsētu mobilitātē ir liela ietekme uz kopējo siltumnīcefekta gāzu emisiju bilanci.

γ Bioloģiskās daudzveidības veicināšana :

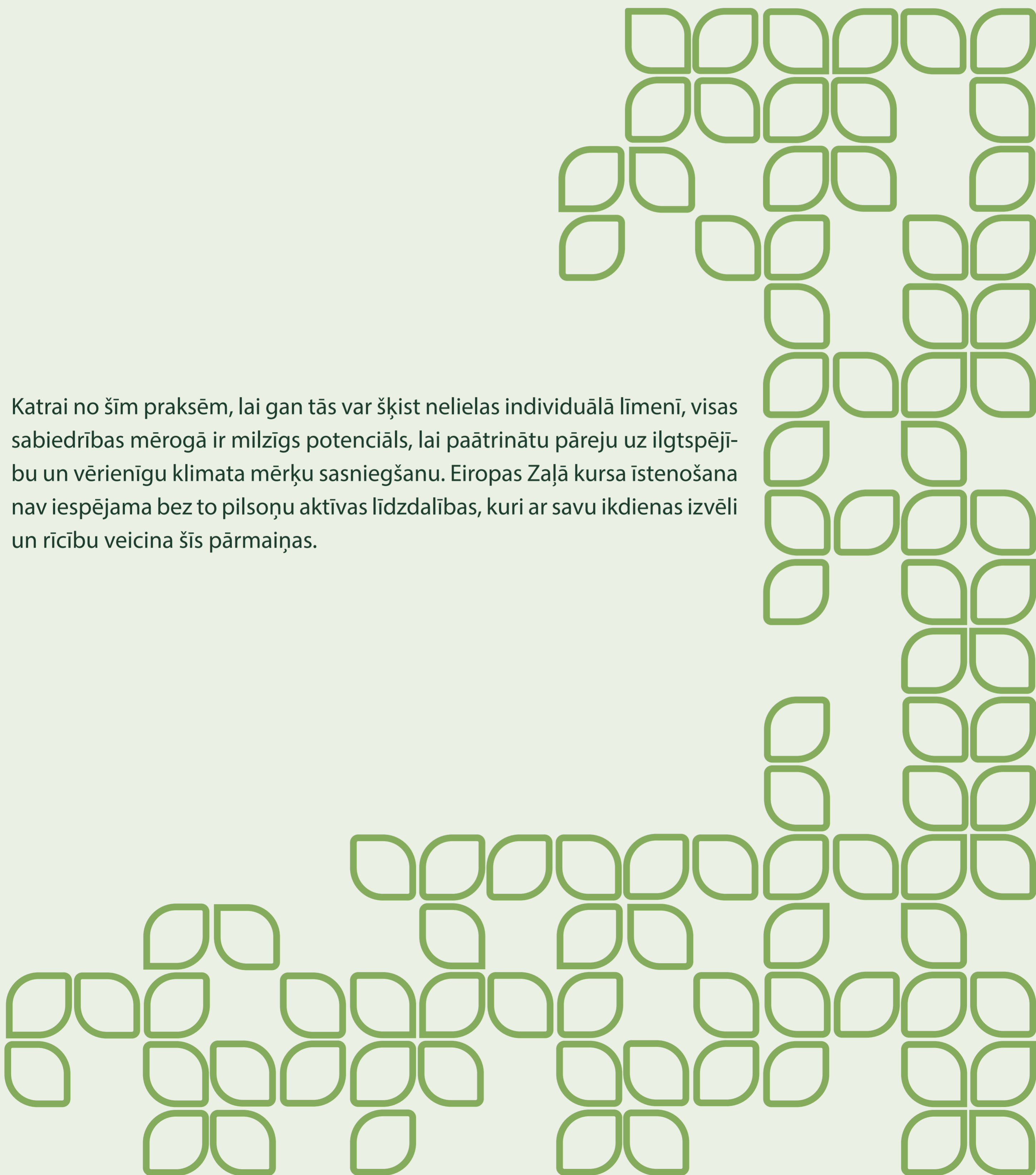
Tādas darbības kā piemājas dārzu izveide, vietējo ekosistēmu aizsardzība un izvairīšanās no pesticīdu un herbicīdu lietošanas palīdz aizsargāt un veicināt bioloģisko daudzveidību, kas ir svarīgs zaļā kursa elements.

γ Atkritumu daudzuma samazināšana
Pārstrāde, kompostēšana un izvairīšanās no
vienreiz lietojamās plastmasas palīdz samazināt
atkritumu daudzumu, kas nonāk poligonos un
okeānos, tādējādi atbalstot aprites ekonomikas

γ Zaļās inovācijas atbalstīšana
Izmantojot videi draudzīgus produktus un
tehnoloģijas, patērētāji var stimulēt tirgu ieviest
jauninājumus un attīstīt zaļās tehnoloģijas.

Katrai no šīm praksēm, lai gan tās var šķist nelielas individuālā līmenī, visas sabiedrības mērogā ir milzīgs potenciāls, lai paātrinātu pāreju uz ilgtspējību un vērienīgu klimata mērķu sasniegšanu. Eiropas Zaļā kursa īstenošana nav iespējama bez to pilsoņu aktīvas līdzdalības, kuri ar savu ikdienas izvēli un rīcību veicina šīs pārmaiņas.

Turklāt darbnīcas laikā izveidojām Ekoloģisko ikdienas prakšu katalogu: kāpēc tās ir svarīgas un kā tās īstenot?

1. Atkritumu šķirošana- Pareiza atkritumu šķirošana ļauj efektīvāk pārstrādāt atkritumus. Tas ļauj atkārtoti izmantot tādus materiālus kā papīrs, stikls un plastmasa, samazinot vajadzību pēc jaunām izejvielām un samazinot atkritumu daudzumu, kas nonāk poligonos.
2. Ūdens saglabāšana - Ūdens ir vērtīgs resurss, kura pieejamība ir ierobežota. Ūdens taupīšana ne tikai samazina rēķinus, bet arī palīdz uzturēt ūdens ekosistēmu līdzsvaru.
3. Energoefektīvās spuldzes - Tās patērē daudz mazāk enerģijas nekā tradicionālās kvēlspuldzes, tādējādi samazinot CO2 emisijas un mazākus elektrības rēķinus.
4. Izvairīšanās no vienreizējās lietošanas - Vienreizējās lietošanas priekšmeti, īpaši no plastmasas, ir milzīgs slogs videi. To ražošana, transportēšana un apglabāšana rada lielu daudzumu CO2 un citu piesārņotāju.
5. Kompostēšana -Pārvērš organiskos atkritumus vērtīgā kompostā, ko var izmantot augsnes bagātināšanai, nevis nonākšanu poligonā.
6. Pērciet vietējo - Atbalstīt vietējo ekonomiku un samazināt emisijas, kas saistītas ar produktu pārvadāšanu lielos attālumos.
7. Izmantojiet ekosomus - Atkārtoti lietojamie maisiņi ievērojami samazina plastmasas maisiņu daudzumu, kas nonāk vidē, kas var piesārņot augsni un ūdeni simtiem gadu.
8. Samaziniet enerģijas patēriņu - Enerģijas taupīšana mājās samazina siltumnīcefekta gāzu emisijas un palīdz cīnīties pret globālo sasilšanu.
9. Riteņbraukšana vai pastaigas - Palīdz samazināt emisijas, vienlaikus labvēlīgi ietekmējot
- 10 Samaziniet pārtikas atkritumus - Pārtikas ražošana prasa ievērojamus resursus. Pārtikas atkritumi ir ne tikai produkcijas, bet arī ūdens, enerģijas un to ražošanā ieguldītā darbaspēka izšķiešana.
11. Izmantojiet zaļos tīrīšanas līdzekļus -Aizsargājiet ūdeni no ķīmikāliju piesārņojuma, kas var kaitēt ūdens organismiem un cilvēkiem.
12. Papīra patēriņa samazināšana- Palīdz saglabāt mežus, kas ir ļoti svarīgi planētas vides līdzsvaram.
13. Iepirkšanās lietoto preču veikalos - Novērš resursu izšķērdēšanu un pārprodukciju, vienlaikus piešķirot apģērbam otru dzīvi.
14. Samazini plastmasas patēriņu- Plastmasa ir viens no galvenajiem piesārņotājiem uz mūsu planētas, kas pastāvīgi piesārņo augsni un okeānus.
15. Veiciniet zaļo praksi darba vietā - Biroji un darbavietas var ievērojami samazināt oglekļa pēdas nospiedumu, veicot vienkāršas izmaiņas,

16. Koku un augu stādīšana - Koki absorbē CO₂, nodrošina skābekli un nodrošina dzīvotni daudzām sugām.

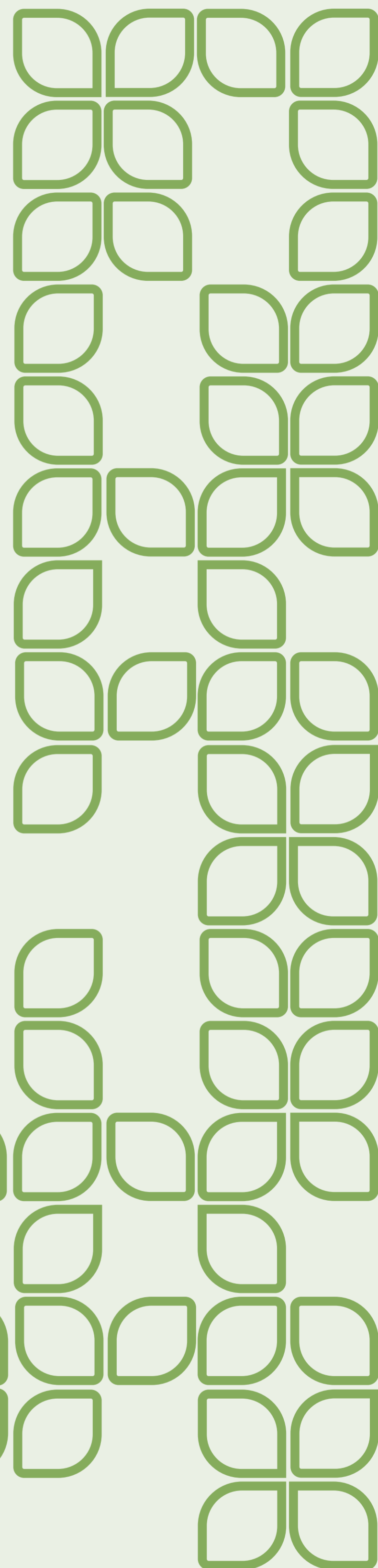
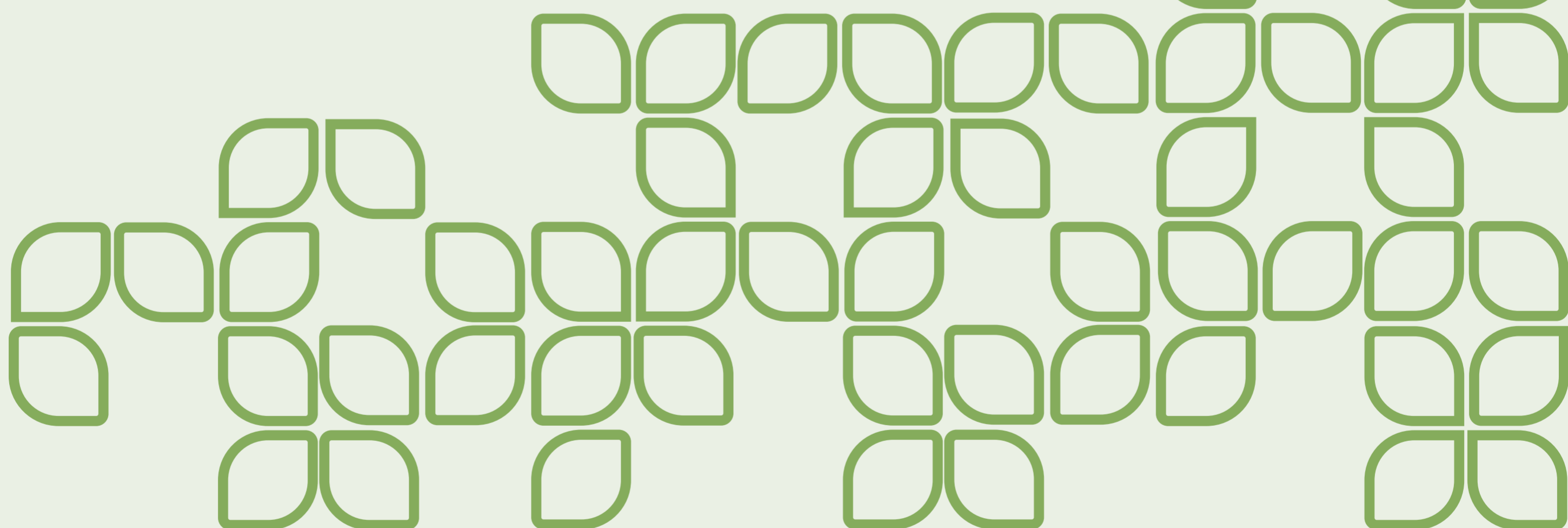
17. Termostata izmantošana -ļauj kontrolēt temperatūru jūsu mājās, novēršot nevajadzīgu enerģijas patēriņu.

18. Samazini karstā ūdens patēriņu - Ūdens sildīšana ir viens no galvenajiem enerģijas patēriņa avotiem mājās.

19. Piedalīties vietējās vides iniciatīvās - Strādājiet ar vietējo sabiedrību, lai uzlabotu vidi tuvākajā apkārtnē.

20. Izglītība un zināšanu apmaiņa- Vides apziņa ir galvenais, lai veiktu ilgstošas izmaiņas. Dalīšanās ar zināšanām un pieredzi var iedvesmot citus rīkoties.

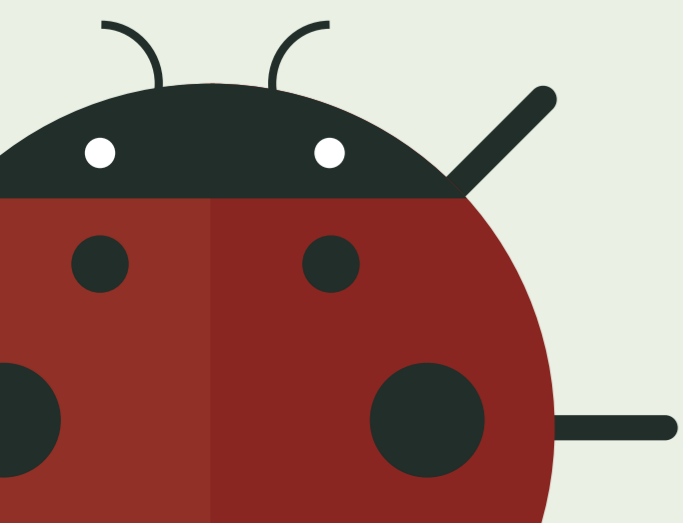
Katrai no šīm praksēm, lai arī tās var šķist nelielas, ir milzīga ietekme globālā mērogā. Katra cilvēka ikdienas zaļie ieradumi kopā rada būtisku ietekmi uz planētu.

Ikdienas ekoloģiskā prakse: dziļāks ieskats

1. Saules enerģijas izmantošana -Saules paneļu uzstādīšana mājā ļauj iegūt tīru enerģiju, samazinot atkarību no fosilā kurināmā. Tas ne tikai samazina siltumnīcefekta gāzu emisijas, bet arī samazina rēķinus par enerģiju.
2. Produktu ar bioloģisko sertifikāciju izvēle - Saules paneļu uzstādīšana mājā ļauj iegūt tīru enerģiju, samazinot atkarību no fosilā kurināmā. Tas ne tikai samazina siltumnīcefekta gāzu emisijas, bet arī samazina rēķinus par enerģiju.
3. Izmantojot ūdens filtrus - Ūdens pudelēs rada milzīgu daudzumu plastmasas atkritumu. Ūdens filtri ļauj izmantot tīru ūdeni, nepērkot pudeles.
4. Piedalīties apmaiņas programmās. Saules paneļu uzstādīšana mājā nodrošina tīru enerģiju, samazinot atkarību no fosilā kurināmā. Tas ne tikai samazina siltumnīcefekta gāzu emisijas, bet arī samazina rēķinus par enerģiju.
5. Dabisko tīrīšanas līdzekļu lietošana -Dabiski produkti, piemēram, etiķis un cepamā soda, ir efektīvi un neievada vidē kaitīgas ķīmiskas vielas, kas var apdraudēt ūdens ekosistēmas.
6. Mazemisiņu pārvietošanās veidu izvēle - Saules paneļu uzstādīšana mājā nodrošina tīru enerģiju, samazinot atkarību no fosilā kurināmā. Tas ne tikai samazina siltumnīcefekta gāzu emisijas, bet arī samazina rēķinus par enerģiju.
7. Atkārtoti lietojamu bateriju izmantošana - Tie samazina atkritumu daudzumu, jo tos var atkārtoti uzlādēt vairākas reizes, nevis izmest pēc vienas lietošanas reizes.
8. Ierīču izslēgšana no kontaktligzdas -Ierīču atstāšana gaidstāves režīmā patērē enerģiju. To izslēgšana no kontaktligzdas palīdz ietaupīt enerģiju un samazināt rēķinus.
9. Videi draudzīgas kosmētikas lietošana - Šī kosmētika tiek ražota bez videi kaitīgām ķīmiskām vielām un bieži vien iepakojumā, ko var izmantot atkārtoti vai pārstrādāt.
10. Celtniecība un dzīvošana zaļās mājās Ierīču atstāšana gaidstāves režīmā patērē enerģiju. To izslēgšana no kontaktligzdas palīdz ietaupīt enerģiju un samazināt rēķinus.

11. Lietus dārzu ierīkošana - Tie palīdz dabiski savākt lietus ūdeni, samazinot kanalizācijas slogu un plūdu risku.
12. Piedalieties koku adopcijas programmās - Koki absorbē CO₂, palīdzot cīnīties ar globālo sasilšanu. Atbalstot koku stādīšanas programmas, mēs sniedzam ieguldījumu klimata aizsardzībā.
13. Izvēlies videi draudzīgas dāvanas - Šādas dāvanas bieži ir izturīgākas, ražotas ilgtspējīgi un tām ir mazāks oglekļa nospiedums.
14. Lietojiet videi draudzīgas autiņbikses - Atkārtoti lietojamās autiņbikses ievērojami samazina atkritumu daudzumu, salīdzinot ar vienreiz lietojamām autiņbiksītēm.
15. Ilgtspējīgu būvmateriālu izvēle - Materiāli, piemēram, bambuss, ātri aug un ir atjaunojami, padarot tos par ilgtspējīgāku izvēli nekā daži tradicionālie materiāli.
16. Piedalīties enerģijas taupīšanas programmās - Izmantojot šīs programmas, varat piekļūt resursiem un informācijai, lai palīdzētu samazināt enerģijas patēriņu mājās.
17. Use of natural light - This reduces the need for artificial lighting, which translates into energy savings.
18. Izmantojiet videi draudzīgas rotaļlietas – šīs rotaļlietas bieži ir izgatavotas no pārstrādātiem materiāliem vai bioloģiski noārdāmiem materiāliem, samazinot to ietekmi uz vidi.
19. Piedalīties vietējās vides grupās – Sadarbojoties ar citiem, lai veicinātu ilgtspējīgu praksi kopienā, var sniegt ievērojamus ieguvumus vietējai videi.
20. Dabisku kaitēkļu apkarošanas metožu izmantošana – toksisko pesticīdu vietā var izmantot dabiskus līdzekļus, piemēram, plēsējus un kaitēkļus atbaidošus augus.

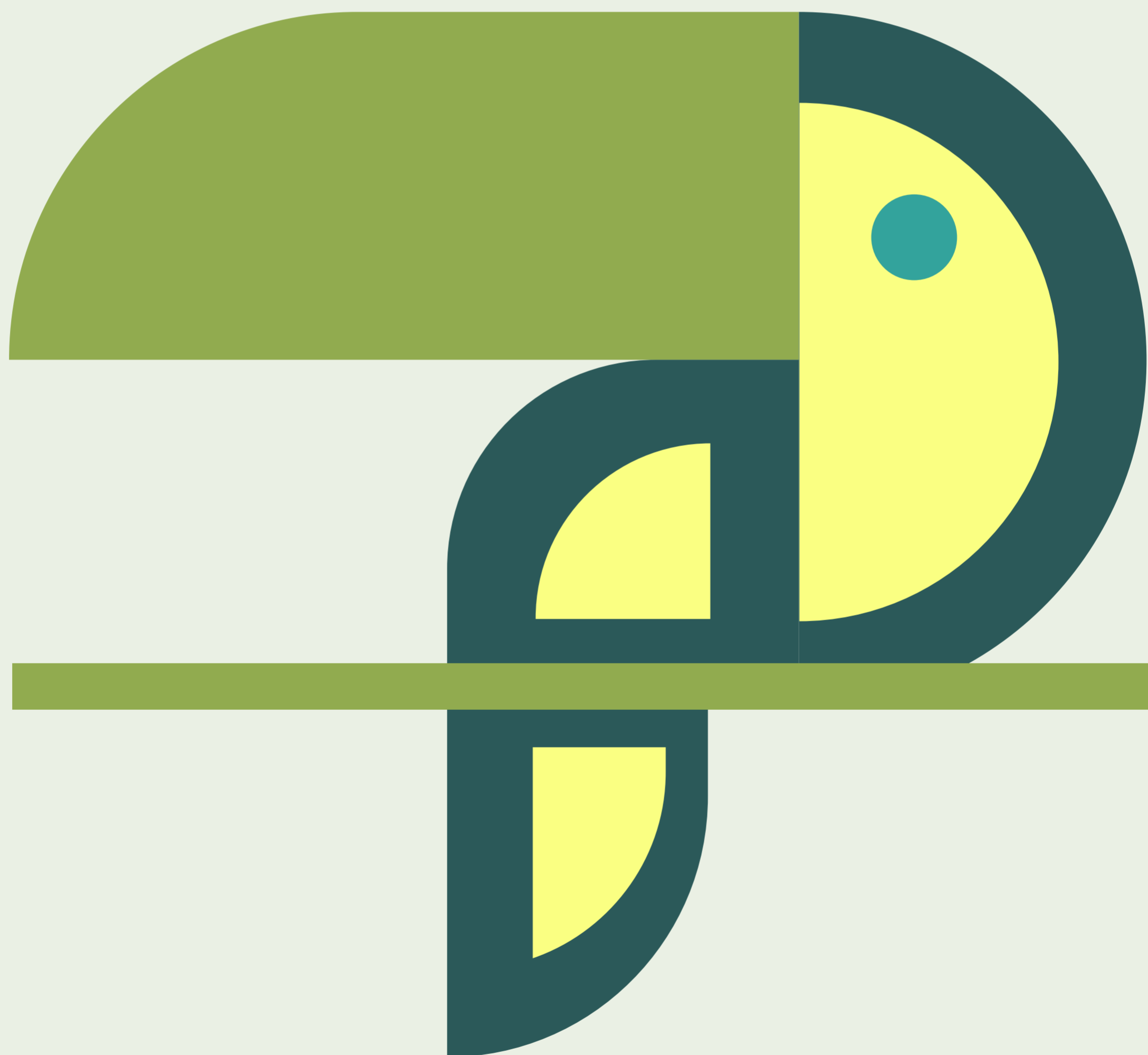

Katrai no šīm praksēm ir vides pamatojums. To ieviešana ikdienas dzīvē var dot labumu ne tikai videi, bet arī katra cilvēka veselībai un labklājībai. Rīkojoties kopā, mēs varam dot ieguldījumu ilgtspējīgākas mūsu planētas nākotnes veidošanā.

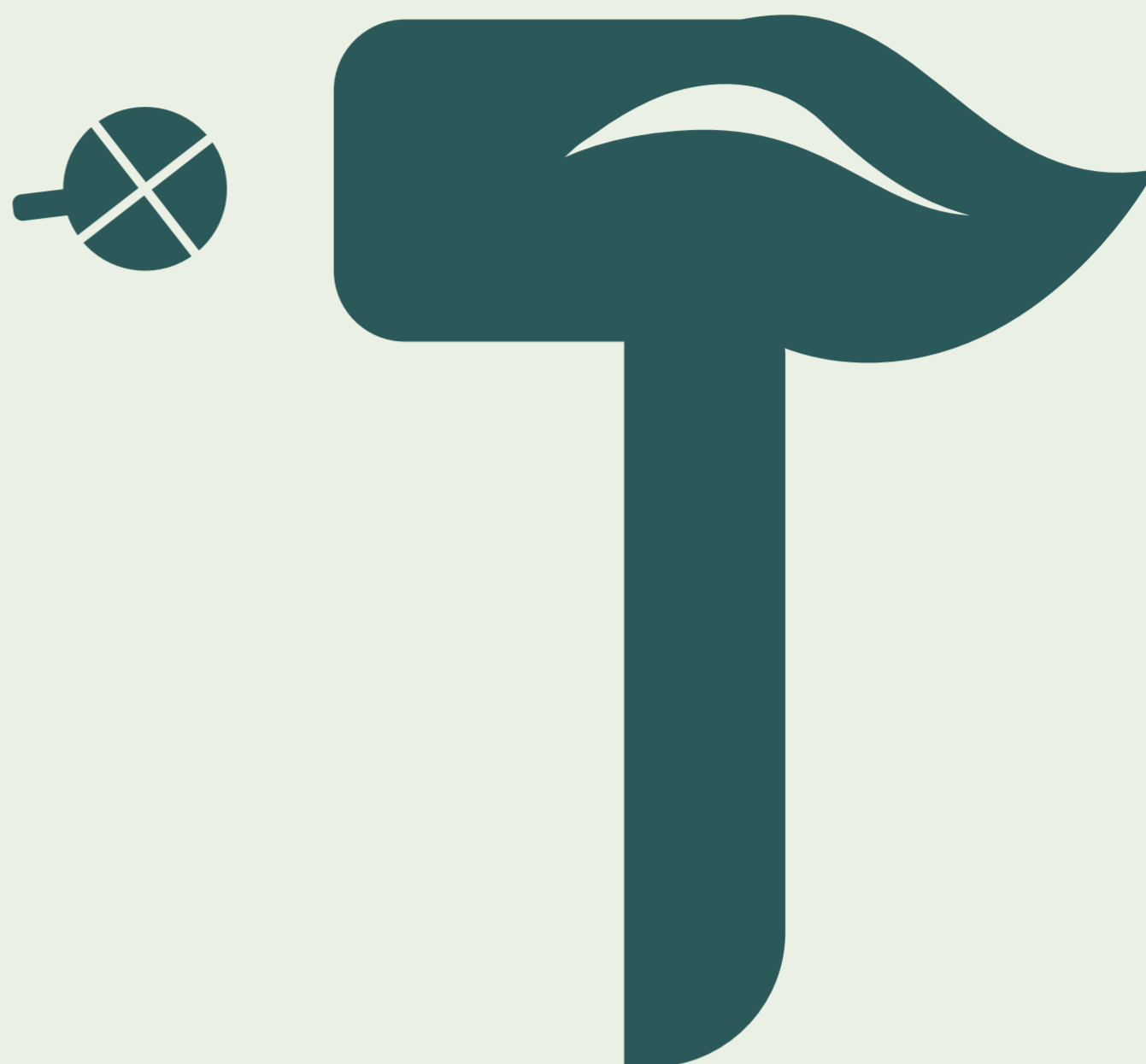

1. NODAĻA. Zaļais darba tirgus

1. "ZAĻĀ DARBA" DEFINĪCIJA

Priekšvēsture: Pēdējos gados "zaļo darbavietu" politika tika ierosināta kā līdzeklis pret vides problēmām, kas saistītas ar globālajām klimata pārmaiņām un rūpnieciski attīstītajās valstīs novērotajām bezdarba problēmām. Bet kāda ir zaļā darba definīcija? Saskaņā ar Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) datiem zaļās darbavietas ir "pienācīgas darbavietas, kas palīdz saglabāt vai atjaunot vidi tradicionālajās nozarēs, piemēram, ražošanā un celtniecībā, vai jaunās, topošās zaļās nozarēs, piemēram, atjaunojamā enerģija un energoefektivitāte.

Zaļie darbi palīdz:

Uzlabet enerģijas un izejvielu efektivitāti

Ierobežojiet siltumnīcefekta gāzu emisijas

Samaziniet atkritumus un piesārņojumu

Aizsargāt un atjaunot ekosistēmas

Atbalstīt pielāgošanos klimata pārmaiņu ietekmei

Mērķi: uzņēmuma līmenī zaļās darbavietas var ražot preces vai sniegt pakalpojumus, kas labvēlīgi ietekmē vidi, piemēram, zaļās ēkas vai tīru transportu.

Mērķi

γ When mēs runājam par zaļajām darbavietām, to definīcija bieži ir vispārināta. Arī valsts finansiāli atbalstīto saimniecisko darbību sarakstā (Bulgārijas bezdarbniekiem) nav noteiktas konkrētas darba vietas. Tas var būt šķērslis tam, kā ikviens lasa likumu.

Ilgtspējīga lauksaimniecība (daudzos gadījumos monokultūras pretstats) nav iekļauta lielākajā daļā definīciju, kam mūsdienās būtu jābūt vienai no prioritātēm saistībā ar notiekošajām klimata pārmaiņām.

“Zaļā darba” definīcija ES valstīs dažādās valstīs var atšķirties. Bulgārijas piemērs ir tāds, ka likums par to nav atjaunināts kopš 2012. gada.

Mums ir jāvieno definīcijas un jāizveido funkcionējošas atbalsta sistēmas “zaļajiem” darbiniekiem un procesiem, lai to visu regulētu. Visu dalībvalstu noteikumu sinhronizēšana ar Eiropas noteikumiem.

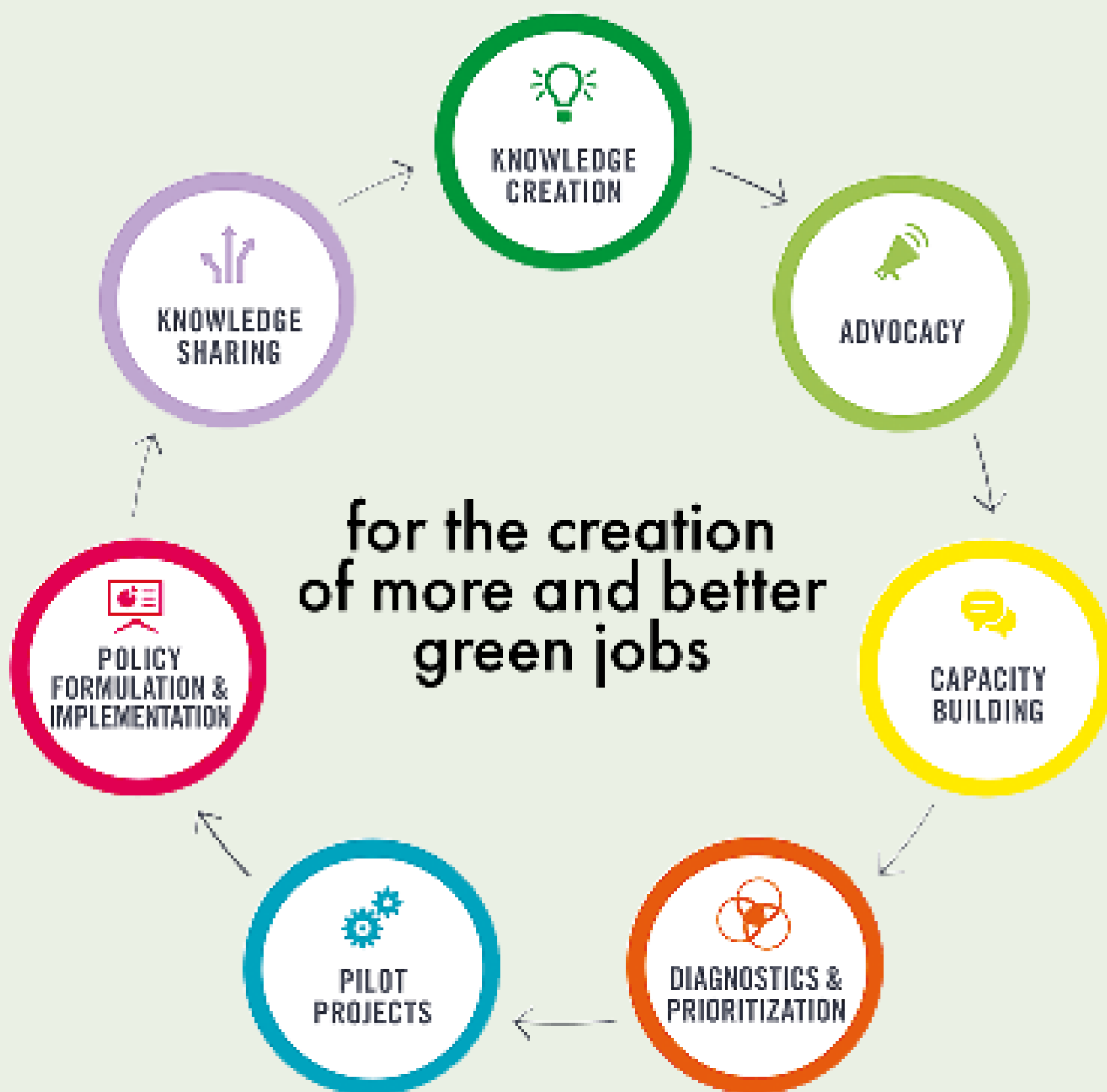
Kā tiek atbalstīti “zaļie” darbinieki? Vajadzētu būt finansiāliem stimuliem (no piesārņojošo uzņēmumu vai valsts institūciju puses), ja mēs vēlamies paātrināt “zaļo izaugsmi”. Mums tas jādara strauji notiekošo klimata pārmaiņu dēļ.

“Zaļās izaugsmes” un “zaļo darbavietu” tēmas visās augstskolās ir jāizvirza par prioritāti, lai studentus virzītu bakalaura un maģistra darbu izstrādei attiecīgajās jomās. Šeit jāiekļauj arī skolu prioritāšu noteikšana, lai vairāk skolēnu pārzinātu šo priekšmetu, pirms sper soli savas karjeras virzienā.

ES ir vairāk jāsekmē zaļās darbavietas un jāveido procesi ar detalizētu informāciju saistībā ar zaļo darbavietu regulējumu.

Kā tiek aprēķināta ES statistika par “zaļo darbavietu” atbalstu? Vācija, Francija un Beļģija ir pirmajās vietās, bet kā klājas citām valstīm un kā ES partorūpējas?

2. ES ZAĻAIS DARBA TIRGUS

Priekšvēsture: ES vides ekonomika ir niecīga (2,2% no IKP 2017. gadā), taču tā paplašinās ātrāk nekā vispārējā ekonomika (3,2% gada pieaugums pret 1,4% no 2000. līdz 2017. gadam).

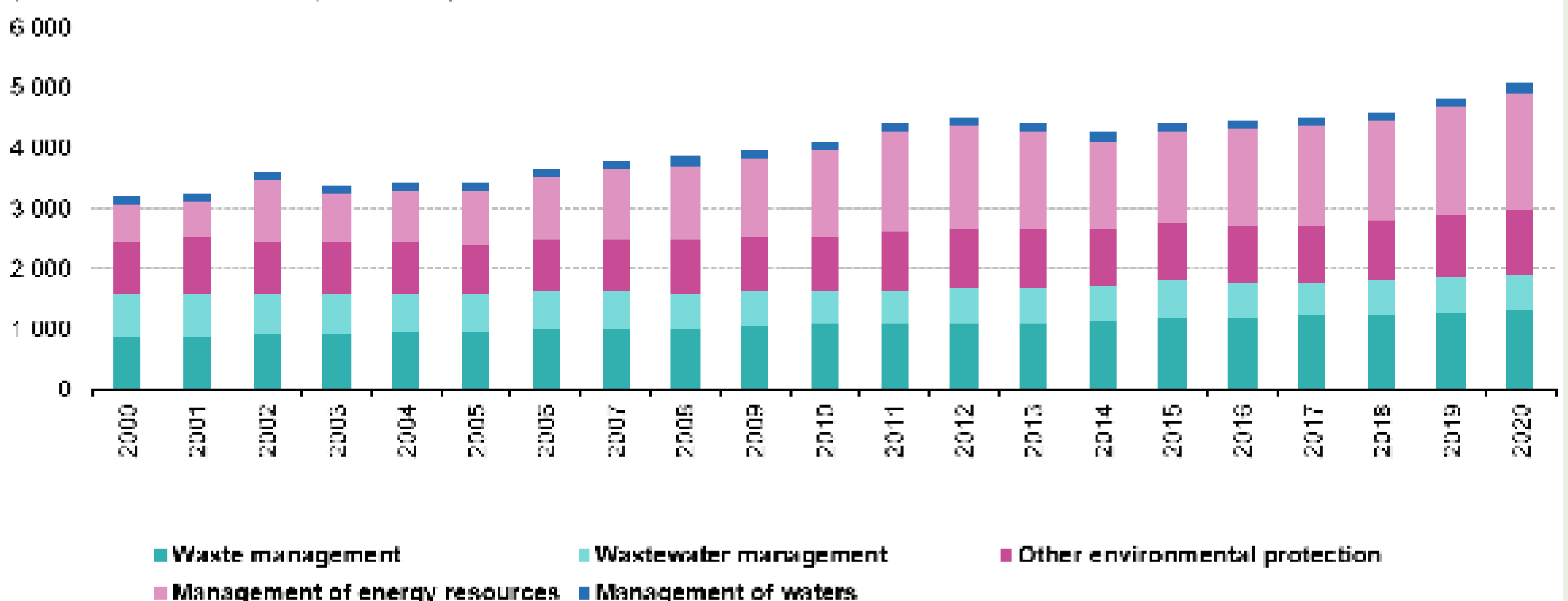
- 2000. gadā bija 3,1 miljons zaļo nodarbinātību; līdz 2017. gadam bija 4,2 milj.
- Energopārvaldība veido 39% no zaļā sektora vērtības, 27% atkritumu apsaimniekošanā un 13% notekūdeņu jomā, turklāt enerģija veicina arī zaļo darba vietu radīšanu. 2019. gadā ES-27 vides aizsardzībai (mājsaimniecībām, uzņēmumiem un valdībām) iztērēja 269,1 miljardu eiro, kas veido 1,9% no IKP, un 51,5 miljardus eiro iztērēja kapitālam (investīcijām).

No 2000. līdz 2017. gadam zaļā nodarbinātība lielā mērā palielinājās enerģētikas nozarē: atjauno-

jamās tehnoloģijas (vēja, saules enerģija) un siltuma/enerģijas taupīšana visu laiku radīja 0,9 miljonus darbavietu, vēl 319 000 ieguva vietas atkritumu apsaimniekošanas jomā un nedaudz samazinājās citās vides aizsardzības jomās (-29 000 darba vietu). Notekūdeņu jomā nodarbināto skaits samazinājās par 162 000, bet ūdens apsaimniekošanas nozares palika nemainīgas (apmēram 130–140 000 FTE). Enerģijas pārvaldība bija visizplatītākā zaļā darba joma (35%), kam sekoja atkritumu apsaimniekošana (28%), cita vides aizsardzība (21%) un notekūdeņi (13%).

Employment in the environmental economy, by domain, EU, 2000-2020

(thousand full-time equivalents)

Note: Data for EU are estimated by Eurostat.

Source: Eurostat (online data code: env_ac_egss1)

eurostat

2017.–2018. gadā ES atjaunojamo energoresursu jomā nodarbināja 1,2 miljonus cilvēku. Cietā biomasa un vēja enerģija radīja visvairāk darba vietu, attiecīgi 387 000 un 314 000. ES ir 208 000 darbinieku šķidrās biodegvielas jomā un 96 000 darba vietu saules fotoelementu jomā. Vācija, Francija un Beļģija bija starp desmit lielākajām valstīm pasaulē jaunu jaudu palielināšanas ziņā 2017. gadā. Zaļās darbavietu plašākas definīcijas ar netiešu nodarbinātību citās nozarēs, kas ražo starpproduktus ekorūpniecībai, bioloģiskajai lauksaimniecībai un videi - tūrisms, prognozē augstāku zaļās nodarbinātības līmeni, līdz pat 20 miljoniem darbavietu, kas veido 5% no strādājošajiem iedzīvotājiem.

Kopējie vides aizsardzības izdevumi 2019. gadā bija 269,1 miljards eiro. Neraugoties uz vērienīgākiem vides noteikumiem, pašreizējās summas ir palikušas nemainīgas aptuveni 2 % apmērā no IKP, pateicoties inovācijai un efektīvai reaģēšanai uz tiesību aktiem. 2019. gadā uzņēmumi (galvenokārt notekūdeņu un atkritumu speciālisti) veidoja 57% no vides aizsardzības izdevumiem, valdības (22%) un mājsaimniecības (21%). 2019. gadā ES-27 kapitālieguldījumi sasniedza 51,5 miljardus eiro (1/5 no kopējā apjoma), savukārt darbības izdevumi un galapatēriņš katrs ir aptuveni 40%. Uzņēmumi iegulda 57% no sava kapitāla, savukārt valdības iegulda 43%. Investīcijas vides aizsardzībā veido tikai 1,7% no kopējām uzņēmumu investīcijām 2019. gadā, salīdzinot ar 4,9% valdībām – galvenokārt bez resursu pārvaldības (enerģija, materiāli utt.).

Mērķi:

Zaļais darba tirgus ES galvenokārt koncentrējās uz enerģētikas nozari. Ir svarīgi veicināt zaļā darba tirgus izaugsmi dažādās nozarēs, piemēram, lauksaimniecībā, ražošanā, viesmīlībā un finanšu pakalpojumos. Ieguldot vairāk spēju veidošanā ekorūpniecībā, bioloģiskajā lauksaimniecībā un ekotūrismā, tiek prognozēts augstāks zaļās nodarbinātības līmenis, līdz pat 20 miljoniem darbavietu, kas veido 5% no strādājošajiem iedzīvotājiem. Tāpēc daži semināri par bioloģisko lauksaimniecību būtu vairāk vērsti uz lauksaimniecības fakultātes studentiem. Ekorūpniecībai, piemēram, bezatkritumu veikaliem un cita veida videi draudzīgiem produktiem, bija jāpiešķir lielāka prioritāte pētniecības un attīstības finansējumam, lai zinātu, kā padarīt ekoproductus konkurētspējīgākus

3. GODĪGA APMAKSA UN VESELĪGI DARBA APSTĀKĻI

Fons:

Bezdarbs ir viena no Eiropas akūtākajām problēmām. Vairāk nekā 25 miljoni eiropiešu — vairāk nekā 10 % no darbaspējīgā vecuma iedzīvotājiem — ir bezdarbnieki. Situācija, ar ko saskaras jaunieši, ir vēl drūmāka, jo gandrīz katrs ceturtais jaunietis, kas jaunāks par 25 gadiem, ir bez darba. Ekoloģiskā krīze ir vēl viena milzīga problēma, ar ko saskaras mūsu un nākamās paaudzes. Taču, ieviešot “zaļus” un ekoloģiski apzinīgus pasākumus mūsu ekonomikā, mēs varam nodrošināt augstas kvalitātes zaļās darbavietas, lai cīnītos pret bezdarbu un vienlaikus cīnītos pret klimata pārmaiņām un dabisko degradāciju. Zaļo darba vietu ieviešana un pāreja uz Zaļo darba tirgu notiek jau vairākus gadus, taču mūsu pētījums parādīja, ka mērķu sasniegšanai joprojām ir nepieciešami ļoti nepieciešami uzlabojumi. Sākot ar iekļaujošas politikas izveidi un ieviešanu, kas palīdzēs videi draudzīgām darbavietām kļūt pieejamākām gan uzņēmumiem, gan darbiniekiem.

Pašreizējā situācija liecina, ka kritiskās izejvielas ir vērtības radīšanas avots rūpniecībā un tāpēc tām ir būtiska ietekme uz pakārtotajām nozarēm.

Visaptveroša izejvielu pārvaldības stratēģija ir ārkārtīgi svarīga, un tai ir jāietver augsti vides un sabiedrības standarti, jo ES pašlaik nodrošina tikai 1 % vēja enerģijas izejvielu, mazāk nekā 1 % litija bateriju, mazāk nekā 1 % kurināmā elementu. 2% no izejvielām, kas attiecas uz robotiku, un tikai 1% no silīcija bāzes fotoelementu moduļiem (Komisijas prognozes pētījums kopš 2021. gada).

Enerģijas ietaupījums un efektīvāka resursu izmantošana palīdz samazināt ražošanas izmaksas un glābj rūpnīcas no slēgšanas, vienlaikus nodrošinot darbiniekiem atbilstošu kompensāciju. Diemžēl realitāte ir tāda, ka vairāk uzņēmumu izvēlas samazināt savas darba izmaksas, nevis koncentrēties uz enerģijas ietaupījumu darba vietā.

Savā 2021. gada 25. marta atzinumā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) "uzsver, cik svarīgi ir paplašināt kritisko izejvielu definīciju un paradigmu. Tradicionāli kritiskās izejvielas tiek uzskatītas par materiāliem, kas galvenokārt nāk no kalnrūpniecības nozares. Tas ir pārāk šauras darbības joma un ierobežo zaļās enerģijas veidu pieaugumu. Mūsdienās koksnes materiālus var efektīvi izmantot daudz vairāk lietojumu nekā agrāk. No tekstilrūpniecības līdz jaunām tehnoloģijām, lai ražotu vieglākas un videi nekaitīgākas baterijas, šī ir joma, kurā tiek panākts liels progress. Bioekonomikai ir unikālas iespējas palielināt ES ekonomikas ilgtspējību un nodrošināt mūsu kontinenta ģeopolitisko stabilitāti. Atjaunojamo materiālu izmantošana arī palīdzēs mazināt klimata pārmaiņu ietekmi, ļaujot fosilā kurināmā emisijas ieslodzīt zemē, radot vides ilgtspējību fosilā kurināmā nozarē;

Mērķi:

Veicināt inovācijas un ilgtspējīgas investīcijas

Atjauniniet vajadzību pēc līdzekļu tērēšanas novecojušiem projektiem un idejām

Ieguldiet jaunā tehnoloģijā ar ilgtspējīgākiem rezultātiem

Mērķi:

Vērienīgu un saistošu mērķu sasniegšana ir iespējama, apstiprinot tiesisko un finanšu sistēmu, kas nodrošina ilgtspējīgas investīcijas un veicina inovāciju. Iespaidīgākais faktors ir tas, ka veiksmīga energoefektivitātes pasākumu īstenošana var radīt vai saglabāt 2 miljonus zaļo darbavietu Eiropā.

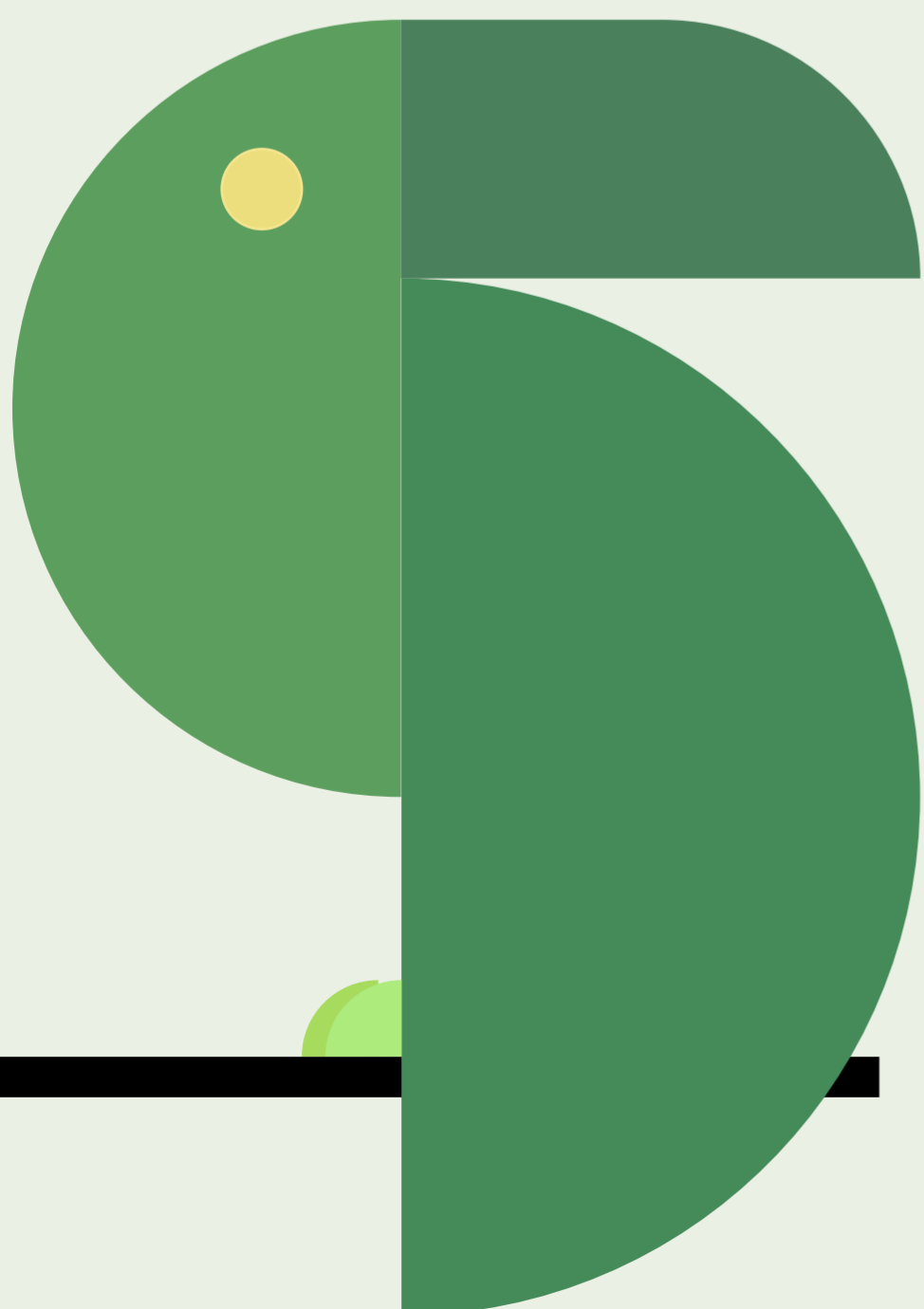
Lielāka koncentrēšanās uz Eiropas reģionu obligātiem ieguldījumiem enerģijas taupīšanā un atjaunojamos enerģijas avotos, kas veicina darba vietu radīšanu.

Jo īpaši nabadzīgākās dalībvalstis varēs tērēt vairāk Eiropas līdzekļu nekā līdz šim pasākumiem, kuru mērķis ir vides un klimata aizsardzība.

Eiropas reģionālās attīstības fondu tērēšana zaļajām investīcijām palīdzēs radīt vairāk darba vietu nekā tādu pašu līdzekļu izlietošana iepriekš finansētiem pasākumiem.

Ir stratēģiski svarīgi, lai ES samazinātu savu atkarību, saglabātu plūsmas, vērtību ķēdes un piegādes ķēdes, kā arī atbalstītu, veicinātu un digitalizētu ekosistēmas, jo tā ir jaunā starptautiskās (rūpnieciskās) konkurences galvenā jauda;

Pāreja uz zaļo praksi uzņēmumos var palīdzēt samazināt uzņēmējdarbības izmaksas, vienlaikus saglabājot pienācīgu atalgojumu

4. MAZĀKUMU GRUPU LOMA

Fons: Izplatīta prakse ir tāda, ka uzņēmumi mazāk attīstītos amatos nodarbina cilvēkus no mazākumtautību grupām un piedāvā pret viņiem netaisnīgu attieksmi. Piemēram, daudzi romi no Bulgārijas ir nodarbināti mazāk apmaksātos darbos ar vissliktākajiem apstākļiem. Patiesībā zaļās darbavietas veicina pienācīgus darba apstākļus, kas nodrošina atbilstošu sociālo aizsardzību, pietiekamus ienākumus, veselīgus darba apstākļus, kā arī darbinieku tiesību ievērošanu un viņu līdzdalību lēmumu pieņemšanā, jo īpaši tos, kas ietekmē viņu dzīvi.

Mērķis:

Veicināt zaļās darba iespējas nodarbinātības birojos visā valstī

Nodrošiniet vienlīdzīgu piekļu vidarbapeteikumam visiem kandidātiem neatkarīgi no viņu statistiskajiem un izcelsmes

Izveidot vienotu sistēmu atbilstoša atbalsta nodrošināšanai mazākumtautību grupu darbiniekiem

Organizēt seminārus un apmācības, lai izglītotu mazākumtautību darbiniekus par viņu tiesībām un pienākumiem, kā arī par to, kur ziņot, ja rodas kāda problēma.

Nodrošiniet nepārtrauktu atbalstu darbiniekiem viņu jaunā darba pirmajā periodā, lai panāktu vieglāku darba plūsmas pāreju.

Tā kā izglītība ir pārmaiņu sākumpunkts, mēs aicinām izstrādāt plašu izglītības iniciatīvu un pārkvalifikācijas programmu, kas būtu vērsta uz zaļām darbavietām visās jomās. Pārejai uz zaļo ekonomiku ir jāsniedz iespējas visiem: jauniem un veciem, vīriešiem un sievietēm, augsti kvalificētiem vai mazāk kvalificētiem, bezdarbniekiem un/vai nodarbinātajiem. Šādu profesionālās apmācības programmu iekļaušanai būtu jānodrošina, ka darba ņēmējs neatkarīgi no iepriekšējās pieredzes var iegūt prasmes, kas nepieciešamas, lai strādātu zaļā darba vietā. Izglītības programmas ir absolūti nepieciešamas, lai pilnībā attīstītu darba vietu radīšanas potenciālu pārejā uz zaļo ekonomiku. Jaunu un nākotnes prasmju vajadzību noteikšana ir pirmais solis ceļā uz pārmaiņām, darbinieku prasmju trūkumu identificēšanu un izglītības programmas izstrādi.

Mērķis: laicināt mazākumtautību darbiniekus uz zaļo darba tirgu uz vienlīdzīgiem un godīgiem darba nosacījumiem, nodrošinot viņiem visu nepieciešamo dokumentāciju un kompensāciju.

5. LABAS PRAKSES IZPĒTE BURGENLANDE, AUSTRIJA:

Vietējā zaļā enerģija un jaunas darba vietas.

Burgenlande kļūst par pirmo reģionu Eiropā, kas apmierina savas elektroenerģijas vajadzības, izmantojot atjaunojamus vietējos enerģijas avotus, tostarp vēja, saules un biomasas enerģiju.

Daudz laika, pūļu un daudz resursu ir iztērēts komunikācijas kampaņām un sabiedrības informētības palielināšanai, lai informētu iedzīvotājus par to, kā var veicināt Burgenlandes enerģētisko neatkarību un kādu labumu viņiem sniedz ilgtspējīga vides pieeja. Šis ir lielisks piemērs un pierādījums iepriekšējai saiknei starp izglītības nozīmi un panākumiem, pārejot uz zaļajām darbavietām.

CZECH REPUBLIC:

Jaunas darba vietas un enerģijas taupīšana

Šajā piemērā valdība veicina enerģijas taupīšanu privātajās mājāsaimniecībās, sniedzot tiešu subsīdiju 30-75% apmērā no izmaksām. Šīs programmas ietvaros veiktās izmaiņas mājāsaimniecībām ietaupa līdz pat 1,5 miljardiem eiro gadā vien apkures izmaksās.

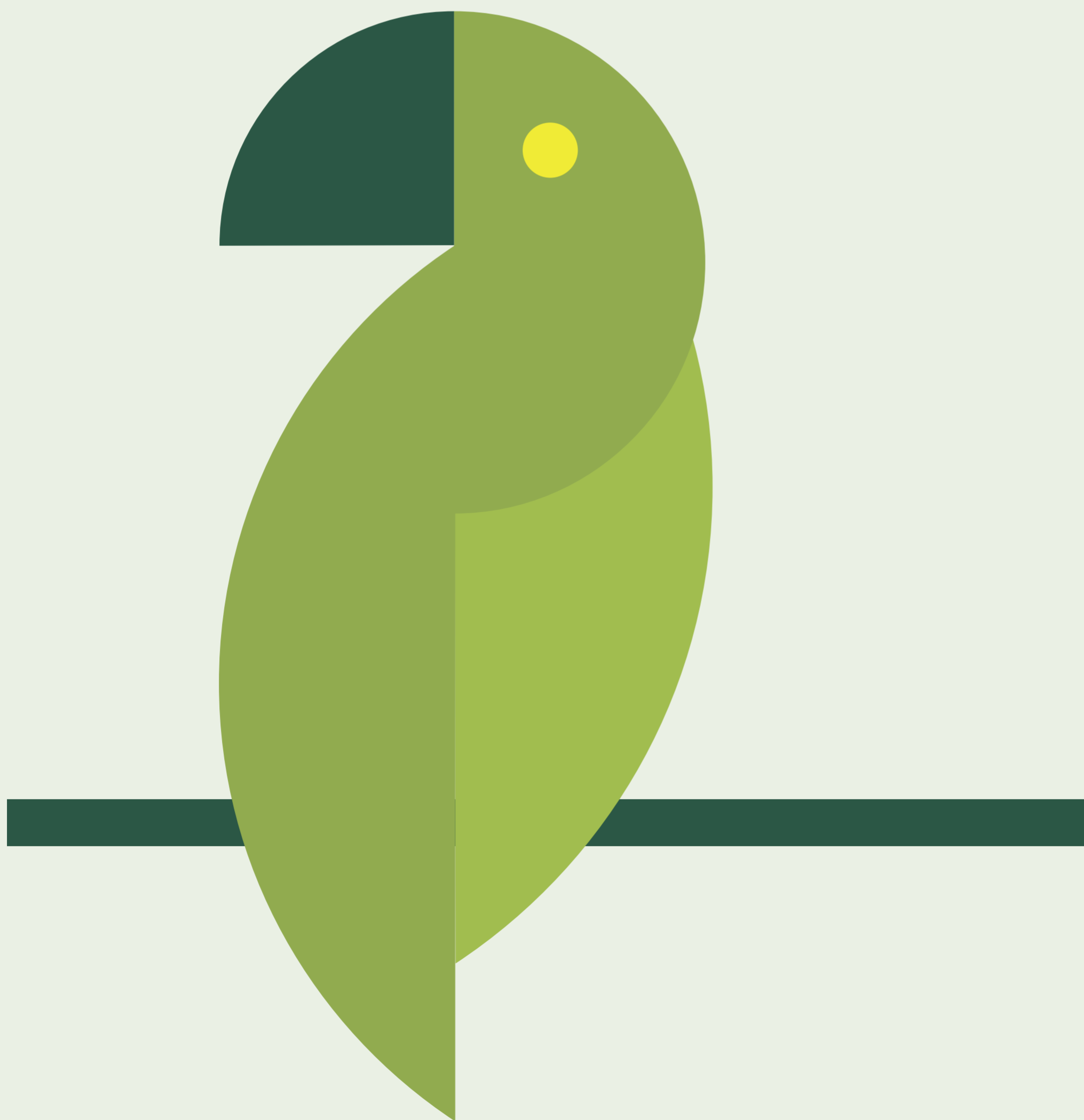
Un viens piemērs ārpus partnerības šim projektam, bet ar ārkārtīgi veiksmīgu stāstu un realizāciju.

ANAVRAS CIEMS GRIEĶIJAS DIENVIDAUSTRUMOS

ir piemērs tam, kā nabadzīgs, izolēts ciems var kļūt par ilgtspējīgas vietējās at-

Laikā no 2000. līdz 2010. gadam pašvaldībā tika reģistrēts bezdarba līmeņa kritums līdz nullei, un iedzīvotāju skaits dubultojās - no 300 līdz 550 iedzīvotājiem. Tradicionālie lopkopji virzās uz integrētu, bioloģisko lauksaimniecību, izveidojot trīs saimniecības ar kopumā 25 000 dzīvnieku. Ir izveidota arī sabiedriskā kautuve, kurai ir sertificēta bioloģiskās lauksaimniecības daļa un kas atbilst attiecīgiem starptautiskajiem kvalitātes standartiem. Cenšoties panākt ciemata enerģētisko neatkarību, Anavrā tika uzbūvēts vēja parks, kas sastāv no 20 turbīnām, kas spēj apgādāt 12 500–13 000 māju. Papildus izveidots ekoloģiskais un kultūras parks "Goura", kas atbalsta ekotūrisma attīstību. Bez tā visa ciema iedzīvotāji ir uzbūvējuši laukumus un ūdens sūkņus, medicīnas centru, izglītības un sporta objektus, veco ļaužu namu, bezpajumtnieku patversmi.

6. ZAĻĀS IDEJAS TIEK IZMANTOTAS KĀ REKLĀMAS MĒRĶI

1. Vai ir vērtīgi produkti/ tiek reklamēti projekti? Zaļās idejas kā mārketinga stratēģija.

Pēdējā laikā ļoti aktuāla ir kļuvusi “zaļās dzīves” tēma, kuras rezultātā ir izstrādātas daudzas mārketinga stratēģijas, kas vērstas uz sabiedrības vajadzību apmierināšanu. Bet vai sabiedrība ir spējīga “novērtēt”, kuri projekti ir īstenojami? Katru dienu sociālajos medijos notiek masveida kampaņas par grandiozām shēmām, taču reti kura no tām sasniedz savus mērķus. Būtu daudz noderīgāk, ja tā vietā tiktu dalīta ar videi draudzīgu praksi – ko ikviens varētu īstenot uz vietas (un tādējādi šī kustība varētu būt daudz populārāka). Cita problēma ir bioprodukti, kuriem nav līdz galam skaidrs, vai tie ir bio tāpēc, ka tie nav “piegaršoti” ar bagātīgu ķīmisko vielu paleti, vai arī tāpēc, ka to ražošanas laikā nav cietis kāds cits dabas objekts. Lai kāda būtu patiesība, to pieaugošā popularitāte ir fakts, un tas ir saistīts tieši ar atslēgvārdu “zaļš” (bio, eko utt.). Bioprodukti ir tikai viens piemērs daudzas nozares ir spējušas gūt peļņu, pateicoties mārketinga stratēģijai meklēt pieskares ar līdzīgām “zaļajām idejām”.

2. Vai zaļās idejas tiek izmantotas kā līdzeklis peļņas gūšanai, nevis vides uzlabošanai?

Zaļajām idejām ir liela nozīme vides aizsardzībā. Bet vai tiem visiem ir tāds mērķis? Zaļā ideja ir ne tikai kaislīga un patiesi norūpējusies par dabas organizācijām, bet arī citiem... tikai tās popularitātes un peļņas dēļ. Šeit var izdalīt divas kategorijas – komerciālas, bet dabu saudzējošas un komerciālas, it kā “bio”, bet kuras neveicina vidi (tieši otrādi).

Kā jau minēts iepriekšējā tēmā, atslēgvārdiem ir ārkārtīgi liela nozīme popularizēšanā, tāpēc ir daudzas organizācijas/uzņēmumi/uzņēmumi, kas izmanto zaļo ideju un entuziasmu, kas tai ir, lai veidotu šķietami atbilstošas politikas un mērķus, taču tie paliek tikai tēls. par kaut ko pavisam citu. Ir zināms, ka ir daudz programmu

kas finansē dažādus vidi atbalstošus projektus un uzņēmumus, tāpēc šī ir laba iespēja valsts naudu investēt projektos, kuri, visticamāk, nedos iecerēto rezultātu, jo (faktiski uz vidi neorientētie) uzņēmumi, kas tos organizē, nav pilnībā sagatavoti un parasti ir kompetentu cilvēku trūkums šajā jomā. Tāpēc šādu investīciju kontrolei ir jābūt stingrākai un jāveido un jāpauž sabiedriskais viedoklis – tas būtu iespējams, ja cilvēki iegūtu vairāk izglītības (skolā, augstskolā, darbā...) par vides problēmām un to risinājumiem.

Send

feedback

Side panels

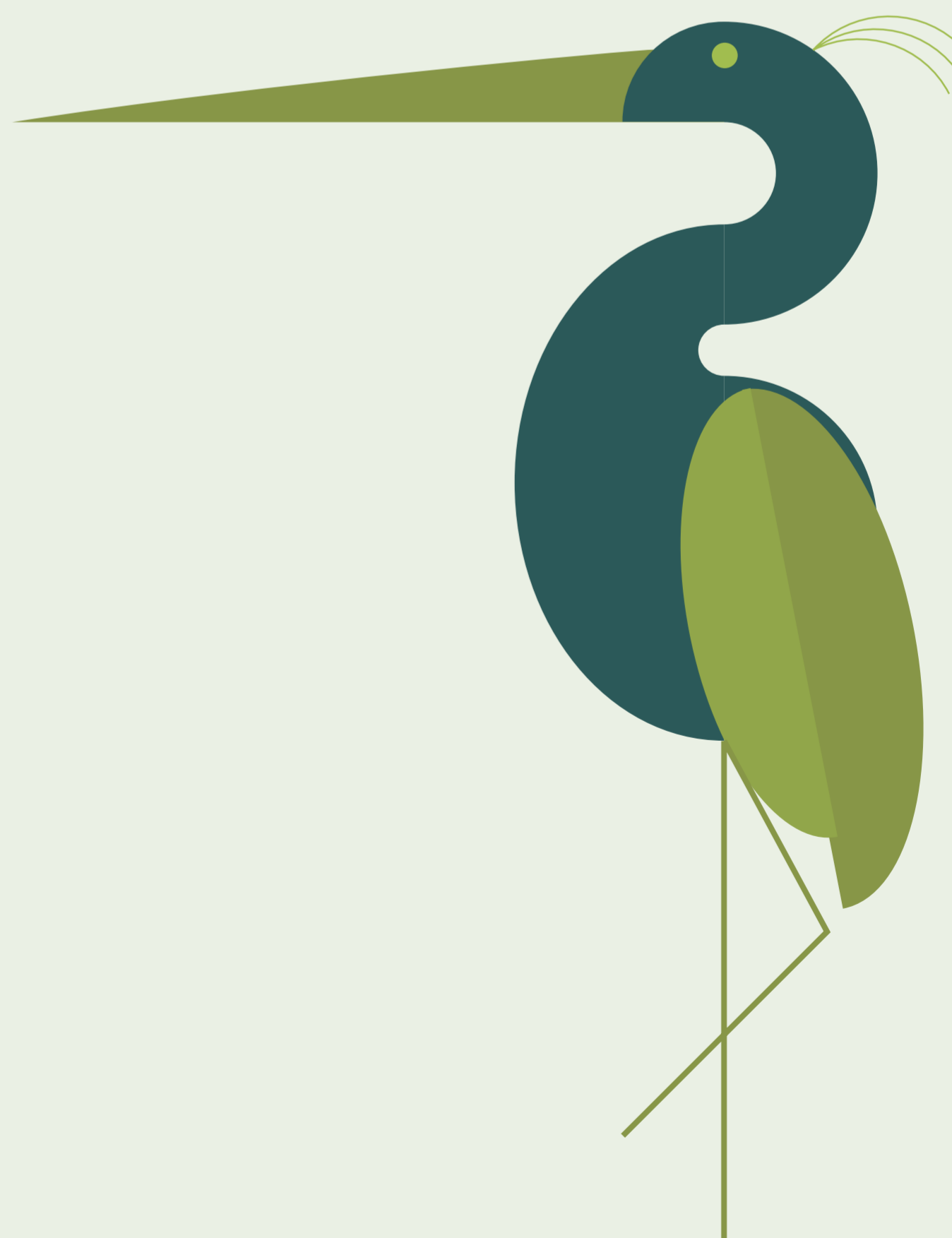
3. Kā mēs varam likt cilvēkiem apzināties zaļās idejas un to nozīmi? Izplatīšanas veidi?

Mēs varam aplūkot dažādus veidus, kā cilvēkus var iepazīstināt ar zaļajām idejām un to nozīmi mūsu nākotnē. Ikviena cilvēka dzīve ietekmē vidi, tāpēc visas vecuma grupas ir svarīga tās uzlabošanas procesa sastāvdaļa.

- Bērņus, kuri tikko sāk bērnudārza gaitas vai skolas gaitas, var iepazīstināt ar vienkāršām praksēm, kuras var veikt mājās, piemēram, netērēt ūdeni vai elektroenerģiju un pārstrādātsadzīves atkritumus.

- Skolu/augstskolu studentiem var organizēt darbnīcas, kurās eksperti ar viņiem var pārrunāt aktuālos vides jautājumus, kā arī to risinājumus. Svarīgi arī pieminēt, ka sociālie tīkli ir gandrīz neatņemama mūsdienu jauniešu dzīves sastāvdaļa un šajā gadījumā var kalpot kā lielisks starpnieks šāda veida daļēji izglītojošai informācijai.

- Vecāku auditoriju visvieglāk var sasniegt ar masu mediju starpniecību – laikrakstiem, televīziju, radio utt. Biežāk būtu jāapspriež tādas tēmas kā vide un veidi, kā to uzlabot. Ikviena līdzdalība ir svarīga, lai izmaiņas būtu redzamas.

7. ZAĻAIS DARBA TIRGUS: DEFINĪCIJA UN NEPIECIEŠAMĪBA

Fons: Mūsdienās viena no visvairāk apspriestajām tēmām pētnieku un politikas veidotāju vidū ir saistīta ar klimata pārmaiņām un visefektīvāko reakciju uz to kaitīgajām sekām. Saskaņā ar Eiropas Komisijas (2019) datiem globālā atmosfēra sasilst, un tas var izraisīt ne mazāk kā 1 miliona sugu izzušanu no 8 miljoniem. Šajā kontekstā ir kļuvis acīmredzamāks nekā jebkad agrāk, ka ir steidzami jāvirzās uz priekšu ar nobriedušu iniciatīvu — “Zaļie darbi”. Zaļās darba vietas ir jebkurš pienācīgs darbs, kas palīdz uzturēt un atjaunot vides kvalitāti neatkarīgi no tā, vai tā ir lauksaimniecība, rūpniecība, pakalpojumi vai administrācija. Jo zaļā darba tirgus izveide nav izvēle, bet gan pienākums.

Mērķi

Panākt ilgtspējīgu dzīvesveidu un darbu un līdz ar to arī ar to saistīto sociālo pārveidi.

Sniedziet būtisku ieguldījumu Eiropas Komisijas 2030. gada Klimata un enerģētikas satvara pasākumu īstenošanā.

Samazināt enerģijas un izejvielu patēriņu, samazināt piesārņojumu un atkritumus, aizsargāt un atjaunot ekosistēmas.

Ļaujiet uzņēmumiem un kopienām pielāgoties klimata pārmaiņām un to neizbēgamajām sekām.

Nodrošināt kvalitatīvu izglītību dažādos zaļo profesijuursos, piemēram, ekodizaineru, zaļo finansistu, atkritumu apsaimniekošanas, vēja turbīnu un velosipēdu mehatronikas inženierzinātnēs.

Veidot ieinteresēto pušu dialogu starp dažādu sociālo un ekonomisko palātu pārstāvjiem, kurām ir izšķiroša loma virzībā uz pāreju uz zaļo ekonomiku.

Izveidojiet tiešsaistes platformas, lai palielinātu izpratni, motivētu un informētu vairāk potenciāli ieinteresētu jauniešu, lai viņi kļūtu par nākotnes ieinteresētajām pusēm un izplatītājiem.

Mērķis: Zaļā darba tirgus galvenais mērķis ir veicināt iespējas, vienlīdzību un godīgu pāreju uz ilgtspējīgu ekonomiku.

8. APZIŅOTI SAVU SKOLĀS IZGLĪTĪBU

Fons: Zaļā pasaulē ir liels potenciāls, lai stiprinātu saiknes vides, enerģētikas, izglītības un nodarbinātības jomā. Jo cilvēkkapitāla un tehniskoro risinājumu trūkums rada prasmju neatbilstību darba tirgū. Prasmju neatbilstība izraisa bezdarbu, samazina produktivitāti un zaudē ieguldījumus un darba vietu radīšanas iespējas. Šodien ir nepieciešams labi izprast prasmes, kas nepieciešamas rīt. Sākotnējā vai tālākizglītība un apmācība, ko nodrošina skolas, pasniedzēji vai uzņēmumi, kas sniedz prasmes, zināšanas un attieksmes, kas nepieciešamas nodarbinātībai noteiktā profesijā, ir nepieciešamas jebkurā ekonomiskās darbības jomā (ILO, 2013).

Mērķis: Zaļā darba prasmju izglītošana parastajās skolās, arodskolās un citos mācību centros, kuru pamatā ir zaļās programmas, var vienmērīgi pāriet uz zaļāku ekonomiku un nodrošināt, ka jaunas iespējas sniedz labumu plašākai sabiedrības daļai.

Mērķi:

Īpašs mācību priekšmets, kas pamatizglītības laikā veicina izpratni un attieksmes veidošanu saistībā ar vides aizsardzību.

Veicinot faktu, ka ir pieejams plašs zaļo darbu klāsts visiem pieredzes un izglītības līmeņiem.

Prasmju trūkumu novēršana, pārejot uz zaļo ekonomiku, veidojot sinerģiju starp formālo izglītību un ārpuskolas aktivitātēm skolās, piemēram, teātra grupās.

Skolotāju un attiecīgo profesionāļu apmācība, īpaši nozarēs, kas ir tieši saistītas ar zaļo darbu, izmantojot bezmaksas seminārus, lai padziļināti uzzinātu par zaļo darbu.

Konsultējieties ar skolotāju, karjeras attīstības konsultantu vai citiem profesionāļiem, lai saņemtu padomus par to, kā atrast skolēniem piemērotāko karjeru.

Izpratne par zaļo karjeru, kurai nepieciešams koledžas grāds, un zaļo karjeru, kurai nav nepieciešams.

Meklē prakses un brīvprātīgā darba iespējas, kas var ļaut studentiem iegūt pieredzi, uzzināt vairāk par konkrētu darbu un tiešsaistē izpētīt potenciālās darbavietas.

Mūžizglītības skolu spēju veidošana, lai izprastu un veicinātu ilgtspējīgas attīstības politiku un praksi.

9. ZAĻO DARBU VEICINĀŠANA SOCIĀLAJOS MEDIJOS

Fons: UNICEF un UNESCO sadarbībā veiktais pētījums "Rīcība zaļākai ekonomikai ar bērniem un jauniešiem" (2021) apstiprina, ka lielākā daļa jauniešu izmanto sociālo mediju platformas, piemēram, Facebook, YouTube un Twitter, lai dalītos savās bažās par mūsdienu problēmām, tostarp vides jautājumiem, degradācija un klimata pārmaiņas. Viņi bija vienisprātis, ka sociālie mediji ir vieta, kur viņi var izteikt savas bažas, kā arī sākt un sekot kādai tendencei vai kustībai. Jo šādi kanāli viņiem atnesa problēmas un tēmas, nevis aktīvi meklēja iespējas, kur nebija acīmredzamu tīklu. Kā mēs skaidri redzam, tiešsaistes sociālie tīkli ir iekļauti mūsu ikdienas dzīvē, un uzņēmumi, kas popularizē savas zaļās iniciatīvas ar sociālajiem medijiem, dara labu planētai, vienlaikus iesaistoties efektīvā mārketinga komunikācijā. Tāpēc mēs uzskatām, ka sociālie mediji un tiešsaistes mārketings ir galvenie faktori mūsu zaļo ideju popularizēšanai tiešsaistes pasaulē

Mērķis: Zaļo darba vietu popularizēšana plašai auditorijai, izmantojot sociālo mediju platformas, piemēram, Twitter, Facebook vai Instagram, lai paplašinātu to pieejamību jauniešiem, kuri meklē videi draudzīgas darbavietas un iespējas.

Mērķi

Izmantojot jauniešu vidū populāru slavenību un "ietekmētāju" kanālus un sejas dažādās sociālo mediju platformās, lai veicinātu zaļās prasmes un videi draudzīgas darbavietas.

Unikālas zaļās reklāmas stratēģijas izstrāde katrai platformai, pamatojoties uz tīkla auditoriju un metriku.

Sociālo saziņas līdzekļu kalendāra ieviešana, lai iepriekš plānotu ziņas, vienlaikus nodrošinot, ka mēs esam sakārtoti, kad publicēt, publicēt parakstus, publicēt vizuālo informāciju un kuras platformas publicēt, var palīdzēt tirgotājiem sekot līdzī daudādām sociālo mediju kustīgajām daļām.

Esiet lietas kursā, uzdodot jautājumus, kas attiecas uz zaļo tirgu, izveidojot Facebook grupu mūsu auditorijai, izmantojot GIF, videoklipus un emocijzīmes, lai papildinātu mūsu piegādātās ziņas, kā arī izmantojot Facebook, Instagram, TikTok un Youtube tiešraides funkcijas. diskusijas par Zaļo darba tirgu un ar to saistītajām jomām.

Vides dokumentālo filmu reklamēšana tiešsaistes straumēšanas platformās, piemēram, Netflix, Amazon Prime un sociālo mediju platformās, lai padarītu videi draudzīgus jautājumus un prasmes jautras ikvienam, jo īpaši jauniešiem, kas sasniedzami un saprotami.

10. ENHANCE GREEN PROMOTION IN MASS MEDIA

Background: Vast media coverage has the potential to make our society gain more awareness on different aspects of the environmental issues and to take actions to protect the environment. The media is very important in shaping public awareness about global climate change and associated actions, such as the promotion of the green job market. Here the main focus is on three key issues: to inform, to educate and to employ.

There are 4 prominent mass media channels – newspapers, magazines, radio and television - which have been playing an important role for spreading awareness among the people for climate change and environment protection at a faster rate than the personal contacts. Further they have been enriched by the production and distribution of printed materials such as books, magazines and brochures.

Goal: To encourage and benefit from the power of mass media in order to promote appealing employment brands and job opportunities in the field of different green job areas for the attention of a great number of the population of the society.

Mērķi

Tikties ar mediju profesionāļiem, lai uzzinātu, kā viņi dod priekšroku saziņai no mums (piemēram, pa e-pastu vai tālruni).

Pārliecināt masu mediju pārstāvjus, ka mūsu rīcībā ir informācija un stāsti, kas interesēs viņu auditoriju.

Sazināties ar konkrētiem reportieriem, kuriem ir personīga aizraušanās ar vides jautājumiem un zaļā darba tirgus popularizēšanu.

Ģenerēt un prezentēt informāciju un stāstus, kas sasaucas ar redaktoru vai producentiem, kuriem trūkst aizraušanās ar zaļajiem jautājumiem.

Lai identificētu plašsaziņas līdzekļus, ko mūsu auditorija izmanto, jo īpaši, bet ne tikai ar zaļo saistītu informāciju.

Uzrunāt plašu neviendabīgu auditoriju, paužot publisku vēstījumu par Zaļā darba tirgus pieejamību un tā priekšrocībām pasaulei.

Radīt ilgstošas attiecības starp mērķauditoriju un zaļo vērtību popularizētājiem.

11. PĀRSLĒDZIET ZAĻU REZULTĀTĀM ESOŠOS UZŅĒMUMUS

Fons: Daudzi no lielākajiem uzņēmumiem nespēj sasniegt savus mērķus cīņā pret klimata pārmaiņām, liecina Tomasa Deja 25 korporāciju pētījums "The Corporate Climate Responsibility Monitor". Pasaulē pazīstamās korporācijas, piemēram, Apple, Sony, Amazon, Google, Ikea, BMW Group, Carrefour, Nestle, Unilever, ir pakļautas spiedienam samazināt ietekmi uz vidi, jo arvien vairāk patērētāju vēlas zaļus produktus. Tikai 3 no 25 uzņēmumiem, proti, Maersk, Vodafone un Deutsche Telekom, ir skaidri apņēmušies novērst 90% oglekļa emisiju no savām ražošanas un piegādes ķēdēm.

Zemāk esošajā tabulā redzami uzņēmumu klimata pārmaiņu stratēģiju reitingi:

Integritātes vērtējums	Kompānijas nosaukums
Saprātīgi	
Mērens	
Zems	Maersk
	Apple
	Amazon
Ļoti zems	Google
	Ikea
	Nestle

Liu (2013) parāda, ka galvenais iemesls tam ir tas, ka uzņēmumi bieži tiek organizēti kā korporācijas un tāpēc tiem ir ierobežota korporācijas atbildība. Tiktāl, ciktāl sabiedrības nodarītais kaitējums ir lielāks par uzņēmuma aktīviem, prasība par saistībām var beigties ar maksātnespēju, kā rezultātā atbildības mehānisms nespēj pildīt savas kompensējošās un preventīvās funkcijas. Šo iemeslu dēļ pastāv risks, ka atbildības režīma efektivitāte saskaņā ar Eiropas Savienības atbildību vides jomā, kas reglamentēta 2004. gada 21. aprīļa Direktīvā 2004/35/EK par atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarīta kaitējuma novēršanu un atļūdzināšanu (ELD.) varētu tikt apdraudēta tādā mērā, ka operatori nespēs pildīt savus pienākumus.

Mērķis: palīdzēt uzņēmumiem, konsultējoties ar rīcības plāniem, ko visi uzņēmumi var ieviest, lai veiktu savu ieguldījumu cīņā pret globālo sasilšanu.

Mērķi

- Izmērīt un analizēt siltumnīcefekta gāzu emisijas (SEG) kā pirmo soli, lai samazinātu tās ietekmi uz planētu un vidi un tādējādi palīdzētu samazināt klimata pārmaiņas
- Enerģijas patēriņa samazināšana ar vienkāršām veselā saprāta darbībām, piem. vakarā izslēdziet apgaismojumu birojā, nedaudz pazeminiet apkuri vai gaisa kondicionētāju vai atvienojiet ierīces no kontaktligzdām, kad tas nav nepieciešams.
- Samazinot radušos atkritumu daudzumu neatkarīgi no tā, vai tie ir liela uzņēmuma rūpnieciskie atkritumi vai MVU papīra atkritumi pakalpojumu sektorā, izvairoties no vienreizējās lietošanas krūzēm, maisītājiem un kapsulām kafijas automātam un tā vietā dodot virtuvs traukus, samazinot izdrukus skaits, papīra atkārtota izmantošana kā melnkraksti, atkritumu šķirošana pareizai pārstrādei un daudzas citas praktiskas iespējas.
- Pareiza aprīkojuma un ierīču izmantošana, lai izvairītos no to ātrākas nolietojšanās un salabotu sīkrīkus, ja tie sabojājas, nevis aizstātu tos ar jauniem.
- Mudināt darbiniekus braukt ar sabiedrisko transportu, koplietot automašīnu ar citiem tuvumā dzīvojošiem kolēģiem vai piešķirot viņiem atlaides sabiedriskajā transportā, brīvprātīgi piedalīties vides līdzekļu vākšanas pasākumos vai kopienas sakopšanas un atjaunošanas projektos.
- Videi draudzīgākas infrastruktūras un aprīkojuma izvēle, izvēloties energoefektīvāko un ētiskāko attiecībā uz ražošanas standartiem.
- Darbs ar piegādātāju uzņēmumiem, kuri pierāda, ka tiem ir laba vides prakse.
- palielināt savu darbinieku, patērētāju, plašsaziņas līdzekļu un citu ieinteresēto personu informētību, organizējot iekšējos konkursus, hakatonus vai kampaņas par ilgtspējības jautājumiem.
- Veicināt videi draudzīgus darbavēdus, kas ir ekoloģiskāki par citiem: tāl darbs, videokonferences, e-pastas ziņautt.
- Mobilizējoties klimata pārmaiņu izaicinājumam vietējā, reģionālā un valsts līmenī, mudinot politiķus un sabiedriskos dalībniekus rīkoties saistībā ar globālo sasilšanu.

12. ZAĻĀ UZŅĒMĒJDARBĪBA AR VALSTS ATBALSTU

Fons: 2021. gada Apvienoto Nāciju Organizācijas Klimata pārmaiņu konferencē uzņēmējdarbības loma klimata krīzes risināšanā tika augstu novērtēta un 2022. gads tika pasludināts par uzņēmējdarbības gadu. Uzņēmumiem ir gan jāizstrādā stratēģija un jāizvirza mērķi, gan arī jāsadarbojas ar tiem, sadarbojoties savā starpā un ar valdībām, lai atbalstītu sistēmiskas pārmaiņas. Klimata rīcība ir sākusi paātrinātas rīcības nodaļu, un uzņēmumiem ir jābūt gataviem. Daudzi uzņēmumi ir noteikuši nulles mērķus un turpina paziņot katru dienu. Tomēr galvenais ir tas, ka viņiem ir jākoncentrējas uz emisiju samazināšanu jau šodien, veicot regulāras darbības, nevis nosakot misijas, kuras varētu būt iespējams sasniegt pēc daudziem gadiem nākotnē.

Mērķis: Galvenais mērķis ir apvienot dažādas labās prakses, kas tiek izmantotas, lai atbalstītu uzņēmēju vienmērīgu un ilgtspējīgu zaļo pāreju no dažādu valsts iestāžu rīcības plāniem visā pasaulē.

Mērķi

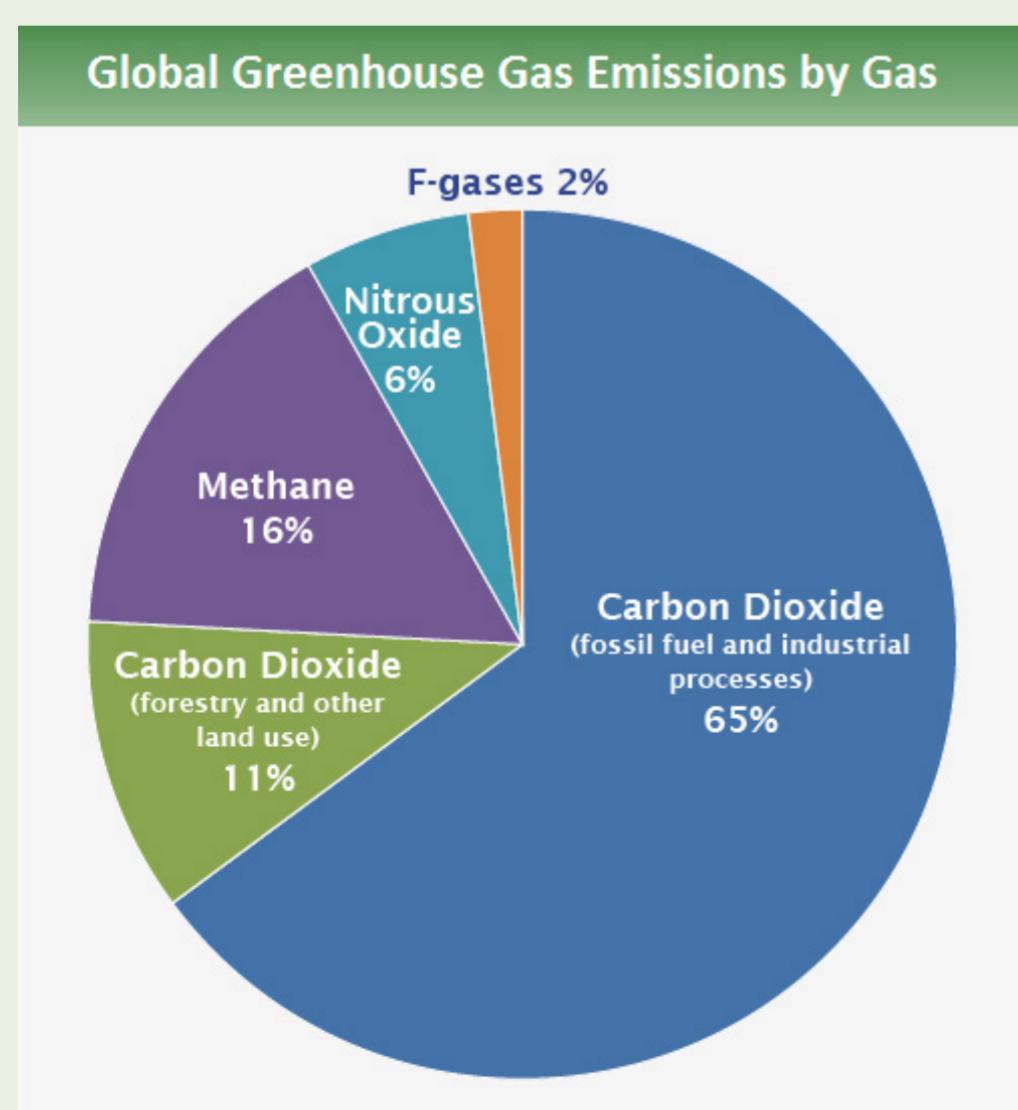
- Nozares zaļāka, nodrošinot piekļuvi finansējumam un stiprinot nozares finansiālo kapacitāti.
- Videi kaitīgo subsīdiju likvidēšana, izmantojot valsts mēroga subsīdiju sistēmas subsīdiju sastāvdaļas.
- Infrastruktūru nodrošināšana, lai atbalstītu nozaru ekoloģizāciju (piemēram, notekūdeņu attīrīšana, pārstrādes iekārtas un ilgtspējīgas enerģijas piegādes).
- Atbalstīt vietējo rīcību, izmantojot sadarbību, resursus, kapacitātes palielināšanu un institucionālo atbalstu.
- Zaļā darbaspēka tiesiskā, fiskālā un pārvaldības ietvara uzlabošana un nozaru politikas un sistēmu saderība ar vietējo pašvaldību un kopienu pilnvarošanu.
- Nodokļu atskaitījumu piešķiršana uzņēmējiem, kuri ir:
  - a) vēlas apmācīt jauniešus, kas pretendē uz darbu videi draudzīgos darbos, izmantojot apmācību un sagatavošanas seminārus.
  - b) atbalstot savus pieredzējušos darbiniekus ikdienas darba praksē pāriet uz zaļo praksi.
  - c) pieskaitot atbalstošus bonusus savu iekšējo zaļā darba pedagogu algām.

13. LABA LAUKSAIMNIECĪBAS PRAKSE (TRŪKUMI) ZAĻĀ DARBA TIRGUS

Fons: Kendisas Stīvensas publikācijā "Agriculture and Green Growth" uzsvērts, ka mūsdienu lauksaimniecība ir kļuvusi ļoti energoietilpīga un fosilā kurināmā izmantošana veido 10% no lauksaimniecībā izplūdušajām emisijām oglekļa dioksīda veidā. Turpretim ir jāievieš zaļās lauksaimniecības metožu un zaļās lauksaimniecības metožu kopums, kā arī bioloģiskā un ekoloģiskā lauksaimniecība. Tas būtu iespējams, izmantojot sertifikātus, piemēram, labas lauksaimniecības prakses (GAP), kas atspoguļo dažādus "zaļās" lauksaimniecības darbības veidus, piemēram, saglabājošu augsnes apstrādi, augsekas, agromežsaimniecību, integrētas augu un dzīvnieku sistēmas un degradētu labības un ganību zemes rehabilitāciju.

Mērķis: Galvenais mērķis ir koncentrēties uz ilgtspējīgas lauksaimniecības potenciālu un veicināt to, radot videi draudzīgas darbavietas, kas 21. gadsimtā ir būtisks jautājums sociālās attīstības un ilgtspējības veicināšanā.

Sours: www.epa.gov/ghgemissions/global-greenhouse-gas-emissions-data (26.07.2023)

Mērķi

Dabas resursu, īpaši zemes, ūdens un bioloģiskās daudzveidības, ilgtspējīga apsaimniekošana un nelabvēlīgas ietekmes uz vidi samazināšana; un

Ekonomiskās izaugsmes nošķiršana no vides degradācijas un komerciālo ekonomoju un ekopakalpojumu paplašināšanas atbalsts.

Zaļo darbavietu un aktivitāšu dažādošana un lauku attīstības veicināšana.

Atbalstīt reformu, lai mazinātu vides stresu, kas var veicināt taisnīgākus lauksaimniecības ienākumus.

Panākt nodrošinātību ar pārtiku, nabadzības samazināšanu un lauku attīstību, palielinot zaļā darbaspēka kapacitāti.

14. ZAĻĀ UZŅĒMĒJDARBĪBA VALSTS LĪMENĪ UNGĀRIJĀ

Fons: Ungārija ir attīstīta postindustriālā Centrāleiropas valsts. Tās postsociālistiskā pagātne, kas saistīta ar vides jautājumiem, būtiski ietekmē to, cik tālu var attīstīties ekoloģiskie jauninājumi. Kopš konstitūcijas grozījumiem 1989. gadā valsts ir guvusi lielus panākumus vides aizsardzības, meliorācijas un ekoinovāciju jomās, taču jaunie izaicinājumi divdesmit pirmajā gadsimtā prasa vēl lielāku progresu, jo īpaši zaļajā uzņēmējdarbībā un ar to saistītās uzņēmējdarbības attīstībā. un atbalstu. Izstrādājot Nacionālo vides tehnoloģiju inovāciju stratēģiju, valdība ir atzinusi zaļās ekonomikas nozīmi. Lai arī politiskās gribas trūkuma dēļ šī pieeja nebija īstenojama, taču ekonomiskā situācija faktiski ierobežo valdības iespējas virzīt atbalstu uzņēmējdarbības attīstībai. Vairākos nacionālos un starptautiskos aicinājumos bieži tiek lietoti termini “energoefektivitāte”, “atjaunojamie enerģijas avoti” un “inovācija”; tomēr “zaļā uzņēmējdarbība” Ungārijā joprojām ir salīdzinoši jauna un nedzirdēta. Platformas 2020 pārprojektēšana. (2020) tiešsaistes platforma par ilgtspējīgu un noturīgu atveseļošanu no Covid-19, iniciatīva, ko atbalsta Japānas Vides ministrija, UNFCCC un Globālo vides stratēģiju institūts, ziņo, ka tikai 12,5% uzņēmumu Ungārijā ir pielāgojuši savus darba principus. zaļās domāšanas virziens.

2019 Eco-Innovation Scoreboard ranking and eco-innovation index composites for Slovakia

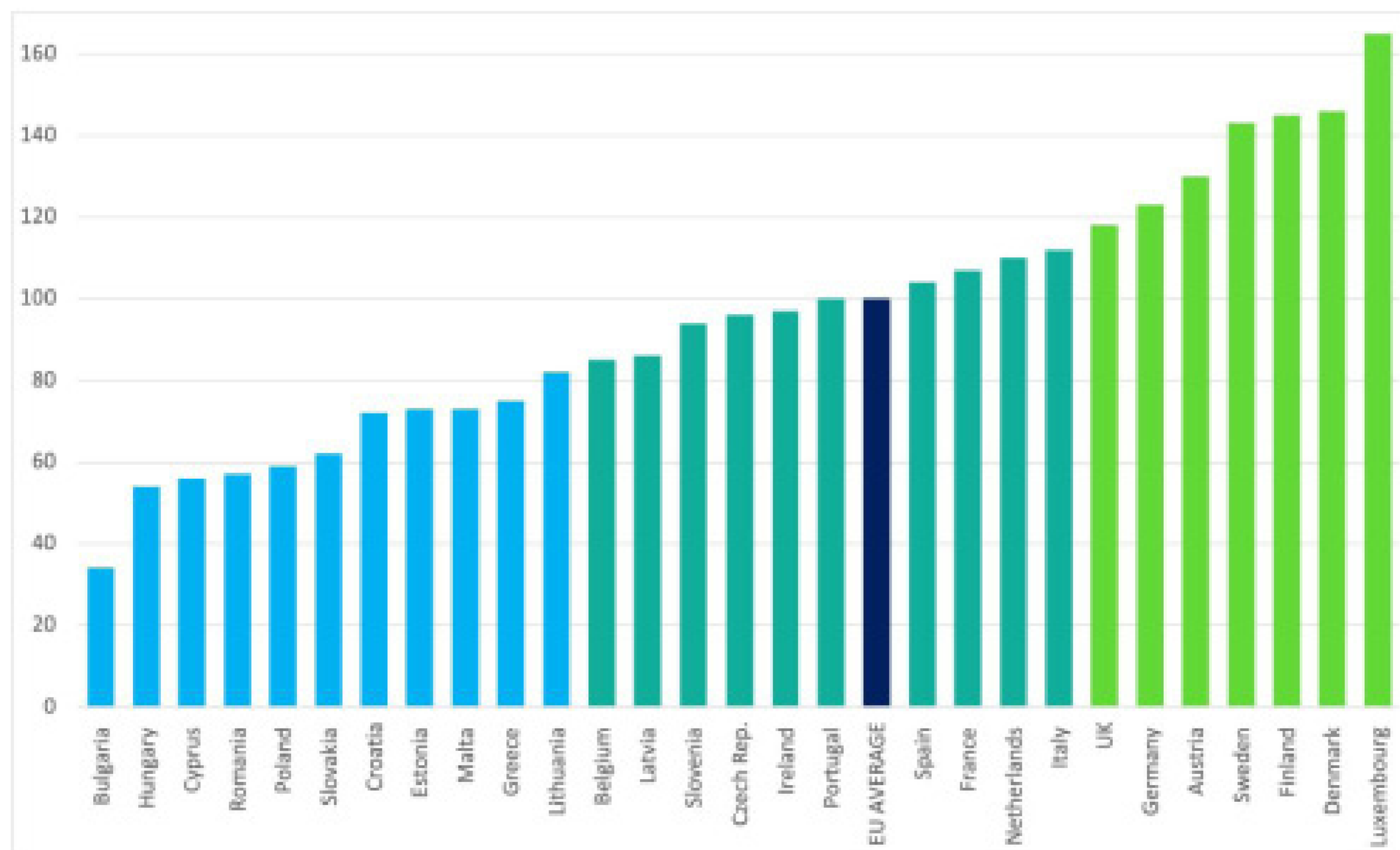

Figure Source: 2019 Eco-innovation Scoreboard

Mērķis: Galvenais mērķis ir paplašināt izpratni par zaļo uzņēmējdarbību valsts līmenī Ungārijā, vienlaikus izmantojot dažādas labās prakses, lai atbalstītu uzņēmēju vienmērīgu un ilgtspējīgu pāreju, izmantojot attiecīgos Ungārijas valdības iestāžu rīcības plānus.

Mērķi

Dažādu valsts palīdzības programmu pārveidošana par zaļajām nozarēm specifiskām un var tikt uzskatīta par horizontālu politiku, kurā Ungārija ieņem 5. vietu OECD valstu vidū ar līdzīgām politikām un shēmām iztērējot 0,9% no IKP.

Izstrādāt turpmākas nacionālās darbības programmas, kas tiek īstenotas saskaņā ar valsts, teritoriālajiem un nozaru mērķiem un plāniem, piemēram, "Zaļās uzņēmējdarbības stratēģija Ungārijā", lai strukturētā veidā sadalītu dažādus Eiropas fondus.

Darbības paplašināšana jaunās jomās, izmantojot tiešu profesionālu apmācību, mācību pabalstus un palīdzību, kas ir ļoti svarīgi specializētā darbaspēka paaugstināšanai un zaļo uzņēmēju mūžizglītībai.

Apgabala Nodarbinātības centrs veic pieejamunodarbinātības subsīdiju apstrādi, tostarp palgu subsīdijas, kuras var pieprasīt jebkurš uzņēmums, kas garantē zaļā darba tirgus darbinieku nodarbinātību uz noteiktu laiku.

Zaļo uzņēmumu iekļaušana kategorijā "Augstas pievienotās vērtības uzņēmēji", kas var sniegt tālāk norādītās priekšrocības zaļajiem uzņēmējiem Ungārijā.

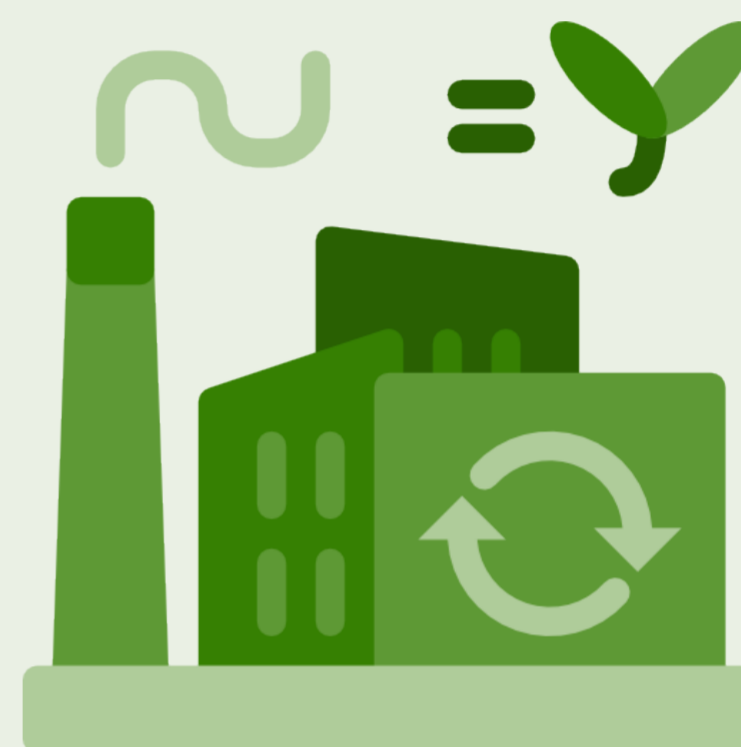
- IP (intelektuālā īpašuma) kastes režīms ļaus uzņēmumiem par 50% samazināt peļņu no autoratlīdzības no uzņēmumu ienākuma nodokļa maksājumiem.
- Pētniecības un attīstības (pētniecības un attīstības) izdevumi tiks atskaitīti no uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzes līdz 200% no fundamentālo vai lietišķo pētījumu vai eksperimentālās izstrādes tiešajām izmaksām.
- Energoefektivitātes investīcijas tiks atalgotas ar nodokļu atlaidēm 30% apmērā no investīciju pašreizējās vērtības (maksimums 15 miljoni EUR), kuras varēs izmantot turpmākajos piecos gados.

15. IZVEIDOT UN ATBALSTĪT ZAĻOS UZŅĒMĒJUS

Fons: Uzņēmējdarbība un iniciatīva attiecas uz indivīda spēju uztvert apkārtējo pasauli, censties to uzlabot un pārvērst domas darbībā. Tie prasa radošumu, inovāciju un riska uzņemšanos, kā arī spēju plānot un vadīt projektus ar nolūku sasniegt mērķus.

Uzņēmējdarbība ir spēja:

- izprast savu dzīvi kā unikālu iespēju ar potenciālu;
- vadīt projektus, cilvēkus un organizācijas;
- pārvērst problēmas un šķēršļus iespējās;
- izveidot savu uzņēmumu vai biznesu.
- izprast ekonomiku un finanses;
- izdzīvot konkurences apstākļos.

The field of green business thus represents an excellent market potential. Support for business entities from this area should be offered by each of the major institutions and programs aimed at supporting small businesses. Entrepreneurs who decide to “green” their existing company or come up with a new business idea in the field of green business, should receive national support from relevant institutions as well as receive support from selected European Union funds. Green business represents the future of business. Such innovation has a large market potential, with still relatively little competition, but increasing interest from potential customers.

Therefore, if you have a green project in mind, or are considering “greening” your existing business, now is the right time.

According to the European Climate Pact, there is an urgent need to:

- promote and support green entrepreneurship,
- address the skilling and reskilling of workers and,
- anticipate changes in workplaces of the future.

Piesārņojumu un dabas resursus palīdz kontrolēt ilgtspējīgu un vides preču un pakalpojumu sektors, kas ietver atkritumu apsaimniekošanu, gaisa piesārņojumu, augsnes kontroli, kā arī pārstrādi, atjaunojamo enerģiju un ūdensapgādi. Tomēr zaļās darbavietas ir svarīgas ne tikai zaļajās nozarēs; tādas profesijas kā bioloģiskā lauksaimniecība, ilgtspējīga lauksaimniecība un ekotūrisms ir ļoti atkarīgas no veselīgas vides, savukārt daudzas citas darbavietas tiek ietekmētas netieši. Zaļā izaugsme ir izaicinājums un vienlaikus iespēja darba tirgum un prasmēm, kas savukārt ir galvenie zaļās izaugsmes veicinošie faktori.

Tas ir Zaļās nodarbinātības iniciatīvas pamatā, kas risina nodarbinātības problēmas un iespējas pašreizējā pārejā uz zaļu, zemu oglekļa emisiju un resursu efektīvu ekonomiku. Šī pāreja nesīs būtiskas pārmaiņas visā ekonomikā un vairākās nozarēs: tiks radīts vairāk darba vietu; dažas darbavietas tiks aizstātas, bet citas tiks definētas no jauna. Šajā kontekstā darba tirgus politikas un instrumentu labāka mērķtiecība un koordinācija ir būtiska, lai radītu nepieciešamos apstākļus, lai atbalstītu videi draudzīgas darbavietas, aizpildītu prasmju un darbaspēka trūkumu un paredzētu cilvēkkapitāla vajadzību izmaiņas. Personām, kā arī sabiedrībai jākoncentrējas uz jomām ar vislielāko potenciālu, piemēram, elektroniku, akumulatoriem un transportlīdzekļiem, tekstilizstrādājumiem, celtniecību un pārtiku. Ir svarīgi uzsvērt, ka vides problēmas neapstājas pie robežām. Būs jārikojas vairāk, lai gaisa, ūdens un okeāni būtu tīri, zeme un ekosistēmas tiktu izmantotas ilgtspējīgi, un klimata pārmaiņas saglabātu pārvaldību, tādējādi visiem dalībvalstu uzņēmumiem ir vienāda atbildība par rīcību.

Uzņēmumiem, kas nodrošina zaļo izaugsmi, ir piemērojami šādi modeļi un koncepcijas.

a) Aprites ekonomika

Lai līdz 2050. gadam sasniegtu ES klimata neitralitātes mērķi un apturētu bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, ir būtiski kļūt par aprites ekonomiku, kurā produktu un materiālu vērtība tiek saglabāta pēc iespējas ilgāk un kurā resursu izšķērdēšana un izmantošana ir samazināta līdz minimumam.

Aprites ekonomika ir ilgtspējīgas attīstības stratēģija, kurā cilvēce sadarbojas ar dabu, nevis pret to. Tas ir modelis, kurā atkritumi kā tādi faktiski nepastāv. Visas izejvielas, produkti un iepakojums tiek slēgti ilgstošos ciklos. Viss cikls ir veidots tā, lai tas būtu ilgtspējīgs. Visas izejvielas ir atkārtoti lietojamas, visi produkti ir labojami, modificējami, pārstrādājami, atkārtoti lietojami un apstrādājami. Tāpēc mūsu stratēģijas kontekstā biznesa modeļiem jābalstās uz atkārtotas izmantošanas principu gan tiešā, gan netiešā veidā. Lai šis teorētiskais priekšstats darbotos praksē, ir nepieciešams lielāks politiskais atbalsts, kas virzītu uz labvēlīgu vidi.

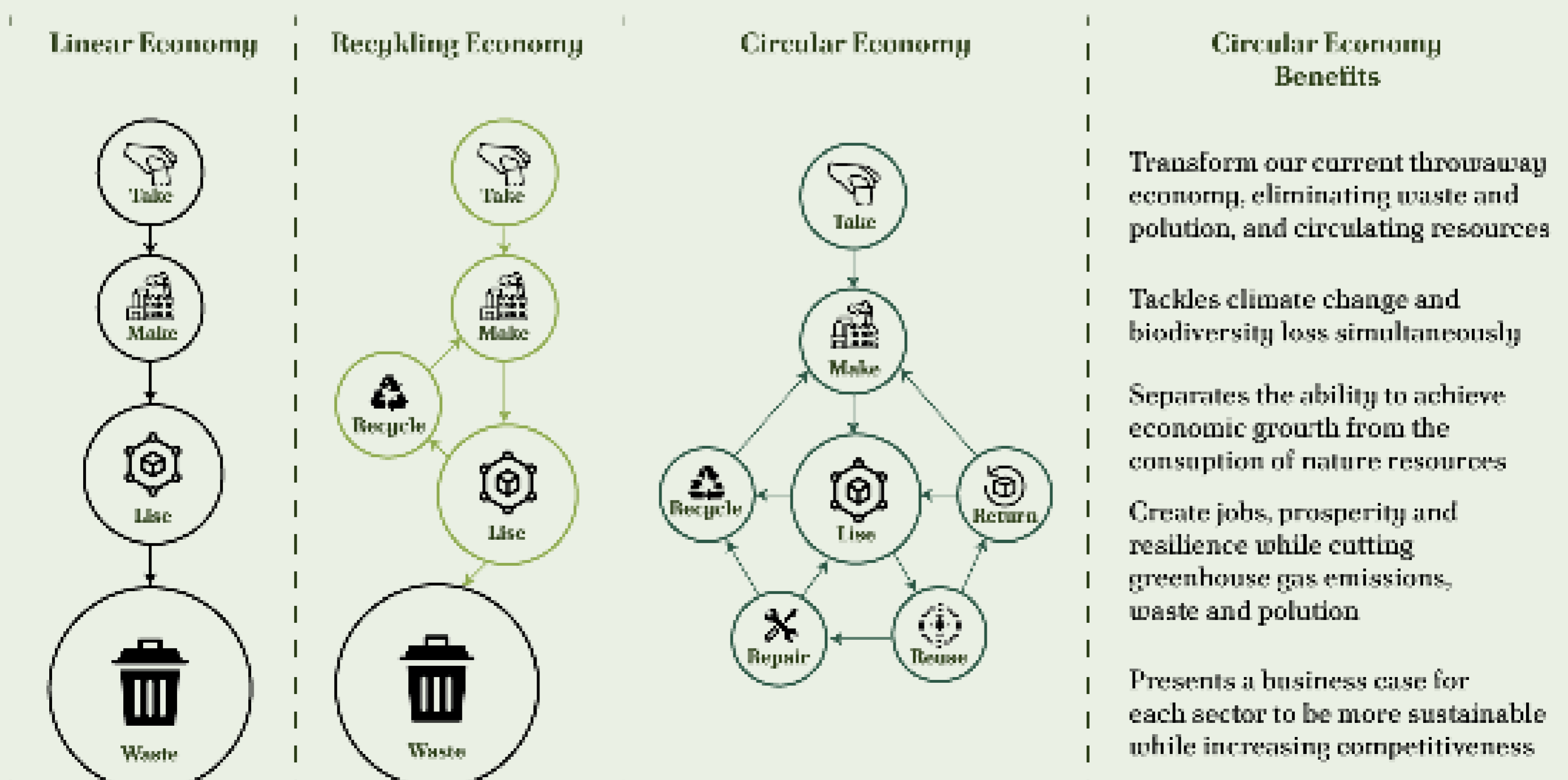

b) Saistīt uzņēmumus ar permakultūru

Permakultūra ir jēdziens, kas vēl nav plaši pazīstams. Tas ir stils veidot ne tikai dārzus, bet visu vidi, kurā cilvēki dzīvo, ilgtspējīgi un pastāvīgi atjaunojoties. Permakultūru pamatā var pielietot jebkurā mērogā dārzos, cilvēku mājokļos, fermās, kultivētās zemēs, balkonos, ūdenstilpēs, ražošanas procesos un cita starpā. Tas ir jauns domāšanas veids. Pielietojot galvenos permakultūras principus, tiek pielietots radošs, inteligents un apzināts dizains, mainot pašreizējos neefektīvos un videi kaitīgos dizainus. Galvenais mērķis ir nodrošināt cilvēka labklājību un patērnieciskuma līmeni, lai tas nenotiek uz citu cilvēku, vides, augu un dzīvnieku rēķina. Runājot par stratēģiju, permakultūra ir ārkārtīgi svarīgs jēdziens, jo tas ļauj uzņēmumiem rīkoties saskaņā ar dabu, īpaši attiecībā uz pārtikas ražošanu un patēriņu. Piemēram, pārtikas ķēdes un restorāni varētu iegādāties sastāvdaļas uz vietas no ilgtspējīgas permakultūras piegādes un apmaiņā nodrošināt savus organiskos atkritumus kā pamatu ilgtspējīgai lauksaimniecībai.

c) Atjaunojošs bizness

Hāns un Tampe terminu "atjaunojošs bizness" definē kā "uzņēmumus, kas uzlabo un plaukst sociāli ekoloģisko sistēmu (SES) veselību līdzevolūcijas procesā" (Hāns un Tampe, 2021.) Citiem vārdiem sakot, atjaunojošais bizness atzīst savu vietu visā sistēmā, kurā tā darbojas – tā savieno kopienas, nozari, resursus vienā darba vienībā – un izmanto šīs zināšanas par savstarpējo atkarību stratēģisko lēmumu pieņemšanā. Reģeneratīvo biznesu varētu salīdzināt ar augu, kas plaukst tikai tad, ja augsne nodrošina vislabākās tai nepieciešamās barības vielas. Tāpēc šo pašu principu var pielietot arī biznesa sfērā, veselīga darba vide uzlabo darbinieka potenciālu un uzvedību, jo bagātīgs uzturs veicina ziedu augšanu. Tāpēc uzņēmumi būtu jāmudina izmantot šo modeli savās iekšējās un ārējās lietās, cenšoties veicināt ilgtspējīgāku nākotni.

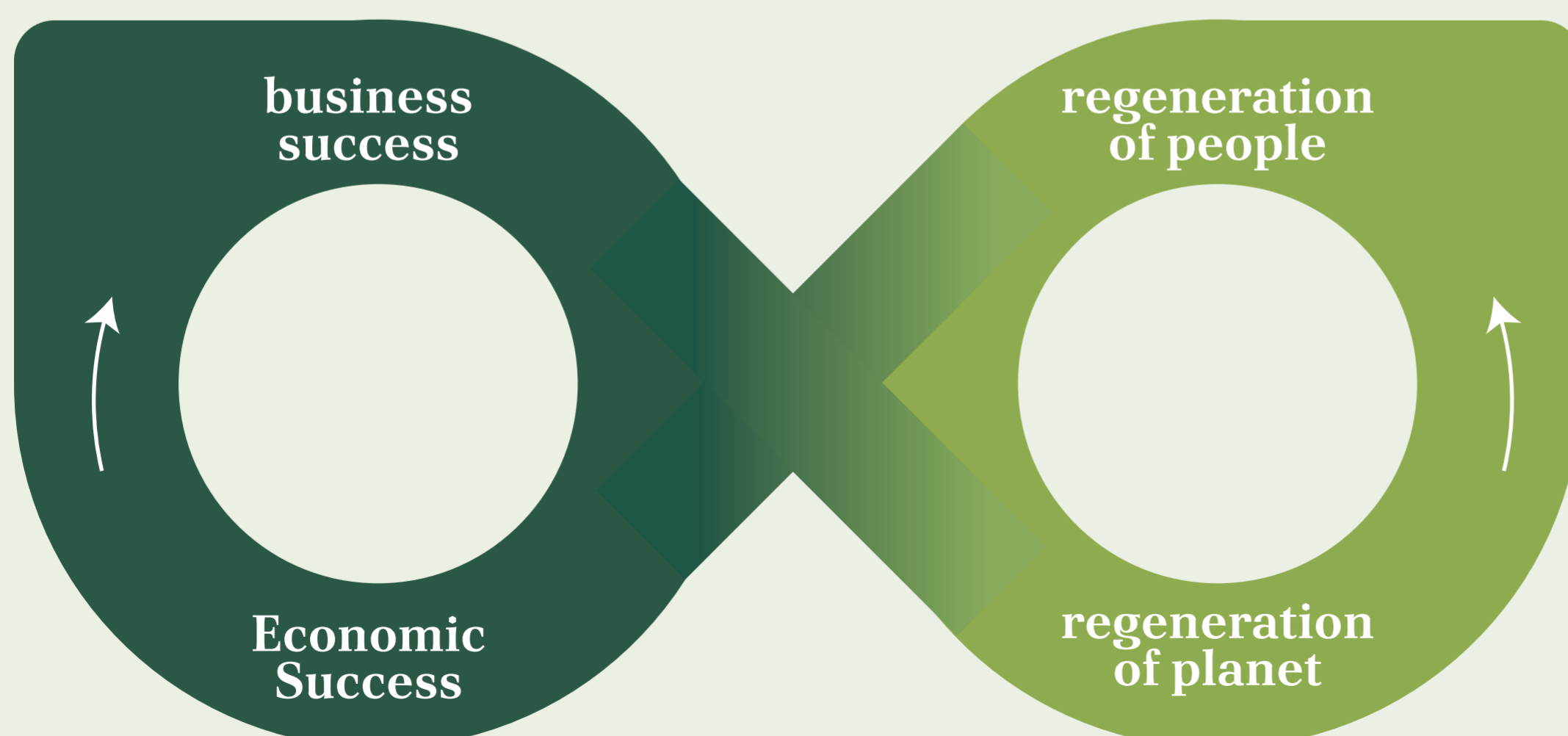

Mērķi

- Nodrošināt atbalstu un izglītību (apmācības) par zaļo praksi un galvenajiem zaļās pārejas aspektiem uzņēmumiem un citiem korporatīvās vides dalībniekiem. o Izveidot rokasgrāmatu, kurā ietverta visa zaļā prakse, kas varētu kalpot kā vadlīnijas uzņēmumiem to pārejas laikā.
- Veiciniet galvenos ilgtspējīgus jēdzienus, piemēram, zilo ekonomiku, aprites ekonomiku vai reģenerācijas biznesu.
- Nodrošināt zaļo darba vietu augstu pieejamību, cenšoties palielināt darbinieku integrāciju zaļajā darba tirgū.
- Veidot dialogu ar pašvaldību un valdību par zaļās pārejas veicināšanu, piemēram, nodokļu normu reformu vai zaļo algu subsidēšanu.

REGENERATIVE VALUE CREATION

16. ZAĻĀ FORMĀLĀ IZGLĪTĪBA

Skolu sistēma nenodrošina izglītību par zaļajām prasmēm, ilgtspējības vai vides jautājumiem un to neatliekamību, ko izraisa klimata pārmaiņas. Kamēr vides un zaļo vajadzību maiņa mainījās un veidojās gadu gaitā, vidusskolas izglītības programmas sistemātiski palika nemainīgas. Līdz ar darba tirgus pāreju kā risinājumu ilgtspējīgas vērtības paaugstināšanai, pieaug nepieciešamība iegūt jaunas cietās, kā arī mīkstās prasmes. Ikviens jau no mazotnes apzinās problēmas, kas saistītas ar klimata pārmaiņām, tomēr bērni un jaunieši neapzinās, ka viņiem ir spēks veicināt lielas pārmaiņas. Kas attiecas uz Slovākijas jauniešiem, lai gan izpratne par klimata pārmaiņām ir ievērojami palielinājusies, tikai 24 procenti slovāku jauniešu uzskata, ka viņi var aktīvi piedalīties, lai mazinātu klimata pārmaiņu ietekmi. Salīdzinājumā ar vienaudžiem no Apvienotās Karalistes, Francijas vai Austrālijas viņi kļuva par skeptiskāko grupu pret jebkādu uz klimatu orientētu ierobežojumu vai zaļo aktivitāšu efektivitāti. Runājot par viņu individuālo ietekmi uz vidi, viņi netic, ka jāierobežo gaļas patēriņš, kļūst mazāk materiālistiski un līdz ar to jāsamazina patēriņš vai jāveic “zaļi” pasākumi savas ilgtspējīgas dzīves nodrošināšanai. Turklāt, kā atklāja dati, jauniešu iesaistīšanās un interese par vides jautājumiem ir ļoti zema. (Vides ministrija, 2021) Līdz ar to var novērot steidzamu nepieciešamību reformēt izglītības sistēmu, jo ir būtiski šo jautājumu risināt sistemātiski, dodot iespēju indivīdiem.

Pamatojoties uz Eiropas Komisiju, zaļo izglītību Eiropas Savienībā varētu iedalīt divās pamatkategorijās: koalīcija Izglītība klimatam, kas ietver galvenos principus un klimata pārmaiņu kaitīgās sekas, kā arī Mācības zaļajai pārejai, galvenokārt atspoguļojot apmācību politiku, kas veicina virzība uz zaļo un digitālo pāreju Eiropas Savienībā. Pirmkārt, attiecībā uz Klimata koalīciju ir daudz aktivitāšu studentiem, skolotājiem, kā arī citām izglītības jomā ieinteresētajām pusēm, lai kopīgi strādātu pie inovatīviem izglītības risinājumiem vides ilgtspējības nodrošināšanai. Šī projekta galvenais mērķis ir apmācīt skolotājus, savienot izglītību ar zinātni, attīstīt zaļās prasmes un kompetences, palielināt izpratni un mainīt sociālo uzvedību saistībā ar patēriņu un ilgtspējīgu praksi. Otrkārt, „Mācības zaļajai pārejai” ietilpst galvenajās politikas jomās, kas varētu sniegt milzīgu ieguldījumu Eiropas zaļā kursa izpildē. Kā norādījusi Eiropas Komisija, “izglītībai un apmācībai ir jāreaģē uz 21. gadsimta izaicinājumiem un realitāti, jāatbilst izglītojamo vajadzībām un jāpalīdz viņiem tikt galā ar stresa un trauksmes sajūtu, kas piedzīvota planētas krīzes apstākļos. Lai apmācāmos iegūtu kompetences, kas vajadzīgas ilgtspējīgākas ekonomikas un sabiedrības veidošanai, mācībām zaļajai pārejai ir jābūt transformējošai un starpdisciplinārai. (Eiropas Komisija, 2022)

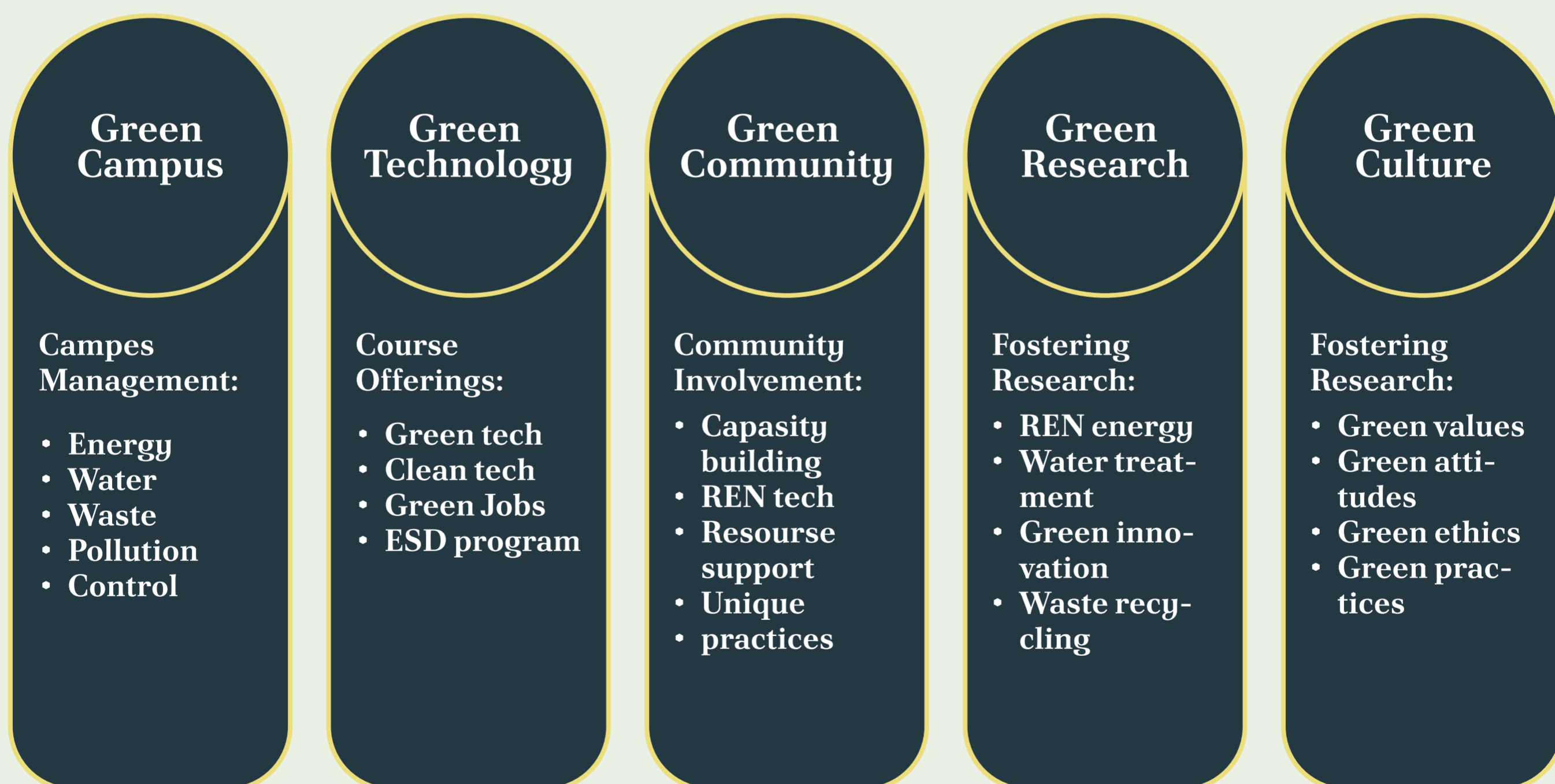

Turklāt vēl viens potenciāls risinājums papildus mācību programmas “zaļināšanai” varētu būt “Vides ilgtspējas” moduļa pievienošana mācību programmai. Šāds modulis sastāvētu no šādām tēmām:

- Ievads ilgtspējībā
- Klimata pārmaiņas un to ietekme uz mūsu sabiedrību
- Ilgtspējīga ūdens apsaimniekošana, gruntsūdeņu nozīme, ūdens apsaimniekošana un higiēna
- Enerģija un tās nozīme ilgtspējībā — kā pārvaldīt enerģiju mājās
- Zaļā pāreja: zaļās nodarbinātības nākotne
- Apzaļumojoša nozare
- Pilsētu izplešanās: pilsētu atjaunošana
- Atbildīgs patēriņš un ražošana
- Ilgtspējīga atkritumu apsaimniekošana
- Dzīve zem ūdens
- Dzīve uz zemes

Visas šīs problēmas ir pienācīgi jāatspoguļo mācību programmās un jārada stabils pamats bērniem un viņu prasmju un zināšanu attīstībai, kas būtu adekvāta un nepieciešama viņu nākotnei.

Papildus iepriekšminētajam ir būtiski nodrošināt arī skolas vides zaļo infrastruktūru, piemēram, ieviešot zaļās prakses (pārstrāde, ilgtspējīga enerģijas izmantošana un citas) skolas augsnē.

Mērķis: Skolu mācību programmās (no bērnudārza līdz augstākajai izglītībai) ir nepieciešams veicināt izpratni par vidi, dabu un zaļo prasmju attīstīšanu.

- Meža bērnudārzu un skolu izveide un atbalstīšana, kas veicinātu un padziļinātu bērnu un dabas attiecības un padarītu viņus videi draudzīgākus.
- Skolotāju izglītošana par vides tēmām un ilgtspējību, izmantojot formālās un neformālās izglītības metodes, jo skolotāji ir pārmaiņu un nākamo paaudžu izglītības virzītājspēki.
- Atjauniniet mācību programmu, pievienojot (interaktīvas) lekcijas par zaļo pāreju, ilgtspējību un vidi.
- Integrēt mācību programmās vairāk praktisku, nevis teorētisku semināru, kas mudinātu bērnus piedzīvot vides un citus ar to saistītos jautājumus.
- Šīs stratēģijas īstenošanā sadarboties ar dažādām ieinteresētajām pusēm, piemēram, pašvaldību, uzņēmumiem, cita starpā.
- Rekonstruēt telpas, lai padarītu tās zaļākas un digitālākas.

17. ZAĻĀS PRAKSES INTEGRĀCIJA NEFORMĀLĀ IZGLĪTĪBĀ

Pēc Eiropas Komisijas domām, "pāreja uz klimatneitrālu ekonomiku izraisīs fundamentālas pārmaiņas daudzās nozarēs. Tiks izveidotas jaunas darba vietas, savukārt dažas darbavietas tiks aizstātas, bet citas tiks definētas no jauna. Tāpēc ir steidzami jāveicina un jāatbalsta zaļā nodarbinātība, jārisina darbinieku kvalifikācijas un pārkvalifikācijas jautājumi, kā arī jāparedz pārmaiņas darbavietās nākotnē. Lai gan šis apgalvojums apstiprina jautājuma svarīgumu un nepieciešamību pēc pārejas, vai ir vairāk nekā būtiski piemērot šo praksi un attīstīt galvenās un mīkstās prasmes neformālās izglītības vidē, kur dalībnieki mācīsies un pilnveidos savas spējas, izmantojot spēlēšanas līdzekļi, nevis "runāšana" un "pasīva mācīšanās".

NEFORMĀLĀ IZGLĪTĪBA UN TĀS LOMA ILGTSPĒJĪBĀ

Parasti neformālā izglītība notiek ārpus tradicionālās skolas, lai gan tas ne vienmēr notiek. Atšķirība starp formālo un neformālo izglītību nav tajā, kur skolēns iegūst neformālo izglītību, dažkārt skolēns var iegūt arī neformālo izglītību skolā, tomēr tas ir indivīda izglītošanas stils un raksturs. Neformālās izglītības vidē dalībniekiem (skolēniem) jājūtas droši un šī vide jāuzskata par draudzīgu un uzticamu. Neformālajā izglītībā bieži tiek izmantota interaktīvākā mācīšanās taktika, izmantojot spēles, lomu spēles, diskusijas, darba ēnas, cita starpā. Visas šīs iepriekš minētās aktivitātes ir vitāli svarīgas konkrētas mācīšanās izpildei, piem. šajā gadījumā zaļo un zaļo prasmju apguve.

Neformālās izglītības līdzekļu funkcijas:

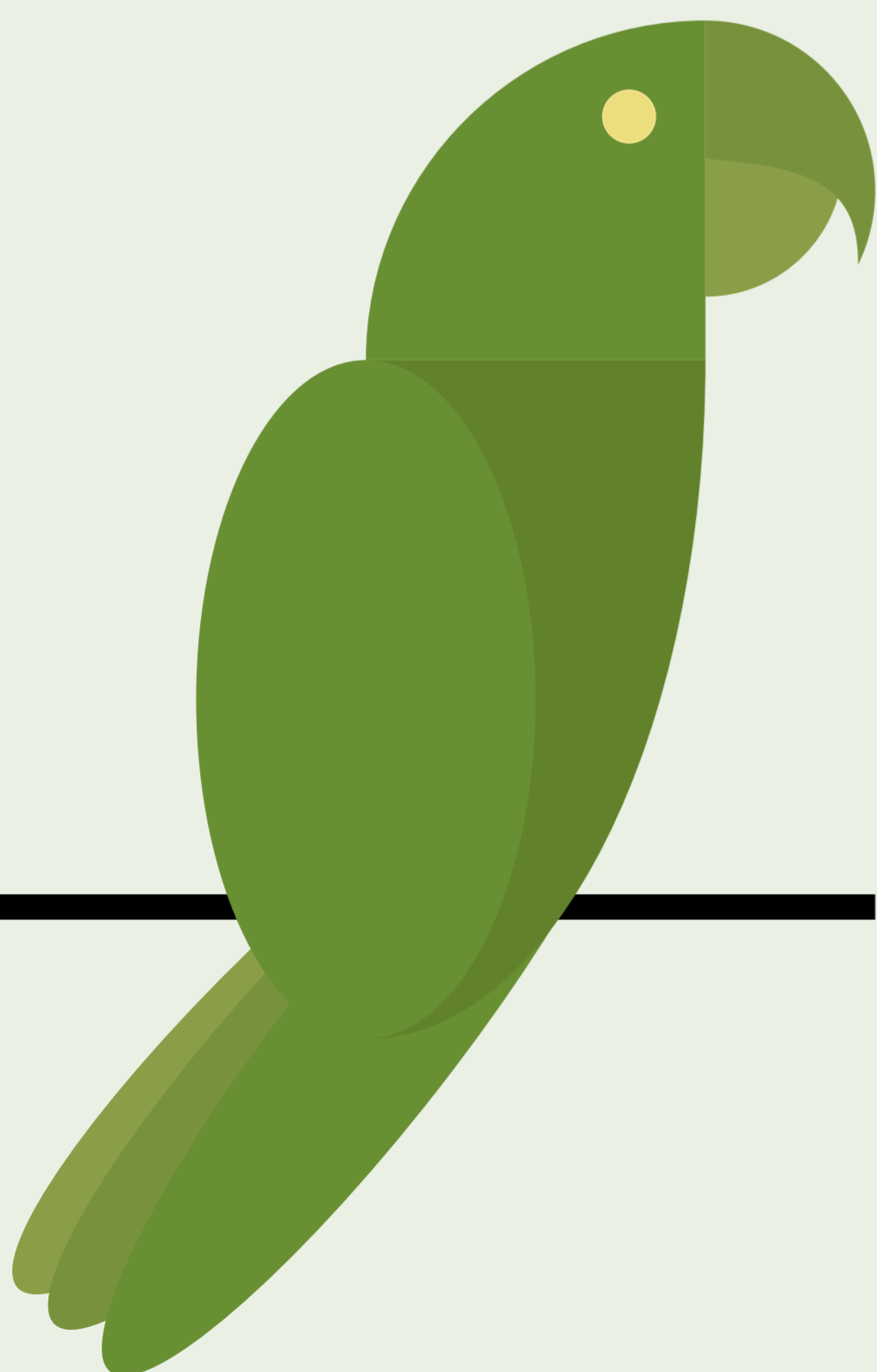
- Mācīšanās ar spēļu un izklaides palīdzību
- Visneaizsargātāko un atstumtāko grupu socializācija un iekļaušana o Apziņas paaugstināšana par svarīgiem (vides) jautājumiem
- Mudināt skolēnus būt aktīviem šajā jomā un veikt turpmākas darbības brīvā laika aktivitātēs, tādējādi padarot viņus par "pārmaiņu virzītājiem"
- Problēmā attēlot ar vizuālākiem un interaktīvākiem līdzekļiem

Mērķis: Paaugstināt bērnu, jauniešu un pieaugušo zaļo prasmju apmēru, izmantojot neformālās izglītības līdzekļus

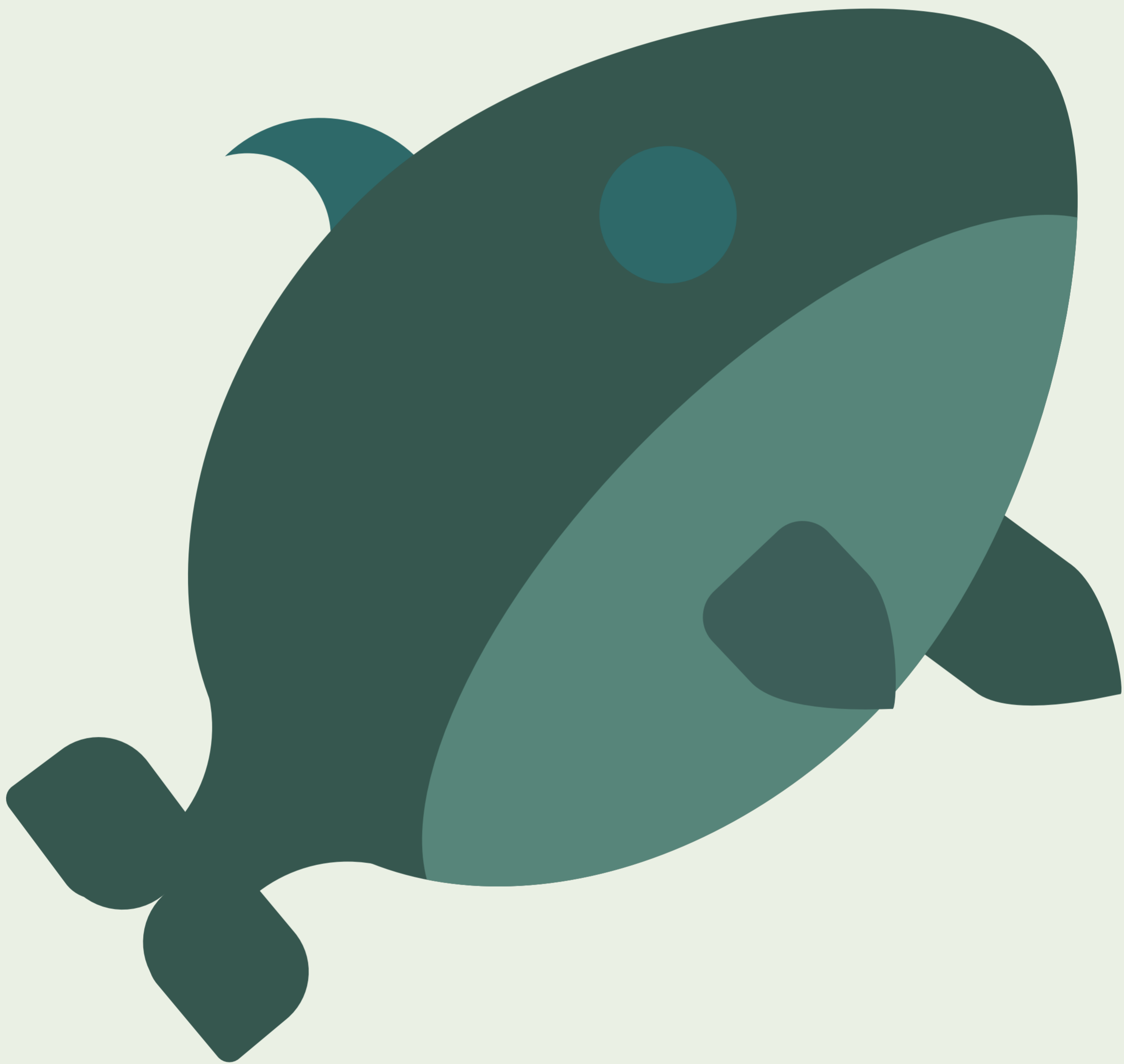

Mērķi:

- Ekoloģisku un ilgtspējīgu programmu veidošana skolēniem, skolotājiem, pedagogiem, jaunatnes darbiniekiem.

- Partnerības starp pedagogiem un uzņēmējiem – izveidojiet dažādu uzņēmumu treneru kopu, kas nodrošinās regulāras aktivitātes ar NVO, aktīvistiem utt. o Īstenojiet mācību vizītes uz uzņēmumiem, kuri piedzīvojuši zaļās pārejas.
  - o Organizēt starptautiskas apmācības, kuru mērķis ir mainīt ikdienas nezaļo praksi.
  - o Partnerības veidošanas sanāksmes un sesijas. (Starp zaļajiem uzņēmējiem, bet arī uzņēmējiem, kas nav zaļi)

- Nacionālo un starptautisku apmācību kursu īstenošana neaizsargātajiem darba tirgus dalībniekiem, piemēram, absolventiem un bezdarbniekiem.

- Prakse uzņēmumos, kas izmanto zaļo praksi.

2. NODAĻA. Tikai pāreja

1. EIROPAS ZAĻAIS DARĪJUMS

Priekšvēsture: Eiropas Zaļo kursu Eiropas Komisija pieņēma 2019. gada decembrī kā iniciatīvu kopumu, kas nosaka ES politiku rīcībai tādās nozarēs kā tirdzniecība, enerģētika, bioloģiskā daudzveidība un rūpniecības politika. Galvenais mērķis ir līdz 2050. gadam padarīt Eiropu par dzīvotspējīgu, zaļu un klimatneitrālu kontinentu. EGD ir dinamisks rīks, tāpēc tas joprojām tiek nepārtraukti attīstīts. Lielāko daļu no 2020.–2021. gadam būs izstrādātas un pieņemtas stratēģijas, plāni un tiesiskais regulējums EGD ieviešanai. Tomēr, tā kā bija steidzami jārikojas, reaģējot uz Covid-19, EGD ieviešanas ātrums kļuva nedaudz lēnāks.

Mērķis: Eiropas zaļā kursa galvenais mērķis ir panākt videi un ekonomikai izdevīgus risinājumus, veidojot zaļāku, digitālāku un ilgtspējīgāku Eiropu, ievērojot "zaļo" ceļu un ievērojot ieviešanas grafiku. būtiski EGD komponenti.

Mērķi

Rādīt vadošo lomu globālā cīņā pret klimata pārmaiņām, piedaloties Eiropas Savienības sabiedrotajiem un tirdzniecības partneriem visā pasaulē.

Izmantojiet godīgu un iekļaujošu pieeju, lai panāktu taisnīgu pāreju dažos reģionos, nozarēs un darbiniekiem, kuriem ir grūtāk veikt zaļo pāreju.

Sasniegt godīgas, veselīgas un videi draudzīgas pārtikas sistēmas stratēģiju "No sētas līdz galdam".

Pārvietot aprites ekonomikas rīcības plānu konsekventākā darbībā, mobilizējot nozari tīrai un ilgtspējīgai ekonomikai.

Aizstāt toksiskās vielas ar tīru, pieejamu un drošu energoapgādi, lai panāktu nulles piesārņojumu dabiskajā vidē.

Efektīvi izmantot enerģiju un resursus būvniecībā un renovācijā ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un atjaunošanai.

Paātrināt pāreju uz ilgtspējīgu un gudru mobilitāti.

2. ZAĻĀ PĀREJA

Priekšvēsture: Cilvēka civilizācija vairāk nekā 10 000 gadu ir nepārtraukti un ātri attīstījusies līdz tādām līmenim, ka Zemes klimata stabilitāte, kas nodrošināja šo izaugsmi, tagad ir apdraudēta. Visā pasaulē gan mainīgā klimata sociālās sekas, gan to fiziskās izpausmes kļūst arvien acīmredzamākas. Kamēr pasaule nepāries uz neto nulles ekonomiku un kamēr tā tikmēr nepielāgosies mainīgajai videi, abas turpinās paplašināties, visticamāk, nelineāri. Tāpēc ir loģiski, ka arvien vairāk valstu un uzņēmumu apņemas paātrināt klimata pasākumus. Turklāt lielākā daļa šo nodomu joprojām nav atbalstīti ar konkrētiem plāniem vai nav īstenoti. Izpilde būtu arī sarežģīta, jo, lai sasniegtu nulli, ir jāveicina iekļaujoša izaugsme un ekonomikas attīstība. Būtu rūpīgi jāizvērtē slikti plānotas vai neorganizētas darbības riski īstermiņā, salīdzinot ar briesmām, ko rada neatbilstoša vai novēlota reakcija ilgtermiņā.

Mērķis: galvenais nulles emisiju mērķis ir panākt septiņu enerģijas un zemes izmantošanas sistēmu universālu pārveidi, kas darbojas kā tiešie globālo emisiju avoti.

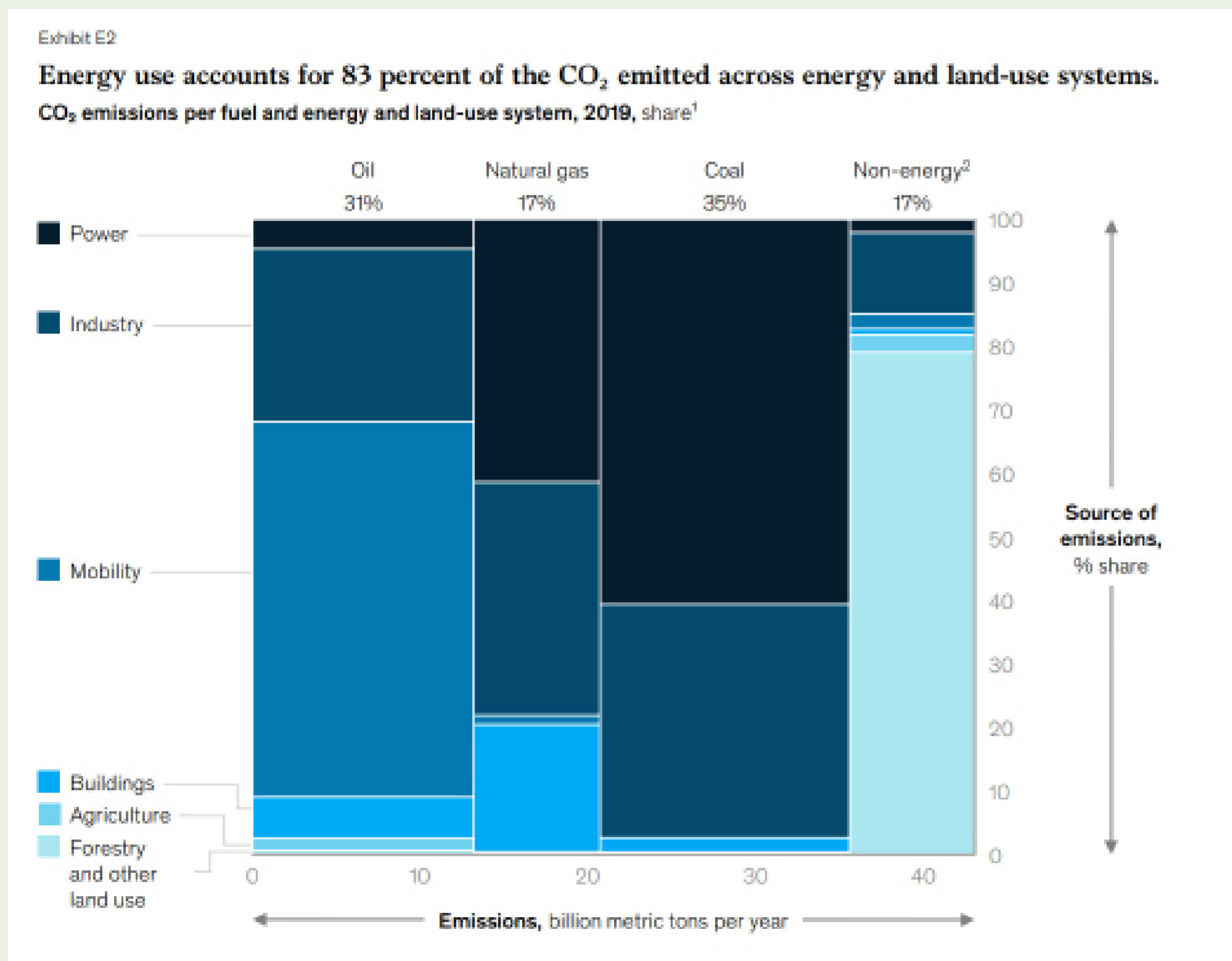

Figure Source: McKinsey Sustainability Insights (September 2021, data for 2019)

Mērķi

Elektrificēt lielāko daļu procesu un iekārtu, kas pašlaik izmanto ogļūdeņražus, kā arī pāriet uz atjaunojamiem enerģijas avotiem elektrotīklā.

Modernizēt un dekarbonizēt elektrotīklu, veicot trīs galvenos apakšuzdevumus:

Atjaunojamās enerģijas infrastruktūras būvniecības paātrināšana; ievērot 1,5°C ceļa karti;

Enerģijas uzglabāšanas iespēju uzlabošana, lai kontrolētu saules un vēja enerģijas neregulāro jaudu;

Paplašinot pārvades un sadales tīklu, tiek nodrošināti papildu priekšējie un aiz-metra līdzekļi.

Lai izmantotu ūdeņradi plašākā mērogā kā daudzpusīgu tīras enerģijas vai degvielas avotu, pateicoties tā sadegšanai ar augstu enerģijas blīvumu un bez oglekļa elementa.

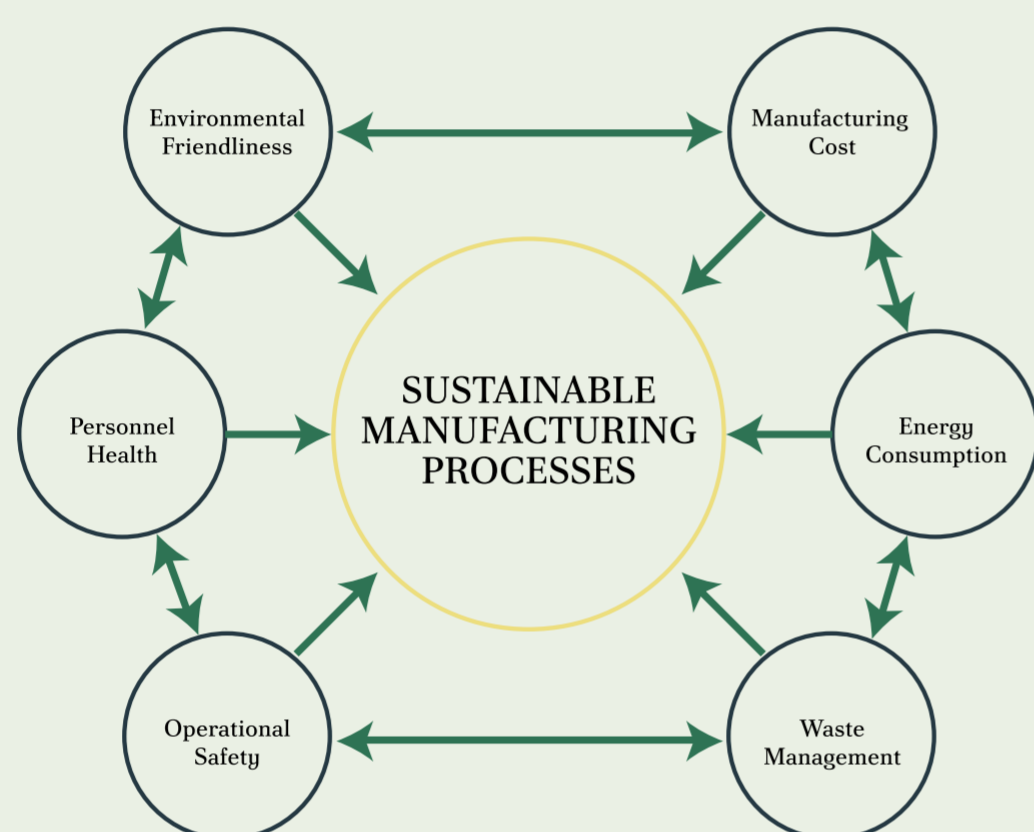
Lai samazinātu CO₂ emisijas un dekarbonizētu grūti emisiju samazināšanas nozares, piem. Tērauda rūpnīcas, pārstrādes rūpnīcas un elektroenerģijas iekārtas, kurās izmanto ogles vai gāzi, paplašinot oglekļa uztveršanas,

3. DIGITALIZĀCIJA APrites EKONOMIKĀ

Priekšvēsture. Tā kā tradicionālā lineārā ekonomika, kuras pamatā ir modelis "ņem-izveidi-izmet", pastāvīgi nav spējusi izpildīt ilgtspējības izaicinājumus pasaulē, kas vienlaikus prasa ekonomisku progresu, ekoloģisko ilgtspējību un sociālo labklājību, aprites ekonomikas koncepcija ir kļuvusi par labu. nozīmīgs impulss visā pasaulē. Kamēr aprites ekonomikas iespējas un sociālpolitiskie aspekti tiek pētīti un veicināti globālā mērogā ekonomikas izaugsmei, tehnoloģiskie aspekti, kas nepieciešami aprites ekonomikas funkciju izveidei, nav labi pārdomāti vai plānoti, jo politiskā aina ir virzīta uz augšu. līmenī bez jebkādam tehnoloģiskām sekām.

Mērķis: galvenais mērķis ir atzīt, ka tehnoloģiskās spējas ilgtspējīgas vērtības radīšanai ir tas, kas virza aprites ekonomiku.

Mērķi

- Aktīviiesaistīt nozīmīgas auditorijas un dalībniekus aprites ekonomikas risinājumu izpētē, izmantojot tehnoloģiju.
- Stimulēt reģeneratīvo ražošanu, kas piedāvā resursus tādās formās, kas veicina labvēlīgu ietekmi uz vidi, tostarp, bet ne tikai, barojošas un stabilas zemes, palielinātu bioloģisko daudzveidību, uzlabotu gaisa un ūdens kvalitāti.
- Gūt labumu no ekosistēmas, kas ir digitālāka, vienlaikus aizsargājot pret centralizētu digitālo platformu, ko kontrolē dominējošs operators.
- Izveidot kopīgu digitālo infrastruktūru aprites ekonomikai, kas paātrina pārmaiņu procesu un samazina laiku, izmaksas un risku, kas saistīts ar aprites biznesa koncepciju ieviešanu praksē.
- Novirzīt attieksmi un iekšējos aizspriedumus no ierobežota ilgtermiņa uzsvara uz ekosistēmu orientētu sadarbību un uz ierobežotu, uz uzņēmumu vērstu koncentrēšanos uz darījumiem balstītām attiecībām.

4. 6 RS ZAĻĀS PĀREJAS ILGTSPĒJĪBAI

Fons: Kad preces tiek apglabātas poligonos, bīstamie blakusprodukti no izgāztuves tiek izlaisti vidē papildus produktos un materiālos ietvertās enerģijas zudumam. Atkritumu novietošanai nepieciešamās zemes daudzums pieaug arī, palielinoties poligona daudzumam, kaitējot ekosistēmai. Materiāla masa izraisītu poligona platības pieaugumu, jo laika gaitā pieauga sadzīves tehnikas izmantošana. Tas nozīmē, ka, laikam ejot, izejvielu resursi kļūs arvien ierobežotāki un poligonu emisijas pieaugs eksponenciāli. Saskaņā ar pētījumu "Ilgtspējīga ražošana: modelēšanas un optimizācijas izaicinājumi produkta, procesa un sistēmas līmenī", ko veica Jayal et al. (2010), samazinājums, atkārtota izmantošana, pārstrāde, reģenerācija, pārprojektēšana un atkārtota ražošana ir 6 ilgtspējības kritēriji.

Mērķis: Dzīves cikla ilgtspējības pielietojuma preču jomā galvenais mērķis ir palīdzēt saglabāt izejvielas un samazināt citu negatīvo ietekmi uz vidi, jo uz Zemes ir pieejams tikai ierobežots resursu skaits.

Mērķi

Veikt uzlabojumus atkritumu apsaimniekošanas sistēmā, kas samazina atkritumu rašanos, savākšanu, transportēšanu un apstrādi, lai izvairītos no neapstrādātu cieta sadzīves atkritumu izgāšanas poligonos.

Izkliegt priekšstatu, ka reproducētie produkti neatbilst standartiem, lai attīstītu tiem tirgu.

Atbalstīt uzņēmumus valstu valdību sabiedrības informēšanas kampaņās, reklamējot pārstrādātus produktus to kvalitātes un vides priekšrocību dēļ, kā arī līdzsvarotību ar pilnīgi jauniem produktiem.

Padarīt pieejamu specializētāku apmācību replicētu izstrādājumu pārveidošanā, lai atkārtoti izgatavotāji varētu strādāt pie konkrēta produkta.

Nodrošināt objektu pārvaldniekus, īpašumu īpašniekus, nomniekus un citus partnerus ar jaunākajiem rīkiem un informāciju, lai veicinātu ilgtspējību, samazinātu izdevumus un optimizētu atkritumu apsaimniekošanu attiecīgajos īpašumos.

Izveidot atjauninātu mērķu kopumu, pamatojoties uz iestādes stratēģisko plānu, par katru gadu, izmantojot mērķa noteikšanas rīku. Mērķu veidošanas metode mainīsies, kad būs pieejamas jaunas tehnoloģijas un iespējas.

5. ILGTSPĒJĪGS TRANSPORTS ZAĻAI PĀREJAI

Fons: Tā kā transports veido gandrīz 64% no pasaules naftas patēriņa, 27% no kopējā enerģijas patēriņa un 23% no pasaules oglekļa dioksīda emisijām (Transporta un attīstības politikas institūts (2020)), transports ir daudzu sociālo un ekonomisko attīstības pamatā. bažas. Pēc ES Transporta padomes domām, ilgtspējīga transporta sistēma ir pieejama, darbojas godīgi un efektīvi, piedāvā dažādas mobilitātes iespējas, veicina konkurētspējīgu ekonomiku un līdzsvarotu teritorijas izaugsmi. Tajā pašā laikā ilgtspējīgi pārvadājumi izmanto atjaunojamus resursus tādā līmenī, kā tie tiek ražoti, vienlaikus samazinot ietekmi uz zemes izmantošanu un trokšņa veidošanos, ierobežojot emisijas un atkritumus planētas spējas absorbēt robežās. Tomēr ANO 2020. gada ilgtspējīgas attīstības mērķu ziņojumā norādīts, ka tikai pusei pasaules pilsētu iedzīvotāju ir viegli pieejams sabiedriskais transports, pamatojoties uz 2019. gada datiem no 95 valstīm.

Mērķis: Galvenais mērķis ir attīstīt ilgtspējīgas transporta iespējas, lai apmierinātu globālās strauji augošās transporta vajadzības, īpaši masu tranzīta sistēmām un pakalpojumiem.

Mērķi

Palielināt sabiedriskā transporta un aktīvā transporta, piemēram, pastaigas vai riteņbraukšanas, izmantošanu.

Popularizēt ūdeņraža transportlīdzekļus kā jaunu transporta veidu pilsētās, īpaši autobusus aprīkot ar degvielas akumulatoriem, kas rada elektrību.

Novirzīt valsts subsīdijas prom no fosilā kurināmā un uz videi draudzīgām transporta metodēm valsts mērogā.

Risināt ar pilsētu izaugsmi saistītās problēmas, izmantojot kosmosa ziņā efektīvas mobilitātes iniciatīvas, veidojot jaunus dzīvojamos rajonus pilsētās.

Izmantot viedās transporta vadības sistēmas, kas ļauj uzraudzīt un kontrolēt satiksmi, prognozēt satiksmes apstākļus un līdzsvarot ceļu sastrēgumus ar pašreizējiem satiksmes modeļiem.

Lai ieprogrammētu vietēja līmeņa pielāgotu mobilo ceļojumu pārvaldības lietojumprogrammu, kas apvieno daudzās transportēšanas iespējas noteiktā vietā

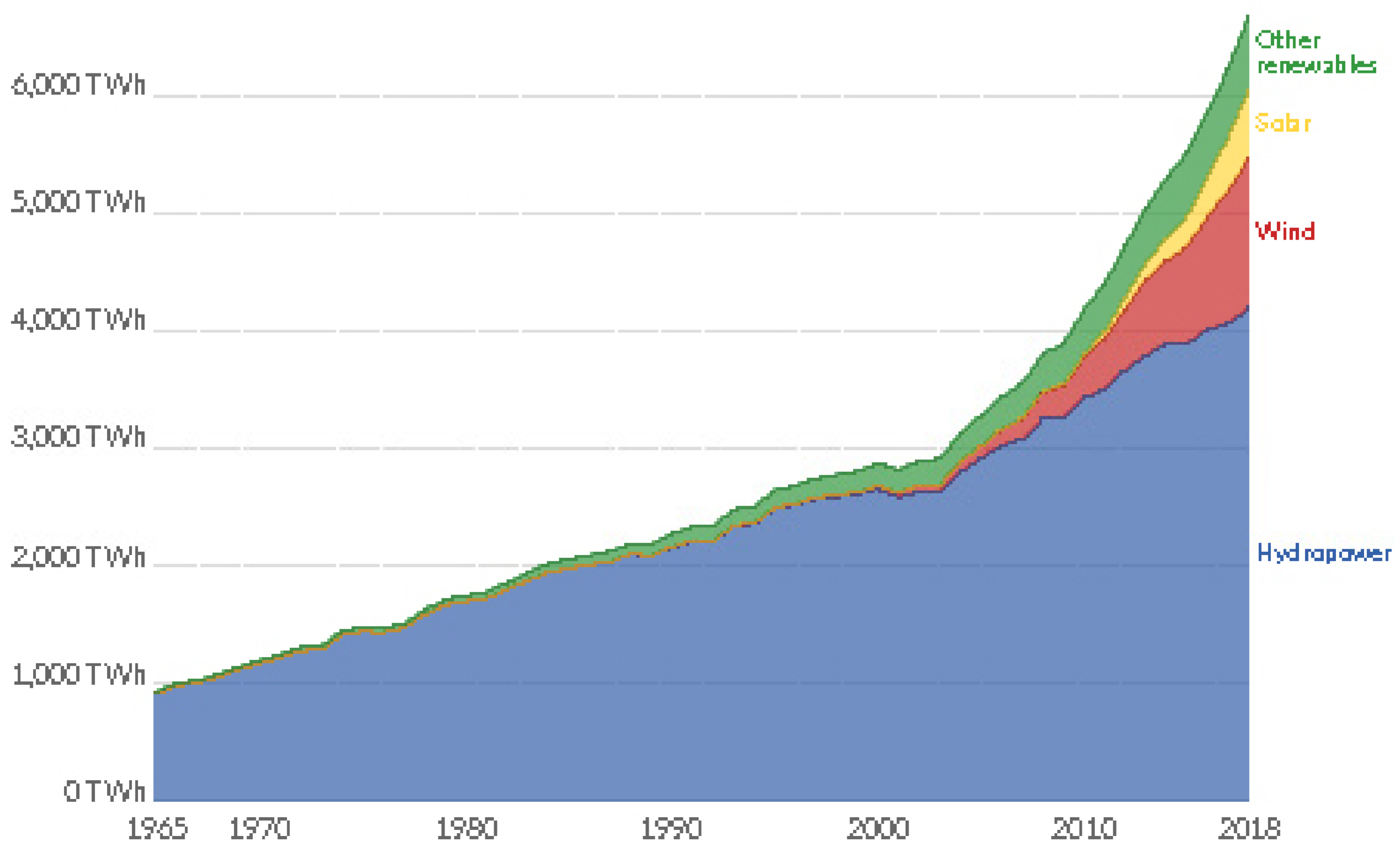
6. ATJAUNOJAMĀS ENERĢIJAS RAŽOŠANA ZAĻAI PĀREJAI

Vispārīga informācija. Atjaunojamā enerģija un energoefektivitāte veido lielāko daļu oglekļa samazināšanas potenciāla līdz 2050. gadam, lai gan visas zema oglekļa satura tehnoloģijas ir svarīgas. Ir tehniski iespējams pārveidot enerģētikas sistēmu, lai tā atbilstu Parīzes nolīguma mērķim saglabāt globālo sasilšanu zem 2°C, taču, lai to paveiktu, būtu vajadzīgas ievērojamas izmaiņas tiesību aktos, stingra oglekļa cena un lielāka tehnoloģiju attīstība. 2050. gadā pasaules energoapgādes komponentiem vajadzētu būt aptuveni 70 % ar zemu oglekļa emisiju līmeni. Zemāk redzamā diagramma parāda atjaunojamās enerģijas ražošanas tendences pasaulē kopš pagājušā gadsimta.

Mērķis: galvenais mērķis ir aizstāt mūsu paļaušanos uz destruktīvu un neilgtspējīgu fosilo kurināmo, ko mēs ražojam un lietojam, ar atjaunojamiem enerģijas avotiem, padarot pēdējos pieejamākus, uzticamākus un efektīvākus ikdienas lietošanā.

Renewable energy generation, World

Source: BP Statistical Review of Global Energy (2019)

OurWorldInData.org/renewable-energy • CC BY

Note: 'Other renewables' refers to renewable sources including geothermal, biomass, waste, wave and tidal. Traditional biomass is not included.

Mērķi

- Mudināt izmantot standarta stratēģisko rādītāju kopumu ilgtspējīgai attīstībai, lai izsekotu nacionālo, reģionālo un globālo energosistēmu diagnostikai, attīstībai un nākotnes perspektīvām.
- Atbalstīt sistēmas, kas kvantitatīvi mēra ekonomisko izaugsmi, degvielas piegādi, fizisko līdzekļu izmantošanu un ietekmi uz vidi, starp citiem atklātiem valsts un globāliem enerģijas novērtējumiem.
- Novērtēt potenciālu sistēmas makroekonomiskās efektivitātes uzlabošanai, jo īpaši, bet ne tikai, ja tas atbalsta galapatēriņa energoefektivitātes sasniegumus.
- Izveidot plānus un saistītās struktūras, lai palīdzētu pasaules nabadzīgākajām valstīm iegūt atbilstošu, lētu piekļuvi progresīviem energopakalpojumiem un izvairīties no ikgadējās mirstības, ko rada kurināmā sadedzināšana nepietiekami vēdināmās mājās.
- Izstrādāt pieejas visaptverošai izpētei, lai apmierinātu pasaules vienlaicīgo pieprasījumu pēc pārtikas, ūdens un enerģijas – ņemot vērā to, cik katrs no tiem ir izšķirošs, var konkurēt par tām pašām dabiskajām ekosistēmām un var ietekmēt viena otru.
- Veikt publisku ekosistēmu funkciju un to ierobežojumu izvērtēšanu, lai veicinātu komunikāciju par to izmantošanu.

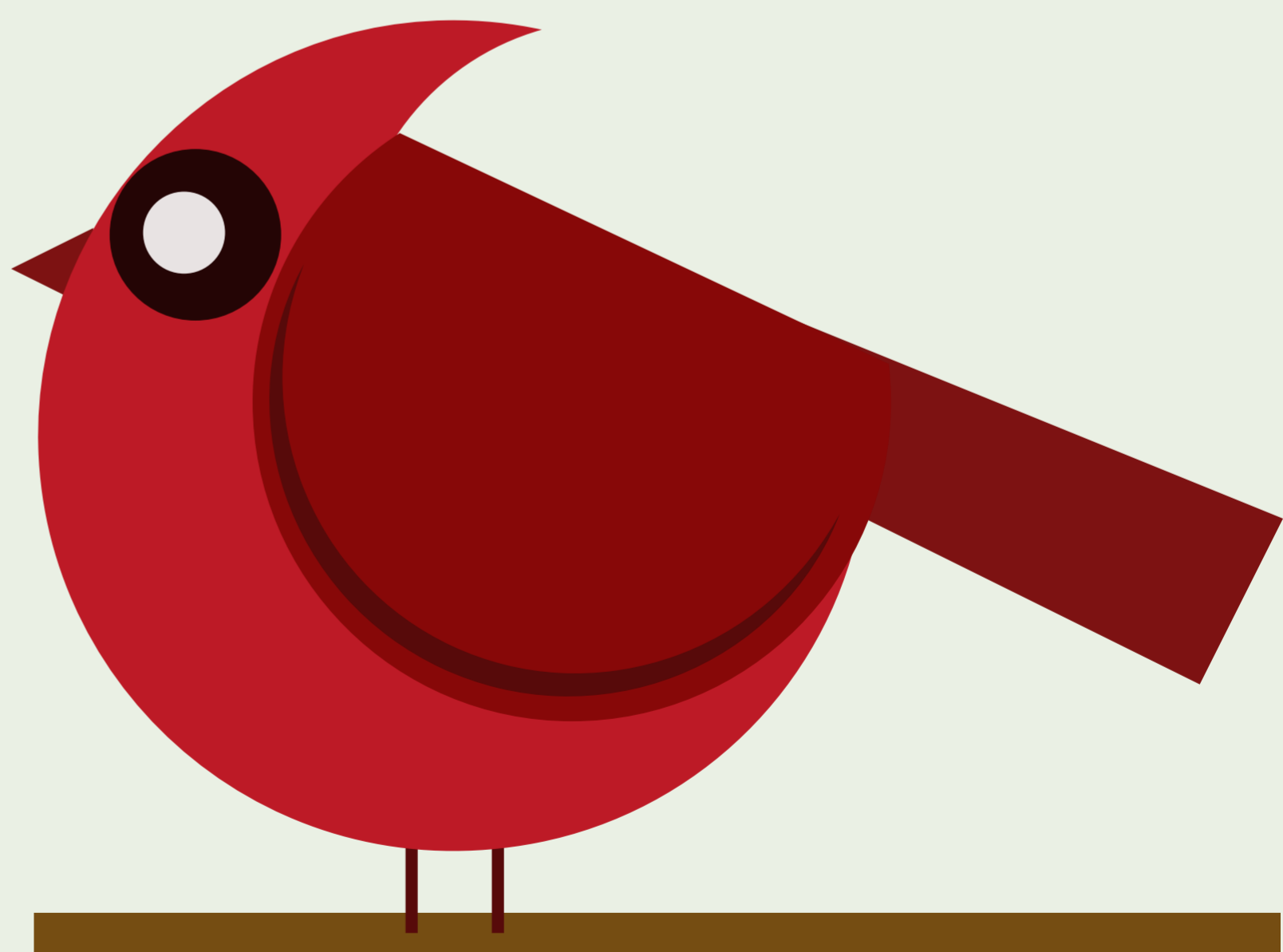

7. IZDEVĪGS MĀJOKLIS ZAĻAI PĀREJAI

Priekšvēsture: Mājokļu sektoru, kas jau ir nonācis grūtībās vairākās Eiropas valstīs, vēl vairāk sasprindzina Covid-19 sekas un pieaugošā inflācija pēc kara Ukrainā. Sociālo nevienlīdzību saasina pastāvīga lēta mājokļa pieejamības trūkums, un ilgtermiņa problēmas rada nespēja noteikt prioritāti ilgtspējībai. Visā pasaulē dzīvojamie mājokļi rada 17% ar enerģiju un procesiem saistīto siltumnīcefē-

ta gāzu emisiju. Saskaņā ar Eiropas ēku veiktspējas institūta (BPIE) datiem vidējā līmeņa noteikumi var samazināt emisijas par 42% līdz 2030. gadam. Emisijas varētu samazināt par 60%, izmantojot progresīvākus pasākumus, kas veicina plašu sanāciju saistībā ar atjaunojamās enerģijas mērķiem.

Mērķis: galvenais mērķis ir aizstāt mūsu paļaušanos uz destruktīvu un neilgtspējīgu fosilo kurināmo, ko mēs ražojam un lietojam, ar atjaunojamiem enerģijas avotiem, padarot pēdējos pieejamākus, uzticamākus un efektīvākus ikdienas lietošanā.

Mērķi

- Piesaistīt vairāk finanšu adekvātu un pieejamu mājokļu iegādei, lai aizsargātu maznodrošinātos vai neaizsargātos sabiedrības locekļus, vienlaikus palielinot mājokļu piedāvājumu un mazinot pieaugošo spriedzi mājokļu cenām.
- Palīdzēt vietējiem vadītājiem, kuri var atbalstīt mājokļus par pieņemamu cenu starp kopienas ieinteresētajām pusēm, atbalstot zaļās ilgtspējīgas attīstības projektus.
- Izplatīt iedzīvotāju izpratni par ilgtspējīgas attīstības ilgtermiņa finansiālajiem ieguvumiem, kā arī tās priekšrocībām videi un cilvēku veselībai.
- Izskatīt lokālo plānojumu, zemes izmantošanas noteikumus, zonu noteikumus, stāvvietu ierobežojumus un būvniecības noteikumus, lai iekļautu “zaļākas” iespējas.
- Iekļaut plašu politikas alternatīvu klāstu, piemēram, atbrīvojumus no nodevām, paātrinātu pārskatīšanu un finansējumu energoefektīvām tehnoloģijām, atjaunojamo enerģiju un citām izmaksu samazināšanas iniciatīvām.
- Novērtēt nekustamo īpašumu, pārbaudot apdzīvotās vietas īpašumu fizisko stāvokli un pētīt, kā šo ēku apzaļumošana var iekļauties vides lielplānā.

8. KLIMATA NEITRALITĀTES STRATĒGIJA UZŅĒMĒJDARBĪBAS LĪMENĪ

Priekšvēsture: Eiropas klimata tiesību aktos oglekļa neitralitātes termins ir definēts kā 0 neto oglekļa pēdas nospieduma sasniegšana. Lai būtu oglekļa neitrāla, ir nepieciešams līdzsvars starp oglekļa ģenerēšanu un tā absorbēšanu oglekļa piesaistītājos. Visas globālās siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas ir jākompensē ar oglekļa sekvestrāciju, lai sasniegtu nulles neto emisijas. Ceļā uz klimata neitralitāti pamatoti centrā ir cilvēka darbības izraisītās siltumnīcefekta gāzu izcelsmes. Ar samazinātām siltumnīcefekta gāzu emisijām vien nepietiek, lai panāktu klimata neitralitāti. Eiropas Komisija ieteica savās prognozēs par 2030. gada klimata mērķa sasniegšanu ņemt vērā oglekļa piesaistītājus. Lielākā daļa uzņēmumu un cilvēku nespēj pilnībā novērst visas SEG emisijas, kas saistītas ar to darbību un produkciju.

Mērķis: Veiksmīgas klimata neitralitātes stratēģijas mērķis ir mainīt esošos noteikumus un ieviest jaunus, kas palīdzēs sasniegt 2030. gada mērķi samazināt emisijas par 55%.

Mērķi

Panākt pilnīgu klimata neitralitāti saskaņā ar definētajiem 2030. gada emisiju samazināšanas mērķiem, samazinot sava uzņēmuma emisijas.

Noteikt korporatīvo mērķi sadales tīkla SEG samazināšanai no produktiem un pakalpojumiem, vienlaikus ņemot vērā visus piegādātāju līmeņus, apspriežot piegādātājus un pieņemot lēmumus par klimatu.

Samazināt ietekmi uz vidi visā vērtību ķēdē, liekot uzsvaru uz to, lai palīdzētu saviem partneriem un klientiem samazināt emisijas un sasniegt klimata mērķus.

Padarīt patērētājiem vienkāršāku informāciju un pieņemt lēmumus, kas ir gan ekonomiski izdevīgi, gan ekoloģiski atbildīgi attiecībā uz viņu patērētāju prasībām, lai nodrošinātu vienmērīgu pāreju uz zaļo vidi vienas paaudzes laikā.

Turpināt paplašināt savu decentralizēto enerģijas produktu klāstu, piemēram, ūdens sildītājus, saules enerģiju un akumulatorus.

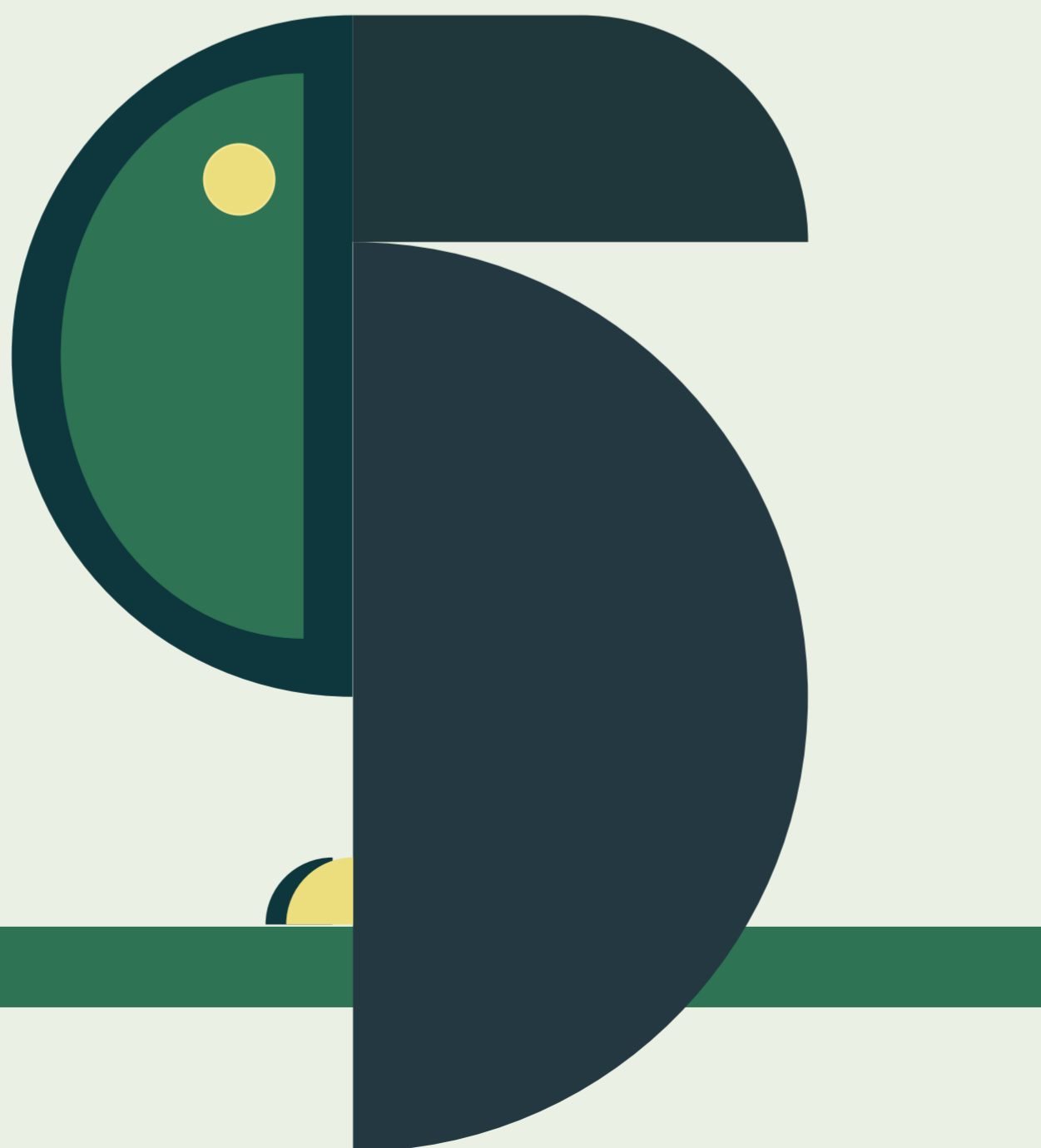
Pētīt dzīvotspējīgas alternatīvas ar mazāku nospiedumu, maksimāli palielināt resursu izmantošanu, samazināt emisijas piegādes ķēdē un veicināt lielāku sabiedrības dekarbonizāciju, iekļaujot klimata pasākumus un atalgojuma programmas.

9. ZAĻĀ PĀREJAS PĀREJAS BARJER

Fons: Saskaņā ar ESAO sniegto vides apgalvojumu definīciju, vides apgalvojumi ir darbības, kas ar mārketinga vai reklāmas palīdzību liek domāt vai rada iespaidu, ka produkts ir videi draudzīgāks par līdzīgiem vai vismaz mazāk negatīvi ietekmē vidi. Apgalvojumi, ka produkts ir videi draudzīgāks, pateicoties tā sastāvam, kā tas ražots, kā no tā var atbrīvoties, kā arī paredzamā enerģijas patēriņa vai piesārņojuma samazināšanās ir daži piemēri, kas tiek saukti par “zaļo mazgāšanu”, ja tie nav patiesi. vai arī to nevar apstiprināt. Patērētājiem ir jāsniedz tikai uzticama informācija, ko apstiprina zinātne, lai palīdzētu viņiem pieņemt apzinātus pirkuma lēmumus. To nav iespējams panākt, ja viltus zaļās prasības un daži izpildes pasākumi tiek veikti, lai aizsargātu patērētājus tikai pēc tam, kad kaitējums jau ir noticis.

Mērķis: godīgas zaļās pārejas mērķim patērētājiem ir jābūt garantētam, ka nepatiesi un nepamatoti apgalvojumi nekad nenonāk tirgū, un godīgs tirgus jau no paša sākuma tiek veidots, izmantojot ex-ante regulēšanas

Mērķi

Izstrādāt skaidru, ātru un efektīvu zaļo prasību iepriekšējas apstiprināšanas procesu, ņemot vērā pieredzi, kas gūta no salīdzināmas regulējuma sistēmas;

Norīkot ES iestādi (piemēram, Eiropas Vides aģentūru), kas būtu atbildīga par iepriekšējai apstiprināšanai iesniegto norāžu zinātniskā pamatojuma pārbaudi;

izveidot reģistrācijas biroju, kurā būtu jāpublicē visas atļautās pretenzijas, kā arī prasības izmantot katru pretenziju konkrēti un jebkādi piemērojamie tās izmantošanas ierobežojumi;

Pirms pretenzijas izmantošanas ievadīt apliecinājošo dokumentāciju konkrētā produkta informācijas datubāzē;

Veikt atbilstības uzraudzības institūciju pārbaudes preču informācijas sistēmā;

Izveidot centralizētu zaļo marķējumu akreditācijas sistēmu;

noteikt noteiktus kaitu uzticamu un atzīt uko marķējumu bez papildu akreditācijas prasībām.

10. SUPPORTING SMEs IN GREEN TRANSITION

Fons: Vispārīgi runājot, zaļie MVU atbalsta vides, bioloģiskās daudzveidības un klimata saglabāšanu, izmantojot savas preces, pakalpojumus un komercdarbību. Tomēr viņi to dara dažādos veidos. Saskaņā ar 2017. gada GIZ ziņojumu par Zaļās un iekļaujošas uzņēmējdarbības instrumentu kopumu daži MVU koncentrējas uz sava ražošanas procesa ietekmes uz vidi samazināšanu (piemēram, izmantojot resursefektīvas procedūras), savukārt citi koncentrējas uz videi draudzīgiem rezultātiem un sniedz videi draudzīgas preces un pakalpojumus. ESAO (2013) "Zaļā uzņēmējdarbība, ekoinovācijas un MVU" atbalsta to, ka MVU atbalsta iekļaujošu izaugsmi, radot darbavietas, taču ir mazāk pētījumu par nodarbinātības kvalitāti. Turklāt, izmantojot ekoinovācijas, ekopieņemšanu un ekouzņēmējdarbību, MVU var atbalstīt ilgtspējīgu izaugsmi. MVU, mēģinot iekļūt vēlamās nozarēs, saskaras ar dažādiem šķēršļiem, neskatoties uz to atzīto ekonomiskās izaugsmes un sociālo reformu potenciālu. Šādi šķēršļi ir saistīti ar nelietderīgiem tiesību aktiem un reglamentējošiem noteikumiem, ierobežotu piekļuvi kredītiem par saprātīgām likmēm, ierobežotām uzņēmuma vadības iespējām un neatbilstošām mārketinga platformām.

Mērķis: Galvenais mērķis ir aizstāt mūsu paļaušanos uz destruktīvu un neilgtspējīgu fosilo kurināmo, ko mēs ražojam un izmantojam, ar atjaunojamiem enerģijas avotiem, padarot pēdējos pieejamākus, uzticamākus un efektīvākus ikdienas lietošanā.

Mērķi

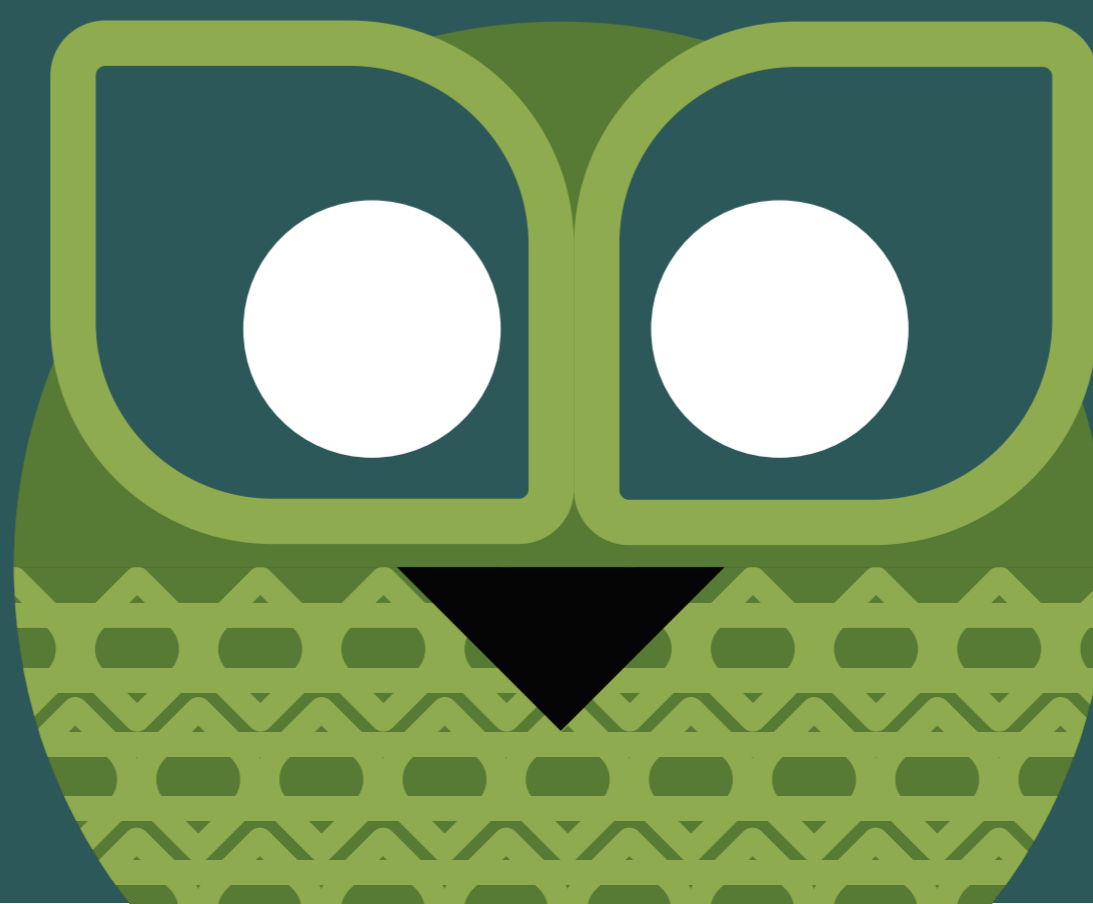
Ieviest valdības darbības paplašināšanas iniciatīvas, kuru mērķis ir palīdzēt vidējiem uzņēmumiem realizēt savu potenciālu un paātrināt izaugsmi.

Piedāvāt pilnīgu palīdzību, atvieglojot MVU finansējuma iegūšanu, sakarus, konsultācijas un apmācību.

Izveidot apjomīgu biznesa eņģeļu datubāzi un kopienu, lai nodrošinātu riska kapitāla sektora un start-up tirgus reģionālo izaugsmi.

Pievērst jaunuzņēmumiem lielāku uzmanību, cenšoties veicināt inovāciju un ekonomisko nozīmi, izmantojot riska finansēšanu.

Veicināt uzņēmēju attieksmi un spējas jauniešu apkaimēs ar zemiem ienākumiem un ieaudzināt uzņēmējdarbības prasmes ar formālās izglītības palīdzību, lai veicinātu godīgumu.

11. ZAĻĀ PĀREJA - 0 SILTUMNĪCAS GĀZU EMISIJAS

Fons: Eiropas Zaļā kursa mērķis ir līdz 2050. gadam padarīt Eiropu par pirmo klimatneitrālo kontinentu, vienlaikus saglabājot ekonomisko izaugsmi un labklājību. Tā ir Eiropas izaugsmes stratēģija. Pāreja uz klimatneitrālu ekonomiku ar nulles siltumnīcefekta gāzu emisijām (SEG) tikai 28 gadu laikā ir rūpnieciska revolūcija nepieredzētā ātrumā, kas būtiski ietekmē iekšzemes kopproduktu (IKP), investīcijas, nodarbinātību, konkurētspēju, sadali, valsts finanses un monetārā stabilitāte. Šajā instrukcīzā ir izklāstīta pārejas uz klimatneitrālu ekonomiku paredzamā ietekme uz ekonomiskajiem rādītājiem, pamatojoties uz akadēmisko aprindu un ideju laboratoriju veikto analīzi un Komisijas klimata mērķa plāna ietekmes novērtējumu, šajā instrukcīzā īpaša uzmanība pievērsta ekonomikas iznākamam (IKP).), valsts parāds, konkurētspēja, darba tirgi, enerģijas cenas, inflācija un sadales ietekme. Klimata mazināšanas politika ietekmē ekonomikas izlaidi. Saskaņā ar IA sagaidāms, ka pārejai uz neto nulli uz kopējo izlaidi (IKP) būs tikai ierobežota ietekme, taču tās sastāvs mainīsies no patēriņa uz investīcijām. Turklāt ietekme uz

nozaru izlaidi, investīcijām un darba tirgu, vistīcamāk, būs nozīmīga, radot nepieciešamību pēc politikas pasākumiem, lai nodrošinātu taisnīgu pāreju. Pastāv negatīvas īstermiņa ietekmes risks, ja samazinās patēriņš un ražošana, piem. oglekļa cenu noteikšanas rezultātā. Tomēr palielināti ieguldījumi, piemēram, zemu oglekļa emisiju tehnoloģijās, ilgtermiņā potenciāli veicinātu produktivitāti un ekonomikas izaugsmi. Pārejai uz klimata neitralitāti ir nepieciešama stabila ekonomikas pārvaldība, lai pārvaldītu makroekonomikas un finanšu stabilitātes risku. Komisijas ilgtspējīgas izaugsmes stratēģija Eiropas pusgada ietvaros ir balstīta uz četriem konkurētspējīgas ilgtspējības aspektiem. Parlaments ir aicinājis pievienot klimata indikatoru un saskaņot centienus, lai īstenotu digitālās un vides pārejas, kā arī pašreizējo pieeju fiskālajai un budžeta politikai.

Mērķis: Lai novērtētu zaļās pārejas ietekmi uz konkurētspēju, ir svarīgi ņemt vērā valstu atšķirības klimata politikā. Parasti augstākas valsts klimata ambīcijas rada lielākas izmaksas uzņēmumiem. ES ir apņēmusies īstenot vērienīgu klimata politiku, kuras mērķis ir līdz 2050. gadam kļūt par pasaulē pirmo klimatneitrālo kontinentu.

Iespējamās sekas:

Ietekme uz ekonomikas izaugsmi. Eiropas Zaļais kurss varētu būt vai nu neliels ieguldījums, vai ierobežots IKP pieauguma šķērslis.

Ietekme uz valsts parādu. Pāreja uz klimata neitralitāti, visticamāk, ietvers ievērojamus valsts izdevumus.

Ietekme uz nodarbinātību. Taisnīgas pārejas mehānisms ir izstrādāts, lai nodrošinātu, ka pāreja notiek godīgā veidā, atvieglojot nodarbinātības iespējas un atbalstot pilsoņu pārkvalifikāciju.

Ietekme uz izplatīšanu un konkurētspēju. Pāreja uz klimata neitralitāti ir saistīta ar ievērojamu izplatības ietekmi.

Ietekme uz enerģijas cenām un inflāciju. Pārejai uz zaļāku ekonomiku būs strukturāla ietekme uz vispārējo cenu attīstību un jo īpaši uz enerģijas cenām.

12. APIRŠU EKONOMIKA - 6R

A un sabiedrības labklājība. Planētai Zeme ir tikai ierobežoti un ierobežoti resursi, un, tā kā resursi nepārtraukti izsīkst satraucošā ātrumā, kā arī traucē un par dabīgu materiālu aizstāšanu ar sintētiskām vielām, pasaule ir nonākusi nopietnās grūtībās, jo mēs turpinām izmantot un ļaunprātīgi izmantot "uztvertās vielas". "būt pārpilniem" zemes resursiem nebeidzamām cilvēku vajadzībām, veicot darbības, pārstrādes, ražošanas un izmantošanas darbības, un lielākā daļa nolietoto produktu/materiālu turpina nonākt poligonos. 6R ir: samazināšana, atkārtota izmantošana, labošana, atkārtota ražošana, pārstrāde un atjaunošana. Ilgtspējīgas ražošanas pieejas izmantotas uz plašāku, uz inovācijām balstītu 6R metodoloģiju produktiem vairākos dzīves ciklos. Šī 6R pieeja piedāvā slēgta cikla, vairāku produktu dzīves cikla sistēmu kā ilgtspējīgas ražošanas pamatu. Šī atkritumu hierarhija faktiski ir daļa no ES atkritumu regulējuma (Direktīva 2008/98/EK), un visās ES valstīs un politikā, kas nosaka atkritumu apsaimniekošanas prioritāti saskaņā ar šo kārtību. Diemžēl mēs joprojām redzam, ka lielākā daļa atkritumu tiek izmantoti zemākā diapazonā, un vēl ir daudz darba, lai pārietu uz labākajām apļveida metodēm.

Mērķis: Aprites ekonomikas ideja ir tāda, ka mēs pārtraucam izmest tos, ko uzskatām par atkritumiem, līdz sasniedzam sabiedrību, kas nemaz neuzkrāj atkritumus. Aprites ekonomikas konceptuālais vēstījums ir ļoti spēcīgs, jo tas balstās uz izšķērdīgu resursu samaz-

ināšanu, izmantojot efektīvus pasākumus produktu un procesu izstrāde un ieviešana, lai uzlabotu resursu efektivitāti ar apļveida materiālu plūsmu, kas ietver produktu reģenerāciju, atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un atkārtotu ražošanu.

Aprites ekonomikas un 6R metodes ieviešana dažādos aspektos:

Nekas netiek izniekots; katrs "atkritums" kļūst par aktīvu, un neviena vērtība nepaliek neatgūta.

Visi produkti pēc to sākotnējās lietošanas tiek reģenerēti un vai nu atkārtoti izmantoti, atkārtoti izgatavoti vai pārstrādāti vairākās paaudzēs, ir kļuvuši par realitāti, bet gan par nepieciešamību.

Reduce pamatā ir ideja, ka tas, kas nekad nav, nekad nevar tikt izniekots.

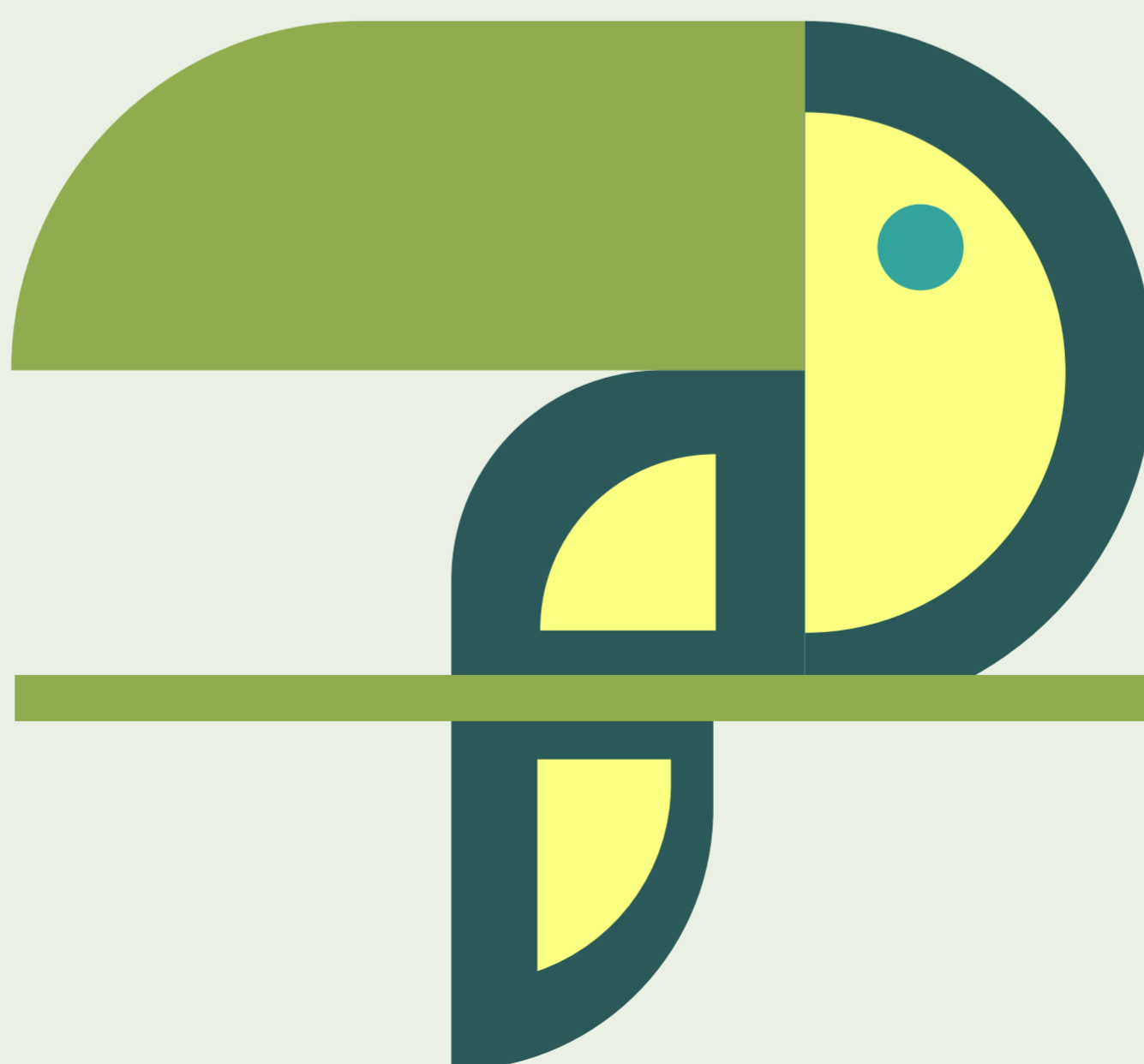
Jamumskautkaspatiešāmirnepieciešams,vislabāktoizmantotpēciespējaslabāk.

Ja kaut kas sabojājas un mēs tās vairs nevaram izmantot, mums jāapsver, vai varam to labot.

Tā vietā, lai salabotu salūzušo, ir iespējams arī paņemt salūzušās ierīces labi strādājošās detaļas un izmantot kaut kam jaunam.

Ja jūs patiešām vairs nevarat lietderīgi izmantot produktu vai tā daļas, bieži vien labākā iespēja ir pārstrādāt.

Pēdējais aprites ekonomikas RE ir atveseļošanās. Ja ir pārāk grūti kaut ko pārstrādāt resursos vai tie vienkārši vairs nav nepieciešami, lielāko daļu lietu var pārvērst enerģijā, sadedzinot vai citos (bio)ķīmiskos procesos.

13. KLIMATA NEITRALITĀTES STRATĒGIJA

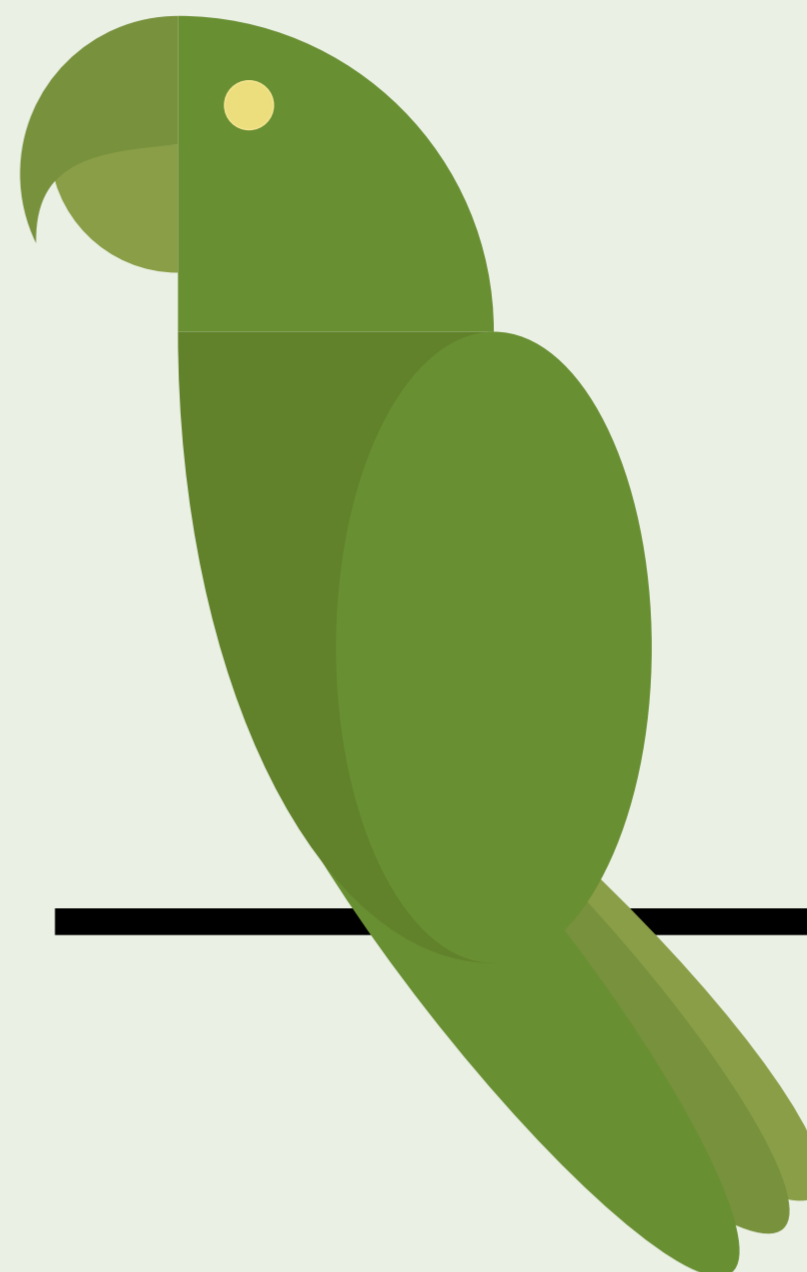

Fons: Kļūt par “klimata neitrālu” nozīmē pēc iespējas vairāk samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, bet tas nozīmē arī kompensēt visas atlikušās emisijas. Tādā veidā var sasniegt nulles neto emisiju bilanci. Neto nulles emisiju bilance tiek sasniegta, ja tiek neitralizēts atmosfērā izdalīto siltumnīcefekta gāzu daudzums. To var izdarīt, piesaistot oglekli, t.i., izvadot oglekli no atmosfēras, vai veicot kompensācijas pasākumus, kas parasti ietver uz klimatu orientētu projektu atbalstu. Patiesi jaunums ES klimata neitralitātes mērķī un Zaļajā kursā ir tas, ka tie prasa rīcību no visiem ekonomikas nozarēs un integrēt klimata un vides

apsvērumus visās ES politikas jomās. To sauc par klimata integrāciju. Jo īpaši enerģētikas nozare ir tāda, kurā nepieciešama būtiska pārveide. Enerģijas ražošana un izmantošana pašlaik rada 75 % no ES siltumnīcefekta gāzu emisijām. Tā ir daļa no katra mūsu dzīves aspekta, sākot no mūsu sienām un logiem un mūsu elektroierīcēm līdz ceļošanas veidam un ražošanas metodēm.

Mērķis: Īstenot klimata neitralitātes mērķi un zaļo kursu. Tam būs nepieciešama visu ekonomikas nozaru darbība un klimata un vides apsvērumu integrācija visās ES politikas jomās.

Mērķi:

Cilvēki un kopienas, kuras ir visneaizsargātākās pret pāreju: atvieglojiet nodarbinātības iespējas un piedāvājiet pārkvalificēšanos, vienlaikus uzlabojot energoefektivitāti un cīnoties pret enerģētisko nabadzību.

Uzņēmumi un nozares oglekļa ietilpīgās nozarēs: palīdziet padarīt pāreju uz zemu oglekļa emisiju tehnoloģiju pievilcīgu investīcijām un sniedziet aizdevumus un finansiālu atbalstu, vienlaikus ieguldot arī pētniecībā un inovācijā un jaunu uzņēmumu izveidē.

Dalībvalstis vai reģioni, kas ir ļoti atkarīgi no fosilā kurināmā: investējiet jaunās zaļās darbavietās, ilgtspējīgā sabiedriskajā transportā, atjaunojamā enerģijā, digitālajā savienojamībā un tīras enerģijas infrastruktūrā.

Ieguldījumi videi draudzīgās tehnoloģijās.
Palīdzība tīrāku transporta veidu attīstībā.

Nodrošināt ēku energoefektivitāti.

Starptautisks darbs, lai uzlabotu standartus visā pasaulē.

14. KVALITATĪVU DARBA VEIDOŠANA

Fons: Nav nevienas plaši pieņemtas “kvalitatīva darba” definīcijas. Kā norādīts Ford fonda tīmekļa vietnes Darbaspēka attīstības lapā, vismaz “labi darbi ir tie, kas maksā ilgtspējīgas algas un piedāvā karjeras izaugsmi, ļaujot darbiniekiem uzkrāt finanšu aktīvus.”

Darbavietu radīšana joprojām ir galvenais veiksmes rādītājs ekonomikas attīstības centieniem. Bet laiks, kurā visi darbi zināmā mērā bija “labi darbi”, ir beidzies. Izaugsme ekonomikā kļūst arvien divkāršāka, un tajā ir augsto tehnoloģiju, augstas atalgojuma darba vietas, no vienas puses, un zemas algas pakalpojumu nozarē, no otras puses. Daudzas “vidējās klases” darbavietas ar vidēju atalgojumu ir samazinātas, automatizētas vai pāriet uz ārzemēm. Ekonomikas attīstītāji cīnās, lai radītu darbavietas, kas nodrošinātu tādas algas un pabalstus, kas bija standarta rūpniecības laikmetā. Tā kā ekonomikas attīstītāju loma ir paplašinājusies, iekļaujot visu, sākot no tehnoloģiju nodošanas līdz mazumtirdzniecības piesaistei, lai paplašinātu kopienas nodokļu bāzi, profesijai ir jāizpēta, kāda veida darbavietas tā rada un cik labi tās atbilst indivīdu un kopienu vajadzībām globalizētā situācijā, uz prasmēm balstīta ekonomika. Šajā kontekstā indivīdu panākumi ir vienādi ar biznesa un kopienu panākumiem. Tomēr salīdz-

inoši maz pētījumu ir veikts, lai izpētītu kvalitatīvu darba vietu radīšanu no ekonomikas attīstītāju viedokļa; lielākā daļa literatūras par kvalitatīvām darbavietām nāk no darbaspēka attīstības vai nabadzības izskaušanas. Tā mērķis ir aizpildīt šo plaisu un noteikt ekonomikas attīstītāju lomu kvalitatīvu darba vietu radīšanā un esošo darbavietu kvalitātes uzlabošanā. Tikpat svarīgi, ka šis ziņojums arī dokumentē, kā pati ekonomiskā attīstība mainās, reaģējot uz mainīgajām ekonomikā. Lai radītu kvalitatīvas darbavietas un atjaunotu vidusšķiru globālā, uz zināšanām balstītā ekonomikā, ir vajadzīgas jaunas stratēģijas, jauni partneri, jauni mērķi un jauni panākumu rādītāji. Tā ir jaunās ekonomiskās attīstības prakses karte, kurai, kā liecina gadījuma izpētes pētījumi, jābūt iekļaujošākai, stratēģiskākai, adaptīvākai un sistēmu virzītai.

Mērķis: Ekonomikas izstrādātāju mērķis ir nodrošināt iespējas dažādos prasmju līmeņos un nozarēs, lai veicinātu kopienas ekonomikas struktūru.

Targets:

- Create quality jobs that benefit people, companies and places. They are the seeds from which broader prosperity grows, providing workers with the opportunity for self-sufficiency, economic security, and a sense of control over their lives.
- Create quality jobs that can be consistent with economic competitiveness.
- Quality jobs that benefit local economies. Per the definition of a quality job, workers are paid higher wages, which they then spend on housing, goods and services.
- Providing services to low-skill or hard-to-employ individuals as a means of poverty eradication.

Picture Source: <https://www.nga.org/news/commentary/defining-job-quality-for-reemployment-and-recovery/#9>

15. SOCIĀLAIS UN EKONOMISKAIS GODĪGUMS UN VIENLĪDZĪBA

Fons: Apspriežot godīgumu, pirmais konceptuālais izaicinājums rodas tāpēc, ka ir grūti to tulkot no angļu valodas uz citām Eiropas valodām. Patiešām, daudzās valodās nav tieša vārda “taisnīgums”, bet gan tas tiek tulkots kā “taisnīgums”, “taisnīgums”, “atbilstība”, “taisnīgums” vai “taisnīgums”. Dažās Eiropas valodās “godīgs” vai “taisnīgums” ir kļuvis par aizņēmumu, kas iekļauts valodā bez tulkojuma (Gulyas 2018). Taisnīgums un vienlīdzība ir saistīti, bet nepavisam nav sinonīmi. Taisnīgums balstās uz noteiktiem normatīviem kritērijiem, turpretim vienlīdzība attiecas uz īpašību būt identiskam statusā, vērtībā vai kvantitatē, kam nav strikti nepieciešami nekādi normatīvie kritēriji. Eiropieši šodien ir vidēji labāk izglītoti un dzīvo veselīgāk, ilgāk un pārtikušāk nekā jebkad agrāk. Tomēr šāds uzskats par vidējiem sasniegumiem aizēno lielas atšķirības gan Eiropas valstīs, gan starp tām. Eiropas bagātāko 20 % mājsaimniecību ienākumi ir vidēji 5 reizes lielāki nekā 20 % nabadzīgāko mājsaimniecību ienākumi, un dažās dalībvalstīs tie ir pat 8 reizes lielāki. Lielākā daļa labklājības rādītāju parāda sociālo gradientu atkarībā no izglītības līmeņa, nodarbošanās, ienākumiem un sociālā statusa. Lielā lejupslīde ir pastiprinājusi esošās sociāli ekonomiskās plaisas. Neaizsargātās grupas

Goal: Social justice, fairness and relative equality can be important drivers of competitiveness, especially at the regional and city level. Equal and fairer societies exhibit higher levels of life-satisfaction, happiness and, more broadly, improved social outcomes. This can be achieved without necessarily incurring efficiency costs.

— personas ar zemu izglītības līmeni, bezdarbnieki un personas ar migrantu pieredzi — lielākoties ir cietušas no ekonomiskās lejupslīdes un taupības programmām. Īpaši smagi skāra Dienvideiropas valstis. Pieaugošās atšķirības vairākās sociālekonomiskajās dimensijās ir veicinājušas netaisnības un neapmierinātības sajūtu Eiropā. Jaunākie dati liecina, ka 38% eiropiešu netic, ka pret viņiem izturas godīgi, un 41% nepiekrīt, ka viņi dzīvē ir izmantojuši vienlīdzīgas iespējas. Taisnīgums ir subjektīva parādība, taču netaisnības uztveres tālejošās sekas liek rūpīgāk aplūkot tās virzītājus un pamatā esošo dinamiku. Šajā ziņojumā ir analizētas dažas vispiemērotākās taisnīguma dimensijas saistībā ar godīgas, iekļaujošas un sociālas Eiropas Savienības (ES) darba kārtību.

Mērķi:

- Radīt darbavietas, lai palielinātu piekļuvi apmaksātam darbam, jo tas ir galvenais ienākumu nevienlīdzības noteicējs.
- Veidot fiskālo politiku, piemēram, progresīvās nodokļu sistēmas un pārvedumus, kas tiecas samazināt mājsaimniecību ienākumu nevienlīdzību, lai kompensētu (zināmā mērā) nevienlīdzību darba tirgū.
- Samazināt algu nevienlīdzību un darba samaksas atšķirības starp dzimumiem. Kā liecina jaunākie pētījumi, valdībām ir daudz iespēju izmantot minimālās algas kā politikas instrumentu.
- Minimālo algu un darba koplīgumu slēgšanas slēgšana zemu atalgojuma darbiniekiem kopumā palīdzēs samazināt nevienlīdzību starp sievietēm, migrantiem un neaizsargātām grupām, kas šo darba ņēmēju vidū ir pārāk pārstāvētas.

16. NODOKĻU PABALSTI VIDĒJIEM IENĀKUMIEM UN MVU

Fons: Mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) ir jebkuras ekonomikas dzīvības spēks. Tie ir būtisks izaugsmes un inovācijas dzinējspēks. Tie nodrošina darba vietas, atbalsta vietējās kopienas un veicina inovāciju.

MVU jeb mazs un vidējs uzņēmums ir uzņēmums, kas nodarbina mazāk nekā 250 cilvēkus. Viņi ir arī atbildīgi par divu no trim jaunajām darba vietām. MVU bieži dēvē par ekonomikas mugurkaulu, jo tie ir tik svarīgi izaugsmei. Viņi ir veikli un spēj ātri pielāgoties izmaiņām tirgū. MVU arī mēdz būt novatoriskāki nekā lielāki uzņēmumi, kas var radīt jaunus produktus un pakalpojumus, kas var palīdzēt virzīt ekonomiku uz priekšu. Tie ir arī svarīga finanšu ainavas daļa. Tie ir būtiska ekonomikas sastāvdaļa, jo tie virza inovācijas. MVU ir izveicīgāki un veiklāki nekā lielāki uzņēmumi, kas ļauj tiem ātri reaģēt uz izmaiņām tirgū. Viņiem ir arī zemākas pieskaitāmās izmaksas, kas dod viņiem konkurences priekšrocības. MVU bieži ir jauno tendenču un tehnoloģiju priekšgalā, un tie, visticamāk, eksperimentē ar jaunām idejām.

Viņiem ir arī svarīga loma vietējo kopienu atbalstīšanā. Tie nodrošina darbavietas un nodokļu ieņēmumus, kas palīdz uzturēt vietējos uzņēmumus un pakalpojumus. MVU bieži ir iesaistīti kopienu projektos. Viņi arī sniedz ieguldījumu vietējā ekonomikā, pērkot preces un pakalpojumus no vietējiem uzņēmumiem. Lielākajā daļā valstu MVU veido lielāko daļu uzņēmumu un nodrošina lielāko daļu darba vietu.

SME veido lielāko daļu uzņēmumu lielākajā daļā valstu un sniedz lielu ieguldījumu nodarbinātībā un ekonomikas izaugsmē, taču tie saskaras ar noteiktiem izaicinājumiem, jo īpaši saistībā ar piekļuvi finansējumam un salīdzinoši augstām nodokļu saistību izpildes izmaksām. Valdībām ir virkne politikas sviru, tostarp nodokļu politika, kas var atbalstīt MVU izaugsmi un attīstību.

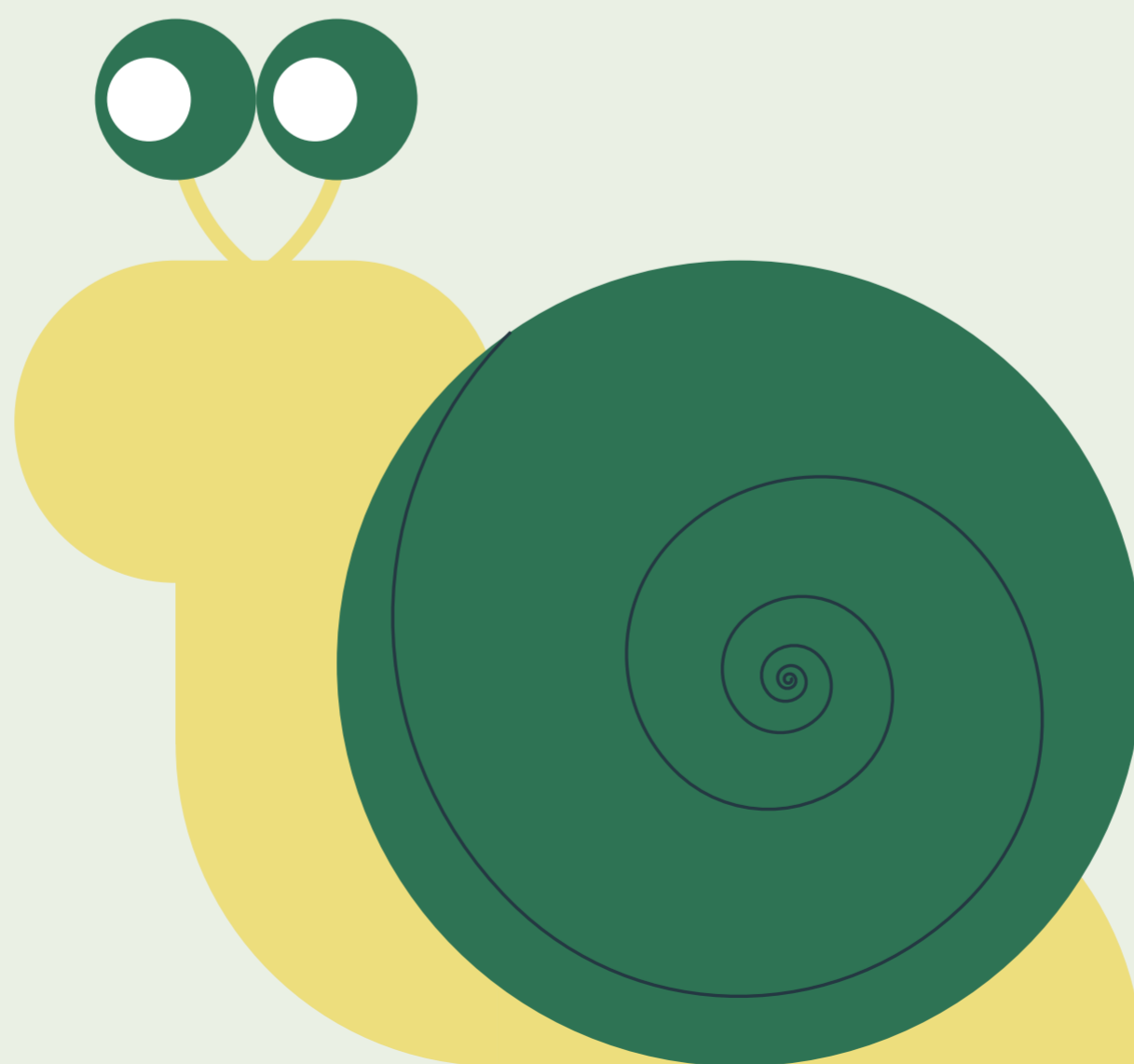
Eiropas Savienībā tie veido 99,8% no visiem uzņēmumiem un 67% no kopējās nodarbinātības. Turklāt tiek plaši uzskatīts, ka MVU ir ekonomikas izaugsmes un inovācijas dzinējspēks. Attiecīgi Eiropas Komisija (EK) uzskata, ka "spēja balstīties uz mazo un vidējo uzņēmumu izaugsmes un inovācijas potenciālu" ir Eiropas Savienības (ES) nākotnes labklājības faktors. Tādējādi "pasaules līmeņa vides MVU" izveide ir kļuvusi par Eiropas Komisijas galveno mērķi.

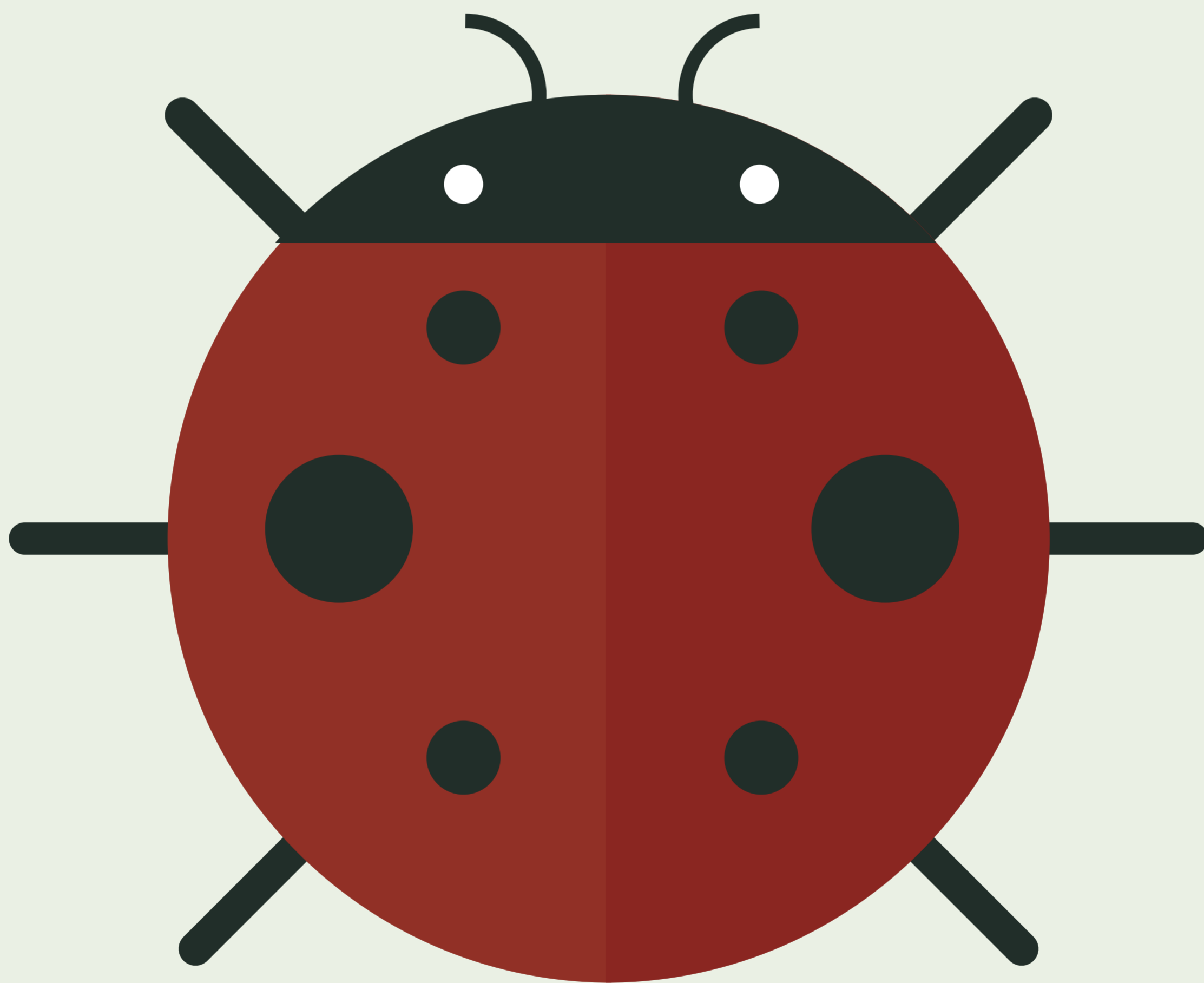
Mērķis: Eiropa uzsver visumā godīgu, vienkāršu, paredzamu un pārredzamu nodokļu kodeksu nozīmi. Tā ir daļa no pievilcīgas uzņēmējdarbības vides visiem uzņēmumiem (tostarp MVU), un tā priekšrocība ir tā, ka tiek samazināts nesamērīgi liels atbilstības slogs MVU. Katram nodokļu atvieglojumam ir jāatbilst tādām pamatprasībām kā pārredzamība, efektivitāte un neitralitāte. Visiem nodokļu atvieglojumiem ir jāatbilst tādām pamatprasībām kā pārredzamība, efektivitāte un neitralitāte.

Mērķi:

- Nodrošināt maziem un vidējiem uzņēmumiem stimulējošas peļņas aplikšanas ar nodokli sviras (investīciju un inovāciju stimulēšana, uzņēmumu finansiālā stāvokļa un ražošanas stimulēšana, paātrinātā nolietojuma izmantošana nodokļu uzskaitē).
- Veikt inovāciju un investīciju procesu nodokļu stimulēšanu, izmantojot investīciju nodokļu kredītus un atlaides.
- Sniegt stimulu peļņas nodokļa maksāšanai, samazinot peļņas nodokļa likmi līdz 5% mazajiem uzņēmumiem, kuri saglabā vai palielina darbinieku skaitu, ja uzkrātās darbinieku algas nav zemākas par vidējo algu attiecīgajās nozarēs.

3. NODAĻA. Iekļaujoša klimata politika

1. SOCIĀLĀS KAMPAŅAS, KAS VEICINA EKOAPZIŅU

Fons: Paaugstināta sabiedrības informētība ir nepieciešama, lai vairotu entuziasmu un atbalstu, iedvesmotu pašaktivizēšanai un rīcībai, kā arī mobilizētu vietējās zināšanas un resursus. Politiskās apziņas palielināšana ir ļoti svarīga, jo politiķiem un politikas veidotājiem ir izšķiroša loma politikas pielāgošanas procesā. Lai palielinātu izpratni lielākām cilvēku grupām, izpratnes veidošanā ir nepieciešama laba komunikācijas taktika.

“Izpratnes veicināšanas kampaņu” var plaši definēt kā vairāku komunikācijas taktiku kombināciju noteiktai auditorijai noteiktā laika periodā. Lai gan izpratnes veidošanas centieni atšķiras atkarībā no konteksta, tie parasti ietver paredzētās auditorijas izglītošanu par konkrētiem aktuālajiem jautājumiem un uzvedības izmaiņu piedāvāšanu, kas varētu palīdzēt atrisināt vai mazināt šīs problēmas. Lai gan bieži tiek uzskatīts, ka izpratnes palielināšana ir izšķiroša adaptācijas procesa sākumposmā, pētījumi (Manuti, 2013) liecina, ka informētības līmenis laika gaitā mainās ārējo faktoru ietekmē. Tāpēc izpratnes palielināšana ir ļoti svarīga ne tikai procesa sākumā, bet arī visa procesa laikā.

Pamatojoties uz informāciju no Lloyd's Register Foundation World Risk Poll 2020, 1. attēlā ir salīdzināts to aptaujas respondentu īpatsvars, kuri uzskata, ka klimata pārmaiņas ir lielas briesmas visā Eiropā. Respondenti Austrumeiropā vidēji ir mazāk noraizējušies par klimata pārmaiņām nekā Rietumeiropas respondenti, neskatoties uz to, ka klimata riska uztvere katrā reģionā ir ļoti atšķirīga. Mēs novērojam līdzīgu modeli Austrumeiropā gan ES, gan ārpus tās.

To cilvēku daļa, kuri uzskata klimata pārmaiņas kā draudus?

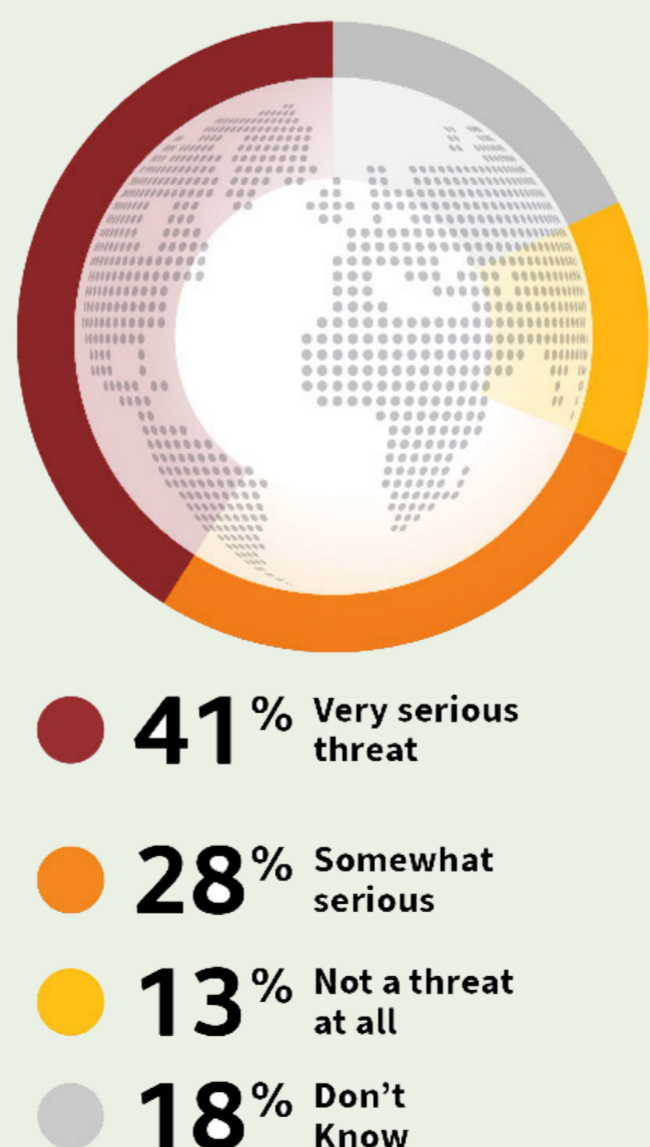

Figure 1: Authors' calculations based on Lloyd's Register Foundation World Risk Poll 2020

Goal: Europe emphasizes on the importance of generally fair, simple, predictable and transparent tax codes. This is an incremental part of an attractive business environment for all enterprises (including SMEs) and it has the advantage that disproportionately high compliance burdens for SMEs are reduced. Each tax incentive needs to fulfill basic requirements such as transparency, effectiveness and neutrality. All tax incentives need to fulfill basic requirements such as transparency, effectiveness and neutrality.

Mērķi:

- sabiedrības, valsts institūciju un privātā sektora izpratnes līmeņa paaugstināšana par vides problēmām;
- mudināt valsts iestādes organizēt izpratnes veidošanas kampaņas, lai paaugstinātu informētības līmeni un veicinātu cilvēkus pie zaļākas prakses un uzvedības;
- mudināt jauniešus rīkoties saistībā ar vides problēmām, izmantojot dažādas iniciatīvas;
- Vides resursu popularizēšana plašai sabiedrībai, piemēram, ceļveži, raksti, dokumentālās filmas un e-platformas;
- Pārlicinieties, kvisi, īpaši jaunieši, apzinās, kā viņu uzvedība ietekmē vidi.
- Ņem vērā katra politikas un dzīves lēmuma ietekmi uz vidi, vienlaikus nodrošinot, ka jaunieši ir iesaistīti ilgtspējīgas attīstības politikas veidošanā visos līmeņos.
- Pilnvarot visu sabiedrību, īpaši jauniešus, darboties kā pārmaiņu aģentiem vides un ilgtspējīgas attīstības labā.
- Veicināt starpvaldību sadarbību, lai apturētu ražošanu un patēriņu, kas kaitē videi.

2. LABAS PRAKSES IZPĒTE

Ceļojumi un transports

- "Tubeway" — nākotnes mobilitātes sistēma un ekosienā moduļi (Austrija) — Vispasaules enerģētikas krīze ir radījusi vajadzību pēc alternatīviem pārvietošanās un ekoloģiskas dzīves veidiem. Tubeway ir saules enerģijas sabiedriskā transporta sistēmas koncepcija, kas izstrādāta, lai izveidotu savienojumu ar pašreizējiem transporta tīkliem, savukārt ekosienā moduļi palīdz veidot ilgtspējīgas mājas, kas izmanto atjaunojamo enerģiju. Šie projekti kopā var nodrošināt efektīvus nākotnes risinājumus mobilitātei un videi draudzīgam dzīvesveidam.

- 100 velosipēdi 100 ģimenēm (Itālija) - braucieni pa pilsētu bieži tiek pavadīti nelietderīgi satiksmē vai autostāvvietās. Kolektīvās pirkšanas iniciatīvas "100 velosipēdi 100 ģimenēm" mērķis ir palīdzēt dalībniekiem nomainīt savas automašīnas ar zemu oglekļa emisiju alternatīvu, kurai nav ierobežojumu par novietojumu. Ar nojume visiem gadalaikiem, velosipēds ļauj ģimenēm ceļot droši, jautri un videi draudzīgi. Velosipēdam ir arī elektromotors, kas palīdz vadītājiem neatkarīgi no tā, vai viņi pārvadā bērnus vai dodas iepirkties.

- Kampanja "Austrija taupa enerģiju" (Austrija) – 2013. gadā Austrijas Vides ministrija savas klimata aizsardzības iniciatīvas ietvaros uzsāka plašu informācijas kampaņu. Mērķis ir veicināt izpratni par apkures, degvielas un elektrības patēriņa samazināšanu un mainīt ieradumus, izceļot ar to saistītos izmaksu ietaupījumus. Tiešsaistes enerģijas taupīšanas treneris un praktisks buklets sniedz iedzīvotājiem padomus par enerģijas taupīšanu, ļaujot viņiem izsekot enerģijas patēriņa samazinājumam eiro un CO₂.

Celtniecība un dzīvošana

- Solarstromerzeugung.de tīmekļa portāls (Vācija)
- Solarstromerzeugung.de ir Vācijas informācijas portāls par saules enerģiju. Vietnē ir paskaidrots, kā uzstādīt, tīrīt, uzturēt un finansēt saules moduļus. Tas arī ļauj lietotājiem visā valstī salīdzināt dažādu uzņēmumu saules paneļu cenas. Līdz šim projekts ir atbildējis uz vairāk nekā 5000 pieprasījumu pēc fotoelementu sistēmām no cilvēkiem, kuri apzinās klimatu.

- Social Electricity (Kipra) — Social Electricity ir jautra un izglītojoša Facebook lietojumprogramma, kuras mērķis ir informēt iedzīvotājus par savu enerģijas patēriņu, salīdzinot viņu uzvedību ar draugiem, apkārtni, pilsētu vai valsti. Patērētāji izmanto lietojumprogrammu, lai uzlabotu enerģijas patēriņu un samazinātu oglekļa pēdas nospiedumu. Pēc 6 mēnešiem projektam bija reģistrējušies vairāk nekā 1000 lietotāju un vairāk nekā 1450 draugu tā Facebook lapā.

- Enerģijas taupīšana skolu ēkās (Latvija) - Skaitkalnes vidusskola izstrādā energoaudita un apkures sistēmas nomaiņas projektu, lai palīdzētu samazināt oglekļa emisijas. Tā ierīko efektīvākas apkures sistēmas trīs skolas ēkās, nomaina 84 logus, siltina bēniņu telpas, kā arī pārvērš katlu telpas un radiatorus par ūdens cirkulācijas sistēmu, kas nededzina fosilo kurināmo. Samazinot gan oglekļa emisijas, gan kopējās apkures izmaksas, projekts uzlabo arī skolas vidi un apkārtējo klimatu.

Atkārtoti izmantot

- CO₂ Diēta (Bulgārija) - CO₂ Diēta ir novatoriska un interaktīva tiešsaistes platforma, lai mudinātu cilvēkus samazināt CO₂ emisijas. Izmantojot šo platformu, var viegli aprēķināt CO₂ emisijas, ko rada cilvēku ikdienas aktivitātes. CO₂ Diēta ietver padomus, kā samazināt ietekmi uz vidi, piemēram, atvienojot ierīces, kas netiek lietotas. 2009. gadā izveidotā CO₂ Diet jau ir organizējusi arī vairākus publiskus pasākumus.

- Ideju izteikšana, darbību veikšana (Grieķija) - Rodas otrā eksperimentālā pamatskola uzsāk pastāvīgus vides projektus, kuru mērķis ir aizsargāt vietējos mežus, jūras, floru un faunu. Skola, kas atrodas Rodā, galvenajā Grieķijas kūrorta salā, pēdējos gados ir veiksmīgi īstenojusi otrreizējās pārstrādes, enerģijas taupīšanas un ūdens resursu pārvaldības projektus, palīdzot veicināt vides izpratni gan skolēnu, gan skolotāju un vecāku vidū. Šādas darbības tiek tālāk publicētas skolu emuāros, žurnālos un brošūrās.

-- Geresnispasaulis.lt (Lietuva) - Projekts Geresnis Pasaulis (Labāka) veicina izlietojamu atkārtotu izmantošanu un atjaunošanu, lai veicinātu Labāku ilgtspējīgu pasauli, koplietošanu, sadarbību un kopienu veidošanu, lai gūtu labumu no savstarpēju labumu. Vietnē Geresnispasaulis.lt ir parādīts, kā radīt labāku efektu, labāk izmantojot preces, pēc iespējas pagarinot to kalpot laiku vai dāvinot citiem, kas var to izmantot. Vietne piedāvā idejas, padomus un iedvesmojošus piemērus, kā to izdarīt.

Iepirkšanās un ēšana

- Nākotnes dārzs (Beļģija) — Augļu un dārzeņu audzēšanas veida pārdomāšana varētu būt ilgtspējīgas pārtikas ražošanas atslēga. "Nākotnes dārzs" ir permakultūras projekts, kas palīdz samazināt CO₂ emisijas, novēršot nepieciešamību pēc rūpnieciskā mēslojuma, kaitēkļu kontroles, apūdeņošanas un smagās tehnikas. Tas arī veicina vietējo pārtikas sistēmu, kas var uzglabāt tonnas oglekļa zemē. Beļģijā "Nākotnes dārzs" ir pavēris ceļu līdzīgiem projektiem ar 25 permakultūras iniciatīvām, kas tagad pastāv visā valstī.

- Raugoties nākotnē - ECOCENTRE (Polija) ECOCENTRE ir vides izglītības centrs, lai popularizētu videi draudzīgus risinājumus, kas apvieno tradicionālās un modernās tehnoloģijas. Projekts parāda, kā zaļās tehnoloģijas, kurās izmanto atjaunojamus enerģijas avotus, piemēram, saules enerģiju, praktiski darbojas lauku apvidos. Mērķis ir parādīt, ka ekoloģiskie risinājumi labi darbojas vietējos apstākļos, ir rentabli un būtiski samazina siltumnīcefekta gāzu emisijas. No 2002. līdz 2013. gadam godalgotais centrs piesaistīja 30 000 apmeklētāju

- Ilgtspējīgs ceļš no lauku saimniecības līdz galdiņai (Malta) — Slikta lauksaimniecības prakse, gara pārtikas ķēde un nepieciešamība plaši transportēt pārtiku ir vieni no lielākajiem klimata pārmaiņu izraisītājiem. Atbildot uz to, Maltas Bioloģiskās lauksaimniecības kustība (MOAM) attīsta vietējo bioloģisko lauksaimniecību, lai veicinātu ilgtspējīgu pārtikas ražošanu un palielinātu vides izpratni. Tās bioloģiskās lauksaimniecības programma veicina bioloģiskās daudzveidības aizsardzību, zemes un ūdens saglabāšanu, kā arī samazina vajadzību pēc transporta.

Ražošana un inovācija

-WWF Climate Group (Austrija) — WWF klimata grupa ir vadošā platforma uzņēmumiem Austrijā, lai aktīvi iesaistītos brīvprātīgos CO₂ emisiju samazināšanas pasākumos. Samazinot emisijas un veicinot klimatam apzinātu uzvedību, iesaistītie uzņēmumi sniedz ieguldījumu globālo klimata pārmaiņu mērķu sasniegšanā. Pašreizējie biedri ir IKEA, Allianz, Pfanner, Fronius, Erste Group un SPAR Austria, kas ir palīdzējuši WWF Climate Group izvairīties no 400 000 tonnu CO₂ emisiju.

-Box – inovatīvs ekodizains (Beļģija) – šī projekta mērķis ir izveidot vienkāršu, mūžīgu, ekoloģisku un daudzfunkcionālu interjera objektu. Izgatavota no eko dēļa, materiāla ar negatīvu oglekļa pēdas nospiedumu, Box var izmantot kā krēslu, galdu, skapi, uzglabāšanas elementu, pārvietojamo kasti un daudz ko citu. Un to ir viegli uzbūvēt jebkurā vietējā darbnīcā, samazinot transporta emisijas un vēl vairāk samazinot šī novatoriskā dzinēja oglekļa pēdas nospiedumu ekodizaina objekts.

- BIOMASA – zema oglekļa satura granulu katli sabiedriskām ēkām (Slovākija) – BIOMASA projekts palīdz modernizēt vecos fosilā kurināmā katlus, lai tos izmantotu modernas zemas oglekļa emisijas granulu alternatīvas. Projekta mērķis ir veicināt siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu Slovākijas sabiedriskajās ēkās. Līdz šim projekta ietvaros ir nomainīti vairāk nekā 114 ogļu katli, radītas vairāk nekā 33 darbavietas un nodrošinātas 12 000 tonnu vietēji ražotu granulu.

3. TIEŠSAISTES IZGLĪTĪBA PAR EKOLOĢIJU UN VIDĪ

Fons: Izglītība no tiešsaistes avotiem un e-kursiem pēdējo desmitgažu laikā ir strauji augusi, un tiešsaistes uzņemšanas skaits ir pieaudzis ievērojami ātrāk nekā kopējais augstākajā izglītībā reģistrēto skaits. Daži pētījumi un anekdotiski pierādījumi liecina, ka tiešsaistes kursu atvilkšanas rādītāji bieži ir daudz augstāki nekā klātienē kursu universitātes pilsētiņā. Arī sociālie mediji sāka spēlēt nozīmīgu lomu mācībās, īpaši jauniešiem.

Problēma: Lai gan izglītības programmās vides izglītība ir obligāta, skolotāju izglītībā un profesiju standartos tā nav obligāta. Mācību konteksts nav strukturēts, un tam nav skaidru mācīšanās mērķu, un tas apgrūtina jauniešu noteiktu zināšanu un kompetenču apguvi līdz mācību procesa beigām. Pētījumā Learn for Our Planet, kurā tika analizēti izglītības plāni un mācību programmas gandrīz 50 valstīs visos reģionos. Vairāk nekā puse neat- saucas uz klimata pārmaiņām, bet tikai 19% runā par bioloģisko daudzveidību.

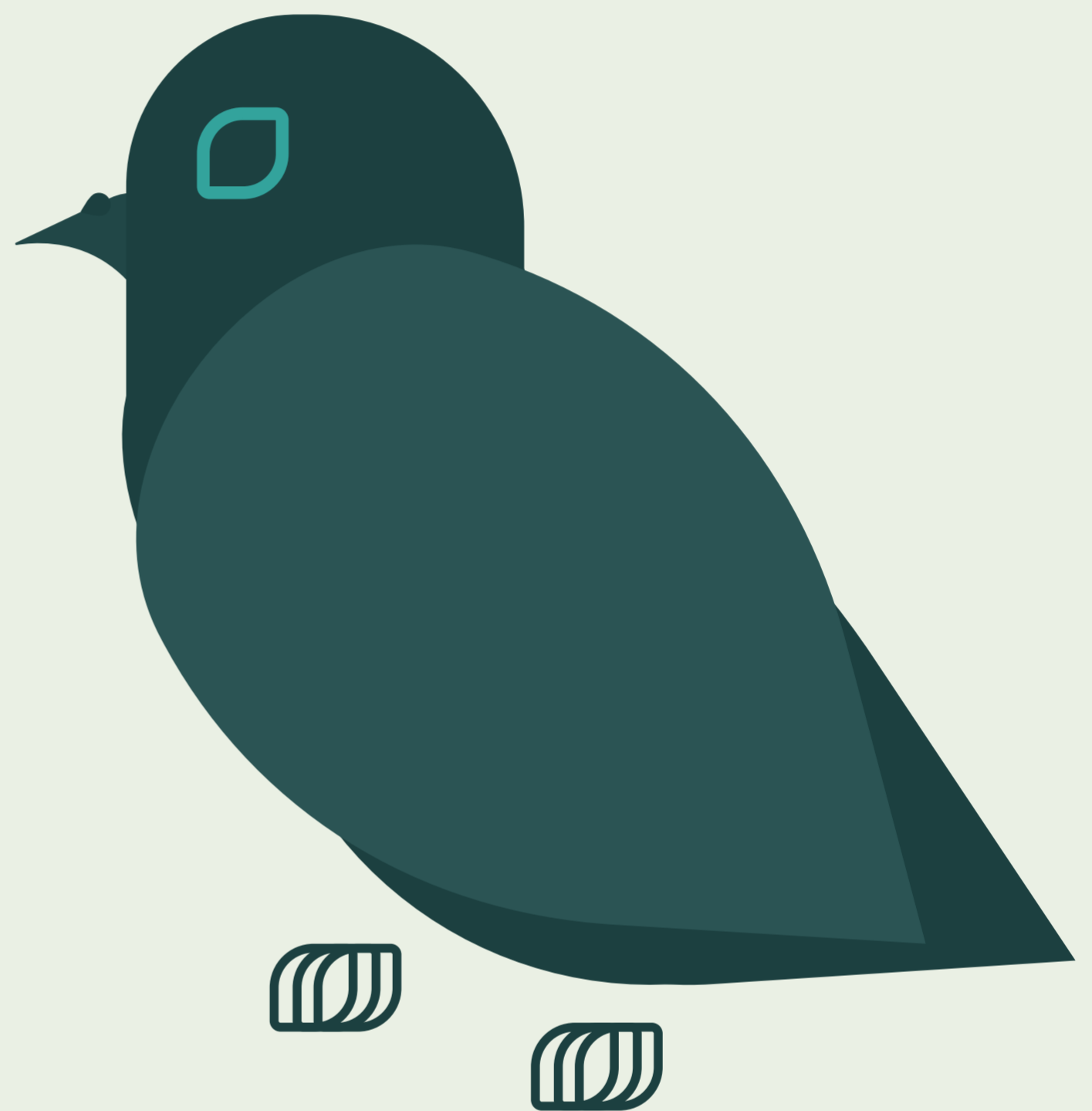
Mērķis: Tāpēc UNESCO ir mudinājis līdz 2025. gadam vides izglītību padarīt par izglītības programmas pamatkomponentu visās valstīs. Pasaules konferencē vairāk nekā 80 ministri un viceministri un 2800 izglītības un vides ieinteresētās personas pieņēma Berlīnes deklarāciju par izglītību ilgtspējīgai attīstībai, kurā izklāstīta virkne politiku, lai pārveidotu mācīšanos, ietverot mācīšanu, mācīšanos, profesionālo apmācību un pilsonisko iesaistīšanos. Mācīšanās rīku un metožu izstrādes veicināšana ir ļoti svarīga, lai izstrādātu vides mācību programmu, kas atbalstīs jauniešu kompetenču attīstību šajā jomā. Tāpat jauniešiem un nākamajām paaudzēm ir svarīga tiešsaistes mācību metožu popularizēšana, lai apmierinātu jauniešu vajadzības, kuras netiek izpildītas formālajā izglītībā

Mērķi:

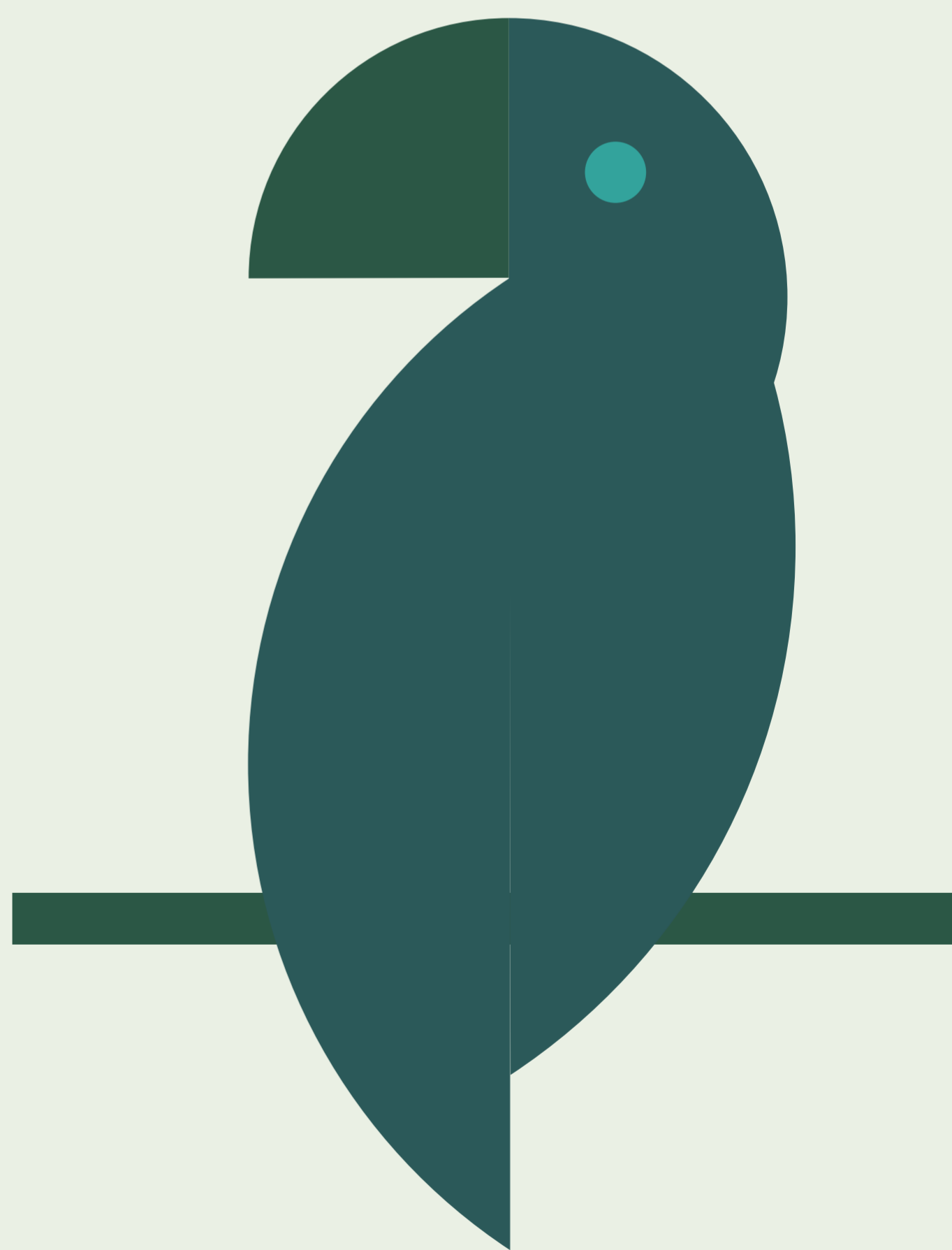
- Apziņas līmeņa paaugstināšana par vides un ilgtspējības apguves nozīmi;
- Atbalstīt vides pamatprogrammas izstrādi Austrumeiropas valstīs;
- Esošo resursu popularizēšana vides un klimata pārmaiņu izzināšanai;
- Atbalstīt tiešsaistes izglītības metodes, lai apmierinātu jauniešu vajadzības, kuras netiek izpildītas formālajā izglītībā.
- Popularizēt tiešsaistes mācību metodes kā ilgtspējīgas un atbilstošas jauniešu vajadzībām;
- Vides pratības jēdziena popularizēšana un izpratne;

4. PAŠIZGLĪTĪBAS TIEŠSAISTES AVOTI

Raksti:

- Earth Times ir neatkarīgs starptautisks bezpartejisks laikraksts par vidi un ilgtspējīgu attīstību, tostarp savstarpēji saistītiem jautājumiem par iedzīvotājiem, cilvēktiesībām un tirdzniecību.
- EcoWatch informē savu auditoriju ar būtiskām zinātniski pamatotām ziņām par plašu tēmu loku, tostarp par klimata pārmaiņām, enerģiju, okeāniem, dzīvniekiem, pārtiku, politiku un veselību.
- ENN (Vides ziņu tīkls) ir informēt, izglītot, nodrošināt un izveidot platformu globālai rīcībai vides jomā. Tas strauji kļūst par resursu, skolotāju, ekspertu un rīku apkopojumu, kas sniedz objektīvu informāciju un zināšanas par arvien sarežģītāko vides zinātnes jomu.
- Environmental Health News ir izdevums Environmental Health Sciences, bezpeļņas, bezpartejiskas organizācijas, kuras mērķis ir virzīt zinātni sabiedriskās diskusijās un politikā par vides veselības jautājumiem, tostarp klimata pārmaiņām. Sarežģīta vides zinātnes joma.
- Grist aptver gan jaunas problēmas, gan risinājumus saistībā ar enerģiju un zaļo dzīvesveidu, kā arī vairākas citas jomas. Tā mērķis ir "paaugstināt risinājumus, atklāt nevienlīdzību un sniegt mūsu lasītājiem kontekstu, zināšanas un rīkus, lai panāktu pārmaiņas."
- Inside Climate News ir Pulicera balvu ieguvusi bezpeļņas bezpartejiska ziņu organizācija, kas sabiedrībai un lēmumu pieņēmējiem sniedz ziņojumus un analīzi par klimata pārmaiņām, enerģētiku un vidi. Tā kalpo kā valdības, nozares un interešu aizstāvības grupu sargsuns un liek tām atbildēt par savu politiku un rīcību.
- Treehugger ir ilgtspējības vietne, kas piedāvā padomus, skaidrību un iedvesmu gan ekoloģiski gudriem, gan zaļas dzīves iesācējiem.

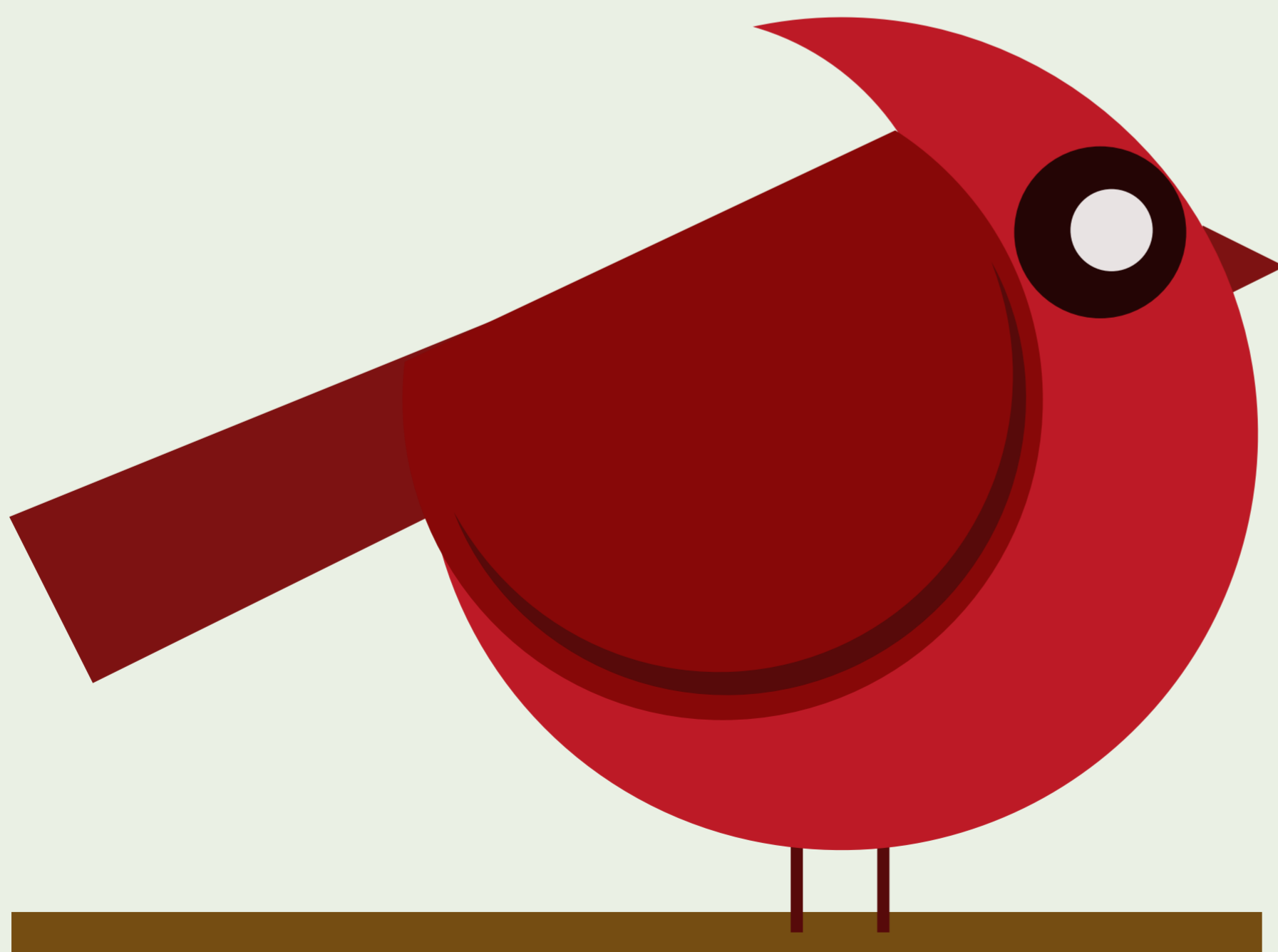

E-grāmatas un ceļveži: e-grāmatas un ceļveži ir ļoti pieejami ikvienam dažādās universitāšu tiešsaistes bibliotēkās no visas pasaules. Daži piemēri: Vašingtonas Universitāte, Free-ebooks.net, Goodside ebooks vai Barnes&Noble.

Tiešsaistes pasākumi un apmācības: tiešsaistes pasākumi palīdz jauniešiem uzzināt vairāk informācijas, izmantojot neformālās un neformālās mācīšanās metodes. Tajā pašā laikā, īpaši Eiropas vidē, tiek veidotas jauniešu tiešsaistes kopienas, kas atbalsta ilgtspējīgu attīstību.

Dokumentālās filmas un filmas: Dokumentālās filmas nodrošina novatorisku pieeju, lai saistošā un saprotamā veidā parādītu informāciju, kas citādi būtu statiska. Jaunieši katru gadu pavada vairāk laika zināšanu iegūšanai, izmantojot citus kanālus. Vides izglītībai ieteicamākās dokumentālās filmas ir: 8 miljardi eņģeļu, David Attenborough: A life on our planet, Kiss the earth, Cowspiracy, My Octopus Teacher, Seaspiracy, Blackfish or I am Greta.

Sociālo mediju saturs: pēdējā laikā jaunieši mācās caur sociālo mediju kanāliem, tiek izmantotas dažādas metodes, lai padarītu ierakstus/video pievilcīgākus, piemēram: bezmaksas resursi, video apmācība, infografika, FAQ, nozares pētījumi, gadījumu izpēte, padomi un triki, un pamācības ziņas

5. IZGLĪTĪBAS PLATFORMAS VIDES ZINĀŠANĀM

Kāpēc tiešsaistes izglītība un e-kursi?

Gan skolās, gan uzņēmumos e-apmācība ir mainījusi izglītību, ļaujot gan skolēniem, gan darbiniekiem mācīties savā tempā viesmīlīgā vidē. Ir skaidrs, ka e-apmācībai būs svarīga nozīme izglītības nākotnē, kad runa ir par izglītības resursu sadali.

Izglītība seko līdzīgai digitālajai transformācijai, jo studenti gūst labumu no e-mācībām un individualizētām apmācībām. Pandēmijas rezultātā, kas pēkšņi atņēma no klasēm miljardus skolēnu, e-mācības ir ieguvušas popularitāti. Pat izglītības iestādes izmanto tiešsaistes mācību stratēģijas, lai sekotu laikam. Lai izglītojamie būtu ieinteresēti, e-mācībās tiek izmantotas jaunākās tehnoloģijas, piemēram, gamification un paplašinātā realitāte (AR)/virtuālā realitāte (VR), lai virzītos uz saistošākiem formātiem.

Šeit ir daži piemēri platformām, kurās cilvēki var piekļūt bezmaksas kursiem par vidi: -GreenFuture Academy:

<https://greenfuture-ea.greenpeace.org/en/>

- Green Learning:

<https://gef.eu/project/green-learning/>

- Green Learning:

<https://greenlearning.ca/>

- Future Learn: On Future Learn platform there are some options of free courses about Nature & Environment <https://www.futurelearn.com/>

- Green Academy:

<https://www.green-academy.eu/>

- FEE Academy:

<https://feeacademy.global/>

- Alison - Empower Yourself - <https://alison.com/>

- The Environmental Learning Platform for Primary Schools - <https://earthcubs.com/>

- UNCC: E-learn:

One UN Climate Change Learning Partnership (UN CC:Learn) ir vairāk nekā 30 daudzpusēju organizāciju kopīga iniciatīva, kas palīdz valstīm īstenot pasākumus klimata pārmaiņu jomā gan ar vispārējo klimata pratību, gan lietišķo prasmju attīstību. UN CC:Learn sniedz stratēģiskus padomus un kvalitatīvus mācību resursus, lai palīdzētu cilvēkiem, valdībām un uzņēmumiem saprast, pielāgoties un veidot noturību pret klimata pārmaiņām. ANO CC:Learn atbalsta Šveices Attīstības un sadarbības aģentūra (SDC). <https://unccelearn.org/>

- Open Learn:

<https://www.open.edu/openlearn/nature-environment/free-courses>

- Learning for Nature:

<https://www.learningfornature.org/en/>

- UI Green Metric Online Courses on Sustainability:

<https://greenmetric.ui.ac.id/online-course>

6. EFEKTĪVAS VIDES IZGLĪTĪBAS NEFORMĀLO METOŽU IZPĒTE

Pētījuma priekšvēsture:

Efektīvas vides izglītības neformālo metožu izpēte ir tēma, kuras mērķis ir izpētīt neformālo metožu efektivitāti vides izglītības mācīšanās. Neformālās izglītības metodes ir tās, kuras tiek izmantotas ārpus tradicionālās klases un var ietvert mācīšanos pieredzē, kopienas aktivitātes vai pašmācīšanos. Lai veicinātu ilgtspējību, ir ļoti svarīgi nodrošināt indivīdiem zināšanas un prasmes, lai viņi kļūtu par videi draudzīgiem pilsoņiem. Neformālās izglītības metodes ir izrādījušās efektīva pieeja šī mērķa sasniegšanai.

Izmantojot dinamiskas un interaktīvas aktivitātes, cilvēki var uzzināt par vides problēmām un to, kā rīkoties, lai tās risinātu. Šī pētījuma mērķis ir izpētīt neformālās izglītības metožu izmantošanu efektīvas vides izglītības nodrošināšanai, tādējādi veicinot ilgtspējīgāku nākotni. Pēdējos gados pieaug interese par vides izglītības neformālo metožu izpēti, jo šīs metodes var piedāvāt unikālas un saistošas iespējas mācībām un uzvedības maiņai. Šīs izpētes tēmas mērķis ir izpētīt šo metožu efektivitāti un noteikt labāko praksi to izmantošanai vides izglītības programmās.

Risinājums:

Neformālās izglītības metožu izmantošana ir izrādījusies efektīva pieeja, lai indivīdiem nodrošinātu vides zināšanas un prasmes. Šīs metodes ietver dinamiskas un interaktīvas aktivitātes, kas paredzētas, lai iesaistītu cilvēkus vides problēmu izzināšanā un to risināšanā. Neformālās izglītības metožu izpēte efektīvai vides izglītībai var veicināt ilgtspējības veicināšanu un videi draudzīgākas sabiedrības veidošanu. Vides izglītības neformālās metodes var integrēt ar formālās izglītības programmām, kas var novest pie daudzpusīgākiem un efektīvākiem vides

izglītības rezultātiem. Neformālo metožu integrēšana formālajā izglītībā var nodrošināt holistiskāku pieeju vides izglītībai, kas var palīdzēt skolēniem saistīt savas zināšanas un izpratni ar reāliem vides jautājumiem.

Problēmas paziņojums:

Piesārņojums (gaiss, zeme un ūdens), zemestrīces un globālā sasilšana ir viens no daudzajiem jautājumiem, kas ietekmē vidi, cilvēku veselību un rada ekonomiskus zaudējumus. Neraugoties uz pieaugošo informētību un bažām par vides jautājumiem, ievērojamam skaitam cilvēku joprojām trūkst atbilstošu zināšanu par tādām tēmām kā klimata pārmaiņas, ES zaļais kurss un vienkāršas ikdienas darbības, ko viņi var veikt, lai kaut ko mainītu. Šī zināšanu nepilnība var būtiski ietekmēt vidi, cilvēku veselību un ekonomiskus zaudējumus. Tāpēc ir jāizpēta alternatīvas izglītības metodes, kas var nodrošināt efektīvu vides izglītību, lai pārvarētu šo zināšanu plaisu.

Vidi apdraud dažādas problēmas, tostarp piesārņojums (gaiss, zeme un ūdens), zemestrīces un globālā sasilšana. Šīm problēmām ir tālejošas sekas, tostarp kaitējums cilvēku veselībai un ekonomiski zaudējumi. Efektīvai vides izglītībai ir izšķiroša nozīme mūsu mājas – Zemes – aizsardzībā.

Neskatoties uz vides izglītības nozīmi, tradicionālās klasē balstītās metodes var nebūt efektīvas izglītojamo iesaistīšanā vai uzvedības maiņas veicināšanā. Vides izglītības neformālās metodes, piemēram, kopienas programmas un pieredzes apgūšana, var būt efektīvākas izglītojamo iesaistīšanā un videi ilgtspējīgas uzvedības veicināšanā. Daudziem cilvēkiem var nebūt piekļuves formālām vides izglītības programmām tādu faktoru dēļ kā ģeogrāfija, sociāl-ekonomiskais stāvoklis vai citi šķēršļi. Vides izglītības neformālās metodes var būt pieejamākas un iekļaujošas, nodrošinot indivīdiem iespējas uzzināt un iesaistīties vides jautājumos neatkarīgi no viņu izcelsmes vai atrašanās vietas.

Mērķis: šī teksta mērķauditorija ir skolu, universitāšu skolotāji un visi, kas interesējas par vides izglītību.

Mērķis:

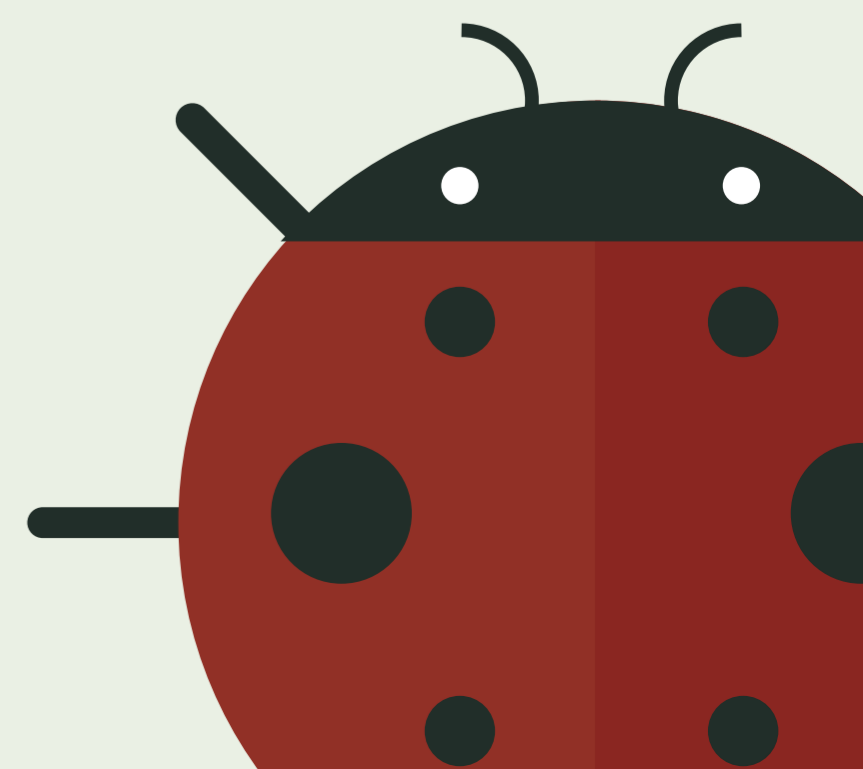
Mūsu mērķis ir veicināt videi draudzīgu uzvedību un dot iespēju skolēniem kļūt par aktīviem un iesaistītiem pilsoņiem, kuri var pieņemt apzinātus lēmumus un rīkoties, lai risinātu vides problēmas, ar kurām saskaras viņu kopienas un pasaule. Izmantojot šo metodi, skolēni var iegūt zināšanas, prasmes un vērtības, kas ir būtiskas ilgtspējīgas nākotnes veidošanai un pozitīvu sociālo un vides pārmaiņu radīšanai. Mūsu mērķis ir izmantot šo metodi, lai papildinātu formālo klasē balstītu izglītību, piedāvājot praktiskāku, pieredzes bagātāku un neformālāku mācību vidi, kas var būt labāk piemērota izglītojamo vajadzībām un interesēm.

Mērķis:

γ Lai gan neformālās vides izglītības metožu mērķa grupas var atšķirties atkarībā no konkrētās programmas vai aktivitātes. Taču mēs kopumā esam izlēmuši, kas būs mūsu mērķa grupas. Šie ir:

Sabiedrības grupas: mēs plānojam izmantot šo metodi, lai iesaistītu vietējās kopienas vides izglītībā un darbībā, veicinot kolektīvu rīcību un uz kopienu balstītus risinājumus.
Pedagogi un pasniedzēji: mēs plānojam izmantot šo metodi, lai apmācītu un atbalstītu pedagogus un pasniedzējus vides izglītībā, palīdzot viņiem attīstīt savas prasmes un zināšanas šajā jomā.
Pieaugušie izglītojamie: mēs plānojam izmantot šo metodi, lai iesaistītu pieaugušos izglītojamos vides izglītībā, nodrošinot iespējas mūžizglītībai un prasmju veidošanai.
Bērni un jaunieši: neformālās vides izglītības programmas var būt īpaši efektīvas, lai iesaistītu jauniešus un ieaudzinātu atbildības sajūtu pret vidi un pārvaldību jau no mazotnes.

7. OPPORTUNITIES FOR EUROPEAN YOUTH TO LEARN ABOUT ENVIRONMENTAL ISSUES AND GET INVOLVED IN ENVIRONMENTAL EFFORTS

Fons: Zaļā izglītība, kas pazīstama arī kā vides vai ilgtspējības izglītība, ir mācīšanās pieeja, kas uzsver vides, ekonomiskās un sociālās ilgtspējas savstarpējo atkarību. Zaļā izglītība Eiropā kļūst arvien svarīgāka kā līdzeklis, lai risinātu problēmas, ko rada klimata pārmaiņas un daudzas citas ar tām saistītas vides problēmas. Vides izglītība ir svarīga vides apziņas un ilgtspējas palielināšanas sastāvdaļa. Jauniešiem Eiropas Savienībā (ES) ir daudz iespēju uzzināt par vides jautājumiem un iesaistīties vides pasākumos.

Mērķis: Šī teksta mērķis ir informēt lasītājus par dažādajām iespējām jauniešiem ES uzzināt par vides jautājumiem.

Mērķis: Šī teksta mērķauditorija ir jaunieši un ikviens, kam interesē vides izglītība. Teksta mērķis ir informēt jauniešus par dažādiem ES pieejamajiem resursiem, piemēram, Erasmus+ programmu, tiešsaistes izglītības platformām, vides organizācijām, jauniešu tīkliem un valsts un vietējām iniciatīvām. Šī teksta mērķis ir sniegt visaptverošu pārskatu par jauniešu iespējām ES mācīties par vidi un iesaistīties vides pasākumos. Tādējādi mērķis ir sniegt jauniešiem zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas, lai pozitīvi ietekmētu vidi.

1. **Tiešsaistes izglītības platformas:** ir vairākas tiešsaistes izglītības platformas, piemēram, Coursera, edX un Udemy, kas piedāvā bezmaksas un maksas kursus par vides tēmām. Šīs platformas nodrošina elastīgu un pieejamu veidu, kā jauniešiem uzzināt par vidi no ekspertiem šajā jomā. Jaunieši ES var izmantot šīs iespējas mācīties, lai paplašinātu savu skatījumu un izstrādātu dzīvotspējīgas iniciatīvas dažādu vides problēmu apkarošanai.

2. **Vides organizācijas.** Daudzas vides organizācijas, piemēram, Greenpeace un Friends of the Earth, piedāvā resursus un izglītojošus materiālus par vides tēmām. Šie resursi var būt lielisks veids, kā jauniešiem uzzināt par vides problēmām un to, kā viņi var kaut ko mainīt.

1. Jaunatnes tīkli. Ir vairāki jauniešu tīkli, piemēram, Eiropas Jaunatnes forums, kuru mērķis ir dot iespēju jauniešiem rīkoties vides jautājumos. Šie tīkli sniedz jauniešiem iespējas uzzināt par vides jautājumiem, sazināties ar līdzīgi domājošiem cilvēkiem un piedalīties kampaņās un aktivitātēs.

2. Valsts un vietējās iniciatīvas. Daudzām ES valstīm un reģioniem ir savas iniciatīvas, lai izglītotu jauniešus par vidi. Piemēram, dažās valstīs ir jauniešu vides organizācijas, savukārt citās ir programmas, kas nodrošina finansējumu vides izglītības iniciatīvām.

Eiropas Komisija palīdz ES dalībvalstīm to centienos:

1. Sniegt izglītojamajiem un pedagogiem zināšanas, prasmes un attieksmi, kas nepieciešama zaļākai, ilgtspējīgākai ekonomikai un sabiedrībai.
2. Palīdziet izglītības un apmācības iestādēm iekļaut ilgtspējību mācībās un visos darba aspektos.
3. Panākt vienprātību par pamatīgām un pārveidojošām pārmaiņām, kas nepieciešamas izglītībā un apmācībā, lai nodrošinātu ilgtspējību un zaļo pāreju.

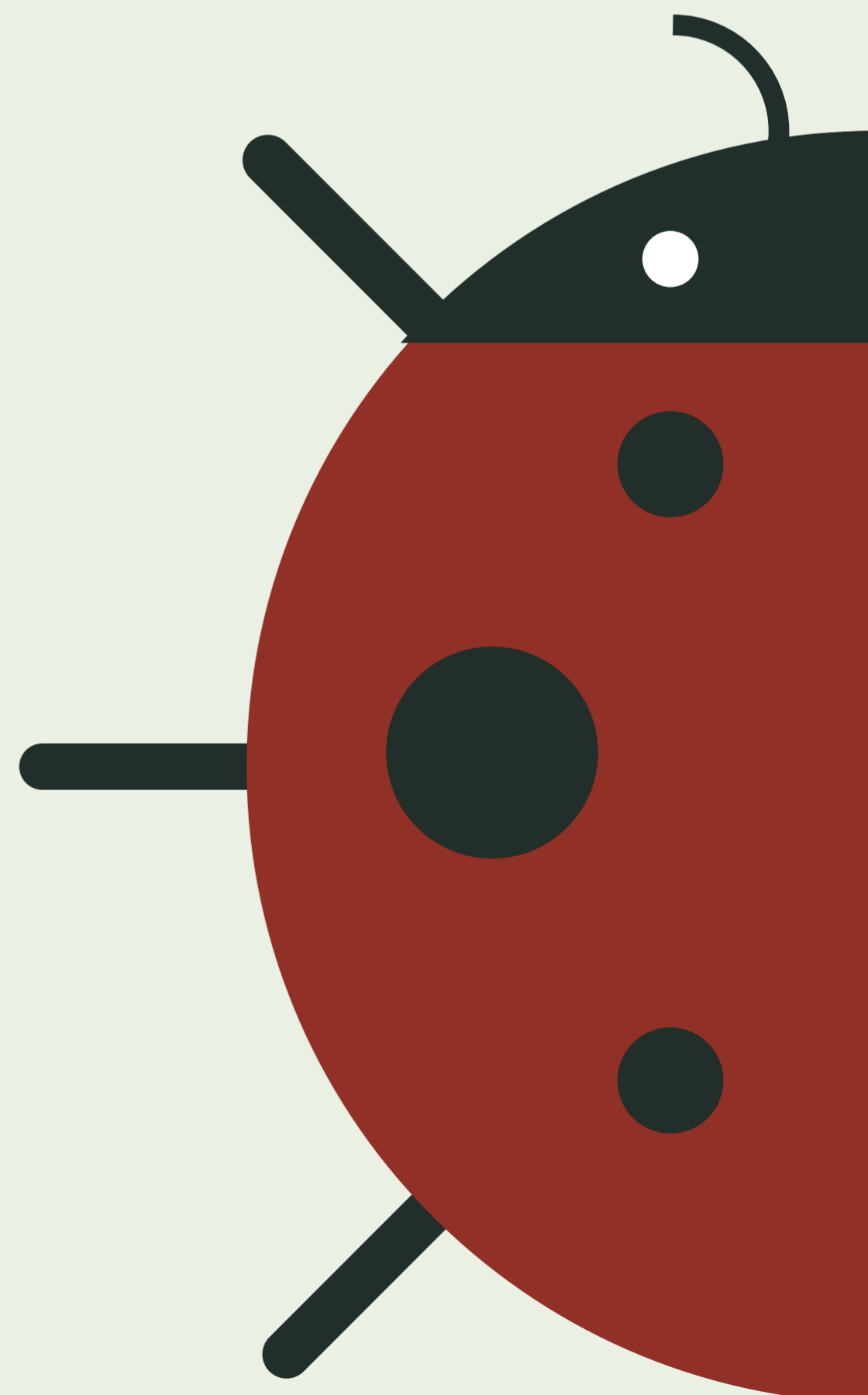
Dažas no iniciatīvām, kas pastāv, lai izglītotu un veicinātu zaļo izglītību, ir šādas:

- Izglītības par klimatu koalīcija ir augoša studentu, skolotāju un organizāciju kopiena, kas strādā pie klimata pārmaiņām un ilgtspējības.
- Padomes ieteikums par mācīšanos zaļajai pārejai un ilgtspējīgai attīstībai palīdz dalībvalstīm iestrādāt ilgtspējību izglītībā un apmācībā
- Eiropas ilgtspējības kompetenču ietvars iezīmē zināšanas, prasmes un attieksmes, kas visu vecumu izglītojamajiem jāiegūst zaļajai pārejai un ilgtspējīgai attīstībai.
- Īpaša darba grupa par ilgtspējību skolu izglītībā regulāri sagatavo ievaddokumentus un galvenos vēstījumus. Profesionālās izglītības un apmācības, pieaugušo izglītības un augstākās izglītības darba grupas arī nodarbojas ar ilgtspējību un zaļo pāreju.
- Erasmus+ un Eiropas Solidaritātes korpuss finansē dažādas iniciatīvas, kas saistītas ar ilgtspējību izglītībā un apmācībā, piemēram, studentu un darbinieku apmaiņu, pētniecību un brīvprātīgo darbu.
- Programma 'Apvārsnis Eiropa' ir īpašs aicinājums iesniegt priekšlikumus par klimata pārmaiņām un izglītību par ilgtspējību.
- Programma InvestEU ļauj dalībvalstīm piekļūt finansējumam ilgtspējīgai izglītības infrastruktūrai un prasmju attīstībai
- Iniciatīva Pētnieki skolā saista jaunospētniekus ar skolotājiem un skolēniem par klimata pārmaiņām un ilgtspējīgu attīstību
- Erasmus+ DiscoverEU Zaļais maršruts iedvesmo jauniešus plānot un atklāt Eiropu ilgtspējīgā veidā.
- Eiropas inovatīvās mācīšanas balvai 2022 tiek izvēlēti 50 izcili projekti, kuru centrā ir ilgtspēja.
- The EU Learning Corner includes primary and second-

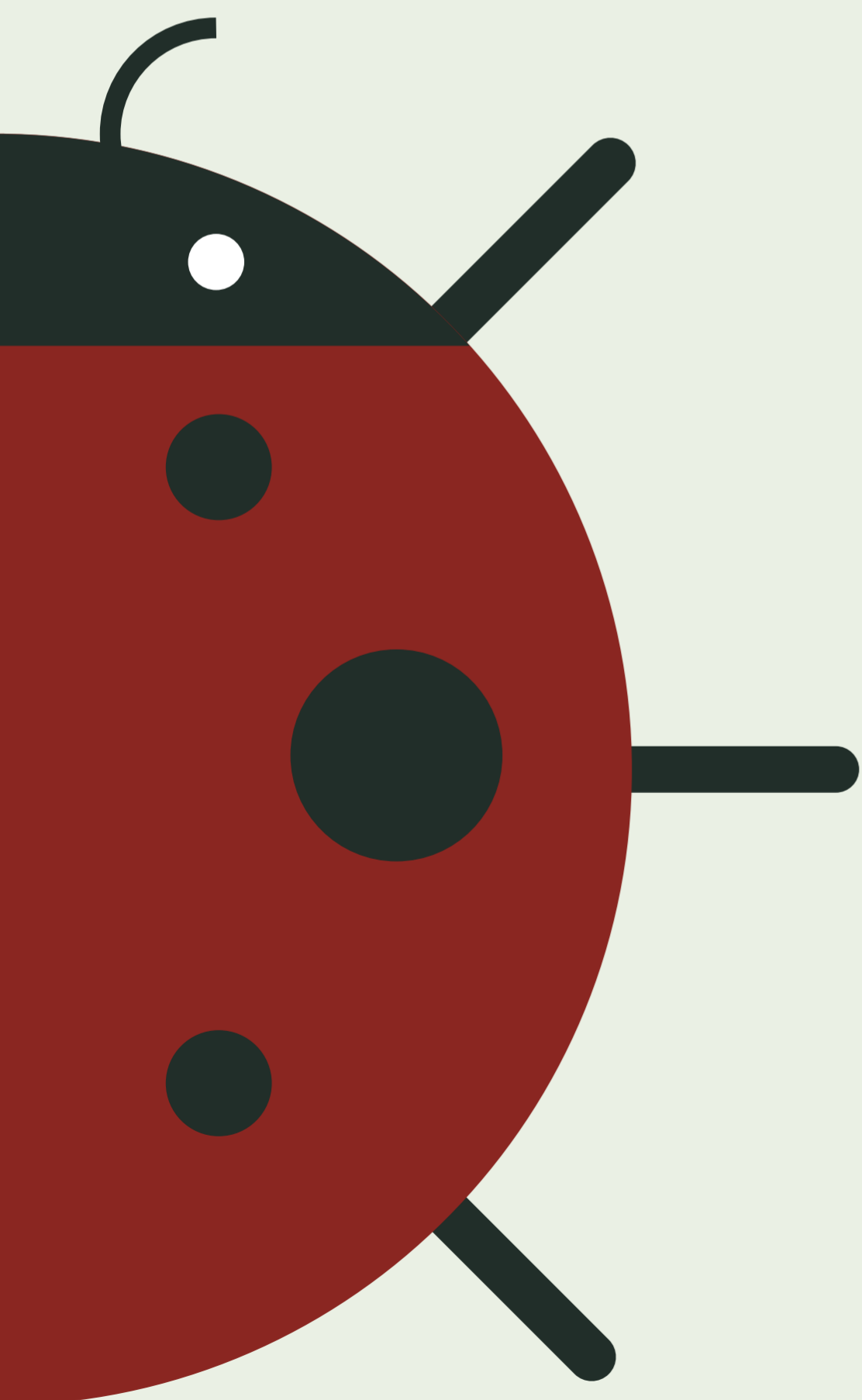
ary school teaching and learning materials on ilgtspējība un klimata un vides krīze.

- Dažas organizācijas visā ES:
- Eiropas Vides birojs ir vides organizāciju tīkls no visas Eiropas, kas veicina vides izglītību un izpratni, kā arī uz jauniešiem vērstas programmas un resursus.
- Eiropas Klimata fonds: šī organizācija koncentrējas uz izglītību un izpratni par klimata pārmaiņām, tostarp programmām un resursiem jauniešiem.
- Youth Environment Europe ir Eiropas vides jaunatnes organizāciju tīkls, kura mērķis ir sniegt jauniešiem prasmes un zināšanas, kas nepieciešamas ilgtspējīgākas nākotnes veidošanai.
- Eiropas Jauniešu vides parlaments (EYPE) šī organizācija pulcē jauniešus no visas Eiropas, lai apspriestu un izstrādātu vides politiku.
- Zaļais punkts: izmantojot dažādas vietējās, reģionālās un valsts izglītības programmas un aktivitātes, Zaļais punkts un partnerorganizācijas ir veicinājušas ikdienas attieksmes, vērtību un darbību attīstību, kā arī Eiropas vides apziņas platformas izveidi. Daudzas darbības tiek veiktas kā daļa no sadarbības programmām ar ražošanas un mazumtirdzniecības uzņēmumiem, valdībām un pārstrādes uzņēmumiem.
- Plant-for-the-Planet: šī ir jauniešu vadīta organizācija, kuras misija ir stādīt kokus, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un veicinātu jauniešu izpratni par vidi.
- Young Friends of the Earth Europe: Friends of the Earth Eiropas jaunatnes vadītā nodaļa, kas koncentrējas uz vides izglītību un rīcību visā Eiropā.
- Power Shift Network: jauniešu vadīts organizāciju tīkls visā Eiropā, kas strādā, lai veicinātu klimata taisnīgumu un vides ilgtspējību.
- Fridays for Future ir jauniešu vadīta kustība, kas aizsākās Zviedrijā 2018. gadā un kopš tā laika ir izplatījusies visā pasaulē. Kustība iestājas par tūlītēju rīcību, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un nodrošinātu vides ilgtspējību.

Kā jaunieši var iesaistīties?:

- Programma Erasmus+: šī ir ES izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta programma, un tā finansē plašu projektu klāstu, tostarp tos, kas koncentrējas uz vides izglītību un ilgtspējību.
- Jauniešu apmaiņas: šie projekti apvieno jauniešu grupas no dažādām valstīm, lai uzzinātu par konkrētu tēmu, piemēram, vides ilgtspējību.
- Eiropas Solidaritātes korpuss: šī ir ES programma, kas jauniešiem visā ES un ārpus tās sniedz iespēju brīvprātīgi darboties vai strādāt projektos, kas dod labumu kopienām un videi.
- Eiropas Brīvprātīgais darbs: šī ir programma, kas ļauj jauniešiem līdz pat gadam veikt brīvprātīgo darbu ārvalstīs dažādos projektos, tostarp projektos, kas koncentrējas uz vides ilgtspējību.
- Jauniešu vadītās iniciatīvas ietver Eiropas Jaunatnes klimata paktu, kura mērķis ir iesaistīt jauniešus ES klimata politikas izstrādē, un iniciatīvu Youth4Climate, kas mudina jauniešus rīkoties saistībā ar klimata pārmaiņām.

8. VIDES IZGLĪTĪBAS INTEGRĒŠANA: PRAKTISKIE NORĀDĪJUMI SKOLĀM UN UNIVERSITĀTĒM

Fons:

Ilgspējība ir veicināta kopš 20. gadsimta 70. gadiem, lai risinātu vides problēmas, tomēr centieni kontrolēt šos jautājumus ir bijuši nelīdzsvaroti salīdzinājumā ar straujo attīstības pieaugumu, kā rezultātā palielinās siltumnīcefekta gāzu emisijas un citas vides problēmas (Denan et al., 2017). Lai palielinātu izpratni un veicinātu rīcību vides jautājumos, "Tikai viena zeme" bija sauklis pirmajai Apvienoto Nāciju Organizācijas konferencei par cilvēku vidi 1972. gadā, kurā ilgtspējīga attīstība tika iekļauta globālajā darba kārtībā un kā rezultātā tika izveidota Pasaules vides diena (United). Nācijas, 2022). Klimata rīcība ir viens no Apvienoto Nāciju Organizācijas izvirzītajiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem (SDG) (13. mērķis), kura mērķis ir globāli un lokāli apzināt vides problēmas un veicināt izpratni par vides saglabāšanas un aizsardzības nepieciešamību, lai samazinātu klimata ietekmi. mainīt. Izglītība tiek uzskatīta par būtisku sastāvdaļu, lai radītu sabiedrības pārmaiņas videi draudzīgākas nākotnes virzienā, un iestādes, kurās ir īstenoti ilgtspējības mērķi, visticamāk, saviem skolēniem informēs par pārmaiņu nepieciešamību (Stephens et al., 2008). Vides izglītība ieguva starptautisku atzinību pirmajā Apvienoto Nāciju Organizācijas pasaules konfer-

encē par cilvēku vidi 1972. gadā, un tās mērķis ir radīt izpratni par ekonomisko, sociālo, politisko un ekoloģisko savstarpējo atkarību un nodrošināt indivīdiem iespējas apgūt zināšanas, vērtības, attieksmes, saistības, un prasmes, kas vajadzīgas, lai aizsargātu un uzlabotu vidi un radītu jaunus uzvedības modeļus attiecībā uz vidi (UNESCO, 1977). Vides izglītībai (VI) ir izšķiroša nozīme holistiskas izglītības nodrošināšanā, veicinot dziļāku izpratni par dabas pasauli un mūsu attiecībām ar to. Apgādājot studentus ar nepieciešamajām zināšanām un prasmēm, EE dod viņiem iespēju risināt vides problēmas un kļūt par atbildīgiem pasaules pilsoņiem. Turklāt EE ir spēcīgs līdzeklis, lai ieaudzinātu līdzjūtīgu attieksmi pret vidi. Iegremdējot skolēnus reālos vides notikumos un apstākļos, EE pārvērš mācīšanos taustāmā, pieredzē balstītā procesā (Fua et al, 2018).

Mērķis : Mērķis ir veicināt vides izglītības integrāciju un ieviešanu skolās un augstskolās, nodrošinot atbilstošu informāciju un resursus.

Mērķauditorija: studenti, skolotāji, ieinteresētās personas un politikas veidotāji, kas iesaistīti pamatzglītībā un augstākajā izglītībā.

Šīs iniciatīvas mērķis ir sniegt ieskatu un praktiskus norādījumus par vides izglītības (VI) integrēšanu skolu un universitāšu mācību programmās, kā arī atvieglot studentu pieredzes apguves iespējas. Mērķis ir veicināt ilgtspējīgu prakšu un zaļo iniciatīvu ieviešanu izglītības iestādēs un veicināt partnerattiecību veidošanu ar sabiedrību un izglītības darbinieku profesionālās pilnveides programmas. Galu galā šī projekta mērķis ir sniegt studentiem zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas, lai risinātu vides problēmas un uzņemtos atbildīgu pilsoniskumu.

EE ieviešanas piemēri skolās un universitātēs:

1. Zaļā mugursoma (Mochila Verde)

Vides izglītības izmēģinājuma projekts, kura mērķauditorija ir sešgadīgi bērni dažādās pedagogiskās aktivitātēs par vides un enerģijas tēmām pilsētas kontekstā

2. Pedi-BUSS

Tāpat kā īsts autobuss, bērni kopā ar vienu vai vairākiem brīvprātīgajiem vecākiem dodas kājām uz skolu un no tās pa noteiktu maršrutu, apstājoties noteiktās "autobusu" pieturās, kur tos savāc vai nogādā saskaņā ar noteiktu grafiku.

3. Gaiss, ko elpojam (O ar que respiramos)

Pašvaldība izstrādāja šo programmu bērniem vecumā no 10 līdz 12 gadiem, aptverot ap 160 skolēnu gadā. Tā ir daļa no Gaisa kvalitātes uzlabošanas plāna Lisabonas reģionam un Težu ielejai 2011.–2014. gadam, īpaši koncentrējoties uz gaisa kvalitāti. Skolēni tiek aicināti pārdomāt gaisa kā dzīvībai svarīga resursa nozīmi, uzzinot par galvenajiem gaisa piesārņotājiem, to avotiem, to ietekmi uz sabiedrības veselību un vidi un cilvēka lomu gaisa kvalitātes uzlabošanā. Šī aktivitāte ir duāls mācību process gan klasē, gan ārpus tās — kampaņa "Labākais gaiss visiem" liek skolēniem apmeklēt gaisa kvalitātes uzraudzības staciju un Zaļo parku Lisabonā, kur bērni saņem informāciju un izveido paši savu informatīvo lapu. mājas.

Daži veidi, kā ieviest EE skolās un universitātēs:

- Vides izglītību rotaļīgā veidā iekļaut mācību un prakses programmā. EE var integrēt dažādos priekšmetos ne tikai dabaszinātnēs, bet arī sociālajās zinībās un valodu mākslā. Piemēram, sociālās klases var aptvert to, kāds bija zemes stāvoklis pagātnē salīdzinājumā ar pašreizējo, par vides politiku un saglabāšanas pasākumiem. Turklāt valodu mākslā skolotāji var mudināt skolēnus veidot dzejoļus vai rakstīt par zemi kā vienīgo, kas mums ir, vai par tādu tēmu kā “Kāda ir mūsu nākotnes nozīme, ja zeme tiks iznīcināta?”
- Nodrošināt praktiskas mācīšanās iespējas, kuras var īstenot ikdienas dzīvē. EE vislabāk var apgūt tiešā pieredzē, piemēram, mācību braucienos, pakalpojumu mācību projektos un laboratorijas aktivitātēs. Piemēram, skolēni var piedalīties vai organizēt pludmales sakopšanas darbus, stādīt kokus vai vākt datus par vietējo savvaļas dzīvnieku populācijām, lai skolēni mācīties, darbojoties ārpus nodarbības.
- Pētījuma laikā veiciniet zaļās iniciatīvas un ilgtspējības praksi. Skolas un universitātes var kalpot par ilgtspējības paraugiem, īstenojot zaļās iniciatīvas, piemēram, velosipēdu izmantošanu, dodoties uz skolu, otrreizējās pārstrādes programmas, energoefektīvas ēkas un kompostēšanas iniciatīvas.

Skola un zaļā kopiena partnerattiecības:

Sadarbojoties ar vietējām vides organizācijām, piemēram, parku sistēmām, dabas aizsardzības organizācijām un vides aģentūrām, vai uzaiņinot tās uz skolu, lai runātu ar skolēniem, tiks nodrošināti papildu resursi un iespējas skolēniem un skolotājiem izprast un ieviest vairāk par UI.

Izmantot tehnoloģiju un digitālo resursi:

Tehnoloģijas un digitālie resursi ir daļa no jauniešiem. Viņi var piedalīties tiešsaistes spēlēs (izglītojošās spēlēs) par vidi, tiešsaistes simulācijās un virtuālos mācību braucienos, kas uzlabo EE, nodrošinot interaktīvu un saistošu mācību pieredzi.

Nodrošināt skolotāju profesionālo izaugsmi:

Profesionālās izaugsmes iespēju nodrošināšana skolotājiem vai pasniedzējiem, rīkojot seminārus vai konferences par UI, var palīdzēt viņiem integrēties mācībās un attīstīt prasmes, kas vajadzīgas, lai efektīvi izglītotu studentus par vides jautājumiem. Iekļaujot šīs stratēģijas savās izglītības programmās, skolas un universitātes var sniegt studentiem zināšanas un prasmes, lai risinātu vides problēmas un kļūtu par atbildīgiem pilsoņiem.

4. NODAĻA. Vides izglītība

1. VIDES TIESISKUMA DEFINĪCIJA

Eiropas Komisija palīdz ES dalībvalstīm to centienos:

Priekšvēsture: Vides taisnīguma būtība ir nodrošināt, ka visiem cilvēkiem neatkarīgi no viņu rases, ādas krāsas, nacionālās izcelsmes vai sociālekonomiskā stāvokļa tiek nodrošināta vienlīdzīga aizsardzība saskaņā ar likumu un vienlīdzīga iespēja piedalīties vides politikas un noteikumu veidošanā un īstenošanā.

Lai panāktu vides taisnīgumu, ir jāizstrādā, jāievieš un jāīsteno vides tiesību akti un politika. Šiem likumiem un politikai ir jāaizsargā ikviens neatkarīgi no rases vai finansiālā līmeņa.

Mērķis: Eiropas Zaļais kurss galvenokārt ir programma, kas ir balstīta uz mēģinājumiem virzīt rūpniecību uz zemu oglekļa emisiju ekonomiku. Tomēr zem virsmas Eiropas Zaļais kurss ved uz vēlamo pāreju: potenciālu attīstību uz labklājības valsti Eiropā, kurā tiek ņemts vērā klimata taisnīgums.

Targets

- Lai paātrinātu vides tiesiskuma ievērošanu globālā mērogā, lai garantētu, ka valdības ievēros, aizsargās un izpildīs tiesības uz tīru un veselīgu vidi, kas ir būtiskas ilgtspējīgai attīstībai, mums ir jāgarantē, ka uzņēmumi un iestādes arī spēlēt savu lomu.
- Stiprināt valsts tiesisko regulējumu, lai palīdzētu veicināt godīgu un videi draudzīgu dabas resursu apsaimniekošanu. Lai neaizsargātām, atstumtām un marginalizētām iedzīvotāju grupām būtu piekļuve tiesai un informācijai un lai viņi varētu piedalīties lēmumu pieņemšanā, šajā tiesiskajā regulējumā ir jāiekļauj šādas kopienas.
- Atbalstīt tiesiskuma un cilvēktiesību institūcijas, kas ir viegli pieejamas, lai tie, kam visvairāk vajadzīga, tie, kuri ir visvairāk atstumti, un tie, kas ir visvairāk marginalizēti var saņemt vajadzīgo palīdzību un piedalīties valdībā. Ja tiek dota iespēja vai telpa, sievietes un minoritāšu cilvēki var būt efektīvi pārmaiņu aģenti un vides taisnīguma aizstāvji.
- Ir būtiski mainīt mūsu skatījumu uz nākamo paaudžu tiesībām un tiesībām uz tīru un drošu vidi. Vides politikā un izvēlē ir jāietver daudzi cilvēki no dažādām dzīves jomām.

2. KLIMATA IZTURĪGA INFRASTRUKTŪRA

Fons: Klimata mainīguma un pārmaiņu fiziskās sekas ietekmēs infrastruktūras tīklus, taču šiem tīkliem būs arī izšķiroša nozīme noturības stiprināšanā. Ekstrēmu gadījumu piemēri parāda šīs ievainojamības plašumu. Piemēram, ESAO modelējot lielu Parīzes plūdu iespējamo ietekmi, atklājās, ka infrastruktūras sektors sedz 30–55% no tiešajiem plūdu postījumiem, savukārt 35–85% uzņēmumu zaudējumu radīja transporta un transporta traucējumi. elektrības padeve, nevis paši plūdi. Pārtraukšanas tiešos zaudējumus un netiešās izmaksas var samazināt, pārliecinoties, ka infrastruktūra ir noturīga pret klimata pārmaiņām.

Mērķis: Nosakot prioritātes, plānojot, projektējot, būvējot un ekspluatējot jaunus infrastruktūras aktīvus, ir jāņem vērā klimata pārmaiņu potenciāls aktīvu lietderīgās lietošanas laikā. Klimata pārmaiņu dēļ varētu būt nepieciešams mainīt vai reorganizēt veidu, kā mēs apstrādājam mūsu pašreizējo infrastruktūru.

Mērķi

- Uzlabojot apstākļus, kādos var veidot pret klimata pārmaiņām noturīgu infrastruktūru, mēs varam labāk sagatavot savas kopienas mainīgā klimata izaicinājumiem.
- Infrastruktūras izveide, kas ir izturīgāka pret klimata pārmaiņu ietekmi, var uzlabot pakalpojumu uzticamību, pagarināt aktīvu lietderīgās lietošanas laiku un nodrošināt ieguldījumu atdevi.
- Ir jāveicina gan valsts, gan privātā sektora investīcijas pret klimata pārmaiņām noturīgā infrastruktūrā.
- Investīciju iespēju noteikšana, ko veicina infrastruktūras plānu izstrāde un izplatīšana.
- Tādu publiskā iepirkuma metožu izstrāde, kas ietver noturību pret klimata pārmaiņām, novērtējot konkurējošus piedāvājumus, ņemot vērā izmaksas visā aktīva kalpošanas laikā saskaņā ar vairākiem scenārijiem kā tādus valsts politikas piemērus, kas veicina noturību.
- Publiskā finansējuma iekļaušana privātā finansējuma piesaistes procesā klimata noturīgai infrastruktūrai.

3. EIROPAS ZAĻĀ DARĪJUMA RURALIZĀCIJA

Mērķi

Lai sasniegtu bioloģiskās daudzveidības stratēģiju primāros mērķus, ES būs jāpieņem jauni tiesību akti un jāatjaunina esošie. Arī pašreizējie ES tiesību akti, kas attiecas uz vidi un ūdeni, ir jāīsteno un jāpiemēro atbilstošā veidā.

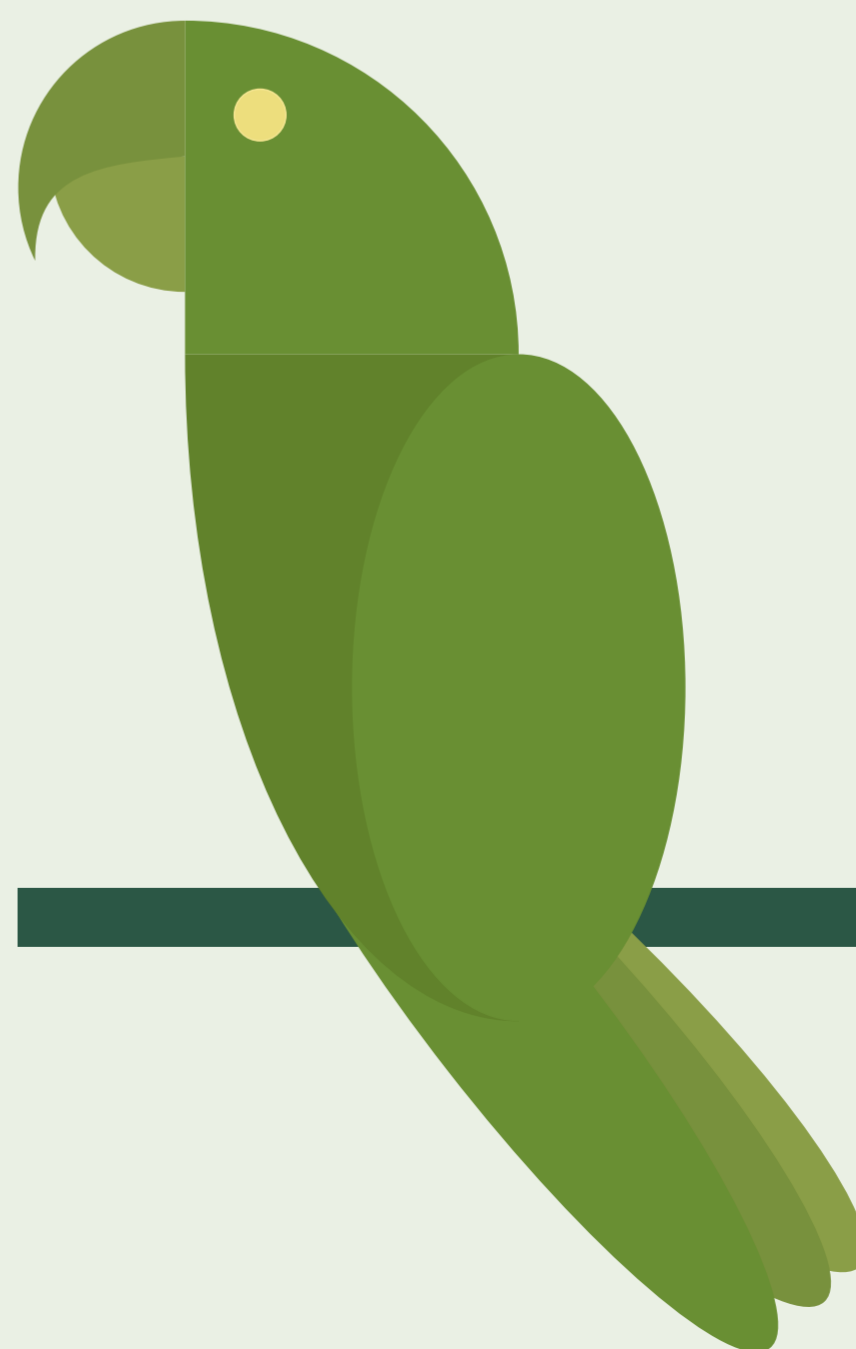
Tā rezultātā pašvaldību, reģionālā, valsts un ES līmeņa iestādēm ir jāsadarbojas, lai nodrošinātu, ka mūsu kultūras kapitāls tiek vairots un saglabāts nākamajām paaudzēm.

Reģionālās kultūras mantojuma politikas ir jāveido, pamatojoties uz Eiropas Rīcības sistēmu kultūras mantojuma jomā un ES programmu Radošā Eiropa, izmantojot lauku attīstības fondus, citus Eiropas strukturālos un investīciju fondus, kā arī valsts un reģionālo palīdzību.

Plāns no lauku sētas līdz galdam ir sākums pareizajā virzienā, taču ir vajadzīgs vairāk darba, lai nodrošinātu konsekventu lauksaimniecības, pārtikas, tirdzniecības un sabiedrības veselības politiku. Ir vajadzīga vienota pārtikas politika Eiropai, kuras centrā ir agroekoloģija un pārtikas demokrātija.

Turklāt lielāka uzmanība jāpievērš plastmasas atkritumiem, kā arī metāna emisiju samazināšanas mērķiem un vērienīgākiem amonjaka emisiju samazināšanas mērķiem, kas jāpapildina ar regulāru gaisa kvalitātes monitoringu laukos.

Priekšvēsture: Eiropas Zaļais kurss (EGD) ir ierosināta programma, kas ir paredzēta kā pilnībā pārveidojoša iniciatīva visai Eiropai. Tas, cik lielā mērā šai Komisijai veiksies Zaļā kursa īstenošanā lauku apvidos, noteiks tās atstāto mantojumu. Zaļais kurss ir būtisks lauku kopienu atdzīvināšanai un noturībai visā ES. Rezultātā Zaļais kurss var radīt jaunu dinamiku lauku apvidos un dot šiem reģioniem jaunas iespējas dot ieguldījumu noturīgākas nākotnes veidošanā gan lauku, gan pilsētu iedzīvotājiem.

4. PĀRTIKAS UN ZEMES LIETOŠANAS PĀRVEIDOŠANA, IZMANTOJOT STRATĒGIJAS LAUKSAIMNIECĪBĀ UZ

Priekšvēsture: Eiropas Komisija pirms diviem gadiem uzsāka savu stratēģiju no lauku sētas līdz galdam — vērienīgu Eiropas Zaļā kursa programmu. Liels progress ir panākts vispārējos pārveides centienos, par ko liecina Eiropas turpmākie solījumi klimata jomā 2021. gadā, kā arī pārtikas sistēmas politika. Tomēr daudz kas ir mainījies pēc Ukrainas konflikta un tā tūlītējām sekām Eiropas enerģētikas un pārtikas nodrošinājumam.

Mērķis: Pēc globālās pārtikas krīzes Ukrainas konflikta dēļ ir mainījušās prioritātes un apņēmība novērst strukturālās nepilnības. Starpreģionu savstarpējā atkarība un augošais preču daudzums, ko audzē degvielai un citiem mērķiem, nevis cilvēku patēriņam, norāda uz nepieciešamību veikt strukturālus pielāgojumus, lai panāktu lielāku ilgtspējību.

Mērķi

- Ilgtspējības noteikumi ir rūpīgi jāizstrādā tā, lai tie netraucētu lauksaimniecības produktivitātei.
- F2F pieeja joprojām ir ārkārtīgi aktuāla, taču tā bija jāaskaņo un jāpielāgo jaunai videi, kurā bija vērojams pārtikas izmaksu pieaugums kā tiešas Ukrainas konflikta sekas.
- Kā daļu no plašākas pārejas uz ilgtspējīgām pārtikas un zemes izmantošanas sistēmām Eiropā un visā pasaulē īpaši novērtēšanas rīki var palīdzēt politikas veidotājiem novērtēt pārtikas un zemes izmantošanas sistēmu noturību, izpētīt konkrētas politikas iespējas, lai pielāgotu esošās sistēmas un uzlabotu elastību.
- Visām ES dalībvalstīm būs jāapņemas īstenot stratēģiju valsts līmenī, lai tā būtu efektīva. Valstīm, ja tās to vēlas, būs jāievieš jauninājumi vairākās jomās efektīvi pieņemt F2F modeli. Tām ir jāfinansē informācijas apmaiņa, konsultāciju pakalpojumi, jaunas tehnoloģijas un fundamentālie pētījumi. Svarīgs aspekts, lai viņu mērķi kļūtu par realitāti, ir sadarbība ar jau izveidotiem uzņēmumiem, kuriem jau ir vajadzīgās zināšanas un prasmes.
- Turklāt starptautiskā sadarbība būs būtiska plāna īstenošanai. Eiropas Savienībai būs vajadzīga stingrāka tirdzniecības politika, lai novērstu jebkādas citu valstu veiktās izmaiņas, kas varētu apdraudēt Eiropas vides pārmaiņas.

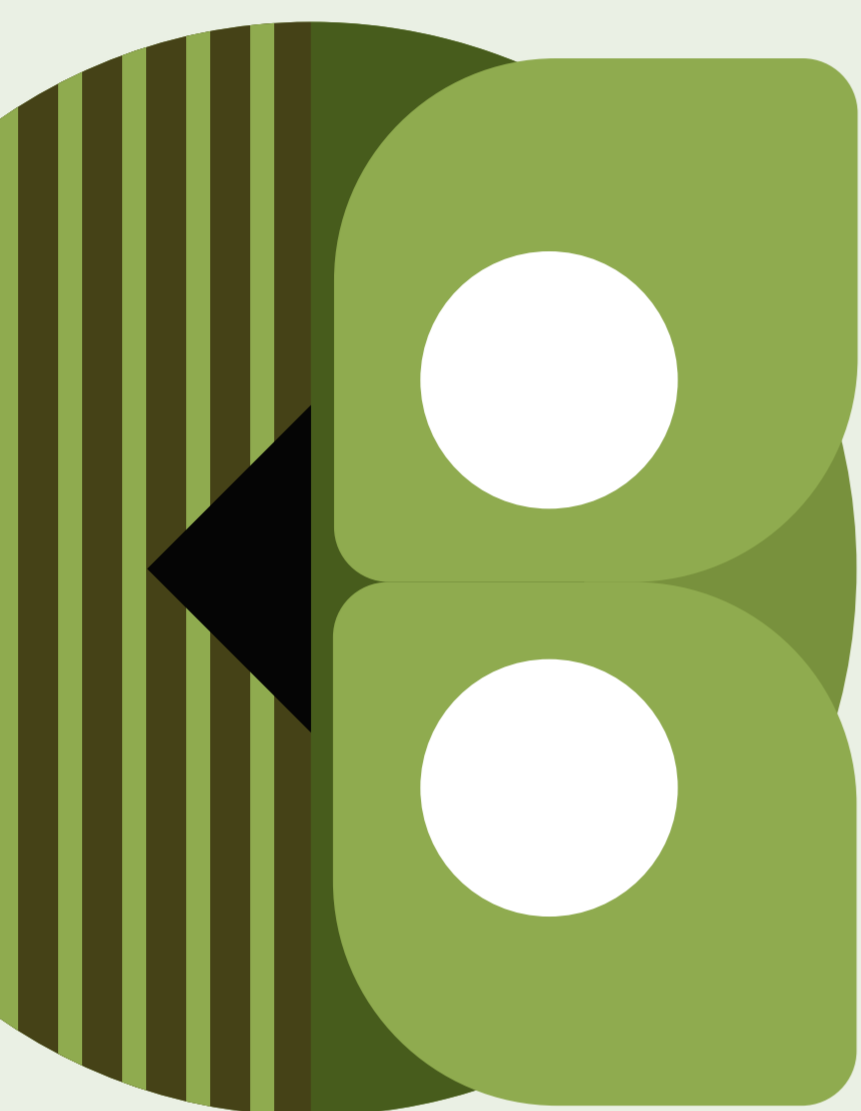
5. EGD AUTORŪPNIECĪBAS UN TRANSPORTA NOZARES

Fons: Eiropas Zaļais kurss nozīmē pāreju uz zaļāku ekonomiku. Tas radīs revolūciju automobiļu un transporta nozarē. Autoražotājiem ir jāievēro stingri ES emisiju noteikumi, lai līdz 2050. gadam panāktu oglekļa neitralitāti. Tas ir veicinājis pāreju uz elektriskajām un hibrīdautomobiļiem un investīcijām alternatīvās degvielās, piemēram, ūdeņradi. Sabiedriskais transports, riteņbraukšana un pastaigas arī maina transporta nozari. Eiropas Zaļais kurss paredz, ka uzņēmumiem ir jāpielāgojas un jāievieš jauninājumi, lai tie atbilstu jauniem vides kritērijiem vai riskētu atpalikt strauji mainīgajā nozarē.

Mērķi

- Oglekļa dioksīda emisiju līmeņa samazināšana no jauniem automobiļiem līdz 2021. gada līmenim vai zemākam līdz 2030. gadam.
- Līdz 2035. gadam pārtraukt pārdot automobiļus ar pilnīgi jaunu iekšdedzes dzinēju.
- Lai samazinātu transporta radītās emisijas, veicinātu alternatīvu degvielu, piemēram, ūdeņraža un biodegvielas, izmantošanu.
- Veicināt videi draudzīgu transporta veidu izmantošanu, tostarp sabiedrisko transportu, velosipēdus un pārvietošanos kājām.
- Ēku vispārējās energoefektivitātes paaugstināšana, lai samazinātu to apkures un dzesēšanas sistēmu radītās emisijas.
- Veicināt elektromobiļu uzlādes infrastruktūras ierīkošanu, izmantojot veicināšanas līdzekļus.
- Digitālo tehnoloģiju izmantošanas palielināšana, lai uzlabotu transporta tīklu darbību un samazinātu emisijas.
- Ar dažādām pētniecības un attīstības darbībām mēs ceram veicināt zemas oglekļa emisijas automašīnu ražošanu un izplatīšanu.
- Kravu pārvadājumu radīto emisiju procentuālās daļas samazināšana, palielinot dzelzceļa un upju transporta izmantošanu.

Mērķis: Eiropas zaļā kursa mērķis attiecībā uz automobiļu rūpniecību un transporta nozari ir samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas no šīm nozarēm un pāriet uz ilgtspējīgākiem transporta veidiem, pārveidojot tos par ilgtspējīgāku un videi draudzīgāku nozari.

6. APIRŠĀS EKONOMIKAS PRINCIPI EGD MĒRĶU SASNIEGŠANAI

Priekšvēsture: Aprites ekonomikas principi ir izšķiroša nozīme Eiropas Zaļā kursa mērķu sasniegšanā, kas ir vērienīgs plāns, lai līdz 2050. gadam Eiropas Savienību padarītu klimatneitrālu. Aprites ekonomika ir ekonomikas modelis, kura mērķis ir samazināt atkritumu daudzumu un optimizēt resursus. Izmantošanu un samazināt saimnieciskās darbības ietekmi uz vidi. Ievērojot aprites ekonomikas principus, ES var pāriet uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisiju un resursu efektīvu izmantošanu.

Eiropas Zaļais kurss atzīst aprites ekonomikas principu nozīmi tā mērķu sasniegšanā. Viens no galvenajiem Zaļā kursa mērķiem ir radīt aprites ekonomiku Eiropā. Zaļā kursa mērķis ir veicināt ilgtspējīgus ražošanas un patēriņa modeļus, palielinot otrreizēji pārstrādātu materiālu izmantošanu, samazinot atkritumu rašanos un uzlabojot resursu efektivitāti.

Mērķis: ES būtu jāturpina īstenot dažādus pasākumus, piemēram, jaunu ekodizaina standartu noteikšanu, otrreizēji pārstrādātu materiālu izmantošanas veicināšanu izstrādājumos un aprites uzņēmējdarbības modeļu ieviešanu. Paredzams, ka tie samazinās ietekmi uz vidi un radīs jaunas uzņēmējdarbības iespējas uzņē-

Mērķi

- Ilgtspējīgu produktu politikas ieviešana, saskaņā ar kuru ražotājiem būs jāizstrādā izturīgi, atkārtoti lietojami un labojami produkti.
- Pārstrādātu materiālu izmantošanas palielināšana izstrādājumos, piemēram, plastmasā, tekstilizstrādājumos un celtniecības materiālos.
- Atkritumu rašanās samazināšana, īstenojot atkritumu rašanās novēršanas pasākumus un palielinot pārstrādes rādītājus.
- Mudināt uzņēmumus pieņemt aplūveida uzņēmējdarbības modeļus, piemēram, produktu kā pakalpojumu un koplietošanas platformas.
- Pasākumu īstenošana vienreizējās plastmasas un mikroplastmasas ietekmes uz vidi samazināšanai.
- Resursu efektivitātes uzlabošana galvenajās nozarēs, piemēram, pārtika, ūdens un izejvielas materiāliem.
- Otrreizējo izejvielu tirgus stiprināšana un to izmantošanas palielināšana ražošanas

7. OGLEKĻA CENU NOTEIKŠANA SILTUMNĪCEFEKTA GĀZES EMISIJU SAMAZINĀŠANĀ ES

Fons: Oglekļa cenu noteikšana ir uz tirgu balstīts instruments, kam var būt nozīmīga loma siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā Eiropas Savienībā (ES). Oglekļa cenas nosaka oglekļa emisiju cenu, izmantojot oglekļa nodokli vai ierobežošanas un tirdzniecības sistēmu, lai mudinātu uzņēmumus samazināt emisijas un ieguldīt zemas oglekļa emisijas tehnoloģijās. Lai risinātu šo problēmu, ES ir ieviesusi ES ETS reformu, kas ietver vērienīgāku emisiju samazināšanas mērķi, stingrāku emisiju ierobežojumu un jaunu mehānismu, lai izņemtu no tirgus pārpalikuma kvotas. Paredzams, ka šīs izmaiņas palielinās oglekļa cenu un mudinās uzņēmumus samazināt emisijas un ieguldīt zemas oglekļa emisijas tehnoloģijās.

Mērķis: Mērķis ir stimulēt uzņēmumus samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, nosakot oglekļa emisijas cenu. Tas tiek panākts, izmantojot ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu, kas rada tirgu oglekļa emisijām un mudina uzņēmumus samazināt emisijas, nosakot ierobežojumus izmešu daudzumam, ko drīkst izlaist.

Targets

- Extending the EU Emissions Trading System (ETS) to cover additional sectors such as shipping, aviation, and road transport.
- Introducing a Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) that will put a price on imports of goods that are carbon-intensive, to create a level playing field for EU companies.
- Creating a Social Climate Fund to help vulnerable households and sectors deal with the costs of the transition to a low-carbon economy.
- Providing support for the development of carbon pricing mechanisms in other countries through the EU's external cooperation programs.
- Encouraging the development of carbon markets at the international level through the Paris Agreement and other international frameworks.
- Increasing the transparency and accuracy of emissions reporting and monitoring to support effective carbon pricing.
- Providing support for the development and deployment of low-carbon technologies and infrastructure through the EU's research and innovation programs.

8. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA EGD MĒRĶU SASNIEGŠANAI

Fons: Starptautiskajai sadarbībai ir būtiska nozīme Eiropas zaļā kursa mērķu sasniegšanā. Klimata pārmaiņas ir globāla problēma, kas prasa kolektīvu rīcību, un ES ir jāsadarbojas ar citām valstīm, lai izstrādātu un īstenotu efektīvu klimata politiku, apmainītos ar labāko praksi un apmainītos ar zināšanām un tehnoloģijām. Parīzes nolīgums nodrošina pamatu starptautiskai sadarbībai klimata pārmaiņu jomā, un ES ir apņēmusies to īstenot. ES jau ir izveidojusi partnerības ar citām valstīm un reģioniem, lai veicinātu rīcību klimata jomā, piemēram, ES un Ķīnas augsta līmeņa dialogu par klimata pārmaiņām un ES un Āfrikas partnerību klimata pārmaiņu jomā. ES ir jānodrošina, lai tās politika un darbības būtu saskaņotas ar Eiropas zaļā kursa mērķiem, veicinot ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, ieguldot zemas oglekļa emisijas tehnoloģijās un atbalstot pāreju uz zaļo ekonomiku.

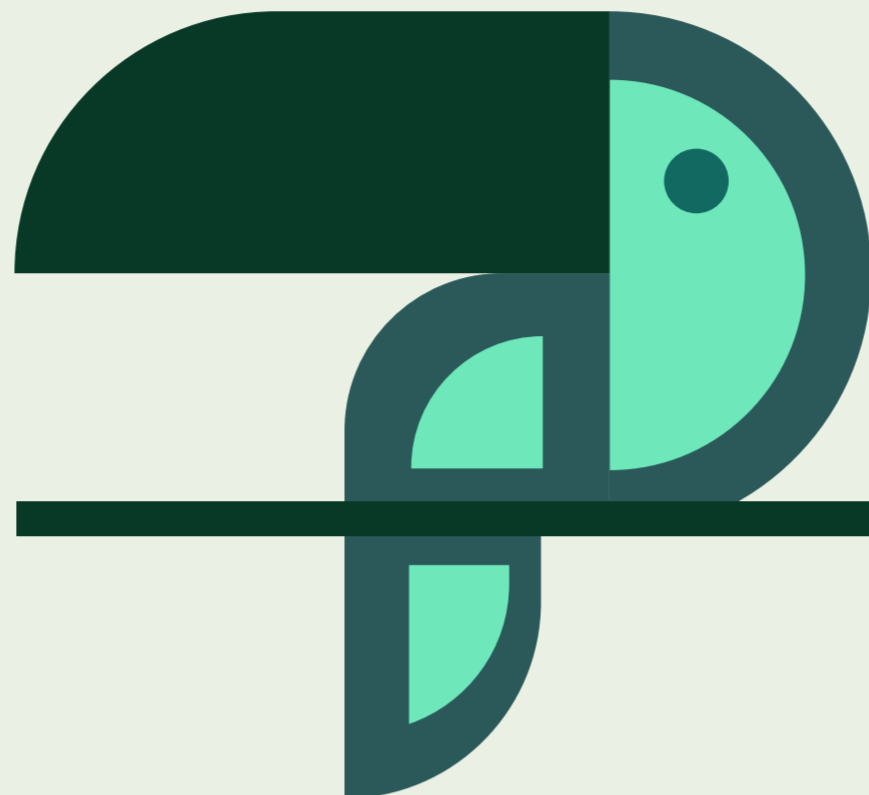
Mērķis: ES ir jānodrošina, lai tās politika un darbības būtu saskaņotas ar Eiropas zaļā kursa mērķiem, vienlaikus veicinot ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, ieguldot zemas oglekļa emisijas tehnoloģijās un atbalstot pāreju uz zaļo ekonomiku.

Mērķi

- Mudināt citas valstis izvirzīt vērienīgus klimata mērķus un strādāt, lai tos sasniegtu.
- Attīstīt partnerības ar citām valstīm un reģioniem, lai veicinātu klimata pasākumus un apmainītos ar zināšanām un tehnoloģijām.
- Parīzes nolīguma īstenošanas veicināšana un globālo mērķu palielināšana siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai.
- Veicināt ilgtspējīgu finansējumu un ieguldījumus pret klimata pārmaiņām noturīgā infrastruktūrā jaunattīstības valstīs.
- Sadarbības stiprināšana ar starptautiskām organizācijām, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizāciju, lai atbalstītu globālo klimata darbību.
- Oglekļa robežu pielāgošanas mehānisma izveide, lai nodrošinātu, ka ES klimata politika neizraisa oglekļa emisiju pārvirzi, un mudinātu citas valstis pieņemt līdzīgu politiku.

9. POTENCIĀLIE EGD PLUSI UN MĪNUSI DAŽĀDIEM REĢIONIEM UN SOCIĀLĀM GRUPĀM ES

Fons: Eiropas Zaļajam kursam ir potenciāls sniegt plašu priekšrocību klāstu dažādiem Eiropas Savienības reģioniem un sociālajām grupām, taču tas var radīt arī dažus izaicinājumus un trūkumus.

No vienas puses, EGD mērķis ir veicināt ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi un radīt jaunas iespējas uzņēmumiem, jo īpaši zaļo tehnoloģiju nozarē. Tas varētu radīt jaunas darbavietas un veicināt ekonomisko attīstību, jo īpaši reģionos, kas ir ļoti atkarīgi no fosilā kurināmā. Turklāt pāreja uz atjaunojamo enerģiju un ilgtspējīgākiem transporta veidiem varētu uzlabot gaisa un ūdens kvalitāti, kas varētu labvēlīgi ietekmēt to cilvēku veselību un labklājību, kas dzīvo ļoti piesārņotās teritorijās.

Tomēr pāreja uz zaļo ekonomiku var radīt zināmas problēmas atsevišķiem reģioniem un sociālajām grupām. Piemēram, apgabalos, kuros ir liela atkarība no fosilā kurināmā, var tikt zaudētas darbavietas un ekonomiska lejupslīde, jo īpaši, ja tie nesaņem atbilstošu atbalstu pārejai uz jaunām, zaļām nozarēm. Turklāt māsaimniecības ar zemiem ienākumiem var saskarties ar augstākām enerģijas izmaksām, ja tiek paaugstināta oglekļa cena, un pastāv risks, ka izmaksas, kas saistītas ar pāreju uz zaļo ekonomiku, var nesamērīgi samazināties uz marginalizētām kopienām.

Mērķi

Mērķis: Politikā būtu jāņem vērā dažādu kopienu īpašās vajadzības un apstākļi. Tas varētu ietvert atbalsta un stimulu sniegšanu reģioniem, kuri ir ļoti atkarīgi no fosilā kurināmā, pārejai uz zaļajām nozarēm, kā arī nodrošināt, lai pārejas izmaksas nepadz tikai māsaimniecības ar zemiem ienākumiem.

- Sniegt atbalstu un stimulus reģioniem, kuri ir ļoti atkarīgi no fosilā kurināmā, lai tie pārietu uz zaļajām nozarēm.
- Nodrošināt, ka pārejas izmaksas nepadz tikai māsaimniecības ar zemiem ienākumiem.
- Veicinot taisnīgu un vienlīdzīgu pāreju uz zaļo ekonomiku, EGD var dot labumu visiem ES reģioniem un sociālajām grupām.

10. EGD IETEKME UZ ENERĢIJAS DROŠĪBU UN ENERGOATKARĪBU ES.

Fons: Eiropas Zaļajam kursam, visticamāk, būs būtiska ietekme uz energoapgādes drošību un neatkarību Eiropas Savienībā. Viens no galvenajiem Eiropas zaļā kursa mērķiem ir pāreja uz ilgtspējīgāku energosistēmu, kas prasīs pāreju no fosilā kurināmā uz atjaunojamiem enerģijas avotiem. Šai pārejai var būt vairākas sekas attiecībā uz energoapgādes drošību un neatkarību.

No vienas puses, atjaunojamo enerģijas avotu, piemēram, vēja un saules enerģijas, izmantošanas palielināšana varētu uzlabot energoapgādes drošību ES, jo šie avoti ir mazāk atkarīgi no importa no ārpus reģiona. Turklāt investīcijas energoefektivitātes pasākumos varētu samazināt pieprasījumu pēc enerģijas un samazināt ES atkarību no fosilā kurināmā importa. Tas varētu palīdzēt izolēt ES no iespējamām traucējumiem globālajos enerģijas tirgos un samazināt tās pakļautību ģeopolitiskajiem riskiem, kas saistīti ar enerģijas importu.

Tomēr pāreja uz ilgtspējīgu enerģētikas sistēmu var radīt arī dažas problēmas saistībā ar enerģētisko neatkarību. Piemēram, atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju, piemēram, saules paneļu un vēja turbīnu, ražošanā pašlaik dominē dažas valstis ārpus ES. Tas varētu radīt atkarību no šo tehnoloģiju importa, potenciāli apdraudot enerģētisko neatkarību.

Mērķis: Lai risinātu šīs problēmas, ES būs jāizstrādā stratēģija, kas līdzsvaro nepieciešamību pāriet uz ilgtspējīgāku enerģētikas sistēmu ar mērķi nodrošināt energoapgādes drošību un neatkarību.

Mērķi

- Klimata neitralitātes sasniegšana līdz 2050. gadam, kas prasīs būtiski samazināt fosilā kurināmā izmantošanu un palielināt atjaunojamo energoresursu izmantošanu.
- Līdz 2030. gadam atjaunojamās enerģijas īpatsvara palielināšana ES energoresursu struktūrā vismaz līdz 32 %, kas palīdzēs samazināt atkarību no fosilā kurināmā un palielināt energoapgādes drošību.
- Energoefektivitātes uzlabošana vismaz par 32,5 % līdz 2030. gadam, kas samazinās pieprasījumu pēc enerģijas un samazinās ES atkarību no fosilā kurināmā importa.
- ES enerģētikas infrastruktūras un starpsavienojumu stiprināšana, kas uzlabos enerģētikas sistēmas noturību un veicinās atjaunojamo enerģijas avotu integrāciju.
- Atbalstīt jaunu atjaunojamās enerģijas tehnoloģiju izstrādi un ieviešanu, kas palīdzēs samazināt ES atkarību no atjaunojamās enerģijas tehnoloģiju importa.
- Veicināt sadarbību enerģētikas jomā un zināšanu apmaiņu ar citām valstīm un reģioniem, kas palīdzēs nodrošināt drošu un ilgtspējīgu enerģijas piegādi ES.

FINANCING FOR ENVIRONMENT

Trīs jūru iniciatīva, ko 2015. gadā uzsāka Horvātijā un Polijā, apvieno 12 Eiropas valstis, kas atrodas Adrijas, Baltijas un Melnās jūras baseinos, piemēram, Austriju, Bulgāriju, Horvātiju, Čehiju, Igauniju, Lietuva, Latvija, Polija, Rumānija, Slovākijā, Slovēnijā un Ungārijā. Viens no mērķiem ir arī paātrināt vides aizsardzību šajās valstīs.

Septītais Viseiropas vides novērtējums ar datiem līdz 2021. gada beigām tika publicēts 2022.

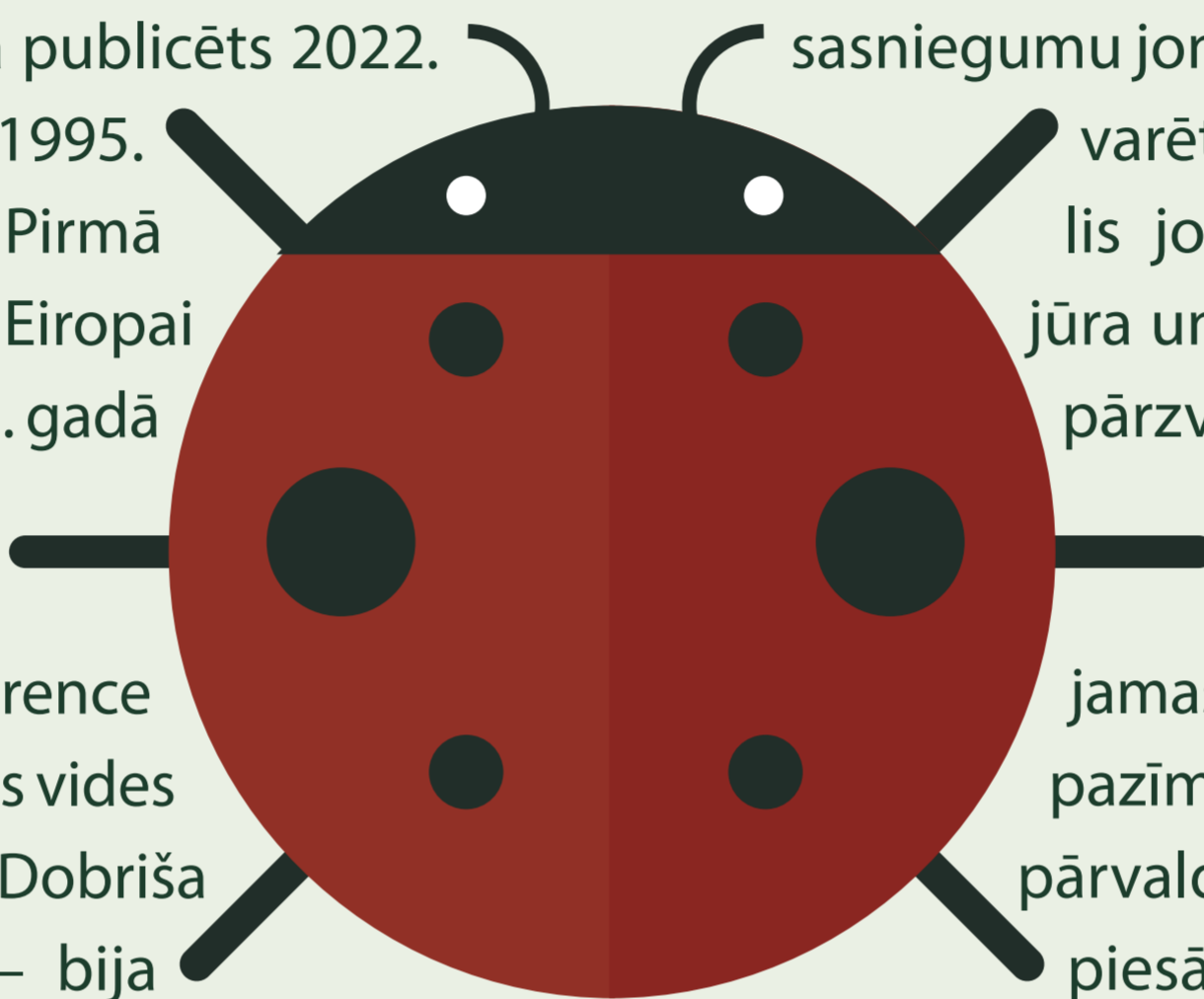
gadā. Tas ir jaunākais no 1995. gada novērtējumu virknes. Pirmā ministru konference Vides Eiropai procesa ietvaros notika 1991. gadā Dobrišas pilī, toreizējā Čehoslovākijā. Tā bija pirmā par vidi atbildīgo ministru konference visā Eiropā. Pirmais Viseiropas vides novērtējums – Eiropas vide: Dobriša novērtējums, 1995. gadā – bija vērsts uz Centrāleiropu un Austrumeiropu.

Saskaņā ar jaunāko Viseiropas vides novērtējumu siltumnīcefekta gāzu emisijas ir tikai nedaudz samazinājušās kopš astotās Vides Eiropai ministru konferences (Batumi, Džordžija, 2016. gada 8.–10. jūnijs). Stagnētās emisijas atspoguļo nespēju kontrolēt enerģijas patēriņu vai veikt pietiekamus ieguldījumus atjaunojamos energoresursos. Reģions joprojām lielā mērā ir atkarīgs no fosilā kurināmā. Neskatoties uz fosilā kurināmā negatīvo ietekmi uz vidi, visas valstis dažādās pakāpēs turpina īstenot fosilā kurināmā subsīdijas.

Laika posmā no 2009. līdz 2018. gadam piezemes ozona iedarbības dēļ priekšlaicīgu nāves gadījumu skaits palielinājās par aptuveni 24 procentiem, iespējams, augstākas vidējās temperatūras dēļ. Izklīdētais piesārņojums un pilsētu un rūpniecisko notekūdeņu izplūde joprojām ir ievērojama daudzās vietās, un noturīgie organiskie piesārņotāji rada lielākas bažas par sabiedrības veselību. Neskatoties uz dažiem labiem piemēriem, sadarbība un līdzdalības procesi ūdeņu aizsardzības, piešķiršanas un citu praktisku

sasniegumu jomā netiek īstenoti tik dziļi, kā varētu būt. Ekosistēmu stāvoklis joprojām rada bažas. Vidusjūra un Melnā jūra joprojām ir ļoti pārzvejota, savukārt Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļā un Baltijas jūrā ir vērojamas zivju krājumu atjaunošanās pazīmes, pateicoties uzlabotai pārvaldībai. Jūras piesārņojums gan no sauszemes (piem., barības vielas, plastmasa un ķīmikālijas), gan no jūras (piemēram, plastmasas un naftas) avotiem joprojām ir neatliekama problēma lielākajā daļā jūras reģionu. Pludmales un jūras atkritumi, kuros dominē plastmasa, ir atzīti par galveno globālo apdraudējumu piekrastes un jūras ekosistēmām.

Lai gan atkritumu apsaimniekošanas hierarhija visaugstāko prioritāti piešķir atkritumu rašanās novēršanai, atkritumu rašanās visā reģionā turpina pieaugt. Pat tur, kur pastāv spēcīga politiskā apņemšanās attīstīt aprites ekonomiku, piemēram, Eiropas Savienībā, radīto atkritumu daudzums pieaug. Pārstrādes rādītāji dažādās valstīs ievērojami atšķiras.

Tikai 15 ES valstis ziņoja, ka visas to vietējās iestādes īsteno vietējās katastrofu riska samazināšanas stratēģijas saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības mērķa 13.1. mērķi.

Ilgspējīgas attīstības programma 2030. gadam nodrošina visaptverošu politikas ietvaru ilgtspējīgai attīstībai un integrētai vides politikai. 17 universālie ilgtspējīgas attīstības mērķi un 169 2030. gada darba kārtības mērķi nodrošina politikas mērķus visos līmeņos ar vispārēju mērķi izskaust nabadzību, kā arī ilgtspējības ekonomisko, sociālo un vides dimensiju.

Tajā ir iekļauti vairāk nekā 86 mērķi, lai virzītu progresu uz galvenajiem vides jautājumiem (tostarp saskaņā ar 6. mērķi par ūdeni, 7. mērķi uz enerģiju, 12. mērķi uz patēriņa un ražošanas modeļiem un 13. mērķi par rīcību klimata jomā), un vairāk nekā 90 ar vidi saistītus rādītājus, lai novērtētu progresu darba kārtības īstenošanā.

Eiropas Savienības līmenī Eiropas Zaļais kurss veicina holistisku pieeju un nosaka ceļvedi klimata neitralitātei līdz 2050. gadam ar ilgtspējību kā jaunu standartu visām politikām. Tā ietver Bioloģiskās daudzveidības stratēģiju 2030. gadam, Nulles piesārņojuma rīcības plānu, "No sētas līdz galdam", Ilgtspējīgas un gudras mobilitātes stratēģiju un pāreju uz aprites ekonomiku kā vērienīgus Eiropas Savienības virzienus.

Eiropas Savienības līmenī Eiropas Zaļais kurss veicina holistisku lēmumu un nosaka ceļvedi klimata neitralitātei līdz 2050. gadam ar ilgtspējību kā jaunu standartu visām politikām. Tā ietver Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 2030. gadam, Nulles piesārņojuma rīcības plānu, "No sētas līdz galdam", Ilgtspējīgas un gudras mobilitātes stratēģijas un pāreju uz aprites ekonomiku kā vērienīgus Eiropas Savienības virzienus.

Eiropas Savienība izvirzīja jaunu mērķi līdz 2030. gadam palielināt atjaunojamās enerģijas galapatēriņā vismaz līdz 32 procentiem. Transporta darbībās izmantotās atjaunojamās enerģijas īpatsvars Eiropas Savienībā 2020. gadā sasniedza 10,2 procentus, kas nozīmē, ka 10. procentu mērķis par atjaunojamās enerģijas izmantošanu transportā līdz 2020. gadam tika sasniegts. 2020. gadā elektriskie transportlīdzekļi veidoja tikai 0,2 procentus no Eiropas Savienības kopējā transportlīdzekļu parka.

Laika posmā no 2014. līdz 2019. gadam SEG emisijas Eiropas Savienībā tika samazinātas par aptuveni 12 Mt CO₂ ekvivalenta, galvenokārt Vācijā, bet emisijas palielinājās arī 12 citās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Atjaunojamās enerģijas īpatsvars kopējā enerģijas patēriņā Eiropas Savienībā ir 18 procenti.

Eiropas Savienības Ūdens pamatdirektīva 104 (9. pants) bija sākumpunkts stingrākiem ekonomiskiem apsvērumiem un izmaksu atgūšanas principiem ūdens nozarē. Tomēr nav noteikts, kā izmaksu atgūšana tieši veicina ilgtspējīgas un taisnīgas ūdens izmantošanas sasniegšanu. Sākotnējais Eiropas Savienības politikas mērķis panākt "labu ekoloģisko stāvokli" visām ūdenstilpēm netika sasniegts un tika atlikts, un pēdējais termiņš bija 2027. gads. Eiropas Savienībā par 98 procentiem ir droši pārvaldīti sanitārijas pakalpojumi

Pēdējo 20 gadu laikā Donavas upe ir bijusi masveida attīrīšanas operācija, ko finansē Eiropas Savienība. Notekūdeņu attīrīšanas iekārtu izbūve gar upi ir novērsusi neapstrādātu notekūdeņu novadīšanu upē, kā rezultātā pēdējo 15 gadu laikā ir uzlabojusies ūdens kvalitāte. Citi uzlabojumi ietvēra rūpniecisko un lauksaimniecības izplūdes samazinājumu. Melnās jūras ziemeļrietumu šelfa ekosistēma atjaunojas, par ko liecina kādreiz bagātīgās sarkanās jūraszāles *Phyllaphora* atgriešanās. Šis ir spilgts piemērs piekrastes un jūras pārvaldībai pieejai "no avota līdz jūrai".

Finansējums ir galvenais aspekts, lai atbalstītu stratēģijas un pasākumu programmas, taču ūdens piesaistīja tikai nedaudz vairāk par vienu piektdaļu no visa jaunattīstības valstīm paredzētā finansē-

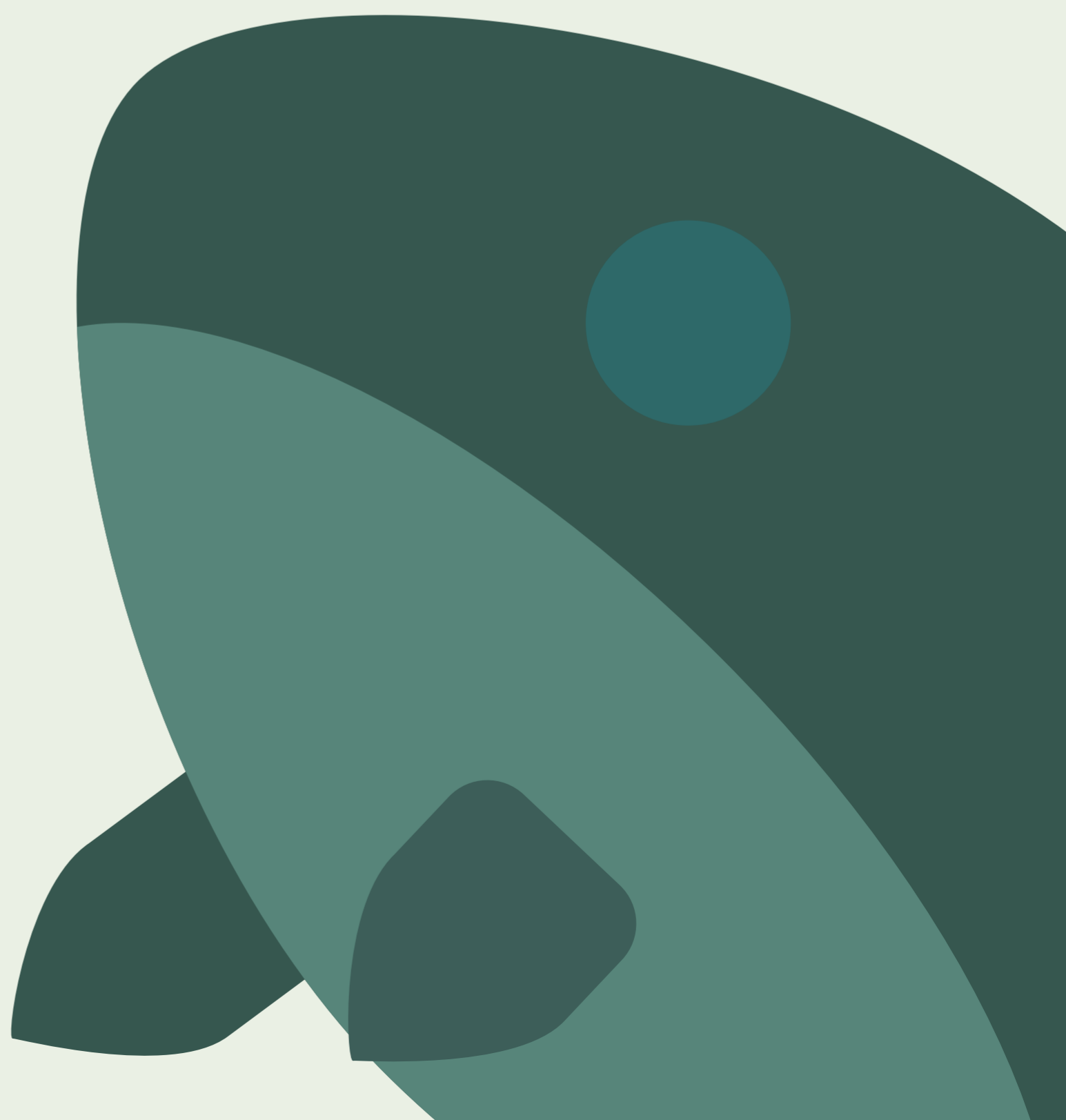
Eiropas Savienības bioloģiskās daudzveidības stratēģija 2030. gadam uzsvēr nepieciešamību paplašināt Eiropas Savienības jūras reģionu aizsardzību līdz 30 procentiem, izveidojot ekoloģiskos koridorus, lai palīdzētu novērst bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un veicinātu klimata pārmaiņu mazināšanu un noturību. Sarkanā saraksta novērtējumi Eiropas Savienības jūras reģioniem liecina, ka no 1196 novērtētajām jūras sugām 9 procenti ir apdraudēti un 3 procenti ir gandrīz apdraudēti. Īpaši apdraudēti ir putni, zīdītāji un bruņurupuči.

Eiropas Savienība, sekojot izmaiņām ražošanā, izpratnes veidošanā un patērētāju uzvedībā, arvien vairāk pievērš uzmanību pārtikas nekaitīgumam, attīstot vietēju, bioloģisku, no ģenētiski modificētiem organismiem brīvu vai cita veida

2021. gada Eiropas Savienības augsnes stratēģija 2030. gadam nosaka pamatu un konkrētus pasākumus, lai aizsargātu un atjaunotu augsnes un nodrošinātu to ilgtspējīgu izmantošanu. Tā nosaka vīziju un mērķus, lai līdz 2050. gadam sasniegtu veselīgas augsnes, ar konkrētām darbībām līdz 2030. gadam. Stratēģijā cita starpā ir noteikti pasākumi, kas saistīti ar augsni un aprites ekonomiku, kā arī ierosināta droša, ilgtspējīga un apļveida izraktās augsnes izmantošana un ierobežotas zemes platības. ņem un augsnes blīvēšana ar zemes apļveida izmantošanu. Eiropas Savienības Kopējās lauksaimniecības politikas atbalsts varētu palēnināt lauksaimniecības zemju pamešanas un

Eiropas Savienība, sekojot izmaiņām ražošanā, izpratnes veidošanā un patērētāju uzvedībā, arvien vairāk pievērš uzmanību pārtikas nekaitīgumam, attīstot vietēju, bioloģisku, no ģenētiski modificētiem organismiem brīvu vai cita veida sertificētu ražošanu.

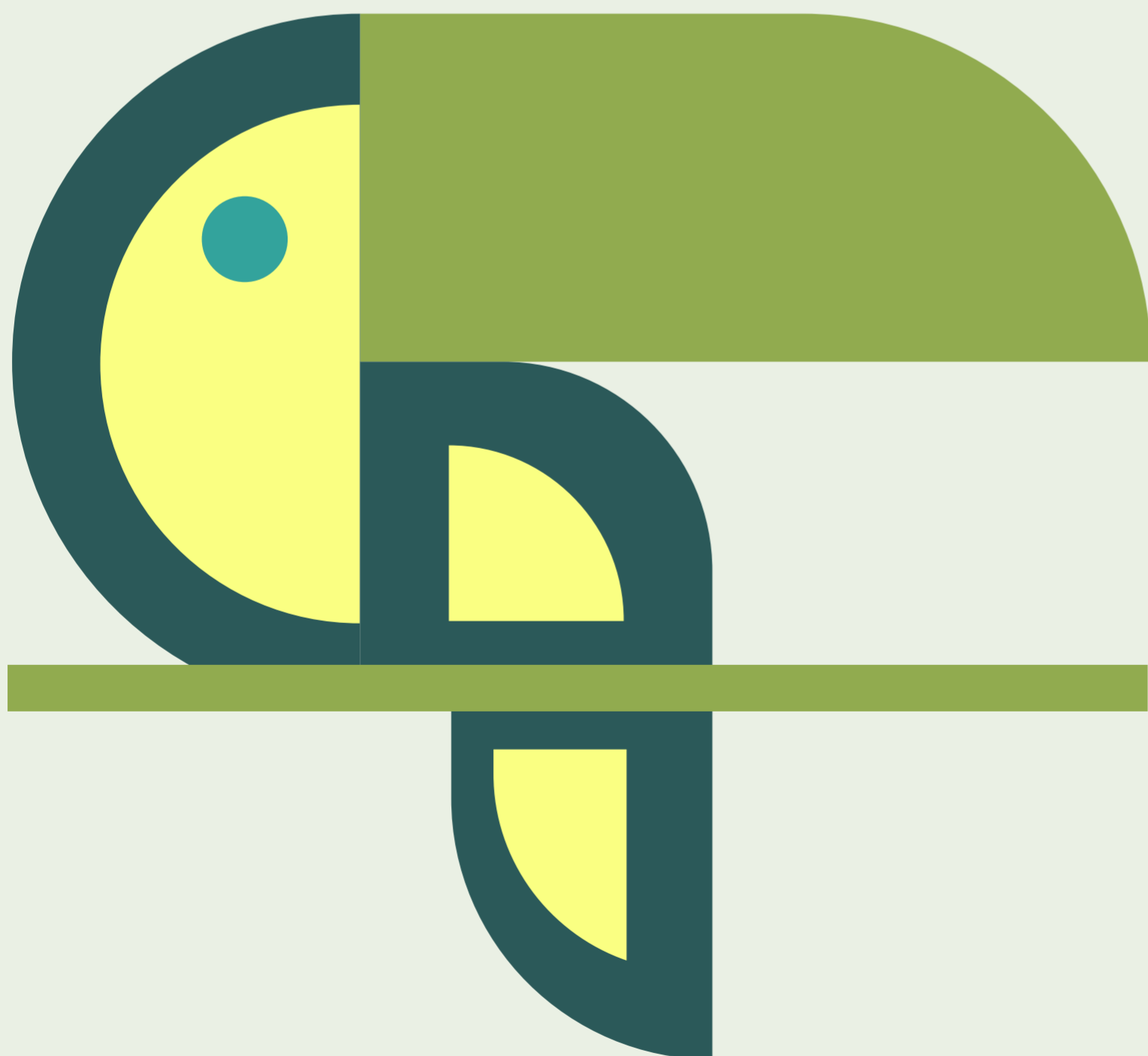
Eiropas Savienības noteikumi par atkritumiem nosaka diezgan stingru sistēmu atkritumu savākšanai, vērtēšanai vai pareizai iznīcināšanai. Vidējie Eiropas Savienības cieta sadzīves atkritumu pārstrādes rādītāji pēdējo 10 gadu laikā ir nepārtraukti pieauguši, un kopš 2020. gada marta Eiropas Zaļā kursa ietvaros ir ieviests jaunais Aprites ekonomikas rīcības plāns. Eiropas Savienībā, kur darbojas uzlabotas shēmas, 2017. gadā tika savākti mazāk nekā 45 procenti no aplēstā radītā e-atkritumu apjoma. Dažās Eiropas Savienības valstīs, piemēram, Austrijā, Vācijā, Nīderlandē un Slovēnijā augstākie pārstrādes rādītāji pasaulē. Vidējais Eiropas Savienības pārstrādes līmenis ir pieaudzis no 37,3 procentiem 2009. gadā līdz 47,7 procentiem 2019. gadā. Piecās Eiropas Savienības valstīs joprojām ir pašvaldības. cieta atkritumu pārstrādes rādītāji zem 25 procentiem. Latvijai, Lietuvai, Slovākijai un Slovēnijai, kas blokam pievienojās 2004. gadā, ir visizteiktākie uzlabojumi.

Neskatoties uz fosilā kurināmā negatīvo ietekmi uz vidi, visas valstis dažādās pakāpēs turpina īstenot fosilā kurināmā subsīdijas. Eiropas Savienības vides nodokļu ieņēmumi sasniedza 330,6 miljardus eiro, kas ir pieaugums par 52 procentiem nominālā izteiksmē kopš 2002. gada. Eiropas Savienības valstis ir līderes zaļo obligāciju izmantošanā, jo īpaši Francija, Vācija un Nīderlande.

Vidēji Eiropas Savienībā vides nodokļu ieņēmumi kopš 2000. gada ir saglabājušies aptuveni 2,2 līdz 2,5 procentu robežās no IKP. Tomēr starp atsevišķām bloka valstīm ir acīmredzamas pretrunas. Piemēram, kopš 2015. gada vides nodokļu ieņēmumi Horvātijā ir veidojuši vairāk nekā 3,4 procentus no IKP, savukārt Vācijas, Īrijas un Luksemburgas iekasētās summas ir mazākas par 2 procentiem no IKP. Aplūkojot vides nodokļu ieņēmumus uz vienu iedzīvotāju, Nīderlande iekasē vislielāko summu, gandrīz 2000 USD uz vienu iedzīvotāju, bet Kazahstāna iekasē vismazāko, nedaudz mazāk par 210 USD uz vienu iedzīvotāju. 2019. gadā Slovēnija un Igaunija iekasēja diezgan ievērojamu vides nodokļu summu uz vienu iedzīvotāju (attiecīgi 1311 USD un 1285 USD), salīdzinot ar IKP uz vienu iedzīvotāju (attiecīgi 27 421 USD un 20 835 USD).

Piemēram, Eiropas Savienībā 2020. gadā valdības vides aizsardzības izdevumiem iztērēja 70 miljardus eiro, savukārt korporācijas iztērēja gandrīz 157 miljardus eiro (t.i., vairāk nekā divas reizes vairāk nekā valdības), bet mājsaimniecības – aptuveni 60 miljardus eiro.

Piemēram, Horvātijas vides politiku finansē Vides aizsardzības un energoefektivitātes fonds (EPEEF). Tas ir centrālais punkts vides nodevu un nodevu iekasēšanai un programmu un projektu pārvaldībai, kas veicina vides aizsardzību, energoefektivitāti un atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu. Līdzekļi šādiem projektiem nāk no ārvalstu fondiem, starptautiskām organizācijām, finanšu iestādēm un struktūrām, kā arī valsts un ārvalstu struktūrām. Konkrēti, Horvātijai kā Eiropas

Savienības dalībvalstij no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem 2014.–2020. gadam kopumā ir piešķirti 10,7 miljardi eiro. Valsts arī guva labumu no 8,6 miljardu eiro kopējā kohēzijas politikas finansējuma laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam. Daļa no šiem līdzekļiem ir paredzēti vides aizsardzībai un energoefektivitātei

Piemēram, Horvātijas vides politiku finansē Vides aizsardzības un energoefektivitātes fonds (EPEEF). Tas ir centrālais punkts vides nodevu un nodevu iekasēšanai un programmu un projektu pārvaldībai, kas veicina vides aizsardzību, energoefektivitāti un atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu. Līdzekļi šādiem projektiem nāk no ārvalstu fondiem, starptautiskām organizācijām, finanšu iestādēm un struktūrām, kā arī valsts un ārvalstu struktūrām. Konkrēti, Horvātijai kā Eiropas Savienības dalībvalstij no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem 2014.–2020. gadam kopumā ir piešķirti 10,7 miljardi eiro. Valsts arī guva labumu no 8,6 miljardu eiro kopējā kohēzijas politikas finansējuma laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam. Daļa no šiem līdzekļiem ir paredzēti vides aizsardzībai un energoefektivitātei

Eiropas Komisija, īstenojot savu Eiropas zaļo kursu, un lai pielāgotos jaunajām stratēģijām, 2020. gada martā iepazīstināja ar jaunu aprites ekonomikas rīcības plānu pēc iepriekšējās versijas. Eiropas Komisija savā aprites ekonomikas rīcības plānā norāda, ka "Aprites ekonomikas paplašināšana no vadošajiem ekonomikas dalībniekiem līdz galvenajiem ekonomikas dalībniekiem dos izšķirošu ieguldījumu klimata neitralitātes sasniegšanā līdz 2050. gadam un ekonomikas izaugsmes atdalīšanai no resursu izmantošanas, vienlaikus nodrošinot -Eiropas Savienības ilgtermiņa konkurētspēju un nevienu neatstājot aiz muguras". Lai panāktu šīs pārmaiņas, "Eiropas Savienībai ir jāpaātrina pāreja uz atjaunojošas izaugsmes modeli, kas atdod planētai vairāk, nekā tā paņem, jāvirzās uz priekšu, lai saglabātu tās resursu patēriņu planētas robežās,

un tāpēc jācenšas samazināt tā patēriņa pēdas nospiedumu un dubultot. tā apļveida materiālu izmantošanas līmenis nākamajā desmitgadē". Rīcības plānā ir iekļauti priekšlikumi par produktu dizainu, apļveida ražošanas procesiem, atkritumu samazināšanu un patērētāju pilnvarošanu. Pēc tam Eiropas Parlaments pieņēma rezolūciju par rīcības plānu, pieprasot papildu pasākumus un cenšoties izveidot pilnībā aprites ekonomiku līdz 2050. gadam. Rezolūcijā uzsvērts nozīmīgs ieguldījums, ko aprites ekonomika var dot Parīzes nolīguma un Konvencijas par Eiropas Savienību mērķu sasniegšanā. bioloģisko daudzveidību, kā arī ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu.

VIDES AIZSARDZĪBAS FINANSĒŠANA

Īpaši Triju jūru iniciatīvas valstīs (Austrumeiropas valstis, izņemot Austriju) pēc komunisma krišanas vides aizsardzībai līdzekļi nākuši no Eiropas Savienības vai citiem turīgiem donoriem, piemēram, ASV. Vide jau no paša sākuma ir bijusi apsveicama Phare un Tacis palīdzības programmu prioritāte šīm valstīm. Piemēram, pirmajā programmas gadā toreizējā Čehoslovākija pat visu savu Phare budžetu veltīja videi. Vēlāk Eiropas Savienības uzsvars tika novirzīts no tehniskā atbalsta uz institucionālo stiprināšanu un investīcijām Austrumeiropas valstīs, kas novirzīja ievērojamu ES palīdzību, lai saskaņotu to vides tiesību aktus un procedūras ar Savienības tiesību aktiem un procedūrām. Piemēram, Eiropas Savienība finansēja vides projektus "Melnā trīsstūra" ogļu ieguves reģionā starp Vāciju, Poliju un Čehiju, Donavas upes baseinā un Melnajā jūrā.

2023. gada 9. martā Eiropas Komisija paziņoja par investīcijām vairāk nekā 116 miljonu eiro apmērā Life programmas astoņos lielākajos dabas, vides un klimata pasākumu projektos Beļģijā, Igaunijā, Spānijā, Itālijā, Polijā (2 projekti), Slovākijā un Somijā. Beļģijā tiks paplašināta aizsargājamā teritorija, uzlabota savienojamība un izstrādāti rīcības plāni attiecībā uz kritiskajiem biotopiem un sugām. Polijā ES politika tiks īstenota attiecībā uz purviem, kūdras zemēm un mitrājiem dažādās Natura 2000 teritorijās, un otrs projekts palīdzēs īstenot Polijas

klimata neitralitātes stratēģiju Austrumu Lielpolijas 2040. gadam. Ūdens kvalitāte, dabiskie biotopi un vietējās sugas, kā arī ilgtspējīga mežsaimniecība un zivsaimniecības pārvaldība tiks atbalstīta Slovākijā. Igaunijā tiks atbalstīts attīstības plāns adaptācijai klimata pārmaiņām.

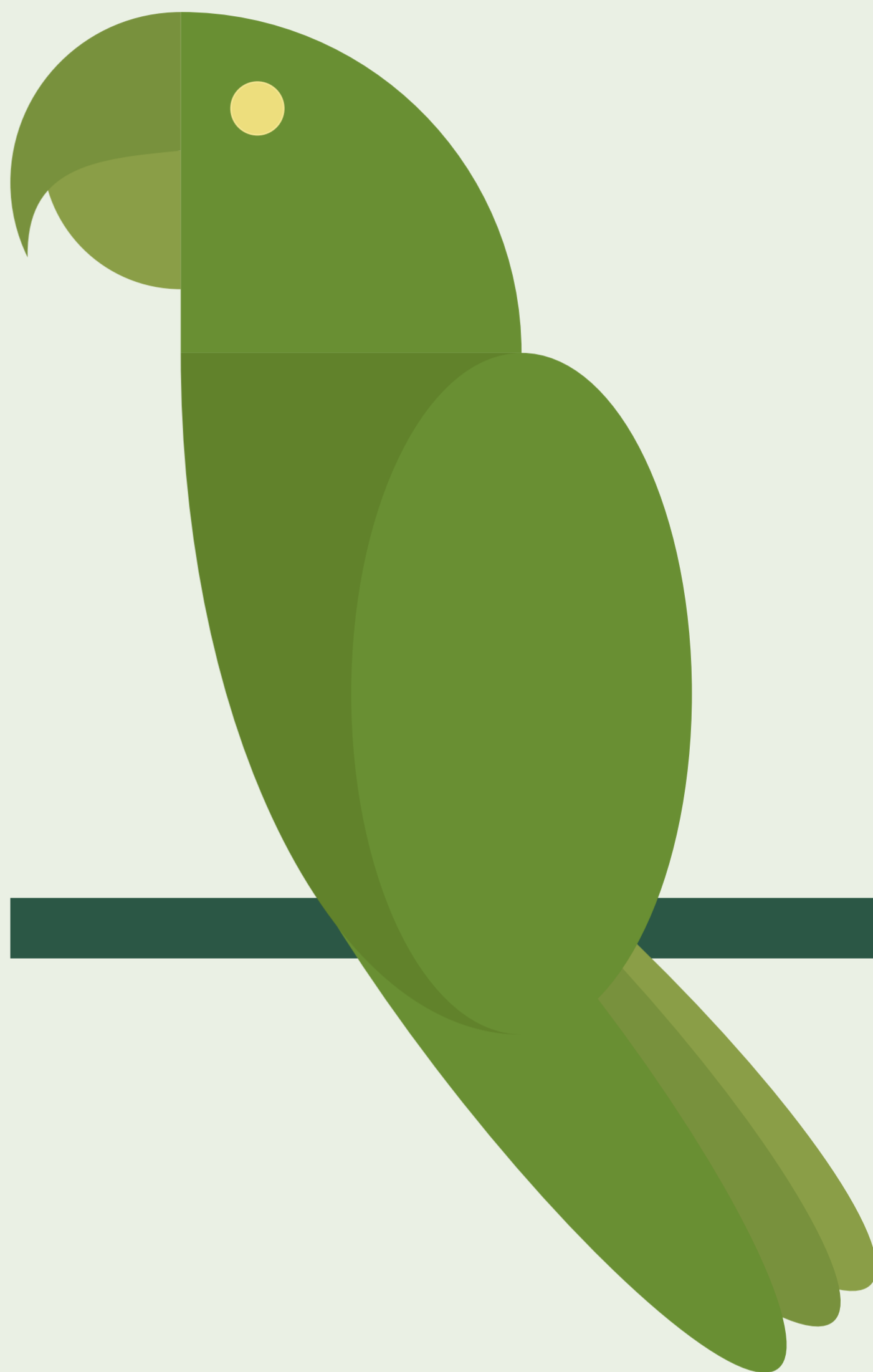
ES LĪDZEKĻI ZAĻAJAI SLOVĒNIJAI

Slovēnija varēs ieguldīt 806 miljonus eiro no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) un Kohēzijas fonda, lai nodrošinātu videi nekaitīgāku, zemu oglekļa emisiju līmeni pārejā uz noturīgu un oglekļa emisiju neitrālu ekonomiku. "Līdzekļi dos ieguldījumu valsts dekarbonizācijā, kā arī atjaunojamās enerģijas attīstībā. Jo īpaši investīcijas tiks veiktas saules un vēja enerģijas jaudās, kā arī ēku energoefektivitātes uzlabošanā.

511 miljoni (ERAF + Kohēzijas fonds) tiks novirzīti "ilgtspējīgas un inteliģentas mobilitātes atbalstam un palīdzēs aizpildīt nepilnības sabiedriskā pasažieru transporta nozarē, jo īpaši modernizējot un stiprinot Slovēnijas dzelzceļa tīklu".

Eiropas Komisijas Taisnīgās pārejas fonds (FTJ) piešķirs 249 miljonus eiro Savinjsko-Šaleška reģionam, lai tas līdz 2023. gadam varētu atteikties no oglēm, un Zasavjes reģionam, lai nodrošinātu tā pārveidi. "JTF īpašu uzmanību pievērsīs apmācības un nodarbinātības iespēju stiprināšanai, vietējās ekonomikas dažādošanas un noturības atbalstam un degradēto apgabalu atjaunošanai," saka Eiropas Komisija.

Pakete tiek papildināta ar 23,9 miljonu eiro piešķirumu no Eiropas Jūrlietu, zivsaimniecības un akvakultūras fonda (Feampa) ieguldījumiem ilgtspējīgā zivsaimniecībā un akvakultūrā, jūras bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un jūras ekosistēmu aizsardzībā Adrijas jūrā. Eiropas zilā ekonomika rada taustāmas iespējas piekrastes kopienām, un tai ir izšķiroša nozīme ekonomikas dekarbonizācijā. Šis partnerības nolīgums palīdzēs Slovēnijai turpināt veidot zemu oglekļa emisiju, noturīgu, ilgtspējīgu un novatorisku zivsaimniecību. un akvakultūras nozarēs, un atbalstīs Slovēnijas zilās ekonomikas ekoloģisko un digitālo pāreju.

ES finansētais LIFE IP RESTART palīdz Slovēnijai sasniegt augstāku nebīstamo būvniecības un nojaukšanas atkritumu pārstrādes līmeni. Saskaņotu tiesību aktu trūkums, nepietiekama pārstrādes jauda un zemā sabiedrības akceptēšana pārstrādes procesiem un no tiem izrietošajiem produktiem ir Slovēnijas valdības norādītie trūkumi.

Tās Vides un telpiskās plānošanas ministrija izvietos papildu tehnisko, digitālo, vides un cirkulāro risinājumu kopumu, lai panāktu maksimālu materiālo pašpietiekamību un palielinātu cirkularitāti atkritumu reģenerācijas nozarē.

Tiks veicināti seši apļveida risinājumi problemātiskām un lieltgabarieta atkritumu plūsmām, lai nodrošinātu risinājumu plašu ieviešanu, lai panāktu saskaņotu un integrētu valsts atkritumu apsaimniekošanas un novēršanas mērķu īstenošanu. Slovēnijai ir lielas ambīcijas līdz 2030. gadam samazināt atkritumu daudzumu par 60%, izmantojot otrreizējo pārstrādi. Un sasniegt 50% nebīstamo būvniecības un nojaukšanas atkritumu pārstrādes līmeni (70% sadzīves atkritumiem). Atkritumu savākšanas, apstrādes un apglabāšanas darbību, kā arī materiālu reģenerācijas uzlabošana varētu arī samazināt CO2 emisijas par 20%.

Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka (ERAB), ko atbalsta InvestEU programma, mobilizēs finansējumu vairāk nekā 1,1 miljardu eiro, izmantojot tiešos ieguldījumus vai finanšu starpniekus, lai palīdzētu ES valstīm, kurās darbojas ERAB, pilnībā izmantot savu zaļo potenciālu. arī sniedz ieguldījumu ERAB veiksmīgajā Zaļo pilsētu programmā, kas darbojas vairāk nekā 50 pilsētu teritorijās, lai palīdzētu paātrināt pāreju uz zaļo pilsētu.

Projekti, kurus paredzēts finansēt šajā kontekstā, ietver energoefektivitāti un resursu efektivitāti nozarēs un tirdzniecībā, aprites ekonomiku un otrreizējās pārstrādes iniciatīvas, videi draudzīgas ēkas, ilgtspējīgus pārtikas produktus, atjaunojamo enerģiju, enerģijas uzglabāšanu un tīklus, ūdeni un notekūdeņus, kā arī zemas oglekļa emisijas. un pilsētas transports.

ZAĻU mazgāšana

Taču ne visi ES soļi vides jomā ir pozitīvi. 80 Eiropas NVO ir parakstījušas vēstuli, aicinot ES atteikties no oglekļa kompensācijām. Pasaules akadēmisko pētnieku komanda novērtēja 29 projektus, kuri apgalvoja, ka kopumā ir ietaupījuši 89 miljonus oglekļa kredītu, un atklāja, ka vairāk nekā 90 procenti kredītu bija balstīti uz neticamiem apgalvojumiem, ka emisijas ir novērstas.

ANO bioloģiskās daudzveidības sanāksmē COP15, Konvencija par bioloģisko daudzveidību Monreālā, Kanādā, 2022. gada decembrī, valstīm tika uzspiesta 30% iniciatīva, apņemšanās izveidot vēl vairāk nacionālo parku un dzīvnieku rezervātu. ES tur apgalvoja, ka 10 % no 30 × 30 mērķa jāattiecina uz “stingru aizsardzību”, vienlaikus ļaujot iegūt ieguves rūpniecību atlikušajos 20 %. Tas būtu sliktākais iespējamais iznākums — pamatiedzīvotāju un vietējo kopienu izslēgšana no plašām to zemju teritorijām, ļaujot ekstrahīvismam, kas ir galvenais bioloģiskās daudzveidības samazināšanās veicinātājs, notikt vēl lielākā teritorijā un neievērojot pamatiedzīvotāju tiesības un teritorijas. , 30 × 30 iniciatīva tika izstrādāta, lai sasniegtu lielāko zemes sagrābšanu, kādu pasaule jebkad ir redzējusi.

Pētījumi liecina, ka 30 × 30 plāns varētu ietekmēt 300 miljonu cilvēku zemes un iztikas līdzekļus, kas ir vismazāk atbildīgi par vides iznīcināšanu. Ideju atbalstīja piesārņojošākās un postošākās korporācijas pasaulē, piemēram, Unilever, Nestlé un Shell.

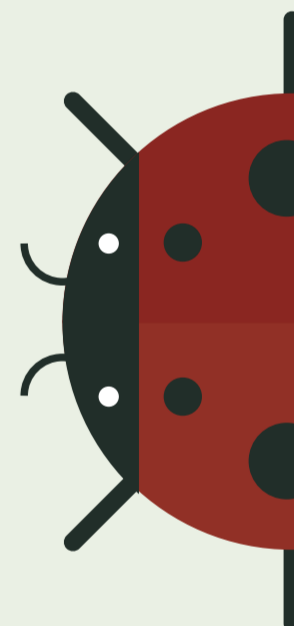

Arvien vairāk zinātnisku pierādījumu liecina, ka pamatiedzīvotāju un vietējo kopienu pārvaldītās zemes bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā ir efektīvākas nekā aizsargājamās teritorijas.

Pamatiedzīvotāji ļoti labi zina, ka daba nav kaut kas nošķirts no cilvēkiem, mēs varam “saglabāt” no vienas puses, vienlaikus iznīcinot kaut kur citur.

Nesen ES dalībvalstis un Eiropas Parlaments vienojās, ka līdz 2030. gadam 27 valstu ES 42,5% enerģijas saņems no atjaunojamiem avotiem, kas ir vairāk nekā pašreizējais mērķis līdz 2030. gadam nodrošināt 32% atjaunojamās enerģijas daļu. diemžēl ietver kodolenerģiju, lai gan Vācijas vadītā grupa iebilda pret no kodolenerģij-

jas ražota ūdeņraža iekļaušanu. No otras puses, Vācijai gūstot panākumus, ES piekrita atbrīvot no 2035. gada aizlieguma pārdot jaunas automašīnas ar iekšdedzes dzinēju automobiļiem e-degvielu — topošo tehnoloģiju, kas apvieno ūdeņradi un oglekļa dioksīdu, lai ražotu sintētisko degvielu.

Vides organizācija Greenpeace asi kritizēja vienošanos starp Vācijas valdību un Eiropas Komisiju, jo tā grauj klimata aizsardzību transporta jomā un kaitē Eiropai. Tā vērsīsies pret Eiropas Komisiju tiesā par tās lēmumu iekļaut gāzi un kodolenerģiju ES investīciju sarakstā, ko var apzīmēt kā “zaļo”

Militarizācija ES un pasaulē negatīvi ietekmē arī vidi un klimata pārmaiņas. Jaunākie dati no globālās atbildības zinātnieku un Konfliktu un vides observatorijas publicētajiem ziņojumiem liecina par globālo militāro darbību ārkārtīgi negatīvo ietekmi uz mūsu klimatu.

2022. gada SGR ziņojumā lēsts, ka pasaules militārpersonas rada vismaz 5,5 procentus no globālajām siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijām. Tajā arī konstatēts, ka, ja pasaules militārpersonas būtu valsts, tai būtu ceturtā lielākā nacionālā oglekļa pēda pasaulē.

Bagātāko valstu militārie izdevumi ir 30 reizes lielāki par to, ko tās atvēl klimata finansējumam neaizsargātām valstīm, un tās nav izpildījušas savu pienākumu nodrošināt 100 miljardus USD gadā visneaizsargātākajām valstīm pasaulē. Ja 10 lielākās militārās valstis pārdalītu tikai viena gada militāros izdevumus klimata finansējumam, tiktu nodrošināti 15 gadi (100 miljardi ASV dolāru) no solītā finansējuma.

Nesenais Nord Stream gāzes sprādziens, iespējams, ir nodarījis lielāku ekoloģisko kaitējumu, nekā gaidīts. Sekojošais siltumnīcefekta gāzu pieaugums, kas izraisa globālo sasilšanu, bija līdzvērtīgs 32% no Dānijas gada emisijām. Kad nesadedzis metāns nokļūst atmosfērā, tas rada globālās sasilšanas efektu, kas ir 30 reizes lielāks nekā oglekļa dioksīds. Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides programma saka, ka metāns ir 80 reizes sliktāks planētai nekā CO₂, paātrinot klimata pārmaiņas. Vācu zinātnieki sadarbībā ar Gēteborgas universitāti savāca ūdens paraugus pirmajā nedēļā pēc noplūdes, un vēlreiz 2023. gada janvārī. Viņi atklāja, ka metāna līmenis ūdenī ir aptuveni 1000 reižu augstāks nekā parasti, netālu no noplūdes vietām. Nesenais okeāna pētniecības centru un universitāšu Dānijas un Polijas pētījums liecina, ka sprādzieni būtu radījuši ļoti reālus draudus vairākām jūras sugām, tostarp roņiem, cūkdelfīniem un mencām. Iespējams, cūkdelfīni ir cietuši žokļa un ausu bojājumus, kā arī, iespējams, pastāvīgas vai īslaicīgas dzirdes sliekšņa izmaiņas, kas apgrūtināja to kuģošanu un izvairīšanos no pārvadāšanas. Tā kā sprādzieni notika tradicionālajā Austrumbaltijas mencu nārsta un mazuļu audzēšanas periodā, kaitīgie elementi, iespējams, ir nokļuvuši arī līdz zivīm, mencu mazuļiem un ikriem ūdenī, tādējādi vēl vairāk palielinot vides spiedienu uz trauslajiem zivju krājumiem.

ES vairs neļaus ES tirgū laist produktus, kas ir saistīti ar mežu iznīcināšanu. Šī regula ir pirmā pasaulē, kas cīnās pret globālo mežu izciršanu un ievērojami samazinās ES ietekmi uz dabu.

Šis rezultāts ir ieguvums, taču ES lēmumu pieņēmēji izslēdza dažus svarīgus elementus. Sarunu dalībnieki nolēma neatbalstīt Parlamenta priekšlikumu paplašināt darbības jomu, attiecinot to uz citām meža zemēm, piemēram, savannām, lai gan daudzas no tām jau ir pakļautas milzīgam lauksaimniecības pārveides spiedienam. Šīs ekosistē-

mas ir svarīgas oglekļa krātuves un dzīvnieku patvērumi, kā arī nodrošina iztikas līdzekļus pamatiedzīvotājiem un vietējām kopienām. Vēl viena neizmantotā iespēja bija cilvēktiesību, jo īpaši pamatiedzīvotāju un vietējo kopienu, skaidras atzišanas trūkums.

ES, tās dalībvalstis un Eiropas Investīciju banka kopā ir lielākais valsts klimata finansējuma sniedzējs jaunattīstības ekonomikām, nodrošinot 23,04 miljardus eiro 2021. gadā. 2021. gadā Eiropas Komisija piešķīra 2,50 miljardus eiro jaunattīstības ekonomikām, no kurām ievērojama daļa tika piešķirta (gandrīz 40 %), lai finansētu pasākumus, kas saistīti ar pielāgošanos klimatam. Turklāt EIB 2021. gadā jaunattīstības valstīm piešķīra finansējumu 2,56 miljardu eiro apmērā klimata jomā. Tā finansē, piemēram, energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas projektus Āfrikā un citos reģionos, un bieži vien apvieno līdzekļus ar līdzekļiem no Komisijas un nacionālajām aģentūrām ES valstīs. Saskaņā ar ESAO DAC ziņojumu, kas sagatavots 2022. gada septembrī, 2020. gadā jaunattīstības valstu finansējums klimata pārmaiņām sasniedza 83,3 miljardus USD.

2021. gadā 27,6 % no divpusējās OAP no APK locekļiem īstenoja klimata mērķus. Pasākumi, kuru nozīmīgs mērķis ir klimata pārmaiņas, 2021. gadā sasniedza vairāk nekā USD 23 miljardus.

2021. gadā 27,6 % no divpusējās OAP no APK locekļiem īstenoja klimata mērķus. Pasākumi, kuru nozīmīgs mērķis ir klimata pārmaiņas, 2021. gadā sasniedza vairāk nekā USD 23 miljardus.

Ņemot vērā Trīs jūru iniciatīvas valstis, Slovēnijas divpusējā palīdzība vides jomā 2020. gadā bija aptuveni 2,7 miljoni USD, no kuriem 1 miljons USD bija Ukrainai, 310 000 USD Bosnijai un 230 000 USD Melnkalnei.

Slovākijas divpusējā palīdzība vides jomā 2020. gadā bija 3 miljoni USD, no kuriem 1,2 miljoni USD tika Kenijai, 570 000 USD Serbijai, 460 000 USD Libānai, 410 000 USD Moldovai un 270 000 USD Gruzijai un Etiopijai.

Polijas divpusējā palīdzība vides jomā 2020. gadā bija no 6 līdz 7 miljoniem USD 2020. gadā, no kuriem 1,6 miljoni USD Albānijai, 0,9 miljoni USD Ukrainai, 0,8 miljoni USD Kenijai utt.

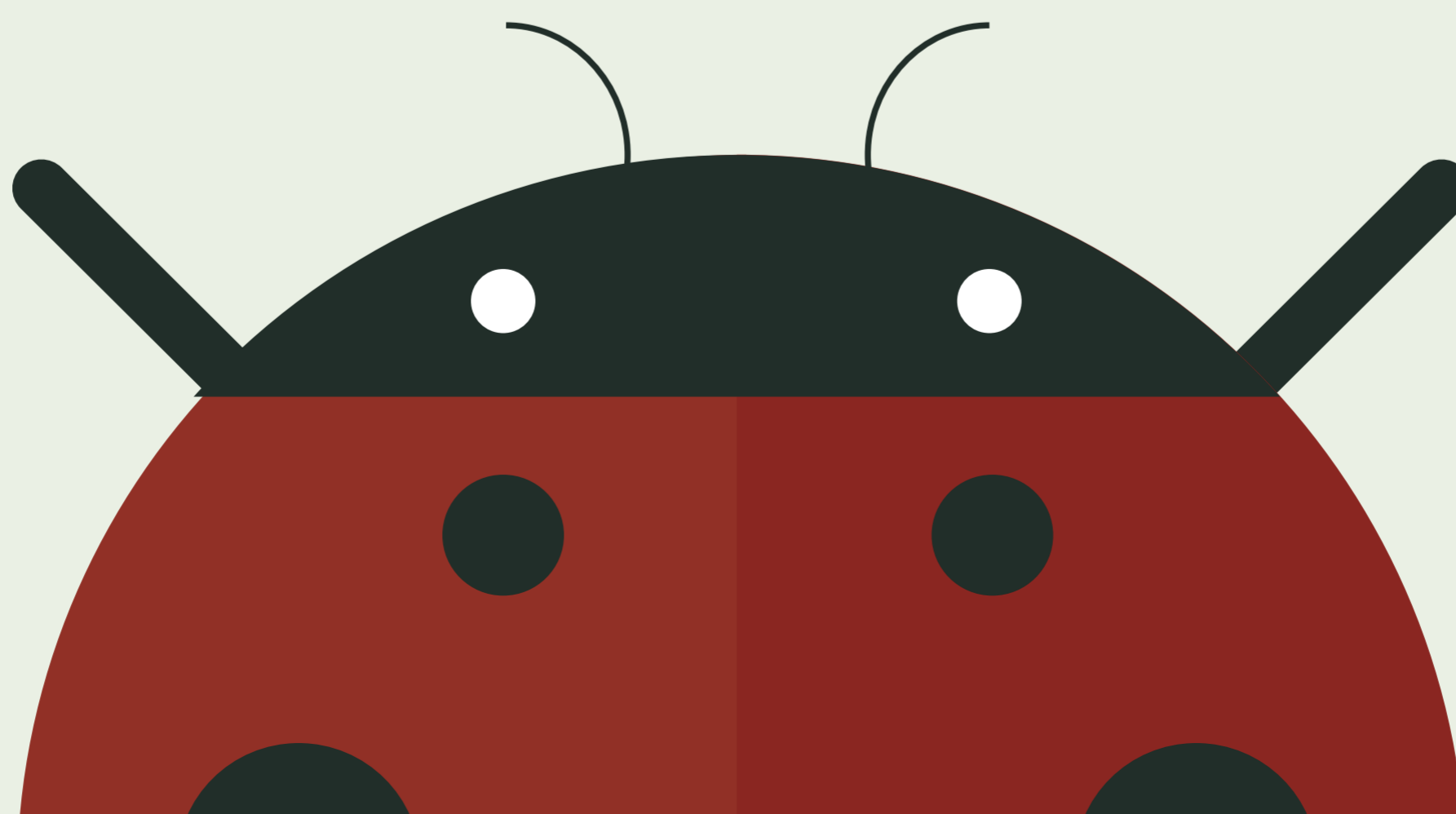
Ungārijas divpusējā palīdzība vides jomā 2020. gadā bija 33 miljoni USD, Laosa saņēma 10 miljonus USD, Serbija 9 miljonus USD, Mongolija 2 miljonus USD, Uganda 0,7 miljonus USD, Indonēzija 0,5 miljonus USD utt.

Čehijas divpusējā palīdzība vides jomā 2020. gadā sasniedza 17 miljonus USD, no kuriem Etiopija saņēma 4 miljonus USD, Moldova 3 miljonus USD, Bosnija 2 miljonus USD, Gruzija 1 miljonu USD utt.

Austrijas divpusējā palīdzība vides jomā 2020. gadā sasniedza 217 miljonus USD, no kuriem

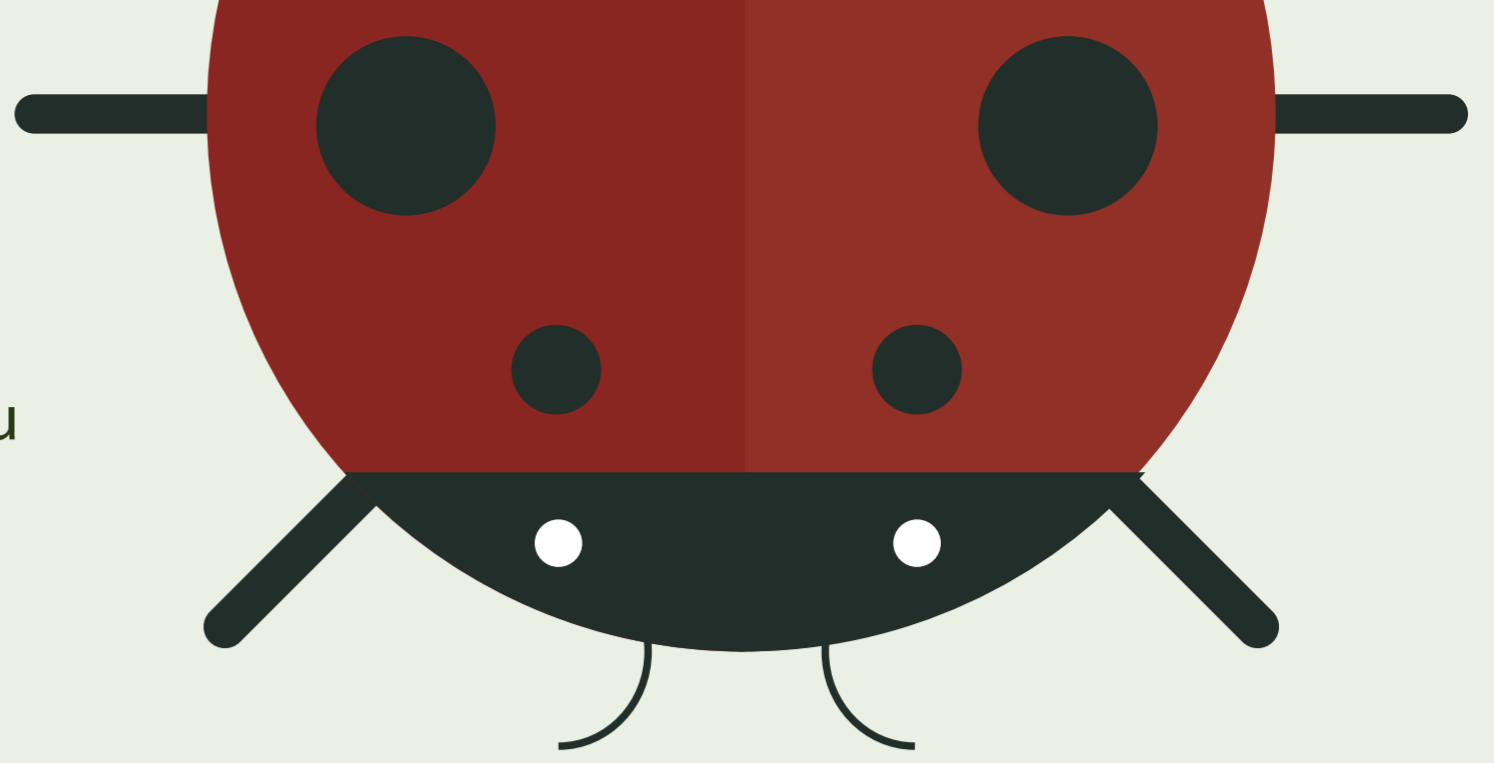
Serbija saņēma 15 miljonus USD, Kosova 6 miljonus USD, Mozambika 6 miljonus USD, Turcija 5 miljonus USD, Etiopija 4 miljonus USD, Burkinafaso, Mongolija, Armēnija, Moldova un Uganda, visas saņemot 3 miljonus USD utt.

ES institūcijas 2020. gadā divpusējai palīdzībai vides jomā izmaksāja gandrīz 8 miljardus USD, Turcija saņēma 582 miljonus USD, Mozambika 175 miljonus USD, Irāka 126 miljonus USD, c.

SUMMARY OF THE CONDUCTED SURVEY

Projekta ietvaros veicām pētījumus 513 jauniešu

vidū no:

γ Poland

γ Lithuania

γ Latvia

γ Slovakia

γ Slovenia

γ Austria

γ Czech Republic

γ Hungary

γ Bulgaria

γ Romania.

To mērķis bija pārbaudīt, kā jaunieši vērtē Jaunā zaļā kursa ekoloģisko risinājumu darbību un ieviešanu savās valstīs. Pamatojoties uz to, esam izveidojuši iepriekš aprakstīto stratēģiju taisnīgas pārejas, zaļā darba tirgus, vides izglītības un klimata politikas jomās.

Lielākā grupa bija rumāņi, mazākā – lietuvieši. Dzimumu sadalījums bija diezgan līdzsvarots: 58,1% dalībnieku bija sievietes, 40,4% vīrieši un 1,4% neidentificēja nevienu konkrētu dzimumu.

Vecuma ziņā lielākā daļa respondentu (61,4%) bija vecumā no 18 līdz 26 gadiem, tikai 9% bija jaunāki par 18 gadiem un 29,6% bija vecāki par 26 gadiem. Šis sadalījums liecina par spēcīgu jauniešu pārstāvību, kas atspoguļo viņu viedokli par ekoloģisko un ekoloģiskie jautājumi. vides jautājumi.

Pētījumā tika pārbaudīta jauniešu agrākā līdzdalība dažādās vides izglītības formās. Dominējošā atbilde bija darbnīcas - 24,9% dalībnieku un skolas aktivitātes, kas liecina, ka vides jautājumi arvien vairāk tiek iekļauti formālajā, nevis tikai neformālajā izglītībā.

Dalībniekiem tika jautāts arī par viņu interesi apmeklēt seminārus par četrām dažādām vides tēmām: transports, vide, kvalificēts darbs un mājsaimniecības pārvaldība. Populārākā tēma bijusi vide – visaugstāko vērtējumu snieguši 33% aptaujāto.

I Daļā, kas veltīta dažādu elementu nozīmei taisnīgas pārejas pieejas pieņemšanā organizācijās, dalībniekiem tika lūgts novērtēt šādu aspektu nozīmi:

γ Vienlīdzīga pieeja apmācībai

Vienlīdzīga pieeja darbam neatkarīgi no dzimuma vai prasmēm

Darba vietu profesionalizācija vai negatīvās ietekmes uz vidi samazināšana.

Rezultāti parādīja vienprātību, ka visi četri aspekti bija izšķiroši. Savukārt par vismazāk svarīgu tika uzskatīts "vienlīdzīgas pieejamības nodrošināšana darbiniekiem kvalitatīvai izglītībai un apmācībai". "Negatīvās ietekmes uz ekosistēmu samazināšana līdz minimumam" ir arī novērtēts zemāk, kas liecina par smalku neobjektivitāti, lai veicinātu vienlīdzīgas iespējas darbā un kvalitatīvu darba vietu radīšanu, nevis piekļuvi izglītībai un vides apsvērumiem.

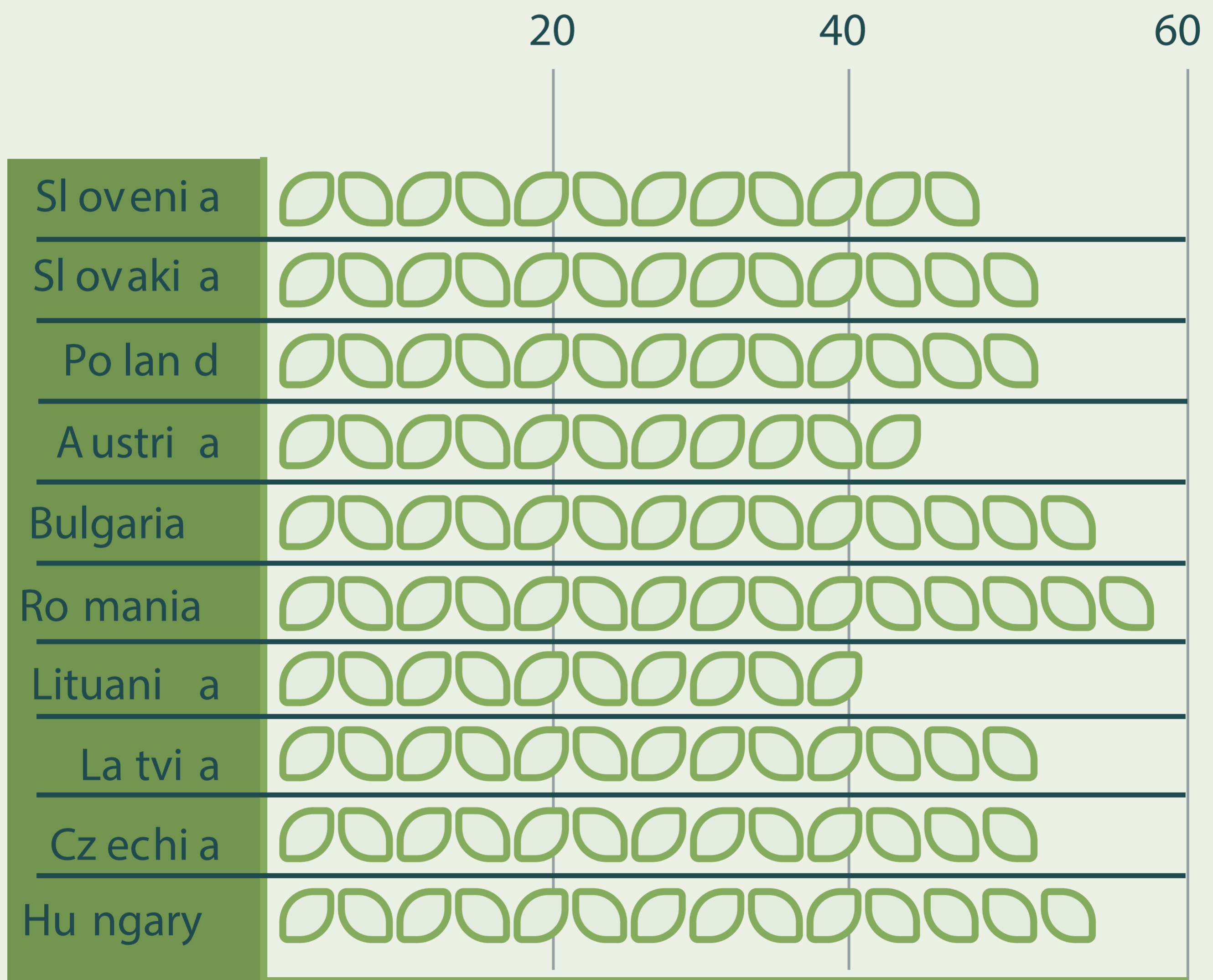
Aptaujā arī tika pētīts, kā varētu uzlabot jauniešu viedokli par Eiropas zaļo kursu. Starp uzsvērtajiem jautājumiem bija izglītība un informētība, un ierosinājumi ietvēra zaļo ideju iekļaušanu skolu mācību programmās, darbnīcu vadīšanu, mazu bērnu un vecāku izpratnes palielināšanu un vides izglītības noteikšanu vidusskolās.

Tāpēc galvenās jauniešu vajadzības un cerības uz jauno kārtību ir darbības, kas vērstas uz klimata aizsardzību, siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu un ilgtspējīgas ekonomikas prakses veicināšanu. Jaunieši vēlas, lai viņu valstis censtos panākt ilgtspējīgu attīstību, ņemot vērā ekoloģiskos, sociālos un ekonomiskos aspektus. Viņi sagaida atbalstu enerģijas pārveidei, investējot atjaunojamās enerģijas avotos un uzlabojot energoefektivitāti. Viņiem svarīgs ir arī sociālais taisnīgums un viedoklis par ilgtspējības jautājumiem. Lielākā daļa aptaujāto sagaida, ka tas atbalstīs izglītības programmas un informatīvās kampaņas, kas vairo informētību un veicinās pro-ekoloģiskas aktivitātes, kā arī veicinās jaunu ekoloģisku darba vietu radīšanu.

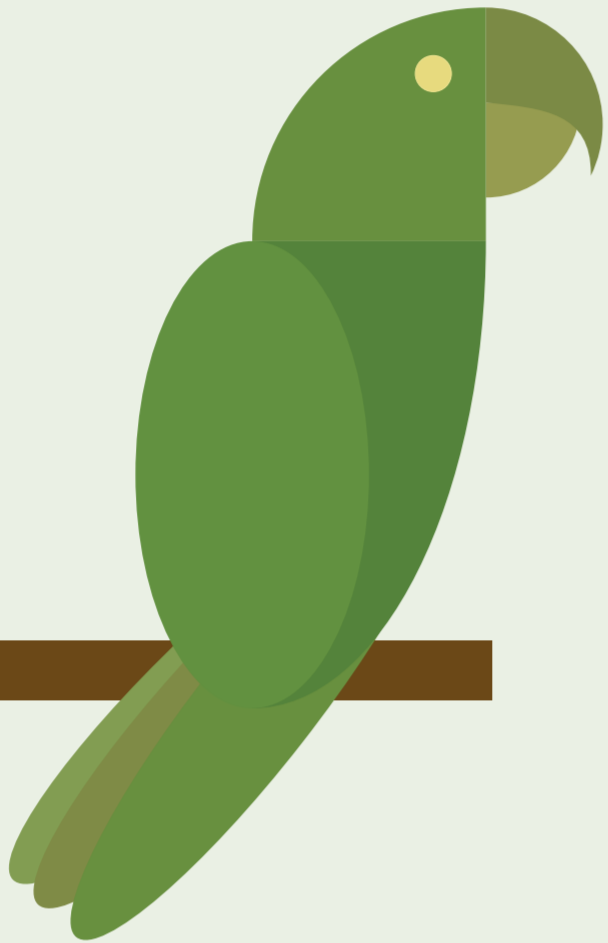
JAUTĀJUMI UN TO ANALĪZE

Projekta ietvaros veicām pētījumus 513 jauniešu vidū no:

Tielākā grupa bija sievietes, kas veidoja 58,1% dalībnieku. Vīrieši bija nedaudz mazāka grupa, kas veido 40,4% no aptaujātajiem. Turklāt 1,4% aptaujāto norādīja, ka neidentificējas ne ar vienu konkrētu dzimumu.

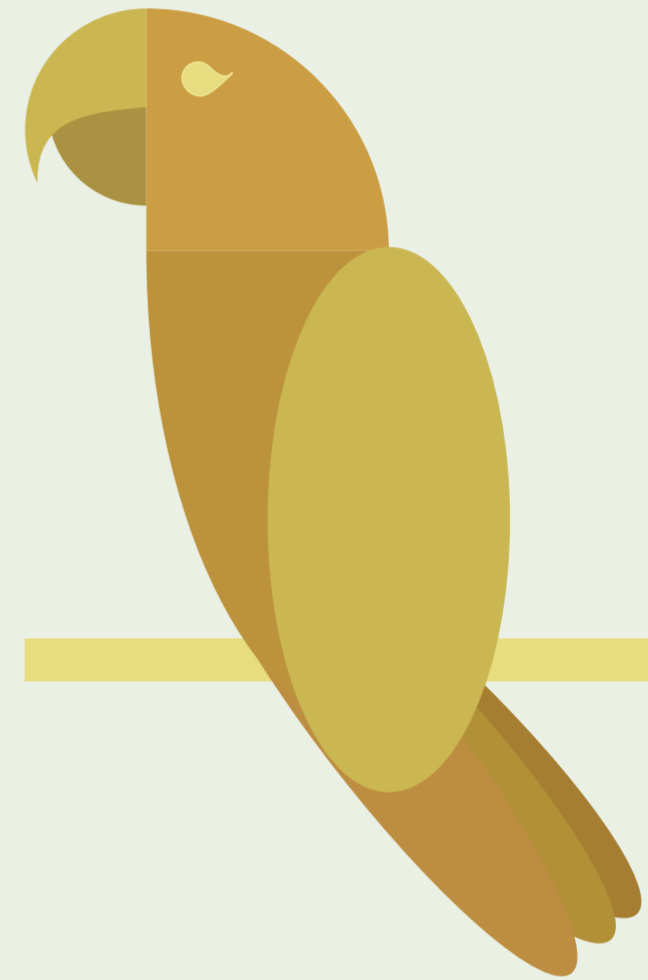
40,4%
male

Other
1,4%

58,1%
female

Aptaujā lielākā daļa respondentu, kas ir 61,4%, bija vecumā no 18 līdz 26 gadiem. Tikai 9% aptaujāto bija jaunāki par 18 gadiem, savukārt 29,6% bija vecāki par 26 gadiem.

<18
9%

18-26
61,4%

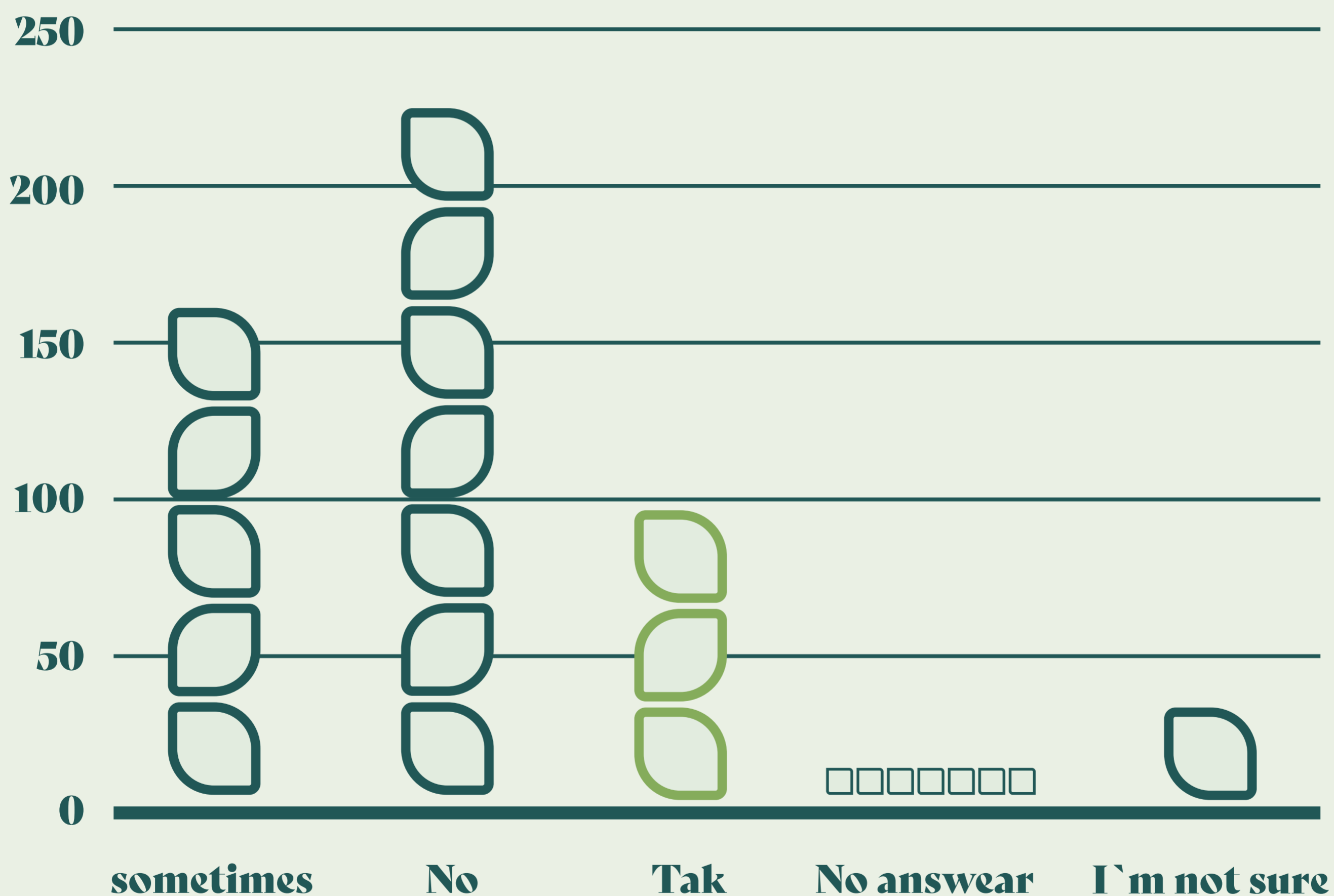
>26
29,6%

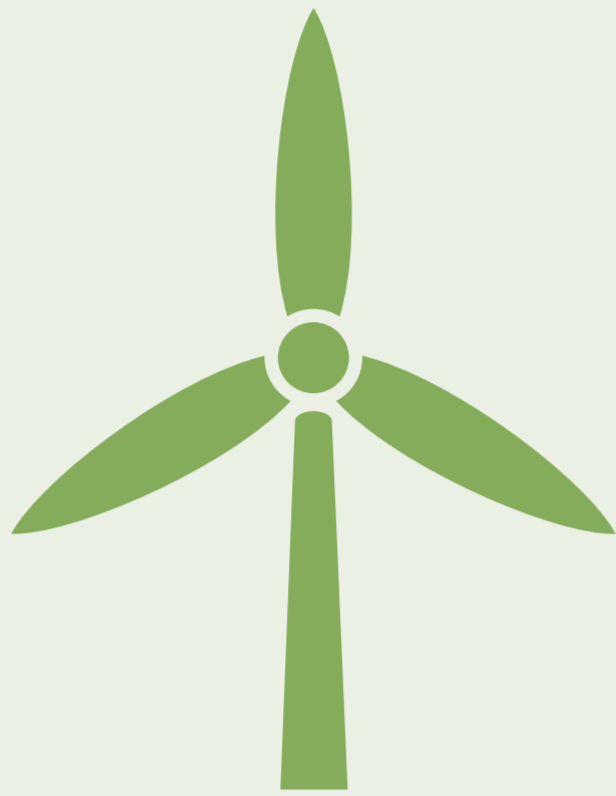
Uz jautājumu, vai viņi sevi uzskata par zaļajā darba tirgū esošiem subjektiem, ievērojams skaits respondentu atbildēja "Dažreiz".

Tas liecina, ka daudzi cilvēki laiku pa laikam vai daļēji var iesaistīties zaļajos darbos vai nav pārliecināti, vai pilnībā piedalās šajā nozarē, jo viņiem nav pietiekamu zināšanu par to. Tomēr pieaug tendence, ka jaunieši nonāk Zaļajā darba tirgū.

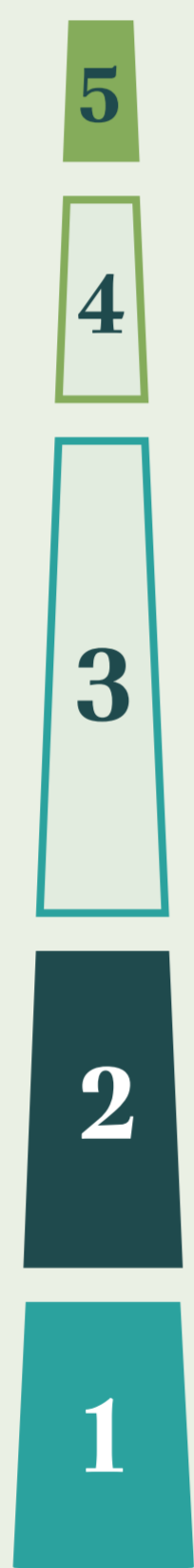
Vai uzskatāt sevi par individu zaļajā darba tirgū?

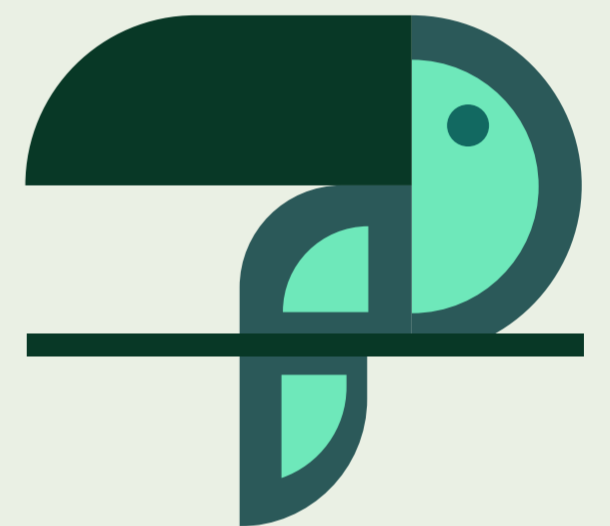
Vai jūs uzskatāt, ka šobrīd jūsu reģions ir ceļā uz savu klimata mērķu sasniegšanu līdz 2030. gadam?

5 - Yes, it is going great

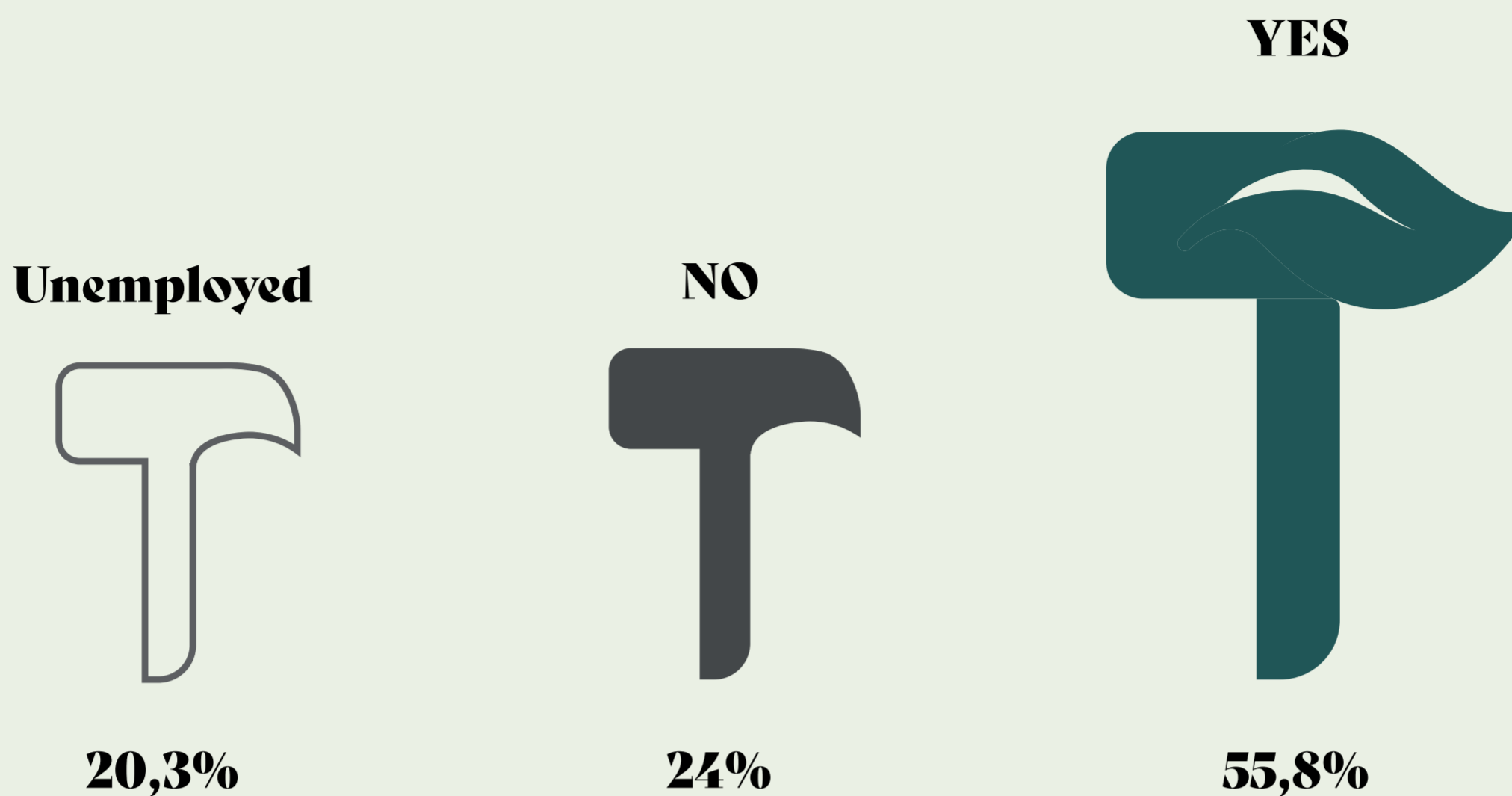
1 - No, not at all

Lielākā daļa respondentu, 29,7%, izvēlējās 3. atbildi, liekot domāt, ka daudzi cilvēki ir neitrāli vai nav pārliecināti par sava reģiona virzību uz 2030. gada klimata mērķiem.

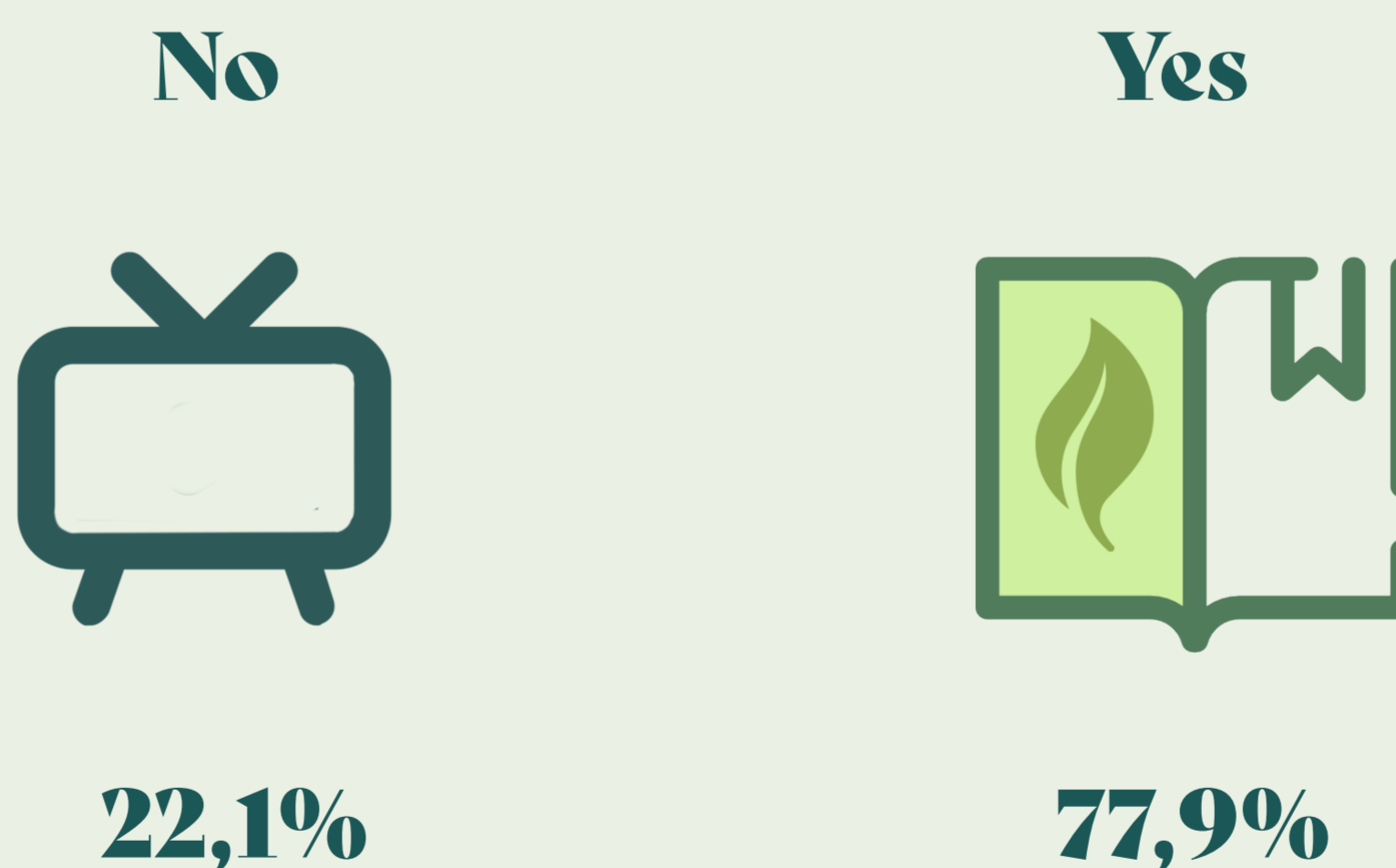
Respondenti uzskata, ka viņu reģioni ir uz pareizā ceļa, lai līdz 2030. gadam sasniegtu savus klimata mērķus, taču, pēc jauniešu domām, tas joprojām prasa lielu darbu un apņemšanos. Jaunieši par ļoti svarīgu uzskata jaunu, ekoloģiskāku uzvedības noteikumu ieviešanu.

Vai, jūsuprāt, ir godīga pārejas pieeja?
novērota jūsu darba vietā?

Aptaujā, kurā dalībnieki jautāja, vai, viņuprāt, viņu darbavietās tiek ievērota taisnīgas pārejas pieeja, lielākā daļa atbildēja pozitīvi. Jo īpaši 55,8% sacīja, ka uzskata, ka pārejai ir godīga pieeja. Tādējādi vērojama tendence arvien vairāk ieviest ekoloģiskus risinājumus, arī darba vietās.

Vai vēlaties iegūt izglītību par zaļo darba vietu aspektiem,
lai to īstenotu savā pašreizējā darbā?

Pozitīvu atsaucību guva jautājums par vēlmi izglītoties darbavietā ieviešamo ekoloģisko risinājumu jomā. Lielākā daļa jauniešu ne tikai vēlas uzzināt par ekoloģiskiem risinājumiem, bet arī labprāt rīkojas, lai tos ieviestu savā darba vietā.

Kad organizācija vēlas pieņemt godīgu pāreju pieeja, kuram no tālāk norādītajiem būtu jāpievērš vislielākā uzmanība?

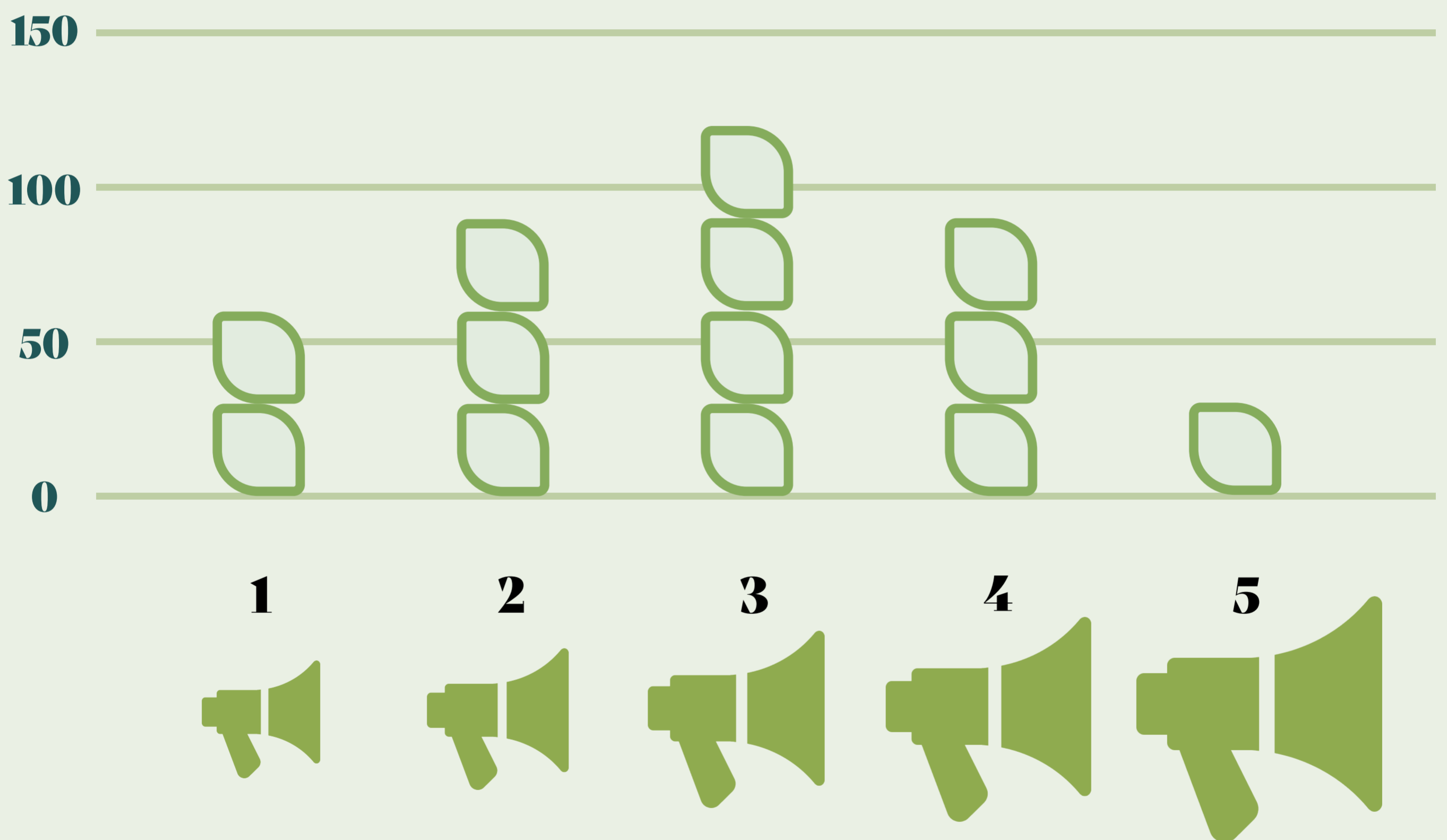
Aptaujā par dažādu elementu nozīmi, pieņemot taisnīgas pārejas pieeju organizācijās, dalībniekiem tika lūgts novērtēt četru aspektu nozīmi no 1 (vissvarīgākais) līdz 5 (vismazāk svarīgi). Rezultāti atklāja respondentu vienprātību, ka visi četri aspekti tika uzskatīti par ļoti svarīgiem. Tomēr attiecībā uz prioritāšu noteikšanu par vissvarīgāko tika uzskatīta “vienlīdzīgas piekļuves

nodrošināšana kvalitatīvai izglītībai un apmācībai darbiniekiem”, bet par vismazāk svarīgu tika uzskatīta “negatīvās ietekmes uz ekosistēmu mazināšana”.

Ja organizācija vēlas pieņemt godīgas pārejas pieeju, kam no tālāk norādītajiem vajadzētu pievērst vislielāko uzmanību?

Cik labi, jūsuprāt, zaļo ideju balss ir pārstāvēta jūsu reģionā?
Vērtējums no 5 (ļoti labi) līdz 1 (ļoti slikti)

Dalībniekiem tika jautāts par jauniešu balss pārstāvību par zaļajām idejām viņu reģionā, izmantojot skalu no 1 līdz 5. Lielākā daļa uzskatīja, ka arvien vairāk jauniešu bažas tiek ņemtas vērā, bet joprojām nepietiekami.

Jaunieši arvien vairāk runā par ekoloģijas un vides jautājumiem.

Kā uzlabot jauniešu balsi par zaļajām idejām jūsu valstī? Jaunieši, jautāti, ar ko var izcelties viņu balss ekoloģijas jautājumos, minēja tādas idejas kā:

Zaļo ideju iekļaušana skolas mācību programmās.

Jauniešu apmācība par vides jautājumiem un ilgtspējības padomi.

Konsultācijas ar pašvaldībām, savu ideju prezentēšana.

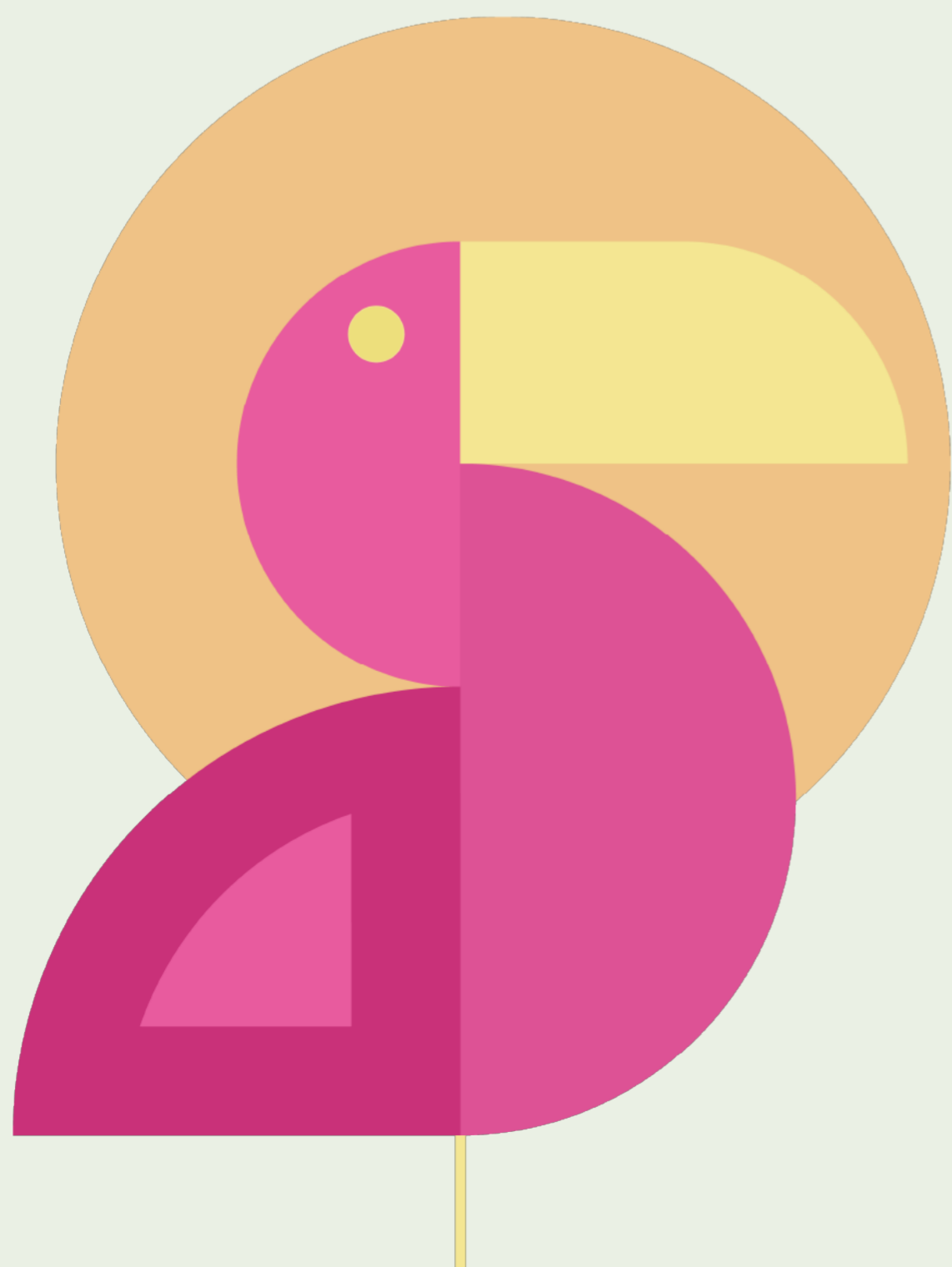
Izveidot pastāvīgas struktūras esošajās sistēmās

Jauniešu mudināšana piedalīties Erasmus un citos starptautiskās sadarbības projektos.

Jauniešu iesaistīšana brīvprātīgo programmās, kas veicina zaļās idejas.

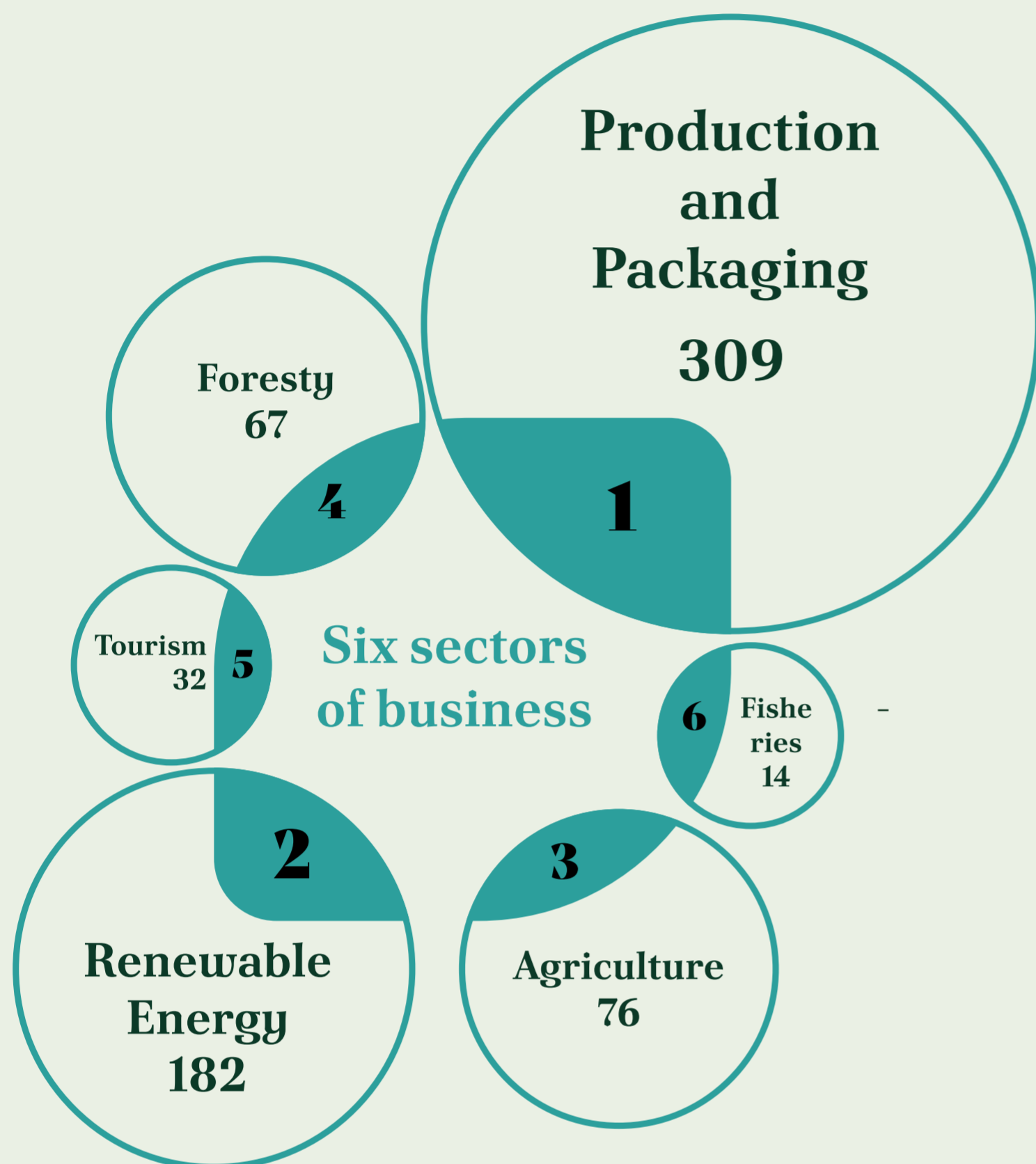
Pasākumu organizēšana, kur satiekies jaunieši, politiķi un prese.

Sabiedrisko debašu, ar ilgtspējīgu attīstību saistītu gadatirgu un diskusiju organizēšana.

Noslēgumā jāsaņem, ka lielākā daļa aptaujāto uzskata, ka jauniešu iesaisti zaļajās idejās var būtiski uzlabot ar izglītojošām iniciatīvām, labāku mediju pārstāvniecību, dziļāku sabiedrības iesaisti un aktīvu līdzdalību politiskajos un lēmumu pieņemšanas procesos. Šeit sniegtās atziņas var būt noderīgas, izstrādājot stratēģijas un politiku, lai veicinātu jauniešu iesaistīšanos vides iniciatīvās.

Kurai no sekojošajām sešām nozarēm visvairāk vajag pievērst uzmanību zaļās attieksmes piemērošanai?

γ Analizēto nozaru sadalījums:

Tūrisms: 32 pieminējumi, kas ir ļoti svarīgi daudzām ekonomikām.

Ražošana un iepakojšana: vadošā ar 309 pieminējumiem, uzsverot ilgtspējīgas prakses nozīmi.

Lauksaimniecība: 76 pieminēti, vitāli svarīgi pārtikas piegādei un videi.

Atjaunojamā enerģija: 182 pieminējumi, kas liecina par pieaugošām investīciju vajadzībām.

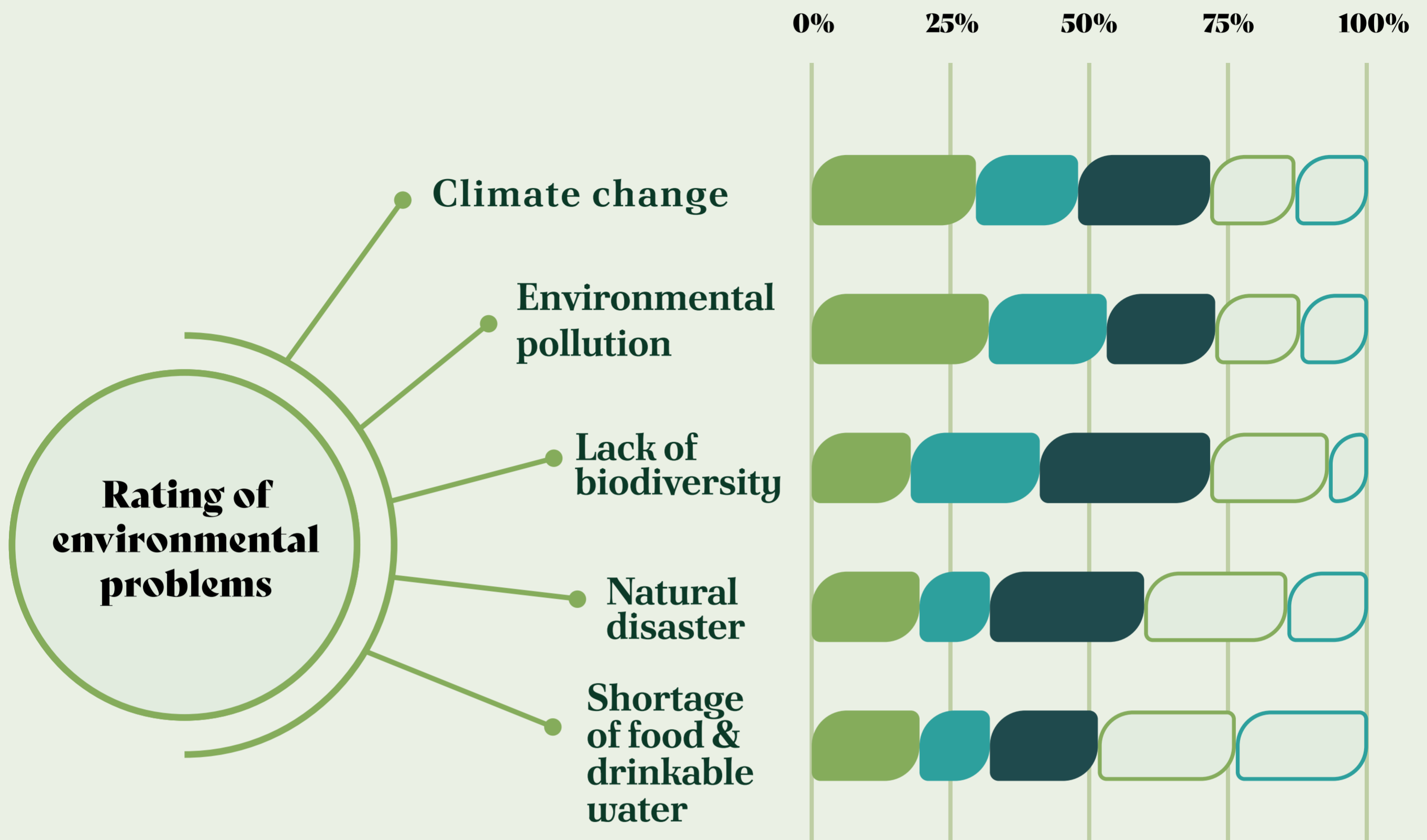
Mežsaimniecība: 67 pieminēti, svarīgi oglekļa absorbcijai un biotopiem.

Zivsaimniecība: 14 pieminētas, ļoti svarīgas bioloģiskajai daudzveidībai un nodrošināti-

Pēdējos gados vides jautājumi dažādās tautsaimniecības nozarēs ir ieguvuši arvien lielāku uzmanību. Pamatojoties uz iesniegtajiem datiem, tika veikta analīze, lai noteiktu, kurai no nozarēm ir jāpievērš vislielākā uzmanība zaļās prakses ieviešanā.

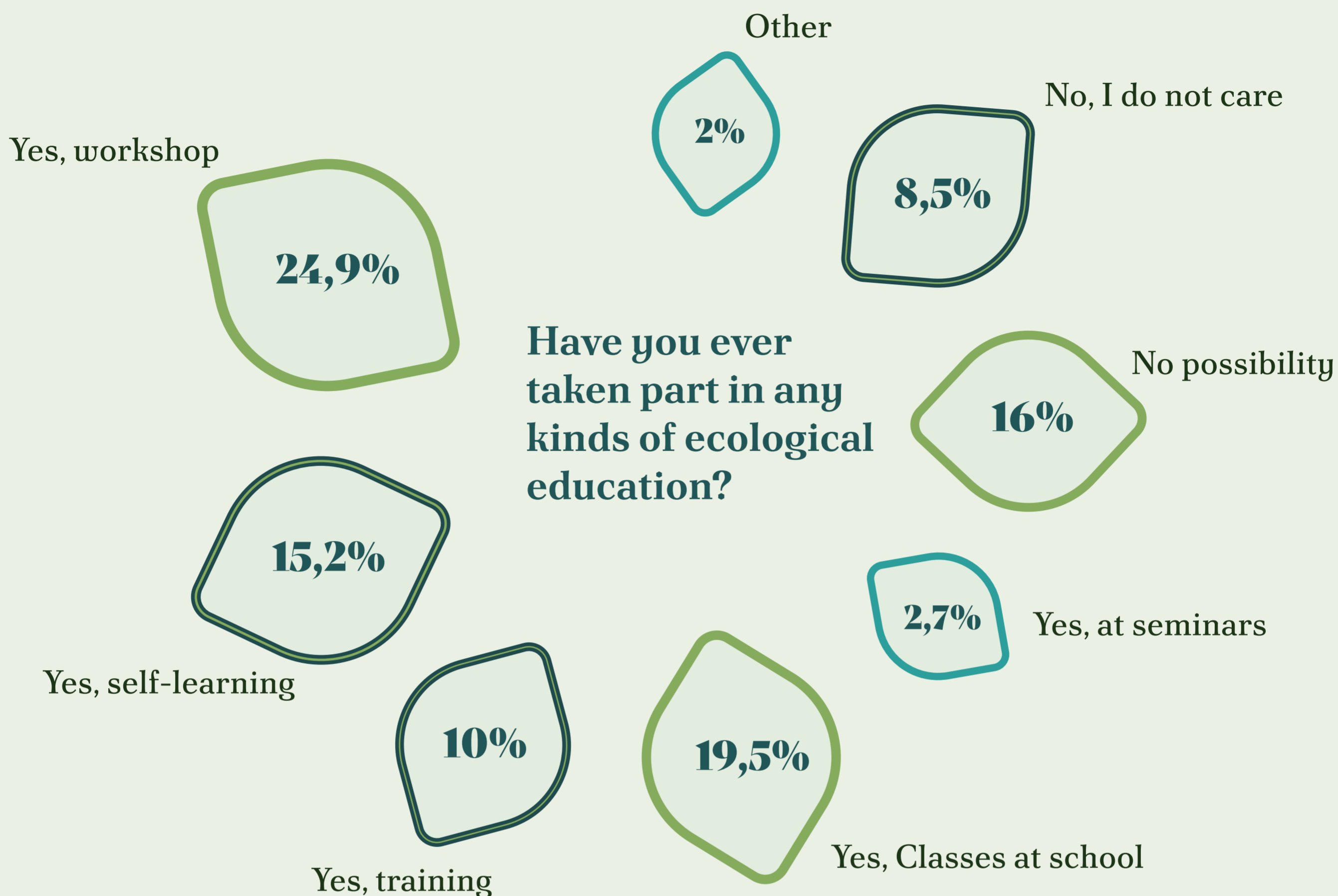
Analīze skaidri parāda, ka ražošanas un iepakojšanas nozarei ir jāpievērš vislielākā uzmanība zaļās prakses ieviešanā. Tomēr katrai no minētajām nozarēm ir nozīmīga loma pasaules ekonomikā un tā ietekmē vidi. Tā kā mēs tiecamies pēc ilgtspējīgākas nākotnes, izšķiroša nozīme būs katras šīs nozares vajadzību apmierināšanai.

Pamatojoties uz savām pamatzināšanām, novērtējiet šādas vides problēmas savā reģionā no 1 (vissvarīgākā) līdz 5 (mazāk svarīgas).

Pamatojoties uz apkopotajām atsauksmēm, “pārtikas un dzeramā ūdens trūkums” tika ierindots kā visnezīmīgākā vides problēma, savukārt “vides piesārņojums” un “klimata pārmaiņas” tika noteikti kā svarīgākie izaicinājumi.

Pēc Young People domām, visvairāk ir vērts pievērsties vides piesārņojuma apkarošanai, jo tas var aizkavēt jau tā strauji progresējošās klimata pārmaiņas.

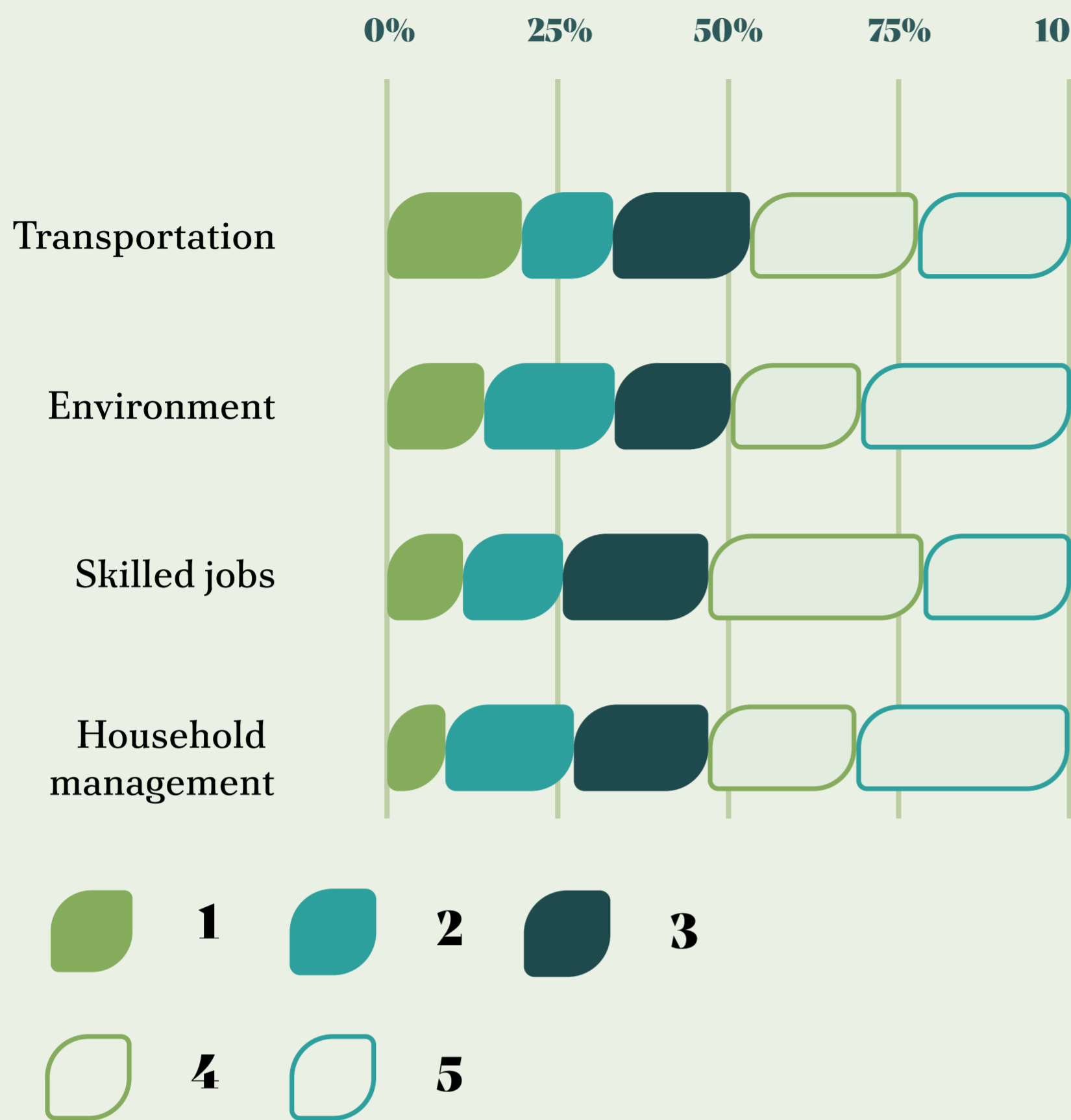
Pētījuma dalībniekiem tika jautāts, vai viņi piedalās kādā vides izglītībā.

Dati liecina, ka 24,9% cilvēku iepriekš ir piedalījušies darbnīcās, un 19,5% bija iespēja apgūt ekoloģisko uzvedību skolas klasē.

Lielākajai daļai aptaujāto jauniešu ir iespēja paplašināt savas zināšanas darbnīcās, apmācībās, pašizglītībā vai semināros, kas liecina, ka arvien lielāks uzsvars tiek likts uz zināšanu paplašināšanu vides aizsardzības un ekoloģijas jomā.

26,5% no visiem aptaujātajiem nekad nav saskārušies ar vides izglītību vai arī viņus neinteresē šī tēma.

Cik daudz jūs vēlētos apmeklēt seminārus par šīm tēmām?

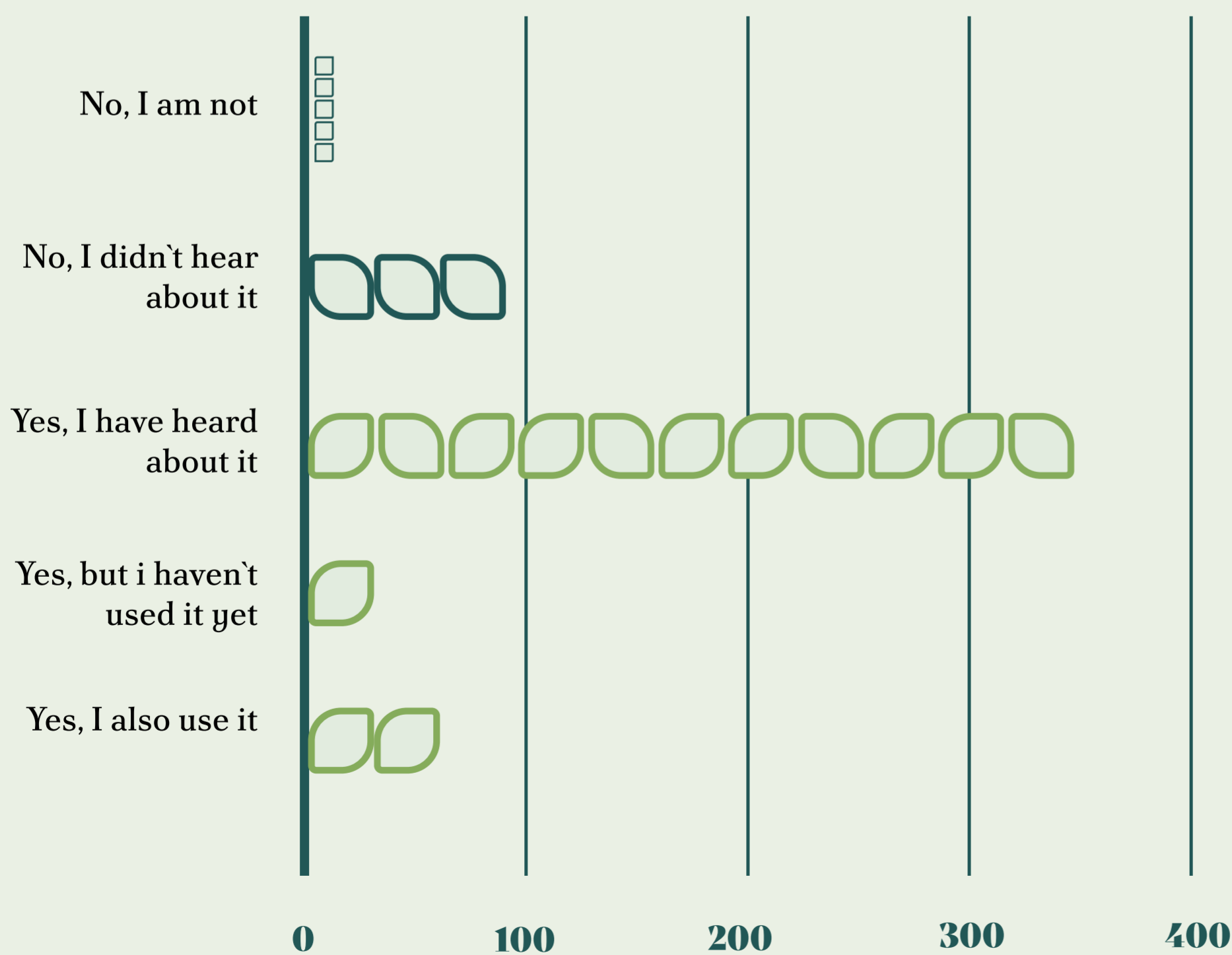

Dalībnieki tika aptaujāti arī par viņu interesi par konkrētām ekoloģijas tēmām. Dati atspoguļo dalībnieku interesi piedalīties semināros par četrām dažādām tēmām. Visbiežāk izvēlēta tēma bijusi vide, norādījuši 33% aptaujāto. Augstu novērtētas arī citas tēmas, taču var secināt, ka vispārējā vides tēma izpaužas arī transportā, ekoloģiskajā māsaimniecībā vai zaļajās profesijās.

Pamatojoties uz veikto aptauju, šķiet, ka dalībnieku informētība par zaļo ceļošanu, uzsverot zemo oglekļa pēdu, ir diezgan dažāda. Ievērojama daļa aptaujāto nebija informēti par zaļā ceļojuma jēdzienu. Mazāka grupa zināja par šo koncepciju, bet nepraktizēja to, savukārt neliela daļa ne tikai zināja, bet arī aktīvi praktizēja zaļo ceļošanu.

No šiem rezultātiem ir skaidrs, ka, neskatoties uz zināmu izpratni par zaļo ceļošanu, lielākā daļa cilvēku joprojām nezina par šo koncepciju. Tāpēc ir iespējas rīkoties, lai palielinātu informētību un veicinātu zaļās ceļošanas metodes.

No šiem rezultātiem ir skaidrs, ka, neskatoties uz zināmu izpratni par zaļo ceļošanu, lielākā daļa cilvēku joprojām nezina par šo koncepciju. Tāpēc ir iespējas rīkoties, lai palielinātu informētību un veicinātu zaļās ceļošanas metodes.

KOPSAVILKUMS KATRĀ VALSTĪ

Bulgaria:

Bulgārijas aptaujas rezultāti liecina, ka dzimuma īpatsvars bija 67,9% sieviešu un 32,1% vīriešu, un respondenti pārstāvēja dažādas vecuma grupas. Ievērojami 72% respondentu teica, ka ir informēti par vides politiku un uzskata, ka viņu valsts ir uz pareizā ceļa stabilitātes sasniegšanai.

Pēc bulgāru domām, ekoloģiskā ražošana un iepakojšana ir vissvarīgākās jomas, kurās būtu jāpieņem ekoloģiska pieeja. Respondenti izrādīja interesi par ekoceļošanu un vēlmi to ieviest. Sieviešu priekšrocības šajā pētījumā var būt saistītas ar viņu lielāku jutīgumu pret vides jautājumiem un tradicionāli lielāku sociālo interesi par vides tēmām.

To var izraisīt arī tendence aktīvāk piedalīties šādās iniciatīvās, kas atspoguļojas sociālajos pētījumos. Aptauja liecina, ka bulgāru kopienai ir interese par ekoloģiju galvenokārt augošās izglītības un izpratnes dēļ.

Slovakia:

Jaunieši Slovākijā ir saistīti ar vides jautājumiem, un viņiem ir liela pārliecība, ka ir jāpalielina viņu līdzdalība politikā, izglītībā un plašsaziņas līdzekļos zaļo ideju jomā.

Šie secinājumi ir balstīti uz 51 jaunieša dalību, no kuriem lielākā daļa ir sievietes vecumā no 18 līdz 26 gadiem. Pētījuma rezultātu atbalstītais novērojums atbilst globālajām tendencēm, saskaņā ar kurām jaunākās paaudzes aktīvāk iesaistās vides jautājumos un meklē lielāku ietekmi ar ekoloģiju saistītu lēmumu veidošanā.

Palielināta informētība par vismaz vienu vides politiku valstī var rasties, palielinoties informācijas pieejamībai interneta laikmetā un palielinoties sabiedrības informētībai par vides jautājumiem. Slovāki savas valsts potenciālu saskata zaļā darījuma īstenošanā, taču to atbalsta agrāk notikušās izmaiņas transporta vai ražošanas jomā.

Čehu Republika:

Čehijā veikts pētījums atspoguļo sabiedrības apņemšanos ievērot ekoloģiskās idejas. Tomēr valsts jauniešiem trūkst pietiekamas informācijas un pareizo instrumentu, lai viņu balsis sadzirdētu par vides jautājumiem. Pētījumā piedalījās vienāds skaits sieviešu un vīriešu vecumā no 18 līdz 26 gadiem. Nelielam skaitam cilvēku bija iespēja iepriekš uzzināt par videi draudzīgu uzvedību vai tās ietekmi uz vidi. Tajā pašā laikā čehi ir ļoti atvērti jaunām programmām un labprāt tajās iesaistās.

Hungary:

Teksta analīze liecina, ka Ungārijas jaunieši ir iesaistīti vides jautājumos. Aptaujā piedalījās 54 jaunieši no dažādām pilsētām, kuri izteica interesi par tādām tēmām kā transports, profesionālās prasmes un mājsaimniecības vadīšana. Īpaši ievērojama bija interese par uz prasmēm balstītiem darbiem un mājsaimniecību pārvaldību, sniedzot konkrētu ieskatu ungāru jauniešu prioritātēs. Respondenti arī izrādīja interesi par videi draudzīgu ceļošanu un reģiona progresu ceļā uz klimata mērķu sasniegšanu līdz 2030. gadam, kas liecina par viņu augsto informētību un liecina par viņu globālajām perspektīvām.

Poland:

Aptauja liecina, ka jaunie poļi ir būtiski iesaistīti vides jautājumos, kas izpaužas kā viņu vēlme piedalīties sociālajās kampaņās, vides pasākumos un politiskajā diskursā.

Liels 18-26 gadus veco jauniešu īpatsvars aptaujā liecina, ka tieši jaunākās paaudzes ir īpaši aktīvas un iesaistītas šajos jautājumos. Ražošanas un iepakošanas izvēle kā prioritārās modernizācijas jomas liecina par jauniešu izpratni par patēriņa un ražošanas ietekmi uz vidi.

Kopumā aptauja atklāj, ka jaunie poļi izrāda augstu interesi un vēlmi rīkoties vides jautājumos.

Lithuania:

Lietuvas aptaujas pētījums, kurā piedalījās 41 respondents, atklāj Lietuvas jauniešu izteiktu tieksmi pastiprināt zaļās perspektīvas.

Dati liecina par ievērojamu vides politikas apziņu, un ražošanas un iepakošanas prioritāšu noteikšana uzsver viņu vēlmi pēc zaļajām iniciatīvām. Dzimumu sadalījums (22% vīriešu, 78% sievietes) liecina par atšķirīgu iesaistīšanās līmeni starp dzimumiem.

Būtībā aptauja uzsver Lietuvas jauniešu lielo interesi un informētību par ekoloģiskajiem jautājumiem.

Latvia:

Latvijā veiktajos pētījumos dzimumu sadalījums bija samērā līdzsvarots – 44,2% vīriešu un 55,8% sievietes.

Dalībnieki pauda atšķirīgu priekšstatu par reģiona progresu 2030. gada klimata mērķu sasniegšanā un vienbalsīgi noteica vajadzību pēc uzlabotām pieejām godīgai pārejai darbavietā. Lielākā daļa dalībnieku iepriekš bija saistīti ar vides izglītību, un, pēc viņu domām, īpašu uzmanību ir pelnījusi ekoloģijas uzlabošanas ražošanas sektorā, iepakojuma jomā.

Pētījums liecina par stingru apņemšanos ievērot vides aizsardzības praksi Latvijā. Šie rezultāti var būt saistīti ar pieaugošu vides apziņu un vajadzību pēc ilgtspējīgas pieejas ekonomikas pārveidošanai, kas ietekmē izpratni par reģiona progresu klimata jomā un zaļajām prioritātēm.

Romania:

Rumānijas aptaujā atklājās, ka gados jauni respondenti (kopā 58) galvenokārt vecumā no 18 līdz 26 gadiem ar dzimumu 41,4% vīriešu un 58,6% sievietes, izteica lielu vēlmi stiprināt jauniešu balsi zaļajos jautājumos, bet uzrādīja būtisku izpratnes trūkums par zaļo politiku.

Aptauja liecina, ka jaunieši Rumānijā vēlas iesaistīties zaļajās idejās, taču viņiem var pietrūkt zināšanu vai kapacitātes. Tas var būt saistīts ar ierobežotu piekļuvi vides informācijai un mazāku uzsvāru uz vides izglītību izglītības sistēmā, kas ietekmē cilvēku rīcību un viņu iesaistes trūkumu.prioritātes.

Austria:

Austrijā veiktajā aptaujā piedalījās 56,6% sievietes un 43,4% vīrieši, kas sadalīti trīs vecuma grupās, lielākā daļa no Vīnes. Vairāk nekā 65% respondentu pamanīja klimata pārmaiņu ikdienas ietekmi un vēlas uzlabot zināšanas par šo tēmu. Apmēram 47,4% respondentu neticēja, ka viņu reģioni ir ceļā uz klimata mērķu sasniegšanu līdz 2030. gadam, kas liecina par plašu klimata projektos.

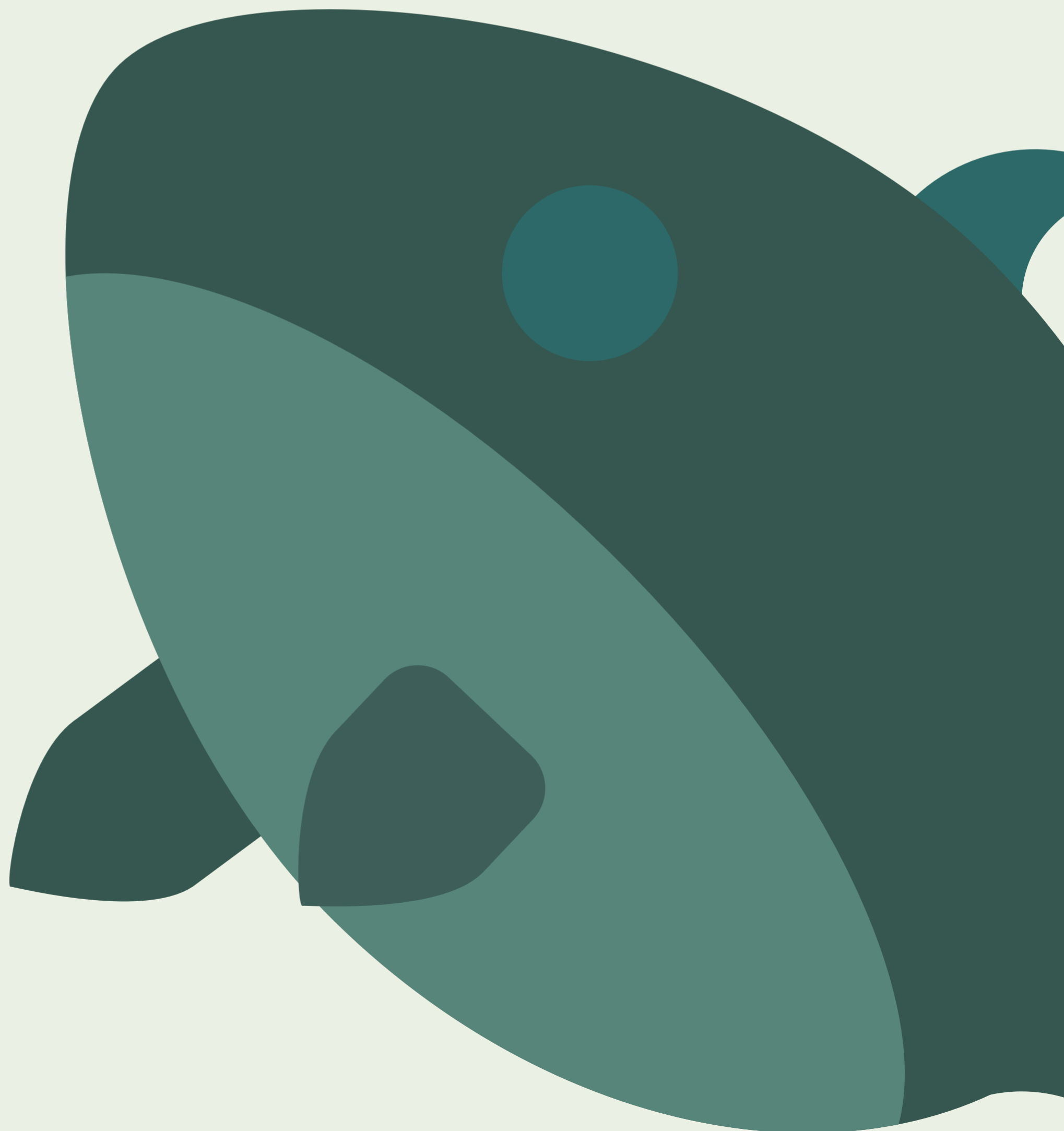
Viņi identificēja izglītību, mājsaimniecību pārvaldību, vides apziņu, videi draudzīgu transportu un kvalificētas zaļās darbavietas kā jomas, kas jāuzlabo. Jaunieši Austrijā ir milzīga grupa, kas rūpējas par vidi un vēlas par to izglītot.

Slovenia:

Slovēnijā veikts pētījums sniedz detalizētu pārskatu par jauniešu dominējošo attieksmi un praksi attiecībā uz vides ilgtspējību. Vairums aptaujāto ikdienā nav saistīti ar ekoloģiskām aktivitātēm, īpaši darbavietā, taču ir atvērti daudzām izglītojošām aktivitātēm, kas ļautu vairoties vides apziņu.

Lielākā daļa jauniešu par to līdz šim ir iemācījušies skolā vai paši. Pēc slovēņu domām, viņu valstij vēl ilgi jāstrādā, lai sasniegtu jaunā zaļā darījuma pieņemumus.

Stratēģijas kopsavilkums:

Stratēģija "Zaļās trīs jūras jaunatnei" piedāvā visaptverošu ceļvedi, lai dotu jaunatni aktīviem ieguldījumiem mūsu planētas ilgtspējīgā nākotnē. Atzīstot neatliekamo vajadzību pēc ilgtspējības pasaulē, ko raksturo straujas klimata pārmaiņas un jaunas vides problēmas, stratēģija uzsver nepieciešamību pēc integrētas pieejas klimata pārmaiņām un vides izglītībai. Tā mudina jauniešus aktīvi piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā par vidi, veicinot pārliecību, ka jauniešiem ir iespēja būt par rītdienas līderiem.

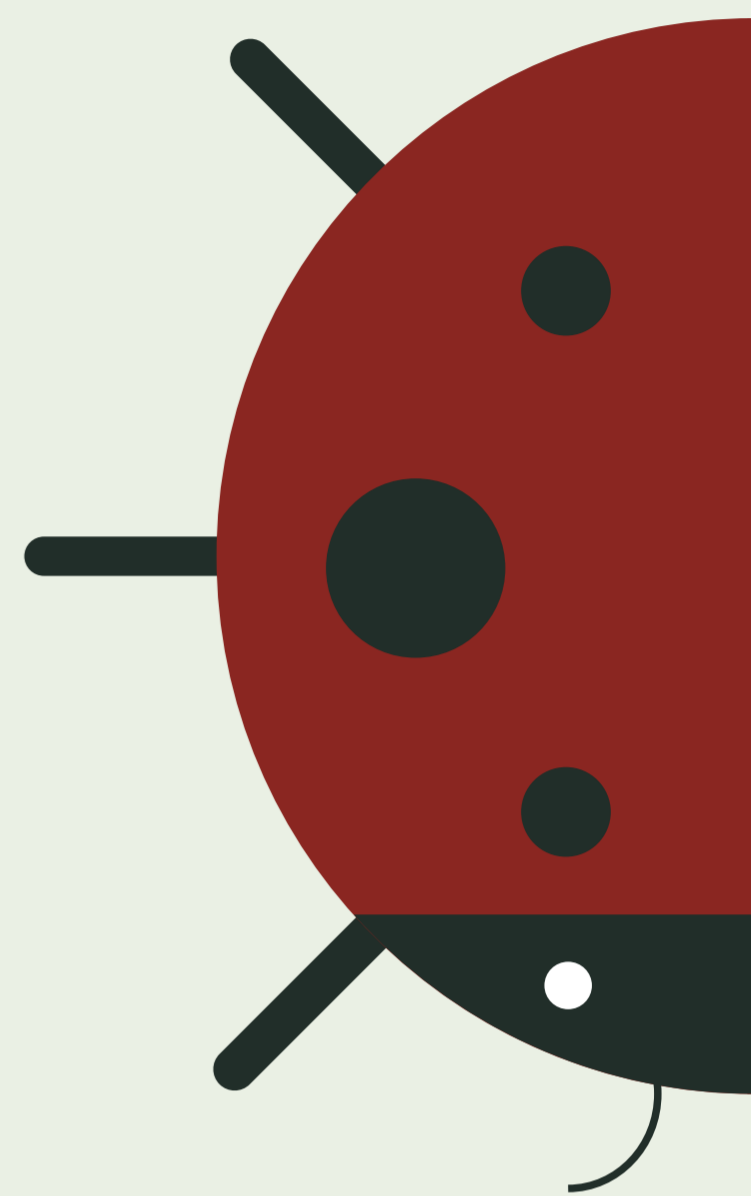
Stratēģija koncentrējas uz neskaitāmām iespējām, kas pieejamas jauniešiem zaļajās nozarēs, sākot no atjaunojamās enerģijas līdz ilgtspējīgai lauksaimniecībai, piedāvājot plašu karjeras iespēju klāstu. Tā pievēršas taisnīgai pārejai uz ilgtspējīgu ekonomiku, kas nodrošina visu pilsoņu, jo īpaši jauniešu, labklājību, uzsverot taisnīgumu un tiesību aizsardzību. Stratēģijā ir arī iezīmēta nepieciešamība pēc iekļaujošas un demokrātiskas lēmumu pieņemšanas klimata politikas veidošanā, atzīstot klimata pārmaiņu atšķirīgo ietekmi uz dažādām kopienām un uzsverot, cik svarīgi ir nodrošināt, lai visas balsis tiktu sadzirdētas.

Uzsverot zināšanu un apziņas nozīmi, stratēģija atbalsta visaptverošu vides izglītību kā līdzekli, lai sniegtu jauniešiem prasmes, kas nepieciešamas, lai stātos pretī 21. gadsimta vides izaicinājumiem. Tas ietver zaļo darbavietu veicināšanu, izmantojot sociālo mediju platformas, lai paplašinātu to pieejamību jauniešiem, un uzņēmumiem tiek sniegts atbalsts un izglītošana par zaļo praksi. Stratēģijā arī atzīta nepieciešamība pēc izglītības par zaļajām prasmēm, ilgtspējību un vides jautājumiem, uzsverot nepieciešamību pēc jaunām prasmēm, reaģējot uz klimata pārmaiņām.

"Zaļās trīs jūras jauniešiem" noslēgums ir aicinājums jauniešiem visur aktīvi iesaistīties ilgtspējīgas nākotnes veidošanā sev un nākamajām paaudzēm.

Tas vēlreiz apstiprina jauniešu neatņemamo lomu līdzsvarotas un harmoniskas līdzāspastāvēšanas sasniegšanā ar dabu, piedāvājot skaidru ceļu, lai panāktu nozīmīgu ietekmi. Tas ir vīzijas dokuments, kas apvieno dažādus vides pārvaldības, izglītības, darba tirgus un iekļautības aspektus, lai veidotu ilgtspējīgu, iekļaujošu un elastīgu nākotni.

References:

<https://slovakaid.sk/projekty-podnikatelskych-partnerstiev/>

<https://www.mirri.gov.sk/sekcie/informatizacia/narodne-iniciativy/digitalne-zrucnosti/>

https://www.enviroportal.sk/uploads/files/zelene_hospodarstvo/pracovne_miesta/nSZ11.pdf

<http://inbiznis.sk/skolska-farma-ako-podnikatelska-prilezitost/>

<https://sk.economy-pedia.com/11030068-blue-economy>

<https://growensemble.com/regenerative-business/>

http://www.ekozahrady.com/co_je_pk.htm

<https://www.incién.sk/>

<https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/sk/>

http://www.sbagency.sk/sites/default/files/011_definicia_msp.pdf

https://ec.europa.eu/environment/enveco/pdf/FACT_SHEET_ii_Green_Growth_Jobs_Social_Impacts.pdf

https://climate-pact.europa.eu/about/priority-topics/green-skills_en

Greenhouse gas emissions: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733623/EPRS_BRI\(2022\)733623_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733623/EPRS_BRI(2022)733623_EN.pdf)

Circular economy - 6R: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2212827116000822?token=A81C9375031614B9F96D39A1834027D09EAE0311824A91A974EB623A7B98CB6938BACBDA46A5BCD3370705AC7EA4AF3&originRegion=eu-west-1&originCreation=20221221134809>

<https://www.retrace-itn.eu/2019/07/15/the-6-res-of-the-circular-economy-reduce-re-use-repair-remanufacture-recycle-and-recover/>

Climate neutrality strategy: <https://www.consilium.europa.eu/en/5-facts-eu-climate-neutrality/>

Creation of quality jobs: https://www.iedconline.org/clientuploads/Downloads/edrp/IEDC_Quality_Jobs.pdf

Social and economic fairness and equality: <https://www.ilo.org/global/topics/dw4sd/themes/equality/lang--en/index.htm>

<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118959>

Tax benefits for middle-income and SMEs: <https://www.ggb.gr/sites/default/files/basic-page-files/SME%20Annual%20Report%20-%202021.pdf>

<https://statrys.com/blog/a-guide-to-sme-their-importance-in-the-economy>

<https://d-nb.info/1193196582/34>

<https://www.oecd.org/tax/tax-systems-should-support-creation-and-success-of-small-and-medium-sized-enterprises.htm>

Awareness raising campaigns for stakeholders' behavioural change — English. (n.d.). Climate-ADAPT. Retrieved April 23, 2023, from <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/metadata/adaptation-options/awareness-campaigns-for-behavioural-change>

Clegg, R. (Ed.). (2019). The Lloyd's Register Foundation World Risk Poll. LLOYD'S REGISTER FOUNDATION.

Environmental education: difficulties and future steps | ETF. (2021, May 20). ETF. Retrieved April 24, 2023, from <https://www.etf.europa.eu/en/news-and-events/news/environmental-education-difficulties-and-future-steps>

European Commission. (2014). EU Communication Campaign on Climate Action.

Lorenzoni, I., & Pidgeon, N. (2005). Public Views on Climate Change: European and USA Perspectives. *Climatic Change*, 77, 73-95.

Manuti, A. (2013). Climate Change Awareness: An Explorative Study on the Discursive Construction of Ethical Consumption in a Communication Campaign. *American Journal of Applied Psychology*, 1(3), 65-71. <https://ricerca.uniba.it/retrieve/handle/11586/30828/311585/ajap-1-3-6.pdf>

Poortinga, W. (2019). Climate change perceptions and their individual-level determinants:

A cross-European analysis. *Global Environmental Change*, 55, 25-35.

UNESCO. (2021). Learn for our planet. A global review of how environmental issues are integrated in education.

J. L. Fua, I. S. Wekke, Z. Sabara, R. U. Nurlila, Development of Environmental Care Attitude of Students through Religion Education Approach in Indonesia, *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 175, 1-7 (2018)

Denan, Z., Awang, A. H., Mazlan, M. A. H., Majid, N. H. A., Rahim, Z. A., & Sanusi, N. A. Z. (2017). The implementation of environmental education and green programs in schools to achieve sustainability. *Advanced Science Letters*, 23(7), 6261–6265. <https://doi.org/10.1166/asl.2017.9248>

Tien-Ming Cheng & Homer C. Wu (2015) How do environmental knowledge, environmental sensitivity, and place attachment affect environmentally responsible behaviour? An integrated approach for sustainable island tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 23:4, 557-576, DOI: 10.1080/09669582.2014.965177

Environmental Education - the path to Sustainable Development Contents. (n.d.). https://www.pro-e.org/files/environmental_education.pdf

Directorate-General for Education, Y., Tasiopoulou, E., Billon, N., Finlayson, A., Siarova, H., Pribušis, K., Gras-Velazquez, A., Mulvik, I., Bajorinaitė, M., Sabaliauskas, E., Fronza, V., Vežikaukaitė, J., & Disterheft, A. (2021). Education for environmental sustainability: policies and approaches in European Union Member States: final report. In Publications Office of the European Union. Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a193e445-71c6-11ec-9136-01aa75ed71a1>

<https://www.un.org/en/observances/environment-day>

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/climate-change/>

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Tevekenyen_az_iskolaban/ix_1_definition_characteristics_and_goals_of_environmental_education.html

<https://www.ohiooceanfoundation.org/blog-ohiooceanfoundation/the-importance-of-environmental-education>

<https://www.ourendangeredworld.com/organisations/european/>

<https://yeenet.eu/>

<https://science.nd.edu/undergraduate/minors/sustainability/capstone-projects/2014/smith/>

Non-formal Environmental Education Centers of Environmental Education in Greece.
https://www.researchgate.net/profile/Constantina_Skanavis/publication/260421601_Non-formal_Environmental_Education_Centers_of_Environmental_Education_in_Greece/links/0f31753121dbcaf581000000/Non-formal-Environmental-Education-Centers-of-Environmental-Education-in-Greece.pdf

Sources

<https://www.clientearth.org/latest/latest-updates/stories/what-is-environmental-justice/>

<https://www.oecd.org/environment/cc/policy-perspectives-climate-resilient-infrastructure.pdf>

<https://ruralization.eu/2021/08/eu-rural-review-32-a-green-deal-for-the-future-of-european-rural-areas/>

<https://www.unsdsn.org/sdsn-and-eesc-host-eu-policy-workshop-farm-to-fork-how-to-make-it-work>

<https://www.switchtogreen.eu/the-eu-green-deal-promoting-a-green-notable-circular-economy/>

<https://www.adelphi.de/en/in-focus/carbon-pricing-and-european-green-deal-what-deal>

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0280_BG.html#_ftn22

Group of the Greens/ European free alliance (EFA) in the European parliament - www.greennewdeal.eu/greenjobs

https://ec.europa.eu/environment/enveco/pdf/FACT_SHEET_ii_Green_Growth_Jobs_Social_Impacts.pdf

<https://www.moew.government.bg/bg/ministerstvo/zeleni-vuzmojnosti/zeleni-rabotni-mesta/spisuk-s-ikonomicheski-dejnosti/>

https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/news/WCMS_220248/lang--en/index.htm